

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

«Οι σύγχρονες τάσεις της συμβατικής Κοινής Εμπορικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης : η νέα γενιά Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου και οι Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αικατερίνη Κοντοκόστα

Αριθμός μητρώου: 7117M005

Επιβλέπων Καθηγητής: Δονάτος Παπαγιάννης

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Παπαγιάννης Δονάτος (Επιβλέπων)

Μώλος Άγγελος

Χριστοπούλου Χριστίνα

Copyright © Κατερίνα Κοντοκώστα, 2018.

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Η διπλωματική μου εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Νομική και Διοικητική Επιστήμη» με κατεύθυνση Εθνική και Ενωσιακή Διοίκηση του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Πριν από την παράθεσή της, επιθυμώ να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε ορισμένους ανθρώπους, η συμβολή και η υποστήριξη των οποίων έπαιξαν καθοριστικό ρόλο τόσο στην πραγματοποίηση της διπλωματικής μου εργασίας όσο και στη μέχρι τώρα πορεία μου.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Δονάτο Παπαγιάννη, καθώς και την καθηγήτριά μου κ. Εβίτα Διονυσίου για την καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές και τις εύστοχες παρατηρήσεις τους. Η ευγενική και ουσιαστική βοήθειά τους συνέβαλε καταλυτικά στην ολοκλήρωση της εργασίας μου. Οι εποικοδομητικές προτάσεις και οι χρήσιμες υποδείξεις τους αποδείχθηκαν για μένα πολύ σημαντικές σε όλα τα στάδια εκπόνησης αυτού του εγχειρήματος. Επιπλέον, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω προς τους καθηγητές μου, κ. Άγγελο Μπόλο και κ. Χριστίνα Χριστοπούλου για τη συμμετοχή τους ως μέλη της εξεταστικής επιτροπής της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα, ακόμη, να ευχαριστήσω θερμά την αγαπητή κ. Χαρά Τζίμη. Κατά την αναζήτηση υλικού για την θεματική των Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου, διάβασα για την τιμητική διάκριση ομάδας φοιτητών της Νομικής Αθηνών, που κατέκτησε το Βραβείο Καλύτερου Υπομνήματος Εναγομένου στον διεθνή διαγωνισμό εικονικής δίκης EMC2 από την ELSA, με θέμα τη συμβατότητα των FTAs με το πολυμερές ρυθμιστικό πλαίσιο του ΠΟΕ. Κατάφερα να επικοινωνήσω διαδικτυακά με μια εκ των φοιτητριών που συμμετείχαν στον διαγωνισμό, την κ. Χαρά Τζίμη, της οποίας η ανταπόκριση ήταν άμεση. Την ευχαριστώ για την αποστολή ορισμένων άρθρων που στάθηκαν πολύτιμα κατά την εκπόνηση της παρούσας.

Επίσης, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω την απεριόριστη αγάπη και τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου για την αμέριστη στήριξή τους και τη διαχρονική τους συμπαράσταση σε κάθε μου προσπάθεια όλα αυτά τα χρόνια. Αφιερώνω αυτή την εργασία στην μητέρα μου και στον πατέρα μου, που στέκονται πάντα δίπλα μου δίνοντάς μου δύναμη να συνεχίζω και να εκπληρώνω τους στόχους μου. Ακόμη, ευχαριστώ τον σύντροφο της ζωής μου Βασίλη, την αδερφή μου Γκρέτα και τον αγαπημένο μου φίλο

Χρήστο, που με ανοχή και κατανόηση, την έμπρακτη αγάπη και υποστήριξή τους, στάθηκαν σημαντικοί αρωγοί καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Τέλος, δεν θα μπορούσα να παραλείψω την αναφορά στη μνήμη του παππού μου Γρηγορίου Καλαμπαλίκη, που αν και έφυγε από τη ζωή, αποτελούσε και θα αποτελεί το πρότυπό μου. Η μετάδοση ιδεών, γνώσεων και αξιών και η συμβολή του στη σταδιοδρομία μου υπήρξαν καθοριστικές και θα με συντροφεύουν μια ζωή στην πορεία μου προς μια επιτυχέστερη εξέλιξη.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΚΕ	Χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού
ΓΕ	Γεωγραφικές Ενδείξεις
ΓΣΔΕ	Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου
ΔΟΕ	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΚΕ	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
ΕΤΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης
ΕτΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΑΜΑ	Κοινότητα για την Ανάπτυξη της Μεσημβρινής Αφρικής
ΚΕΠ	Κοινή Εμπορική Πολιτική
ΛΑΧ	Λιγότερο Ανπτυγμένες Χώρες
ΜΕΑ	Μέσα Εμπορικής Άμυνας
ΜΕΚ	Μάλλον Ευνοούμενο Κράτος
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΟΕΟ	Όλα Εκτός από Όπλα
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
παρ.	Παράγραφος
ΠΝΓ	Παπουασία-Νέα Γουινέα
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΒΑ	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΓΠ	Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων
ΣΓΠ+	Γενικό Καθεστώς ΣΓΠ + Ειδικό Καθεστώς Κινήτρων για την Αειφόρο Ανάπτυξη και τη Χρηστή Διακυβέρνηση
ΣΕΕ	Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου
σελ.	Σελίδα
ΣΕΣ	Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΟΕΣ	Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών
ΥΦΥ	Υγειονομικοί και Φυτοϋγειονομικοί Φραγμοί
ΥΔ	Υπουργική Διάσκεψη
ΥΧΕ	Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη
AASM	Association of African States and Madagascar
ACP	African Caribbean Pacific
ASEAN	Σύνδεσμος των Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας
CEPR	Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας Οικονομικής Πολιτικής
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
CTP	Commercial Trade Policy
DDA	Doha Development Agenda
EAC	East African Community
EBA	Everything But Arms
EPA	Economic Partnership Agreement
ESA	Eastern and Southern Africa
EU	European Union
FTA	Free Trade Agreement
GATS	General Agreement on Trade in Services
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
ICS	Investment Court System
ISDS	Investor - State Dispute Settlement
MAR	Market Access Regulation
Mercosur	Κοινή Αγορά του Νότου
pg.	Page
RTA	Regional Trade Agreement
TTIP	Transatlantic Trade and Investment Partnership
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
vol.	Volume
WTO	World Trade Organization

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	(2)
Συνομογραφίες	(4)
Περίληψη	(9)
Λέξεις – Κλειδιά	(11)
Abstract	(11)
Key – words	(12)
Εισαγωγή	(13)
Κεφάλαιο 1: Οι σύγχρονες τάσεις της συμβατικής δράσης της ΕΕ	
1.1. Η προσαρμογή της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ στις νέες προκλήσεις – Προς μια αποτελεσματική πολιτική που αντιμετωπίζει τις νέες οικονομικές πραγματικότητες	(16)
1.2. Η πορεία προς μια ολιστική προσέγγιση της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής	(22)
1.3. Διεύρυνση των συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών	(24)
1.4. Ενίσχυση της κανονιστικής συνεργασίας	(25)
1.5. Η νέα προσέγγιση ως προς τις επενδύσεις	(28)
1.6. Ισχυρότερη επιβολή των δικαιωμάτων της ΕΕ	(30)
1.7. Μια εμπορική ατζέντα με στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της χρηστής διακυβέρνησης	(34)
1.8. Ένα μακρόπνοο πρόγραμμα διαπραγματεύσεων που προσβλέπει στην τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης και την υλοποίηση μιας προοδευτικής πολιτικής	(40)
1.8.1. Αναζωογόνηση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και ο ηγετικός ρόλος της ΕΕ	(43)
1.8.2. Προώθηση των διμερών σχέσεων μέσω της νέας γενιάς FTAs	(49)
1.8.3. Ανανεωμένο πλαίσιο πολιτικής και αξιοποίηση του εμπορίου με στόχο την τόνωση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες – εταίρους	(55)
Κεφάλαιο 2: Η νέα γενιά Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου	
2.1. Εννοιολογική προσέγγιση των FTAs νέας γενιάς	(60)
2.2. Διαδικασία Διαπραγμάτευσης και Σύναψης Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου	(62)
2.3. Βασικό περιεχόμενο και καινοτόμα χαρακτηριστικά των νέων Συμφωνιών	(66)
2.4. Η στροφή της ΕΕ προς τις FTAs νέας γενιάς – Ποια είναι τα πραγματικά ζητήματα;	(68)

2.5. Πρωταρχικοί στόχοι και κύριες επιδιώξεις της νέας γενιάς FTAs	(70)
2.6. Η ανατομία των πρόσφατων Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου	(71)
2.6.1. Πρόσβαση στην αγορά	(72)
2.6.2. Μη δασμολογικοί φραγμοί και κανονιστική συνεργασία	(73)
2.6.3. Επενδύσεις και ανταγωνισμός	(77)
2.6.4. Καθιέρωση πιο αυθεντικών κανόνων εμπορίου: εργασιακά δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος, βιώσιμη ανάπτυξη και πολιτισμός	(80)
2.6.5. Διακυβέρνηση και επίλυση διαφορών	(83)
2.7. Νομικές Διαστάσεις των FTAs στην παγκόσμια εμπορική τάξη και Εγχειρόμενα Νομικά Ζητήματα από την εφαρμογή τους	(85)
2.8. Ζώντας σε έναν Υβριδικό Κόσμο : Συνεργάτες στις FTAs νέας γενιάς	(90)
2.8.1. Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου που εφαρμόζονται	(90)
2.8.2. Επισκόπηση των εν εξελίξει εμπορικών διαπραγματεύσεων FTAs νέας γενιάς	(92)
2.9. Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ - ΗΠΑ: Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων	(95)
2.9.1. Κρίσιμοι Τομείς Διαπραγματεύσεων της TTIP	(96)
2.9.2. Καινοτόμα στοιχεία της νέας γενιάς FTAs, όπως αποτυπώνονται στην TTIP	(100)
2.9.3. Αναμενόμενα οφέλη για την ΕΕ – Συνέπειες στο διεθνές περιβάλλον	(103)
2.9.4. Μέλλον της TTIP – Σημασία επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων	(106)

Κεφάλαιο 3: Οι Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ

3.1. Ιστορική εξέλιξη των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ	(109)
3.1.1. Η συνθήκη της Ρώμης	(109)
3.1.2. Οι Συμβάσεις Yaoundé I και II	(112)
3.1.3. Οι Συμφωνίες Lomé	(113)
3.1.4. Η Συμφωνία Κοτονού	(118)
3.2. Η σταδιακή μετάβαση από τη Συμφωνία Cotonou στις Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης ΕΕ – χωρών ΑΚΕ	(121)
3.3. Οι Διαπραγματεύσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ για τη σύναψη EPAs και το περιεχόμενο των EPAs	(124)
3.4. Χαρακτηριστικά και καινοτομίες των EPAs	(128)

3.5. Το εύρος εφαρμογής των EPAs	(131)
3.6. Νομική βάση σύναψης των EPAs	(132)
3.7. Η συμβατότητα των EPAs με τους κανόνες του ΠΟΕ	(134)
3.8. Παρουσίαση της Τρέχουσας Κατάστασης των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης ανά Περιφέρεια	(136)
3.8.1. Περιφέρεια Αφρικής	(136)
3.8.2. Περιφέρεια Καραϊβικής	(138)
3.8.2.1. Πλήρης EPA της ΕΕ με το φόρουμ των κρατών ΑΚΕ της Καραϊβικής – CARIFORUM	(139)
3.8.2.2. Καινοτόμα στοιχεία των EPAs, όπως αποτυπώνονται στην EPA ΕΕ-CARIFORUM	(140)
3.8.2.3. Πραγματοποιώντας την αποτίμηση προόδου και αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της EPA Ένωσης – CARIFORUM	(141)
3.8.3. Περιφέρεια Ειρηνικού	(145)
3.9. Η διαμόρφωση μιας νέας φιλόδοξης εταιρικής σχέσης της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ μετά το Κοτονού – 2020	(146)

Κεφάλαιο 4: Αξιολόγηση των σύγχρονων τάσεων της συμβατικής κοινής εμπορικής πολιτικής της ΕΕ ως προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες

4.1. Τα αμφιλεγόμενα ζητήματα της νέας γενιάς FTAs – Μια προκαταρκτική αποτίμηση του κόστους από τη σύναψη των FTAs νέας γενιάς	(150)
4.2. Ανάλυση των προσδοκώμενων ωφελειών των FTAs νέας γενιάς	(153)
4.3. Κριτική θεώρηση των EPAs ανάμεσα στην Ένωση και τις χώρες ΑΚΕ	(160)
4.4. Τα πλεονεκτήματα των EPAs της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ	(165)

5. Επίλογος - Συμπερασματικές παρατηρήσεις

6. Εργογραφία

6.1. Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	(175)
6.2. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	(176)
6.3. Ξενόγλωσση Αρθρογραφία	(176)
6.4. Ελληνόγλωσσες Διαδικτυακές Πηγές	(178)
6.5. Ξενόγλωσσες Διαδικτυακές Πηγές	(184)

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται τις σύγχρονες τάσεις της συμβατικής Κοινής Εμπορικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην αναλυτική παρουσίαση της νέας γενιάς Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου, καθώς και στη λεπτομερή εξέταση των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Οι πρόσφατες τάσεις προς τη σύναψη των νέων αυτών μορφών συμφωνιών είναι πολυσήμαντες και επίκαιρες, ενώ παράλληλα καθιστούν επιτακτική την ενασχόληση με τα εν λόγω φιλόδοξα σχέδια που βρίσκονται σε εξέλιξη. Παρατηρείται μια άνευ προηγουμένου αύξηση του αριθμού τόσο των FTAs, όσο και των EPAs που συνάπτει η ΕΕ. Σημειώνεται, επίσης, ότι οι καινοτόμες συμφωνίες καθίστανται σαφώς πιο περίπλοκες, πιο περιεκτικές και περισσότερο οικονομικά και πολιτικά σημαντικές.

Η συγκεκριμένη εργασία αντικατοπτρίζει μια προσπάθεια χαρτογράφησης των σημαντικών αυτών εξελίξεων στην ευρωπαϊκή εμπορική πολιτική, αλλά και τη διεθνή οικονομική και εμπορική τάξη. Διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια, καθένα εκ των οποίων υπογραμμίζει μια διαφορετική έκφανση του θέματος, συμβάλλοντας στην όσο το δυνατόν πληρέστερη προσέγγισή του. Στο πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι σύγχρονες τάσεις της συμβατικής δράσης της ΕΕ. Γίνεται περιεκτική αναφορά στα καινοτόμα στοιχεία που προσδιορίζουν πλέον τη συμβατική ΚΕΠ, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη στροφή προς τη νέα γενιά FTAs της ΕΕ με ανεπτυγμένες χώρες – εταίρους, καθώς και προς τις EPAs στο πλαίσιο της συνεργασίας της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ. Το κεφάλαιο επιχειρεί να προχωρήσει τη συζήτηση σχετικά με την άνοδο των νέων αυτών συμφωνιών, εστιάζοντας στην ολιστική πλέον προσέγγιση της ΚΕΠ και στο μακρόπνοο πρόγραμμα διαπραγματεύσεων της ΕΕ με τους εμπορικούς της εταίρους ανά τον κόσμο, με στόχο την υλοποίηση μιας προοδευτικής πολιτικής. Υπό το πρίσμα αυτό, περιγράφεται η προώθηση των διμερών σχέσεων μέσω της νέας γενιάς FTAs, ενώ στη συνέχεια επισημαίνεται το ανανεωμένο πλαίσιο πολιτικής και η αξιοποίηση του εμπορίου προς την τόνωση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες – εταίρους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η προσέγγιση των FTAs νέας γενιάς, προχωρώντας σε μια εμπειρισταωμένη περιγραφή των διαφόρων πτυχών και των πραγματικών ζητημάτων των προηγμένων συμφωνιών. Περιγράφονται τα καινοτόμα χαρακτηριστικά και οι κύριες επιδιώξεις των νέων FTAs, ενώ στη συνέχεια εξετάζεται η ανατομία τους με έμφαση στην πρόσβαση στην αγορά, τους μη δασμολογικούς

φραγμούς και την κανονιστική συνεργασία, τις επενδύσεις και τον ανταγωνισμό. Ακόμη, επισημαίνεται η ενασχόληση των FTAs με ευρύτερες θεματικές, όπως εργασιακά δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος, βιώσιμη ανάπτυξη και πολιτισμός. Παρατίθενται, επίσης, τα εγυρόμενα νομικά ζητήματα από την εφαρμογή τους, ενώ επεξηγείται και η αλληλεπίδραση τους με το σύστημα του ΠΟΕ στον τομέα της επίλυσης διαφορών. Παρουσιάζονται οι ταχείες εξελίξεις για τους συνεργάτες στον υβριδικό κόσμο των FTAs και πραγματοποιείται η επισκόπηση των εν εξελίξει εμπορικών διαπραγματεύσεων. Ακολουθεί η μελέτη της TTIP, ως case study των FTAs, στο πλαίσιο της οποίας τονίζονται τα καινοτόμα στοιχεία της νέας γενιάς FTAs, όπως αποτυπώνονται στην εξεταζόμενη TTIP.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται αναλυτικά η ιστορική εξέλιξη των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ. Ξεκινώντας από τη συνθήκη της Ρώμης, ακολουθούν οι Συμβάσεις Yaoundé I και II και στη συνέχεια έρχονται οι Συμφωνίες Lomé. Γίνεται εκτενής αναφορά στη Συμφωνία Κοτονού, ενώ ακολούθως σκιαγραφείται η σταδιακή μετάβαση από τη Συμφωνία Cotonou στις EPAs ΕΕ – χωρών ΑΚΕ. Προσεγγίζονται οι διαπραγματεύσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ για τη σύναψη των EPAs και αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά και οι καινοτομίες των EPAs. Εν συνεχεία, καθορίζεται το εύρος εφαρμογής τους και εξετάζονται η νομική βάση σύναψης των EPAs και η συμβατότητά τους με τους κανόνες του ΠΟΕ. Ακόμη, αποσαφηνίζεται η τρέχουσα κατάσταση των EPAs στις περιφέρειες ΑΚΕ, με διεξοδικότερη ανάλυση της πλήρους EPA της ΕΕ με το CARIFORUM. Συγκεκριμένα, επισημαίνονται τα καινοτόμα γνωρίσματα των EPAs, όπως αποτυπώνονται στην εν λόγω EPA και πραγματοποιείται μια αποτίμηση προόδου και αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της.

Το τέταρτο κεφάλαιο ενσωματώνει μία γενική αξιολόγηση, συνοψίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των εν λόγω περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών. Προφανώς, FTAs και EPAs συναντιούνται με υψηλές προσδοκίες και ιδιαίτερους φόβους, που πυροδοτούν την κριτική σχετικά με το τι στοχεύουν, καθώς και τι δεν προτίθενται να αντιμετωπίσουν. Δεν υπάρχει συναίνεση ως προς την επίδραση των συμφωνιών στο πολυμερές εμπορικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται διαχωρισμός στις FTAs της ΕΕ με τις ανεπτυγμένες χώρες και στις EPAs της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ και στη συνέχεια διερευνώνται τα πιθανά οφέλη και τα κόστη των αντίστοιχων συμφωνιών. Παρέχεται μια λεπτομερής εικόνα των ευκαιριών και των προκλήσεων που συνεπάγονται οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, μέσω της κριτικής τους θεώρησης, αλλά και της ανάλυσης των προσδοκώμενων ωφελειών.

Λέξεις - κλειδιά : Κοινή Εμπορική Πολιτική, Ευρωπαϊκή Ένωση, Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου - ΣΕΕ, TTIP, Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης - ΣΟΕΣ, χώρες ΑΚΕ, φόρουμ των κρατών ΑΚΕ της Καραϊβικής - CARIFORUM.

Abstract

This dissertation deals with the current trends of the European Union's Common Commercial Trade Policy. In particular, the focus is on the extensive presentation of the new generation of Free Trade Agreements, as well as the detailed examination of the Economic Partnership Agreements with the African, Caribbean and Pacific countries. These recent tendencies towards the conclusion of these new forms of agreements are very important and topical, while at the same time making it imperative to address these ambitious plans that are in progress. There is an unprecedented increase in the number of both FTAs and EPAs entered into by the EU. It is also noted that innovative agreements are becoming more complex, more inclusive and more economically and politically important.

The specific work reflects an attempt to map these important developments in European trade policy as well as the international economic and trade class. It is structured in four chapters, each of which highlights a different facet of the subject, contributing to the fullest possible approach. In the first chapter, the current trends of EU contractual action are presented. A comprehensive reference is made to the innovative elements now defining the conventional CTP, while particular emphasis is placed on the shift towards the new generation FTAs of the EU with developed partner countries as well as EPAs in the context of EU cooperation with ACP countries. The chapter attempts to advance discussion on the rise of these new agreements, focusing on the holistic approach of the CTP and the EU's long-term negotiating agenda with its trading partners around the world, with a view to implementing a progressive policy. In this light, it describes the promotion of bilateral relations through the new generation of FTAs, and then highlights the renewed policy framework and the exploitation of trade to foster inclusive growth in developing partner countries.

In the second chapter, the approach of the new generation of FTAs is proceeding, proceeding to a circumstantial description of the various aspects and the real issues of the advanced agreements. The innovative features and the main aspirations of the new FTAs are described and then their anatomy is examined with an emphasis on market access,

non-tariff barriers and regulatory co-operation, investment and competition. It also highlights the involvement of FTAs on broader themes, such as labor rights, environmental protection, sustainable development and culture. Moreover, it outlines the legal issues that arised by their implementation, while their interaction with the WTO dispute settlement system is explained. Rapid developments for partners in the hybrid world of FTAs are presented and an overview of the ongoing trade negotiations is carried out. The TTIP study follows as a case study of the FTAs, remarking on the innovative elements of the new generation of FTAs, as impressed by the under consideration TTIP.

The third chapter analyzes the historical background of the EU's trade relations with the ACP countries. Starting with the Treaty of Rome, followed by the Yaoundé I and II Conventions and then the Lomé Agreements come. An extensive reference is made to the Cotonou Agreement, followed by a gradual transition from the Cotonou Agreement to the EU-ACP EPAs. The EU negotiates with the ACP countries on the conclusion of EPAs and develops the features and innovations of EPAs. The EU negotiations with the ACP countries on the conclusion of EPAs are approached and also the characteristics and innovations of EPAs are elaborated. Subsequently, their scope is determined, while exploring the legal basis for the conclusion of EPAs and their compatibility with WTO rules. Moreover, the current situation of EPAs in the ACP regions is clarified, with a more in-depth analysis of the full EPA of the EU with CARIFORUM. In particular, the innovative features of EPAs are highlighted, as reflected in this EPA and an assessment of the progress and effectiveness of its implementation is accomplished.

The fourth chapter incorporates a general assessment, summarizing the advantages and disadvantages of these regional agreements. Obviously, FTAs and EPAs meet high expectations and particular fears that trigger criticism about what they target as well as what they do not intend to address. There is no consensus on the effect of the agreements on the multilateral trading system. In this context, the EU's FTAs with the developed countries and the EPAs of the Union with the ACP countries are separated and then the potential benefits and costs of the corresponding agreements are explored. A detailed overview of the opportunities and challenges of the EU's regional trade agreements is provided through their review, but also the analysis of the expected benefits.

Key words: Common Commercial Policy, European Union, Free Trade Agreements - FTAs, TTIP, Economic Partnership Agreements - EPAs, ACP countries, Forum of the Caribbean ACP States - CARIFORUM.

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να εφαρμόσει μια σθεναρή και προορατική εμπορική πολιτική με βάση τον ανοικτό χαρακτήρα του εμπορίου και την απόρριψη του προστατευτισμού, ώστε να διαφυλάξει τη συνεχή ευημερία και τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η εμπορική πολιτική της ΕΕ ακολουθεί μια διττή στρατηγική κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, προσβλέποντας όλο και περισσότερο σε διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες με τους εταίρους της, αλλά υποστηρίζοντας συγχρόνως το πολυμερές εμπορικό σύστημα. Κατ' αρχάς, η Ένωση εστιάζει την εμπορική της πολιτική στις ισχυρές οικονομίες και σημαντικές εμπορικές δυνάμεις, όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Ιαπωνία.

Οι πρόσφατες επιτυχίες συμφωνίες της ΕΕ, μεταξύ άλλων, με τον Καναδά, την Ιαπωνία, τη Σιγκαπούρη, το Βιετνάμ και το Μεξικό, διευρύνουν τον κατάλογο των εταίρων που δεσμεύονται να συνεργαστούν με την ΕΕ για την υπεράσπιση του ανοικτού, δίκαιου και βασισμένου σε κανόνες εμπορίου. Το πεδίο των διμερών δεσμεύσεων επεκτείνεται συνεχώς, σηματοδοτώντας την στροφή της ΕΕ σε μια νέα μορφή εμπορικών συμφωνιών, τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου (FTAs) νέας γενιάς. Το περιεχόμενο και το βάθος τους ξεπερνά τις παραδοσιακές ανησυχίες της εμπορικής πολιτικής περί εξάλειψης των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών. Το επίκεντρο των καινοτόμων FTAs βρίσκεται στη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών. Συνιστώντας έναν εξαιρετικό συνδυασμό φιλοδοξίας και εμπορικής κάλυψης, οι FTAs νέας γενιάς συμπεριλαμβάνουν κανόνες για τις επενδύσεις και τον ανταγωνισμό, την κανονιστική συνεργασία και τις δημόσιες συμβάσεις. Αναπτύσσουν, επίσης, τη δυναμική τους σε θεματικές, όπως τα εργασιακά δικαιώματα, το περιβάλλον, η βιώσιμη ανάπτυξη και ο πολιτισμός.

Δεδομένου του πολλαπλασιασμού των διμερών και πολυμερών συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών που διαπραγματεύεται και συνάπτει η ΕΕ με τους σημαντικούς εμπορικούς της εταίρους, οι ευρύτερες και βαθύτερες FTAs νέας γενιάς αποτελούν εξαιρετικά ενδιαφέρον πεδίο μελέτης και διερεύνησης. Η περιοδική εξέταση και η συστηματική παρακολούθηση των εν λόγω συμφωνιών της ΕΕ αποκτά επί του παρόντος θεμελιώδη σημασία, καθώς ένα ευρύ δίκτυο FTAs υποστηρίζει τους εμπορικούς δεσμούς της Ένωσης με στρατηγικούς της εταίρους και αναμορφώνει την εμπορική της πολιτική, αναδιατάσσοντας τη συνεργασία της με τις ανεπτυγμένες οικονομίες.

Η ανάλυση των FTAs νέας γενιάς πραγματοποιείται υπό το πρίσμα των νεότερων δεδομένων και εξελίξεων, που τις καθιστούν βαρυσήμαντες και επίκαιρες. Προφανώς, η στασιμότητα των εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα και η σημερινή αδυναμία επίτευξης προόδου στο πολυμερές σύστημα του ΠΟΕ έχουν οδηγήσει τα μέλη του να επιδιώξουν την πρόοδο της απελευθέρωσης του εμπορίου μέσω μικρότερων συμμαχιών των προνομιούχων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ έχει στραφεί στις FTAs νέας γενιάς, ενώ παράλληλα προσπαθεί να συμβιβάσει τη διμερή και περιφερειακή της ατζέντα με την υποστήριξη του πολυμερούς εμπορικού συστήματος. Το ερώτημα εάν οι προηγμένες FTAs θα βοηθήσουν τον ΠΟΕ να ξαναβρεί την ορμή του ή τελικά θα συμβάλλουν σε μια περαιτέρω απώλεια της σημασίας του, τίθεται με ολοένα μεγαλύτερη έμφαση. Ο προβληματισμός εντείνεται στο μέτρο που οι FTAs γνωρίζουν σημαντική επέκταση με ταχύτατους ρυθμούς.

Οι FTAs νέας γενιάς συνιστούν πλέον ζωτικά στοιχεία της εμπορικής στρατηγικής της ΕΕ και βρίσκονται στην κορυφή των νέων προκλήσεων, θεωρούμενες υψίστης προτεραιότητας για την ευρωπαϊκή εμπορική πολιτική. Λόγω της σημαντικής αύξησης του αριθμού των FTAs και της βαθμιαία αυξανόμενης δράσης τους σε όλο και περισσότερους τομείς πολιτικής, η αντοχή και η συνοχή του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, που ενσαρκώνεται μέσω του ΠΟΕ, φαίνεται να δοκιμάζεται έντονα. Η στροφή στις FTAs αποτελεί τόσο πρόκληση όσο και ευκαιρία για την ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Ένωσης και των ανεπτυγμένων οικονομιών - εταίρων της, σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Παράλληλα, η ΕΕ επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, συνδυάζοντας εμπορικούς και αναπτυξιακούς στόχους, κατά την άσκηση της σχετικής εμπορικής της πολιτικής. Αξιοσημείωτη καθίσταται η σταδιακή μετάβαση από τη μονομερή παροχή εμπορικών προτιμήσεων προς ένα συμβατικό μοντέλο εμπορικών σχέσεων που έχει εγκαινιάσει η Ένωση με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Σ' αυτό το πλαίσιο, κρίνεται απαραίτητη η μελέτη της ΚΕΠ έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών και η ενδεδειγμένη εξέταση των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (EPAs), ως η τελευταία εξέλιξη στη μακρά πορεία των εμπορικών σχέσεων της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ. Κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης εμπορικής συνεργασίας ΕΕ – χωρών ΑΚΕ, η Ένωση προσέφερε κάποια προνομιακή πρόσβαση στην αγορά της για τα προϊόντα των χωρών ΑΚΕ, η οποία ωστόσο θα μπορούσε να αποσυρθεί ανά πάσα στιγμή. Οι EPAs είναι σταθερές εταιρικές σχέσεις μεταξύ ισότιμων εταίρων, στα πλαίσια των οποίων αναλαμβάνουν ισχυρές δεσμεύσεις και οι δύο πλευρές.

Η εμπορική και αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών διέρχεται μια περίοδο σημαντικών αλλαγών, η οποία θεωρείται αποτέλεσμα αλλαγής της λογικής της. Οι ρηξικέλευθες EPAs αναμένεται να αντικαταστήσουν προοδευτικά το σύστημα των αυτόνομων εμπορικών προτιμήσεων της Ένωσης προς τις χώρες ΑΚΕ. Αλλάζει, λοιπόν, η φύση της σχέσης της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ, αφού πλέον εστιάζεται σε νέες μορφές εταιρικών σχέσεων που βασίζονται σε αμοιβαία συμφέροντα και οφέλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες χώρες ΑΚΕ βρίσκονται είτε στη διαδικασία σύναψης EPA με την ΕΕ, είτε στο στάδιο εφαρμογής της.

Οι νέες EPAs ΕΕ - χωρών ΑΚΕ, με κύρια χαρακτηριστικά τη συμβατότητα με τον ΠΟΕ, την αρχή της εταιρικής σχέσης, τη σύνδεση με την ανάπτυξη, τον συνδυασμό των ενισχύσεων, του εμπορίου και των πολιτικών πτυχών, τη μακροπρόθεσμη προοπτική τους, συνιστούν ξεχωριστές εμπορικές συμφωνίες με ιδιαίτερη αξία. Οι EPAs, που συνάπτει η ΕΕ με χώρες ΑΚΕ, υποστηρίζουν την περιφερειακή ολοκλήρωση και προάγουν τη σταδιακή ενσωμάτωση των οικονομιών ΑΚΕ στο βασισμένο σε κανόνες παγκόσμιο σύστημα εμπορίου, προωθώντας την αειφόρο ανάπτυξή τους. Επιπλέον, οι εν προκειμένω συμφωνίες συμβάλλουν στη μείωση της φτώχειας και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις συμβαλλόμενες χώρες ΑΚΕ.

Η υποστήριξη της ΕΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες παίρνει τη μορφή πραγματικής εταιρικής σχέσης, στο πλαίσιο της οποίας και οι εν λόγω χώρες πρέπει να κάνουν επιλογές και να αναλάβουν ευθύνες, ώστε να εδραιωθούν τα μακροπρόθεσμα οφέλη του εμπορίου. Η ΕΕ έρχεται τώρα να αφογκραστεί τις πραγματικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών ως βάση για τη χάραξη της μελλοντικής εμπορικής και αναπτυξιακής της πολιτικής. Κύρια πρόκληση για την ΕΕ αποτελεί η υλοποίηση μιας εμπορικής και αναπτυξιακής πολιτικής έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών – εταίρων της, που να πληροί βασικές προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, πρέπει να δικαιολογείται από πλευράς οικονομικών αναγκών, να είναι συμβατή με τον ΠΟΕ, να διακρίνεται από αμοιβαιότητα, αλλά να διέπεται και από ευαισθησία προς τις ανάγκες αυτών των χωρών, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στα επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της ΕΕ και των κρατών ΑΚΕ. Με το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον, η Ένωση προχωράει στη σύναψη προοδευτικών EPAs, επιθυμώντας να δώσει ώθηση σ' ένα ανοιχτό εμπορικό σύστημα, ως κινητήριο μοχλό της οικονομικής μεγέθυνσης χωρίς αποκλεισμούς και της αειφόρου ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 1: Οι σύγχρονες τάσεις της συμβατικής δράσης της ΕΕ

1.1. Η προσαρμογή της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ στις νέες προκλήσεις – Προς μια αποτελεσματική πολιτική που αντιμετωπίζει τις νέες οικονομικές πραγματικότητες

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ αποτελώντας ακρογωνιαίο λίθο των οικονομικών σχέσεων της Ένωσης και μέρος των ευρύτερων πολιτικών σχεδιασμών της, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην παρουσία της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρωταρχικοί της στόχοι είναι η αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, η προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς και ο περιορισμός των τελωνειακών και άλλων φραγμών¹. Το άνοιγμα των παγκόσμιων αγορών και η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αποτελούν βασικούς πυλώνες στον σχεδιασμό της ενωσιακής στρατηγικής. Η ΕΕ αξιοποιεί, επίσης, τα εμπορικά εργαλεία για την προώθηση των αξιών και πολιτικών της και επιχειρεί να επεκτείνει τις κανονιστικές της πρακτικές στον υπόλοιπο κόσμο. Η Επιτροπή² προσαρμόζει την προσέγγισή της όσον αφορά την εμπορική πολιτική, ώστε να προαγάγει τις ευρωπαϊκές αξίες και αρχές, να ενσωματώσει όλα τα διδάγματα και να συμβάλλει στην εμπέδωση ενός κλίματος γόνιμου διαλόγου, συνεργασίας και αμοιβαιότητας με τους σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της ΕΕ.

Η Ένωση σχεδιάζει και υλοποιεί την εμπορική της πολιτική, ώστε να συμβάλλει στη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος για μια ισχυρή ευρωπαϊκή οικονομία. Ανέκαθεν υποστήριζε το πολυμερές εμπορικό σύστημα. Αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους κύριους υπερασπιστές της σταδιακής απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου με την κατάργηση των δασμών, των ποσοτικών περιορισμών και άλλων φραγμών. Η ΕΕ θεωρεί ότι το πολυμερές εμπορικό σύστημα που βασίζεται σε κανόνες έχει θεμελιώδη σημασία για την άσκηση αποτελεσματικής και δίκαιης εμπορικής πολιτικής, η οποία θα εξασφαλίζει απτά οφέλη για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες. Η ανακοίνωση του 2010 με τίτλο «Trade, Growth and World Affairs»³ κατέστησε το διεθνές εμπόριο έναν από τους πυλώνες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», με σκοπό να γίνει η ΕΕ φιλικότερη προς το περιβάλλον και πιο ανταγωνιστική.

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 206 της ΣΛΕΕ.

² Η Επιτροπή, εξ ονόματος της Ένωσης, διαπραγματεύεται και διαχειρίζεται κατ' εντολή του Συμβουλίου τις εμπορικές συμφωνίες.

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Εμπόριο, ανάπτυξη και παγκόσμιες υποθέσεις. Η εμπορική πολιτική ως βασική συνιστώσα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ. Βρυξέλλες, 9.11.2010, COM(2010) 612 τελικό.

Παρομοίως, η στρατηγική «Εμπόριο για όλους» του 2015 ενισχύει την εμπορική πολιτική της ΕΕ ως κύριο παράγοντα προώθησης της ανάπτυξης, της απασχόλησης και των επενδύσεων⁴.

Η ΕΕ είναι πράγματι πεπεισμένη ότι ο καλύτερος τρόπος ενθάρρυνσης και προώθησης του παγκόσμιου εμπορίου και συνεπώς της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας είναι η θέσπιση πολυμερών εμπορικών κανόνων κατόπιν συναινέσεως. Συγκλίνων με της Ένωσης σκοπός του ΠΟΕ⁵ είναι η εξασφάλιση συνθηκών ενός δίκαιου και θεμιτού εμπορίου σε συνδυασμό με έναν ελεύθερο και ανόθευτο ανταγωνισμό στη διεθνή κοινότητα. Οι διατάξεις της GATT του 1947 και κατόπιν ο ΠΟΕ, έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των θεμελιωδών διατάξεων της εμπορικής πολιτικής της Ένωσης. Τα οφέλη είναι πολλαπλά για την ΕΕ από την συμμετοχή της στον ΠΟΕ. Η εξασφάλιση νέων αγορών, η επίβλεψη διεθνών εμπορικών κανόνων και η διαβεβαίωση τήρησής τους, αποτελούν παράγοντες στους οποίους ο ΠΟΕ έχει συνεισφέρει σημαντικά.

Από το Νοέμβριο του 2001, τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ έχουν δρομολογήσει ευρύ Γύρο πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων, τον ένατο στη σειρά, γνωστό ως Γύρο της Ντόχα, με στόχο τη διαμόρφωση της νέας διεθνούς εμπορικής αρχιτεκτονικής, την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και την ενσωμάτωση των αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή οικονομία. Ο Γύρος της Ντόχα ονομάστηκε «αναπτυξιακός», διότι έδωσε έμφαση στα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών. Ως βασικοί και επιμέρους στόχοι του Γύρου προσδιορίζονται η ενίσχυση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, το περαιτέρω άνοιγμα των αγορών αγαθών και υπηρεσιών, η βελτίωση των κανόνων και των διαδικασιών, καθώς και η συμπερίληψη νέων θεμάτων, όπως για παράδειγμα «εμπόριο και περιβάλλον», «η σχέση μεταξύ εμπορίου και επενδύσεων», «η σχέση μεταξύ εμπορίου και της πολιτικής ανταγωνισμού».

Η ΕΕ υποστήριξε την έναρξη ενός ευρέος και φιλόδοξου Γύρου. Αυτός φάνηκε να είναι ο βέλτιστος τρόπος για να εξασφαλιστεί η οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη για όλους τους συμμετέχοντες⁶. Η φύση, όμως, των διαπραγματεύσεων είναι πολύπλοκη, όπως καταδεικνύεται και από την πληθώρα των ζητημάτων του Γύρου της Ντόχα. Παρά τις σημαντικές προσπάθειες σημαντικού αριθμού συμμετεχόντων και κυρίως της Ένωσης, η επιτυχής ολοκλήρωση του συνόλου των διαπραγματεύσεων δεν φαίνεται εφικτή. Οι συνομιλίες προσκρούουν σε μείζονα θέματα, κυρίως όσα έχουν

⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁵ Όπως ο ΠΟΕ, η ίδια η ΕΕ είχε αρχικά σχεδιαστεί με σκοπό την άρση των τελωνειακών φραγμών και την προώθηση του εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών της.

⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και ο ΠΟΕ, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

σχέση με την πρόσβαση στις αγορές. Οι εμπορικές διαπραγματεύσεις καταλήγουν να είναι ένας φαύλος κύκλος αλληλοκατηγοριών για αδιαλλαξία. Ακόμη, οι αποφάσεις του ΠΟΕ λαμβάνονται, με ελάχιστες εξαιρέσεις, συναινετικά. Η πρακτική αυτή σε συνδυασμό με την αρχή «μία χώρα-μία ψήφος» βοήθησε στο παρελθόν την εξέλιξη του συστήματος και την αύξηση των μελών του, αλλά η πορεία μετεξέλιξής του είναι βραδεία. Υπό τις επικρατούσες συνθήκες, φαίνεται πως η λήψη συναινετικών αποφάσεων είναι σχεδόν αδύνατη.

Το διεθνές σύστημα εμπορικών συναλλαγών έχει αλλάξει ριζικά τα τελευταία 20 χρόνια. Σε μεγάλο βαθμό κυριαρχείται από την ΕΕ και τις ΗΠΑ. Εντούτοις, έχει εξελιχθεί σ' ένα πιο ανοιχτό και πολύπλευρο σύστημα, με νέους φορείς κυρίως τις αναδυόμενες και τις αναπτυσσόμενες χώρες που διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο⁷. Η ΕΕ γνωρίζει καλά αυτές τις νέες δυναμικές. Έχει επισημάνει την ανάγκη να προχωρήσει πέρα από τη διαπραγματευτική προσέγγιση των τελευταίων ετών και να δοκιμάσει καινοτόμες προσεγγίσεις, που να ανταποκρίνονται στην εξέλιξη του παγκόσμιου εμπορίου στον 21^ο αιώνα και στην αυξανόμενη σημασία των κανονιστικών ζητημάτων έναντι των δασμολογικών. Η ΕΕ ζητεί την αναζωογόνηση του ΠΟΕ, ώστε να έχει κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη και την επιβολή των κανόνων, μέσω της υιοθέτησης μιας περισσότερο επικεντρωμένης προσέγγισης, ύστερα από το αδιέξοδο στο οποίο έχουν περιέλθει οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ σχετικά με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα⁸.

Ο ΠΟΕ παραμένει η αποτελεσματικότερη οδός ανάπτυξης και διαχείρισης του εμπορίου βάσει ενός συστήματος κανόνων, καθώς επίσης και ο πυρήνας του πολυμερούς συστήματος⁹. Παρά ταύτα, πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες, ώστε να εξασφαλιστεί ότι ο ΠΟΕ λειτουργεί πλήρως ως κανονιστικό όργανο, το οποίο καθοδηγεί την παγκόσμια ατζέντα διακυβέρνησης, ανταποκρινόμενο στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες¹⁰. Η ΕΕ έχει κατανοήσει πλήρως πως μια ενδεχόμενη κατάρρευση του εν λόγω συστήματος, θα επέφερε δυσμενείς συνέπειες στην παγκόσμια ανάπτυξη, αστάθεια και αβεβαιότητα στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Η ΕΕ, λοιπόν, δεν θα υπαναχωρήσει

⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και ο ΠΟΕ, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ 2018.

⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁹ Το καθημερινό έργο του ΠΟΕ όσον αφορά την παρακολούθηση, τη διαφάνεια, την επιβολή κανόνων και τη διαμεσολάβηση είναι πολύτιμο και θα μπορεί πάντοτε να υπολογίζει στην ενεργό συμμετοχή της ΕΕ.

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

στο θέμα της πολυμέρειας. Το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα αποτελεί προτεραιότητα και η Επιτροπή εργάζεται εντατικά για την επανεκκίνηση των διαπραγματεύσεων.

Υπό το πρίσμα των εν λόγω εξελίξεων, καθίσταται αναγκαία η επικαιροποίηση της εμπορικής πολιτικής, ώστε να συνεχίσει να παρέχει νέες ευκαιρίες μεγέθυνσης και ανάπτυξης. Η Ένωση εντείνει τις προσπάθειές της για το άνοιγμα των αγορών και αντιμετωπίζει τις εμπορικές στρεβλώσεις εντός του πολυμερούς συστήματος και μέσω διμερών πρωτοβουλιών. Η ΕΕ είναι προσηλωμένη στα οφέλη των ανοικτών αγορών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό και θεωρεί αναγκαία τη συνεργασία με τους εμπορικούς της εταίρους σε πνεύμα αμοιβαίων συμφερόντων. Το αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει ο Γύρος της Ντόχα, καθώς και η στροφή άλλων εμπορικών εταίρων προς τις διμερείς συμφωνίες έχουν οδηγήσει την ΕΕ να αναθεωρήσει εν μέρει τη μακροχρόνια στρατηγική της και να στραφεί στις περιφερειακές και διμερείς διαπραγματεύσεις¹¹.

Η ΕΕ έπρεπε να βρει εναλλακτικούς τρόπους, ώστε να διασφαλιστεί η καλύτερη πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών. Για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού, ξεκίνησε μια νέα γενιά συνολικών Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, το οποίο υπερβαίνει τις δασμολογικές ελαφρύνσεις και το εμπόριο προϊόντων¹². Οι Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου (FTAs) μπορούν να αξιοποιήσουν το σύστημα του ΠΟΕ και άλλους διεθνείς κανόνες, εμβαθύνοντας περισσότερο και προχωρώντας ταχύτερα προς το άνοιγμα και την ολοκλήρωση των αγορών. Επιπλέον, οι FTAs δύνανται να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν θέματα, που δεν είναι έτοιμα για πολυμερείς συζητήσεις, προετοιμάζοντας το έδαφος για το επόμενο επίπεδο που είναι η πολυμερής απελευθέρωση. Πολλά βασικά ζητήματα, όπως οι επενδύσεις, οι δημόσιες συμβάσεις, ο ανταγωνισμός, τα οποία παραμένουν προς το παρόν εκτός του ΠΟΕ, μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο των Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου¹³.

Συνεπώς, υιοθετείται από την ΕΕ μια νέα, πιο ενεργητική προσέγγιση όσον αφορά την εμπορική της πολιτική. Η Ένωση μοιράζεται κοινούς κανόνες και κοινά πρότυπα με τους εταίρους της και επιδιώκει να δημιουργήσει τους όρους για έναν ανοιχτό και θεμιτό παγκόσμιο ανταγωνισμό. Η ΚΕΠ μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο, που θα διασφαλίζει τη διεξαγωγή ενός πιο αποτελεσματικού εμπορίου. Σε μια

¹¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και ο ΠΟΕ, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ 2018.

¹² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο ΕΚ, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.

ταχέως μεταβαλλόμενη παγκόσμια οικονομία, η ΕΕ φιλοδοξεί να οικοδομήσει μια πιο περιεκτική, ολοκληρωμένη και μακρόπνοη εμπορική πολιτική που θα συντελεί σε μεγαλύτερο βαθμό στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Υπογραμμίζει την ανάγκη αναπροσαρμογής των εργαλείων εμπορικής πολιτικής στις νέες προκλήσεις, την ανάγκη απόκτησης νέων εταίρων και εξασφάλισης ότι η Ευρώπη παραμένει ανοιχτή στον κόσμο και οι αγορές του υπόλοιπου κόσμου ανοιχτές σ' εκείνη.

Μια βασική τάση της σύγχρονης εποχής αποτελεί, επίσης, η άνοδος των παγκόσμιων και των περιφερειακών αξιακών αλυσίδων, με τα διεθνή δίκτυα παραγωγής να βασίζονται ολοένα και περισσότερο στις διεπιχειρησιακές και στις ενδοεπιχειρησιακές εμπορικές συναλλαγές. Σταδιακά αυξάνεται η σημασία των υπηρεσιών στο διεθνές εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα η ψηφιοποίηση διαμορφώνει την παγκόσμια οικονομία με νέους τρόπους¹⁴. Οι τάσεις της παγκοσμιοποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων μεταβάλλονται με γοργούς ρυθμούς. Σαφώς, η παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση είναι ταχύτερη. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των εμπορικών και κεφαλαιακών ροών και η εμβάθυνση των χρηματοοικονομικών αγορών. Ακόμη, η επανάσταση της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους μεταφορών έχουν δημιουργήσει πρωτοφανείς ευκαιρίες μεγέθυνσης και ανάπτυξης.

Οι αλυσίδες εφοδιασμού αλλάζουν παγκοσμίως, καθώς οι επιχειρήσεις αναθέτουν εξωτερικά, σε οικονομίες χαμηλότερου κόστους, σύνθετες διαδικασίες παραγωγής και υπηρεσίες, προκειμένου να ανταποκριθούν στις αναδυόμενες αλλαγές. Τα μέρη ενός προϊόντος μπορούν να προέρχονται από σειρά χωρών, γεγονός που αντικαθιστά το παραδοσιακό εμπόριο τελικών προϊόντων¹⁵. Συνεπώς, αλλάζει η φύση του παγκόσμιου εμπορίου. Δεν ζούμε ακόμη σε έναν κόσμο χωρίς δασμούς, αλλά πολλοί τομείς κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση. Το άνοιγμα στο παγκόσμιο εμπόριο και στις διεθνείς επενδύσεις ενισχύει την ικανότητα της Ένωσης να αξιοποιεί τα οφέλη μιας πραγματικά ενιαίας αγοράς. Υποβάλλει την οικονομία της σε δημιουργικές, ανταγωνιστικές πιέσεις, τονώνοντας και ανταμείβοντας την καινοτομία, παρέχοντας πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και αυξάνοντας τα κίνητρα για επενδύσεις. Η Επιτροπή επιταχύνει, επίσης, την ελευθέρωση σε τομείς καίριας σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, όπως η ενέργεια και οι πρώτες ύλες. Η γνώση, η καινοτομία, η διανοητική ιδιοκτησία, οι

¹⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Επίτευξη ευημερίας μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων. επικαιροποίηση της κοινής στρατηγικής του 2007 της ΕΕ σχετικά με τη βοήθεια για το εμπόριο, Βρυξέλλες, 13.11.2017, COM(2017) 667 final.

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο ΕΚ, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.

υπηρεσίες και η αποτελεσματική χρήση των πόρων συνιστούν σήμερα τα κλειδιά της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Κρίνεται, ωστόσο, απαραίτητο να επισημανθεί ότι το παγκόσμιο εμπόριο ενέχει τον πραγματικό κίνδυνο αναζωπύρωσης του προστατευτισμού. Η όλο και περισσότερο συχνή χρήση εσωτερικών πολιτικών που βλάπτουν άλλες χώρες, ακόμη και από μέρους των μεγαλύτερων οικονομιών, όπως οι ΗΠΑ, υπονομεύει το πολυμερές εμπορικό σύστημα. Ο προστατευτισμός έχει αρχίσει και πάλι να γίνεται της μόδας και σε αρκετά κράτη της γηραιάς ηπείρου. Άλλωστε, το βρετανικό δημοψήφισμα για αποχώρηση από την ΕΕ τον Ιούνιο του 2016 καταδεικνύει ότι το κύμα υπέρ της εθνικής αναδίπλωσης είναι πλέον ισχυρό στα άλλοτε κραταιά προπύργια του οικονομικού φιλελευθερισμού¹⁶. Εντούτοις, ο προστατευτισμός ανεβάζει τις τιμές για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις και περιορίζει τις επιλογές. Επίσης, η προστασία από το θεμιτό εξωτερικό ανταγωνισμό τομέων, που είναι εκτεθειμένοι σε αυτόν, εκτρέπει πόρους από παραγωγικότερους τομείς της οικονομίας.

Η ενωσιακή στρατηγική «Εμπόριο για όλους» της ΕΕ αναπροσαρμόζεται στις νέες οικονομικές πραγματικότητες και επιδιώκει να αντλήσει οφέλη από τις νέες εμπορικές ευκαιρίες. Οι αλληλεξαρτήσεις πρέπει να γίνουν καλύτερα κατανοητές. Δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα από την προσφυγή σε μέτρα προστατευτισμού, ακόμη και στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα¹⁷. Ταυτόχρονα, η απόρριψη του προστατευτισμού στο εσωτερικό πρέπει να συνοδεύεται από μαχητική προσπάθεια δημιουργίας ανοιχτών αγορών και θεμιτών όρων εμπορίου στο εξωτερικό¹⁸. Μ' αυτό τον τρόπο, θα ενισχυθεί η ανταγωνιστική θέση της ΕΕ στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Χρειάζεται, λοιπόν, ένα ισχυρό πολυμερές εμπορικό σύστημα, καθώς είναι το αποτελεσματικότερο μέσο ανάπτυξης και διαχείρισης του εμπορίου προς όφελος όλων.

Αναπόδραστα συνεπάγεται ότι το περιβάλλον στο οποίο η ΕΕ ασκεί την εμπορική της πολιτική έχει αλλάξει σημαντικά. Η συνολική προσέγγιση της ΕΕ χρειάζεται να αναπροσαρμοστεί. Η εμπορική πολιτική δεν μπορεί πλέον να προσεγγίζεται από μια στενή εμποροκρατική γωνία. Θα πρέπει να είναι ανοικτή και ευέλικτη. Θα πρέπει να

¹⁶ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (ΤΤΙΡ) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

¹⁷ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο ΕΚ, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.

αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τα ζητήματα που επηρεάζουν τη σημερινή, βασισμένη σε αλυσίδες αξίας οικονομία. Να καταστεί πιο υπεύθυνη και κατά συνέπεια πιο αποτελεσματική, πιο διαφανής. Λαμβανομένου υπόψη του μεταβαλλόμενου οικονομικού και πολιτικού πλαισίου, η ΕΕ καλείται να διαμορφώσει μια αποτελεσματική εμπορική πολιτική που να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες προκλήσεις. Τα εργαλεία της εν λόγω πολιτικής είναι απαραίτητο να εναρμονιστούν με τις σύγχρονες τάσεις του παγκόσμιου εμπορίου. Το πεδίο των διμερών δεσμεύσεων της ΕΕ διευρύνεται συνεχώς, επιδιώκοντας την επιτυχή αντιμετώπιση σειράς εμπορικών φραγμών. Η διαπραγματευτική στρατηγική της ΕΕ προσαρμόζεται τόσο στις οικονομικές όσο και στις πολιτικές αλλαγές και αξιοποιεί τις νέες ευκαιρίες.

1.2. Η πορεία προς μια ολιστική προσέγγιση της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής

Η κοινή εμπορική πολιτική της ΕΕ (ΚΕΠ) δεν περιορίζεται πλέον στις παραδοσιακές συζητήσεις για δασμολογικά θέματα, αλλά περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα θεμάτων. Καλύπτει εξαιρετικής σημασίας ζητήματα, όπως οι δημόσιες συμβάσεις, ο ανταγωνισμός, οι υγειονομικοί και φυτοϋγειονομικοί φραγμοί (ΥΦΥ). Στην εμπορική ατζέντα της ΕΕ συμπεριλαμβάνονται, επίσης, η διεύρυνση των συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών, η ενίσχυση της κανονιστικής συνεργασίας και η προστασία των επενδύσεων. Ως εκ τούτου, η εμπορική πολιτική επιλαμβάνεται μιας ευρύτερης σειράς ζητημάτων, ώστε να μπορέσει η ΕΕ να διασφαλίσει και να ενισχύσει τη θέση της στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού.

Στο παρελθόν, οι εμπορικές συναλλαγές αφορούσαν μόνο τη μεταφορά προϊόντων από το ένα μέρος του κόσμου στο άλλο. Στη σύγχρονη οικονομία, η εμπορική πολιτική καλύπτει ένα τεράστιο φάσμα δραστηριοτήτων και πρακτικών. Πολλά βασικά ζητήματα, όπως οι επενδύσεις, οι δημόσιες συμβάσεις, ο ανταγωνισμός, άλλα ρυθμιστικά θέματα και ο έλεγχος της τήρησης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας αποτελούν κρίσιμους τομείς προτεραιότητας¹⁹. Οι δαπάνες για τις δημόσιες συμβάσεις αντιπροσωπεύουν το 15-20% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Κρίνεται, επίσης, ιδιαίτερως σημαντική η εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού αναφορικά με την πρόσβαση στην αγορά²⁰. Ακόμη, οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας θέτουν

¹⁹ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

²⁰ Αυτό μπορεί εν μέρει να επιτευχθεί μέσα από τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου.

σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των πιο καινοτόμων και δημιουργικών επιχειρήσεων. Τα εν λόγω θέματα θεωρούνται ζωτικής σημασίας. Σ' αυτά κρίνεται σκόπιμο να προστεθούν οι πρακτικές αδειοδότησης, τα πρότυπα για τα βιομηχανικά προϊόντα και για την υγεία των φυτών και των ζώων.

Η ευρωπαϊκή εμπορική πολιτική έχει προχωρήσει σε μια ολιστική προσέγγιση. Μέσω της ανάπτυξης των κατάλληλων εργαλείων εμπορικής πολιτικής, η ΕΕ προωθεί τις εμπορικές συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, που αποτελεί κινητήρια δύναμη της οικονομίας της. Επίσης, καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες για τη διευκόλυνση του ψηφιακού εμπορίου και τη στήριξη της κινητικότητας των επαγγελματιών. Η Ένωση εργάζεται για την αντιμετώπιση του κανονιστικού κατακερματισμού και την ταχεία διεκπεραίωση των τελωνειακών διαδικασιών²¹. Η κοινή εμπορική πολιτική της προστατεύει την καινοτομία και διασφαλίζει την υπεύθυνη διαχείριση των αλυσίδων εφοδιασμού. Οι εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ στηρίζουν τις προσπάθειες για την προώθηση διεθνών προτύπων διαφάνειας και χρηστής διακυβέρνησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η εμπορική πολιτική δεν μπορεί πλέον να προσεγγίζεται από μια στενή εμποροκρατική γωνία. Κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της ΚΕΠ διαδραματίζουν βασικές αρχές που αυλακώνουν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα και η βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπλέον, οι δημόσιες υπηρεσίες σε εγχώριο επίπεδο και οι υψηλής ποιότητας νομοθετικές ρυθμίσεις για την ασφάλεια και το περιβάλλον συντείνουν στη χρήση εργαλείων εμπορικής πολιτικής που αποβλέπουν σε μη εμπορικούς στόχους. Η ΚΕΠ πρέπει να συμπορεύεται με τις αξίες του ευρωπαϊκού μοντέλου. Να τις προάγει και να τις προασπίζεται.

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ δεν αφορά μόνο συμφέροντα, αλλά και αξίες. Εστιάζει στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και στις κοινωνικές²² και περιβαλλοντικές πτυχές των αλυσίδων αξίας. Η νέα προσέγγιση συνεπάγεται την αξιοποίηση των εμπορικών συμφωνιών ως εργαλείων για την προώθηση, σε ολόκληρο τον κόσμο, αξιών όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το δίκαιο και ηθικό εμπόριο και η καταπολέμηση της διαφθοράς²³. Υπάρχει σαφής δέσμευση ότι καμία εμπορική συμφωνία δεν πρόκειται να μειώσει τα επίπεδα κανονιστικής προστασίας. Έτσι, οποιαδήποτε αλλαγή στα επίπεδα προστασίας μπορεί να είναι μόνο επί το

²¹ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

²² Συμπεριλαμβανομένων των εργασιακών δικαιωμάτων.

²³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

αυστηρότερον. Η ΕΕ συνεργάζεται με τους εταίρους της για να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των εργαζομένων, να διασφαλίσει την προστασία του περιβάλλοντος, της υγείας και των καταναλωτών, να στηρίξει την ανάπτυξη και να συμβάλει στην πάταξη της διαφθοράς.

1.3. Διεύρυνση των συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών

Οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών διευρύνονται και αποκτούν περισσότερο διασυνοριακό χαρακτήρα. Κατ' αυτό τον τρόπο, το εμπόριο ενισχύει την ανταλλαγή δεξιοτήτων, ιδεών και καινοτομίας. Στα πλαίσια των εμπορικών διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή θέτει και επιδιώκει την πραγμάτωση φιλόδοξων στόχων, δίνοντας προτεραιότητα στις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες αποτελούν βαρυσήμαντο μέρος του διεθνούς εμπορίου. Επρόκειτο για πεδίο στο οποίο η Ευρώπη έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Οι υπηρεσίες συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομίας της ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 70% του συνολικού ΑΕΠ και της απασχόλησης της Ένωσης²⁴.

Παράλληλα, οι υπηρεσίες παρουσιάζουν το μεγαλύτερο δυναμικό ανάπτυξης αναφορικά με τις εξαγωγές της ΕΕ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι υπηρεσίες αποτελούν το 40% περίπου της αξίας των αγαθών που εξάγονται από την Ευρώπη. Λόγω της εξέλιξης στην τεχνολογία, οι περισσότερες υπηρεσίες μπορούν πλέον να προσφέρονται όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο. Οι εξαγωγές υπηρεσιών της ΕΕ έχουν αυξηθεί αλματώδως. Ιδιαίτερα σημαντικές θεωρούνται οι εξαγωγές υπηρεσιών σε βασικούς τομείς, όπως ο τουρισμός, οι επαγγελματικές, οι χρηματοοικονομικές, οι εκπαιδευτικές και ιατρικές υπηρεσίες, καθώς και οι κατασκευές²⁵. Επιπλέον, η παρατηρούμενη άνοδος της ενσωμάτωσης των υπηρεσιών στη μεταποιητική διαδικασία καθιστά αναγκαία μια μεγαλύτερη εστίαση στην απελευθέρωση των υπηρεσιών²⁶.

Η σταδιακή απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου υπηρεσιών είναι σημαντικός παράγοντας μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης. Η ΕΕ θα πρέπει να διαπραγματευθεί για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών με τους βασικούς εμπορικούς εταίρους της, ιδίως στις περιπτώσεις που η πρόσβαση στην αγορά είναι

²⁴ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

²⁵ Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου, Εμπόριο Υπηρεσιών, Υπηρεσία Εμπορίου Κύπρου, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, <http://www.mcit.gov.cy/ts>

²⁶ Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αγοράζουν, παράγουν και πωλούν ολοένα και περισσότερο υπηρεσίες που τους επιτρέπουν να πωλούν τα προϊόντα τους.

μικρή ή που οι εταίροι της έχουν αναλάβει πολύ λίγες δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ²⁷. Επιπρόσθετα, η κινητικότητα των ατόμων που παρέχουν υπηρεσίες μπορεί να στηρίξει τις πωλήσεις τόσο των αγαθών όσο και των υπηρεσιών. Ακόμη, η διευκόλυνση του ψηφιακού εμπορίου και των ροών δεδομένων υποστηρίζει τις επιχειρήσεις στους τομείς των υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, η διευκόλυνση των συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών συνδέεται με τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Πάνω από το 60% των άμεσων επενδύσεων της ΕΕ στο εξωτερικό συνδέεται με συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών. Την ίδια στιγμή, η θέση της ΕΕ όσον αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες παραμένει σαφής. Οι εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ δεν εμποδίζουν τις κυβερνήσεις να προβαίνουν σε υποστήριξη ή κανονιστική ρύθμιση υπηρεσιών σε τομείς όπως το νερό, η εκπαίδευση, η υγεία και οι κοινωνικές υπηρεσίες. Οι εμπορικές συμφωνίες δεν θα υποχρεώνουν τις κυβερνήσεις να ιδιωτικοποιούν υπηρεσίες, ούτε θα τις εμποδίζουν να διευρύνουν το φάσμα των υπηρεσιών που παρέχουν στο κοινό²⁸.

Υπό το πρίσμα αυτό, η Επιτροπή θα δώσει προτεραιότητα στις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, επιδιώκοντας φιλόδοξους στόχους σε όλες τις εμπορικές διαπραγματεύσεις. Ακόμη, η ΕΕ έχει προτείνει το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα του ΠΟΕ να εστιάσει σε υπηρεσίες που διευκολύνουν σημαντικά τις συναλλαγές στον τομέα των αγαθών. Η Ένωση, ως καθοριστικός παράγοντας στη διεθνή εμπορική τάξη, καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες τόσο σε πολυμερές επίπεδο όσο και στις διμερείς της σχέσεις, προκειμένου να επιτυγχάνεται πρόοδος ως προς την απελευθέρωση των υπηρεσιών και τους κανόνες που τις διέπουν.

1.4. Ενίσχυση της κανονιστικής συνεργασίας

Κάθε χώρα έχει το δικαίωμα να καθορίζει τα δικά της επίπεδα προστασίας κρίσιμων στόχων δημόσιας πολιτικής, όπως η διατήρηση υψηλού επιπέδου υγείας και ασφάλειας του ανθρώπου και η προστασία του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε κράτος προβαίνει στα ανάλογα νομοθετήματα και τις αντίστοιχες κανονιστικές ρυθμίσεις, που θεωρεί επιβεβλημένες. Η επιβολή των εν λόγω αποτελεσματικών

²⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο ΕΚ, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.

²⁸ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

κανονιστικών ρυθμίσεων παρέχει ασφάλεια στους καταναλωτές, που πραγματοποιούν τις αγορές τους. Οι διαφορές στους νόμους και τους κανονισμούς ή η έλλειψη κοινών προτύπων ή αμοιβαίας αναγνώρισης μπορεί να είναι θεμιτές σε πολλές περιπτώσεις²⁹. Εντούτοις, πολύ συχνά ο κανονιστικός κατακερματισμός αποτελεί σημαντική πηγή δαπανών για τις επιχειρήσεις, καθώς συνεπάγεται σημαντικό πρόσθετο κόστος για τους παραγωγούς που αναγκάζονται να τροποποιούν τα προϊόντα τους ή να υποβάλλονται σε αλληλεπικαλυπτόμενες αξιολογήσεις συμμόρφωσης, χωρίς κανένα πρόσθετο πλεονέκτημα όσον αφορά την ασφάλεια ή άλλο δημόσιο όφελος. Οι δαπάνες αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), για τις οποίες ενδέχεται να αποτελούν ανυπέρβλητο εμπόδιο, όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά.

Οι απαιτήσεις, που ισχύουν για προϊόντα και υπηρεσίες, παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές ανά τον κόσμο. Αυτό μπορεί να συμβαίνει λόγω πολιτισμικών διαφορών και κοινωνικών επιλογών, ενώ συχνά απλώς και μόνο επειδή οι κανονιστικές προσεγγίσεις αναπτύχθηκαν απομονωμένα η μία από την άλλη. Έτσι, συντελείται ένας κανονιστικός κατακερματισμός. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν η έλλειψη αποδοχής και χρήσης διεθνών προτύπων και οι συχνά επαχθείς απαιτήσεις πιστοποίησης ή ελέγχου, μεταξύ άλλων για τα βιομηχανικά προϊόντα, τα γεωργικά ή τα αλιευτικά προϊόντα που εξάγει η ΕΕ. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη να εμποδίσει τον κανονιστικό κατακερματισμό, η Ένωση έχει υιοθετήσει μια ενεργό και στοχευμένη προσέγγιση όσον αφορά την κανονιστική συνεργασία, που καθιστά αποτελεσματικότερες τις διατάξεις για την απελευθέρωση του εμπορίου³⁰.

Τα μη δασμολογικά εμπόδια αποτελούν συχνά πηγή εμπορικών διενέξεων. Η μείωση των σχετικών εμπορικών δαπανών προϋποθέτει την ενίσχυση της συνεργασίας σε θέματα κανονιστικών ρυθμίσεων. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η προώθηση της σύγκλισης κανόνων, προτύπων, πρακτικών δοκιμής και πιστοποίησης διεθνώς. Επίσης, αναγκαία θεωρείται η ελαχιστοποίηση των περιττών κανονιστικών δαπανών παγκοσμίως. Η ενίσχυση της κανονιστικής συνεργασίας, ιδίως με τους βασικούς της εταίρους, στο πλαίσιο των FTAs ή παρόμοιων διαπραγματεύσεων, αποτελεί σημαντική πτυχή των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η ΕΕ μέσω της εμπορικής της πολιτικής θα παροτρύνει τους σημαντικότερους εμπορικούς της εταίρους

²⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Εμπόριο, ανάπτυξη και παγκόσμιες υποθέσεις. Η εμπορική πολιτική ως βασική συνιστώσα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ. Βρυξέλλες, 9.11.2010, COM(2010) 612 τελικό.

³⁰ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

να προωθήσουν τη χρήση των υφιστάμενων τομεακών πρωτοβουλιών κανονιστικής σύγκλισης³¹ και να συμμετάσχουν ενεργά στην ανάπτυξη διεθνών προτύπων ή κοινών κανονιστικών προσεγγίσεων σε ευρύ φάσμα τομέων.

Είναι πολύ πιο εύκολη η αντιμετώπιση των πιθανών εμποδίων, ώστε σε επόμενο στάδιο να καταστεί εφικτή η εδραίωση κανονιστικών πρακτικών, τόσο στους παραδοσιακά ανεπτυγμένους τομείς της βιομηχανίας της ΕΕ³², αλλά ιδίως στους ταχέως αναδύμενους τομείς, όπως οι υπηρεσίες που παρέχονται online ή η βιοτεχνολογία. Σε μια ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένη οικονομία, η θέσπιση κανόνων απαιτείται να συντελεί στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και να υπόκειται στο διεθνές πλαίσιο. Τόσο το άνοιγμα του εξωτερικού εμπορίου, όσο και οι μεταρρυθμίσεις της εσωτερικής αγοράς πρέπει να κατευθύνουν τη στόχευσή τους στη μείωση του κόστους των κανονιστικών εμποδίων που παρακωλύουν τη ροή αγαθών, υπηρεσιών και επενδύσεων. Η Επιτροπή εξετάζει τρόπους ενίσχυσης των αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ των ενεργειών κανονιστικού χαρακτήρα που αναλαμβάνονται σε εσωτερικό και εξωτερικό επίπεδο. Διερευνά τρόπους βελτίωσης του συντονισμού μεταξύ τους, σε τομείς όπως οι κρατικές κανονιστικές ρυθμίσεις και τα διεθνή πρότυπα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη μελλοντική νομοθεσία.

Τα εν λόγω ζητήματα μπορούν πιο εύκολα να διευθετηθούν στο πλαίσιο διμερών διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, οι περιφερειακές και παγκόσμιες λύσεις έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο. Η ενίσχυση της διεθνούς κανονιστικής συνεργασίας συμβάλλει στη διευκόλυνση του εμπορίου, διαμορφώνει παγκόσμια πρότυπα, αυξάνει την αποτελεσματικότητα των κανονισμών και συνδράμει στην καλύτερη χρήση των περιορισμένων πόρων από τις ρυθμιστικές αρχές³³. Σ' αυτή την κατεύθυνση, η Επιτροπή θα εξετάζει τα κανονιστικά ζητήματα κατά προτεραιότητα στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων και θα επιδιώξει ευρύτερη συνεργασία στα διεθνή κανονιστικά φόρουμ, διατηρώντας παράλληλα υψηλά ευρωπαϊκά πρότυπα.

Τα κανονιστικά εμπόδια αποδεικνύονται εξαιρετικά ζημιογόνα, ιδίως όταν προέρχονται από τους σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της ΕΕ, με δεδομένο το εύρος των εμπορικών σχέσεων μ' αυτούς. Η πρόοδος σε σχέση με στρατηγικούς εταίρους, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία, θα δώσει νέα ώθηση στο έργο που

³¹ Παραδείγματος χάριν, οι κανονισμοί της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη σχετικά με τα μηχανοκίνητα οχήματα, η Διεθνής Διάσκεψη για την εναρμόνιση στον τομέα των φαρμακευτικών προϊόντων, οι διεθνείς οργανισμοί καθορισμού προτύπων όσον αφορά τα τρόφιμα.

³² Για παράδειγμα, τα αυτοκίνητα οχήματα, οι εργαλειομηχανές και οι χημικές ουσίες.

³³ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

επιτελείται αναφορικά με την κανονιστική συνεργασία. Σημαντικό ρόλο συνεχίζουν να διαδραματίζουν οι προσπάθειες των διεθνών οργανισμών τυποποίησης. Ο ΠΟΕ θα μπορούσε να αναπτύξει τον ρόλο του στην προώθηση ορθών κανονιστικών πρακτικών.

1.5. Η νέα προσέγγιση ως προς τις επενδύσεις

Οι κινήσεις κεφαλαίων και οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν αυξηθεί σε τεράστιο βαθμό³⁴. Η βελτίωση των όρων των επενδύσεων σε τρίτες χώρες στις υπηρεσίες και σε άλλους τομείς μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη, τόσο στην ΕΕ όσο και στις αποδέκτριες χώρες. Καθώς παγκοσμιοποιούνται οι αλυσίδες εφοδιασμού, η δυνατότητα ελεύθερων επενδύσεων σε τρίτες αγορές αποκτά μεγαλύτερη σημασία. Βοηθά τις επιχειρήσεις της ΕΕ να αξιοποιήσουν επιχειρηματικές ευκαιρίες, ενώ ταυτόχρονα εδραιώνει την εικόνα και τη φήμη της εταιρείας και της χώρας προέλευσης. Οι επενδύσεις βρίσκονται στο επίκεντρο της οικονομίας της ΕΕ. Προωθούν την ανάπτυξη και την απασχόληση, ενώ αποτελούν βασικό μοχλό για το εμπόριο. Η Επιτροπή έχει προτείνει μια συνολική ευρωπαϊκή επενδυτική πολιτική, στοχεύοντας στην πληρέστερη ικανοποίηση των αναγκών των επενδυτών από όλα τα κράτη-μέλη.

Οι ρυθμίσεις για τις επενδύσεις έχουν αναπτυχθεί αρκετά διαφορετικά. Δεν υπάρχει διεθνής οργανισμός ή φορέας κανόνων για επενδύσεις. Ορισμένες πτυχές των επενδυτικών πολιτικών αντιμετωπίζονται ως μέρος των πολυμερών εμπορικών κανόνων³⁵. Σε γενικές γραμμές, οι επενδύσεις προστατεύονται ως επί το πλείστον μέσω διμερών συμφωνιών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, υπάρχουν και τομεακές συμφωνίες³⁶ ή επενδυτικές διατάξεις αποτελούν μέρος περιφερειακών και διμερών εμπορικών συμφωνιών. Οι FTAs, που χρειάζεται να είναι συμβατές με τους κανόνες του ΠΟΕ, μπορούν να καθορίσουν τον ΠΟΕ ως φόρουμ να επιλύσουν διαφορές ή να συμφωνήσουν σχετικά με εναλλακτικές διαδικασίες για τους εταίρους, που κυμαίνονται στους μηχανισμούς διαβούλευσης, τη διαιτησία ή τη σύσταση μόνιμων οργάνων³⁷. Εντούτοις, για τις επενδύσεις δεν υπάρχει ενιαίο σύνολο κανόνων σχετικά με την προστασία των επενδύσεων και την επίλυση επενδυτικών διαφορών προς το παρόν.

³⁴ Περίπου το ήμισυ του παγκόσμιου εμπορίου διεξάγεται ανάμεσα σε θυγατρικές πολυεθνικών επιχειρήσεων που εμπορεύονται ενδιάμεσα αγαθά και υπηρεσίες.

³⁵ GATS για υπηρεσίες, TRIPS για πνευματική ιδιοκτησία και TRIMs τα μέτρα σχετικά με τις εμπορικές επενδύσεις.

³⁶ Παραδείγματος χάριν, η Συμφωνία Χάρτη Ενέργειας.

³⁷ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelin gs%3A_What_future_for_Europe.pdf.

Οι υφιστάμενες επενδυτικές συμφωνίες περιέχουν κανόνες για την αντιμετώπιση των ξένων επενδύσεων και παρέχουν στους επενδυτές την εμφάνιση διαφορών. Οι συμφωνίες συνήθως αναφέρονται σε διαφορετικά σύνολα κανόνων διαιτησίας. Βασικά, το ισχύον σύστημα διευθέτησης διαφορών μεταξύ επενδυτών - κρατών επιτρέπει στους επενδυτές να προσφεύγουν στη διεθνή διαιτησία, όταν διαπιστώνουν παραβίαση των υποχρεώσεων που περιλαμβάνονται στις διμερείς συμφωνίες. Συνήθως, οι διαφορές εκδικάζονται από ad hoc δικαστήρια διαιτητών³⁸ που διορίζονται από τα μέρη της διαφοράς, ενώ στη συνέχεια τα δικαστήρια διαλύονται. Το σημερινό σύστημα του ISDS³⁹ έχει επικριθεί από διάφορες πλευρές και για ποικίλους λόγους. Πιο συγκεκριμένα, οι επικρίσεις επικεντρώνονται στη χαμηλή εμπιστοσύνη του κοινού σ' ένα ad hoc σύστημα, την αυξανόμενη πολυπλοκότητα με την εξάπλωση των διμερών συμφωνιών και δυνητικά μειονεκτήματα για τις αναπτυσσόμενες χώρες που ενδεχομένως να αντιμετωπίσουν απαιτήσεις αποζημίωσης από επενδυτές⁴⁰. Συνεπώς, μια διεξοδική, εκ βάθρων μεταρρύθμιση είναι αναγκαία.

Ο βασικός στόχος της προστασίας των επενδύσεων εξακολουθεί να ισχύει, καθώς η μεροληπτική στάση κατά των ξένων επενδυτών και οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας συνεχίζουν να αποτελούν πρόβλημα⁴¹. Η προστασία των επενδύσεων και η θέσπιση σχετικών μηχανισμών διαιτησίας έχουν προκαλέσει έντονες συζητήσεις σχετικά με θέματα αμεροληψίας και την ανάγκη να διατηρηθεί το ρυθμιστικό δικαίωμα των δημοσίων αρχών, τόσο στην ΕΕ όσο και στις χώρες - εταίρους. Στο πλαίσιο των τρεχουσών εμπορικών διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή επιδιώκει τη συμπερίληψη του ζητήματος της προστασίας των επενδύσεων, σε συνδυασμό με την απελευθέρωσή τους. Η ΕΕ συνεχίζει την απελευθέρωση των επενδύσεων, τόσο μέσω των FTAs, όσο και μέσω της σύναψης αυτόνομων επενδυτικών συμφωνιών.

Η ανανεωμένη προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των επενδύσεων και την επίλυση των διαφορών, με σαφέστερη έμφαση στο δικαίωμα των κρατών να θεσπίζουν ρυθμίσεις υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, έχει οδηγήσει στην κατάρτιση νέου συστήματος επενδυτικών δικαστηρίων με τον Καναδά και το Βιετνάμ, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στις μελλοντικές συμφωνίες. Παράλληλα, η Επιτροπή υπερβαίνοντας το

³⁸ Οι διαιτητές δεν είναι δικαστές πλήρους απασχόλησης αλλά δικηγόροι, που ειδικεύονται στο εμπορικό δίκαιο.

³⁹ Κοινό εργαλείο εμπορικών συμφωνιών.

⁴⁰ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

⁴¹ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

διμερές πλαίσιο, προσπαθεί να προωθήσει μεταξύ των εταίρων της την ιδέα να συγκροτηθεί πολυμερές δικαστήριο για το διακανονισμό των επενδυτικών διαφορών. Έχουν ήδη διεξαχθεί διερευνητικές συνομιλίες με τρίτες χώρες, ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτή η εξέχουσα καινοτομία θα έχει πραγματικά παγκόσμιο χαρακτήρα.

Επομένως, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τους εταίρους της, στοχεύοντας στην επίτευξη συναίνεσης για ένα ολοκληρωμένο, μόνιμο διεθνές δικαστήριο για τις επενδύσεις. Επιπλέον, η Επιτροπή θα συμπεριλάβει σύγχρονες διατάξεις στις διμερείς συμφωνίες, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο ρυθμιστικό δικαίωμα του κράτους. Μέσω των διμερών συμφωνιών της Ένωσης, θα ξεκινήσει η μετατροπή του παλιού μηχανισμού επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους σε σύστημα δημοσίων δικαστηρίων για επενδύσεις, αποτελούμενο από πρωτοδικείο και εφετείο. Ακόμη, θα προβλέπεται σαφής κώδικας δεοντολογίας ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις συμφερόντων, καθώς και ανεξάρτητοι δικαστές με υψηλή τεχνική και νομική κατάρτιση⁴².

1.6. Ισχυρότερη επιβολή των δικαιωμάτων της ΕΕ

Η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για ισχυρότερη επιβολή των δικαιωμάτων της μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό εμπορικό περιβάλλον. Η διεξαγωγή ανοιχτού, δίκαιου και πολυμερούς εμπορίου που βασίζεται σε κανόνες συνιστά το προσφορότερο μέσο διασφάλισης της ευρωπαϊκής υπεροχής στα πεδία του ανταγωνισμού και της καινοτομίας, που δημιουργούν θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας. Στα πλαίσια της πολυμερούς εμπορικής συνεργασίας, η Ένωση συναρμόζει όλα τα διαθέσιμα μέσα και εφαρμόζει τα κατάλληλα εργαλεία πολιτικής, αποσκοπώντας στην υλοποίηση των ανειλημμένων δεσμεύσεων από τους εταίρους της. Παράλληλα, εξέχουσας σημασίας κρίνεται για την Ένωση η αξιοποίηση δράσεων που συμπράττουν στην άρση των εμπορικών φραγμών, καθώς και η ανάληψη ενεργειών που συντελούν στην καταπολέμηση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών.

Μέσω των εν λόγω δραστηριοτήτων, η Ένωση προασπίζεται τη διαφύλαξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις εταιρείες της. Επιπλέον, η ΕΕ εξασφαλίζει τη μέγιστη αξιοποίηση των εμπορικών συμφωνιών της, των οποίων τα δυνητικά οφέλη χρειάζεται να είναι διαθέσιμα σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, στους ανθρώπους και τις επιχειρήσεις της. Αναγκαίο πυλώνα της ΚΕΠ αποτελεί η επιβολή των δικαιωμάτων της

⁴² European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

Ένωσης, ιδίως μέσω της εξασφάλισης του αμοιβαίου ανοίγματος των αγορών, της ταχείας αντιμετώπισης αθέμιτων πρακτικών και της τήρησης υψηλών προτύπων. Για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού της, η ΕΕ προβαίνει σε παρεμβάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν εντατικές επαφές με τις διοικητικές υπηρεσίες των χωρών – εταίρων της, καθώς και ποικίλες διεργασίες και στρατηγικές με έμφαση στο πλαίσιο της νέας γενιάς FTAs. Το εύρος των δράσεων ποικίλλει περιλαμβάνοντας αρμόζουσες πρακτικές της ΕΕ στους κόλπους του ΠΟΕ και φτάνοντας έως τη μόχλευση των εν εξελίξει διαπραγματεύσεων και τη χρήση μέσων εμπορικής άμυνας⁴³.

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ επιδιώκει να διασφαλίσει ότι τα βασικά συμφέροντα της Ένωσης είναι επαρκώς προστατευμένα. Σ' αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει η συμμόρφωση με τους κανόνες, καθώς και η τήρηση των δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν οι εμπορικοί εταίροι της ΕΕ. Θεωρείται αναγκαίο το άνοιγμα των αγορών να συμβαδίζει με την τήρηση των κανόνων από όλα τα μέρη των διμερών και περιφερειακών συμφωνιών. Ως εκ τούτου, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, οι αγρότες και οι εργαζόμενοι θα ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις τους ομολόγους τους στις χώρες – εμπορικούς εταίρους της Ένωσης. Η πραγμάτωση, βέβαια, αυτής της οικονομικής αλλά και πολιτικής επιταγής προϋποθέτει τη συνεχή παρακολούθηση και δραστηριοποίηση τόσο των κρατών-μελών γενικότερα, όσο και της Επιτροπής ειδικότερα.

Στις περιπτώσεις αποτυχίας των διπλωματικών παρεμβάσεων, η ΕΕ προσφεύγει στις διαδικασίες επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ. Ο Μηχανισμός Επίλυσης Διαφορών του ΠΟΕ⁴⁴ αποτελεί θεμέλιο του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, δεδομένου ότι αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την παροχή ασφάλειας και την εξασφάλιση της δυνατότητας πρόβλεψης στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών. Ως το πλέον προωθημένο σε επίπεδο νομικών μηχανισμών, το σύστημα επίλυσης των διαφορών του ΠΟΕ⁴⁵ χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα από τις μεγαλύτερες εμπορικές δυνάμεις, συγκεκριμένα τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Ειδικότερα, η Ένωση καθίσταται ένας από τους πλέον ενεργούς και επιτυχημένους χρήστες του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών

⁴³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁴⁴ Το σύστημα επίλυσης διαφορών στα πλαίσια του ΠΟΕ εγκαθιδρύει ένα δεσμευτικό και υποχρεωτικό πλέγμα κανόνων, όσον αφορά στις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν σε περίπτωση που ένα συμβαλλόμενο μέρος παραβεί τις διατάξεις των Συμφωνιών του ΠΟΕ.

⁴⁵ Αποτελεί σημαντικό στοιχείο της πολυμερούς εμπορικής τάξης και καλύπτει όλες τις πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες.

του ΠΟΕ, ιεραρχώντας τις διάφορες περιπτώσεις με βάση τη σπουδαιότητά τους από οικονομικής πλευράς και τον συστημικό τους αντίκτυπο.

Υπό το πρίσμα αυτό, η Επιτροπή παραμένει άγρυπνος φρουρός των στρατηγικών εμπορικών συμφερόντων και των ευρωπαϊκών θέσεων εργασίας. Επίσης, η Επιτροπή αναπτύσσει μια όλο και πιο συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά την οικονομική διπλωματία. Όπου καταστεί αναγκαίο, θα προσφύγει στις διαδικασίες επίλυσης διαφορών, ενώ για την ταχεία αντιμετώπιση των μη δασμολογικών φραγμών θα χρησιμοποιήσει τον μηχανισμό διαμεσολάβησης που συμφωνείται στις FTAs. Επιπλέον, η Επιτροπή χρησιμοποιεί ενεργά όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για την άρση των ρυθμιστικών φραγμών, την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας⁴⁶ και την περαιτέρω βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά.

Για τη στήριξη των εμπορικών και επενδυτικών συμφερόντων της ΕΕ, η Επιτροπή θα αντιταχθεί σθεναρά στις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην απαρέγκλιτη τήρηση των διαδικασιών και στη δέσμευση της ΕΕ για ανοιχτές αγορές, η Επιτροπή θα εξετάσει τη χρήση μέσων εμπορικής άμυνας⁴⁷ (ΜΕΑ), αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους στη διόρθωση σημαντικών στρεβλώσεων της αγοράς. Τα ΜΕΑ αποτελούν βασικό πυλώνα μιας ανοικτής οικονομίας, συντελώντας στην προώθηση ίσων όρων θεμιτού ανταγωνισμού για τις ενωσιακές επιχειρήσεις, καθώς και στην ενίσχυση της ικανότητας της ΕΕ να αντιπάρχει τις αθέμιτες πρακτικές επιδότησης⁴⁸. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προκειμένου να επιτευχθεί ένας συνολικός εκσυγχρονισμός των κανόνων του μηχανισμού εμπορικής άμυνας και μια νέα μεθοδολογία υπολογισμού των μέτρων αντιντάμπινγκ⁴⁹. Η επικαιροποίηση των εν λόγω κανόνων θα οδηγήσει στη βελτίωση της ικανότητας της ΕΕ να αντιδρά σε σημαντικές στρεβλώσεις της αγοράς και εμπορικές διαταράξεις.

Η Ένωση θα εξακολουθήσει να εφαρμόζει τα αυστηρά νομικά και οικονομικά της πρότυπα, αναμένοντας ανάλογα υποδείγματα από τους εμπορικούς της εταίρους. Τόσο η ανυπαρξία, όσο και η αναποτελεσματικότητα κανόνων περί ανταγωνισμού σε τρίτες χώρες δύνανται να περιορίσουν την πρόσβαση των εξαγωγέων της ΕΕ στην αγορά. Η

⁴⁶ Συμπεριλαμβανομένων των ονομασιών τροφίμων της ΕΕ (γεωγραφικές ενδείξεις ή ΓΕ).

⁴⁷ Θέσπιση μέτρων αντιντάμπινγκ, κατά των επιδοτήσεων, καθώς και στις ολοένα και πιο προβληματικές περιπτώσεις καταστρατήγησης.

⁴⁸ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

⁴⁹ Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2017.

ορθή εφαρμογή μέσων εμπορικής άμυνας πρέπει να είναι συμβατή με τους κανόνες του ΠΟΕ και να προστατεύει τις ενωσιακές επιχειρήσεις από τις διεθνείς εμπορικές στρεβλώσεις. Παράλληλα, η Ένωση έχει στρατηγικό συμφέρον να καθοριστούν διεθνείς κανόνες που θα εξασφαλίζουν ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δεν θα περιέρχονται σε μειονεκτική θέση στις τρίτες χώρες λόγω αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών ή αθέμιτων επιδοτήσεων των τοπικών εταιρειών.

Η ΕΕ δίνει ώθηση για πρωτοβουλίες σε πολυμερές επίπεδο σχετικά με την αποτελεσματική και ταχεία αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Ωστόσο, πολλά βασικά και επείγοντα ζητήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν και μέσω διμερών συμφωνιών. Στο σημείο αυτό, κρίσιμο ρόλο θα διαδραματίσει η ενίσχυση της συνεργασίας με τους σημαντικότερους εταίρους, καθώς και ο καλύτερος συντονισμός των δραστηριοτήτων. Η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στη συστηματική εφαρμογή όλων των εμπορικών συμφωνιών, εστιάζοντας στον έλεγχο της εφαρμογής των FTAs. Παρακολουθείται προσεκτικά η υλοποίηση των συμφωνιών από τις χώρες - εταίρους και επιβάλλονται τα δικαιώματα της Ένωσης. Τίθενται, ιδίως, σε προτεραιότητα τα κανονιστικά ζητήματα και οι μη δασμολογικοί φραγμοί.

Η ενδεδειγμένη προστασία των δικαιωμάτων της ΕΕ αντανakλάται, επίσης, στην καταπολέμηση κάθε προστατευτικής τάσης, που θα μπορούσε να βλάψει τα ζωτικά συμφέροντα της ΕΕ ή των κρατών-μελών της. Ορισμένοι εταίροι της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, όλο και πιο συχνά λαμβάνουν μέτρα εσωτερικής πολιτικής που θα μπορούσαν να αποδειχθούν επιζήμια για άλλες χώρες ή να υπονομεύσουν το βασισμένο σε κανόνες πολυμερές εμπορικό σύστημα⁵⁰. Πολλοί από τους σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της ΕΕ εφαρμόζουν περιοριστικές πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις εις βάρος των επιχειρήσεων της ΕΕ και δεν διασφαλίζουν την ανοικτή και αμοιβαία πρόσβαση στις αγορές. Η Επιτροπή λαμβάνει τα προσήκοντα μέτρα, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο ορισμένα ιδιαίτερωσ επιζήμια μέτρα που υιοθετούνται σε μερικές χώρες να επηρεάσουν την ευρωπαϊκή οικονομία. Στο ίδιο πνεύμα, οι εργασίες της ΕΕ συνοδεύονται από αυστηρές και κατάλληλες πολιτικές για τη διαφύλαξη των ουσιωδών συμφερόντων της Ένωσης, αποκλείοντας ταυτόχρονα τις προστατευτικές τάσεις και τη διακριτική μεταχείριση.

⁵⁰ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

Απαιτείται στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών-μελών και των ενωσιακών επιχειρήσεων στα πλαίσια του στόχου για ενίσχυση της επιβολής των δικαιωμάτων της Ένωσης. Ο καλύτερος συντονισμός με τα κράτη-μέλη της ΕΕ και τις επιχειρήσεις προσφέρει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να αντιμετωπίζει επιτυχώς σειρά εμπορικών φραγμών σε ευρύ φάσμα τομέων και να επιφέρει απτές βελτιώσεις για τους εξαγωγείς της ΕΕ σε τρίτες χώρες με σημαντικό εξαγωγικό δυναμικό. Η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για επιβολή των δικαιωμάτων της βάσει διμερών και πολυμερών συμφωνιών. Η εμπορική και επενδυτική πολιτική της ΕΕ παραμένει το πλέον κατάλληλο εργαλείο για να βελτιθούν οι όροι πρόσβασης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στην αγορά και να διασφαλιστεί η ηγετική θέση της Ένωσης, ως του μεγαλύτερου εμπορικού συνασπισμού στον κόσμο.

1.7. Μια εμπορική ατζέντα με στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της χρηστής διακυβέρνησης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των εργαζομένων, καθώς και στη διατήρηση υψηλών κοινωνικών, εργασιακών και περιβαλλοντικών προτύπων σε όλες τις εκφάνσεις και λειτουργίες της. Οι Συνθήκες της Ένωσης απαιτούν όλες οι σχετικές ενωσιακές πολιτικές, περιλαμβανομένης της εμπορικής πολιτικής, να προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη⁵¹, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη χρηστή διακυβέρνηση. Η ΕΕ ηγείται, διασφαλίζοντας υψηλά ευρωπαϊκά πρότυπα για την προστασία του περιβάλλοντος, των καταναλωτών, την κοινωνική προστασία και την προστασία της απασχόλησης. Από κοινού με τους εταίρους της, η Ένωση επιδιώκει τη χρήση των εργαλείων της εμπορικής πολιτικής για την προώθηση των εν λόγω προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης⁵² (ΣΒΑ).

Πρωταρχικός στόχος της Ένωσης είναι η συνεχής και ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Η ενίσχυση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της ευρωπαϊκής οικονομίας αποτελεί σημαντική πρόκληση που αντανακλάται στον τριπλό στόχο της στρατηγικής

⁵¹ Ο γνωστότερος ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης ανήκει αναμφισβήτητα στην πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland. Ως πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η κ. Brundtland παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, το 1987, την Αναφορά της με τίτλο “Το κοινό μας μέλλον” που είναι γνωστή ως “Brundtland report” στην οποία ορίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη «ως η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των σύγχρονων γενεών χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες».

⁵² Προσδιορίζουν το εμπόριο ως ένα από τα σημαντικότερα μέσα εφαρμογής αυτών των προτύπων.

«Ευρώπη 2020» για έξυπνη⁵³, βιώσιμη⁵⁴ και χωρίς αποκλεισμούς⁵⁵ ανάπτυξη⁵⁶. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ επιδιώκει να διασφαλίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη συμβαδίζει με την κοινωνική δικαιοσύνη, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα υψηλά εργασιακά και περιβαλλοντικά πρότυπα, την προστασία της υγείας και της ασφάλειας. Η υλοποίηση και η εφαρμογή των ΣΒΑ θεωρείται κορυφαία παγκόσμια προτεραιότητα. Η Ένωση αποσκοπεί στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας, στην οποία οι πόροι χρησιμοποιούνται αποδοτικά. Ο ηγετικός ρόλος της ΕΕ αξιοποιείται για την ανάπτυξη νέων διαδικασιών και τεχνολογιών, περιλαμβανομένων των πράσινων τεχνολογιών και της εκτενούς χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), καθώς και την ενίσχυση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των επιχειρήσεων, ιδίως στον μεταποιητικό τομέα και στο πλαίσιο των ΜΜΕ⁵⁷.

Η σπουδαιότητα της δυναμικής συμβολής της εμπορικής πολιτικής στη βιώσιμη ανάπτυξη επιβεβαιώθηκε πρόσφατα στην ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπου περιλαμβάνονται και οι ΣΒΑ, που θα αποτελέσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για τα μέτρα που θα ληφθούν σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τα επόμενα έτη. Η ηγετική θέση της Ένωσης στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα την καθιστά αποφασιστικό παράγοντα για την προώθηση της υλοποίησης των ΣΒΑ, διαθέτοντας την αξιοπιστία να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στη γεφύρωση των διαφορών μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών⁵⁸. Συνεπώς, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην πλήρη ενσωμάτωση των ΣΒΑ στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής⁵⁹ και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής.

Η ΕΕ βρίσκεται στην πρωτοπορία όσον αφορά την αξιοποίηση της εμπορικής πολιτικής για την προώθηση του κοινωνικού και του περιβαλλοντικού πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Υπό το πρίσμα αυτό, οι πρόσφατες FTAs περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες και δεσμευτικές διατάξεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι εν λόγω

⁵³ Ενίσχυση της γνώσης και της καινοτομίας ως καθοριστικών παραγόντων της μελλοντικής ανάπτυξης.

⁵⁴ Προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής στη χρησιμοποίηση των πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας.

⁵⁵ Ενίσχυση μιας οικονομίας με υψηλά ποσοστά απασχόλησης που επιτυγχάνει οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Εμπόριο, ανάπτυξη και παγκόσμιες υποθέσεις. Η εμπορική πολιτική ως βασική συνιστώσα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ. Βρυξέλλες, 9.11.2010, COM(2010) 612 τελικό.

⁵⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΥΡΩΠΗ 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 3.3.2010, COM(2010) 2020 τελικό.

⁵⁸ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κεντρικός ρόλος του εμπορίου και των επενδύσεων στην υλοποίηση και την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)», 2018/C 129/05, 11.4.2018.

⁵⁹ Κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσω ισχυρών διατάξεων στα κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ).

δεσμεύσεις κυμαίνονται από τον σεβασμό των βασικών εργασιακών προτύπων έως τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Η Επιτροπή εστιάζει στην υλοποίηση των σχετικών πτυχών των FTAs, που στοχεύουν κυρίως στη μεγιστοποίηση της δυνατότητας για αξιοπρεπή εργασία και προστασία του περιβάλλοντος⁶⁰ που προσφέρεται από την αύξηση του εμπορίου και των επενδύσεων.

Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τα θέματα που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλους τους σχετικούς τομείς των FTAs, όπως την ενέργεια και τις πρώτες ύλες ή τις δημόσιες συμβάσεις. Επιπλέον, προωθείται από την Ένωση η ενσωμάτωση ενός φιλόδοξου και καινοτόμου κεφαλαίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες. Αναφορικά με την TTIP, το συγκεκριμένο κεφάλαιο θα περιλαμβάνει εκτεταμένες δεσμεύσεις για όλα τα βασικά εργασιακά δικαιώματα, με βάση τις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), καθώς και για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών⁶¹ και υψηλών επιπέδων υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας⁶². Επίσης, θα περιέχει λεπτομερείς δεσμεύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Ακόμη, η συμφωνία με τον Καναδά απέδωσε φιλόδοξα αποτελέσματα σχετικά με τις δεσμεύσεις για την απασχόληση, ενώ η Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ ΕΕ και Ιαπωνίας αποτελεί την πρώτη διεθνή εμπορική συμφωνία που παρέχει ρητή στήριξη στη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα⁶³.

Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο, αφενός των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) και, αφετέρου, με τα μονομερή προτιμησιακά συστήματα «Όλα εκτός από όπλα» (ΟΕΟ) της ΕΕ, το Σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) και το ΣΓΠ+⁶⁴. Ειδικότερα, το σύστημα ΣΓΠ+⁶⁵ αποτελεί ένα καινοτόμο εργαλείο που προσφέρει κίνητρα και στήριξη σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, και τη χρηστή διακυβέρνηση σε χώρες που έχουν δεσμευτεί για την εφαρμογή των βασικών διεθνών συμβάσεων στους συγκεκριμένους τομείς.

⁶⁰ Περιλαμβάνεται και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

⁶¹ Σύμφωνα με την ατζέντα της ΔΟΕ για την αξιοπρεπή εργασία.

⁶² European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

⁶³ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

⁶⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁶⁵ Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων+

Κατά την εφαρμογή των FTAs και του ΣΓΠ, η Επιτροπή δίνει προτεραιότητα στην αποτελεσματική υλοποίηση των βασικών εργασιακών προτύπων και ιδιαίτερα στην καταπολέμηση των διακρίσεων στον χώρο εργασίας, στην κατάργηση της παιδικής και της καταναγκαστικής εργασίας, στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Ακόμη, δίνεται έμφαση στην προστασία της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία. Συν τοις άλλοις, ακόμα μεγαλύτερη προτεραιότητα θα δοθεί στη βιώσιμη διαχείριση και διατήρηση των φυσικών πόρων⁶⁶ και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, στο πλαίσιο των FTAs και της εφαρμογής τους. Η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να αποτελεί βασική συνιστώσα της ενισχυμένης εταιρικής σχέσης με τα κράτη-μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τους ενδιαφερόμενους φορείς⁶⁷ όσον αφορά την εφαρμογή των FTAs.

Παράλληλα, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να διαπραγματεύεται σχετικούς κανόνες στο πλαίσιο των διμερών διαπραγματεύσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη και θα διερευνά τη δυνατότητα θέσπισης πολυμερών μέσων. Καθώς οι FTAs νέας γενιάς τίθενται σε ισχύ, η ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζει την αξιοποίηση και την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, μεταξύ άλλων με την παροχή κατάλληλης στήριξης μέσω της συνεργασίας για την ανάπτυξη. Όλες οι σύγχρονες εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ θα υποστηρίζουν την προστασία του περιβάλλοντος και τα εργασιακά πρότυπα⁶⁸. Κρίνεται σκόπιμο τα κεφάλαια ΕΒΑ στις μελλοντικές FTAs να είναι πιο συνεκτικά, φιλόδοξα και ουσιαστικά. Η τήρηση των δεσμεύσεων σχετικά με τα εργασιακά δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος ενδεχομένως να αποτελεί σημαντική πρόκληση για ορισμένους από τους εμπορικούς εταίρους της Ένωσης. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να τους συνδράμει στην προσπάθεια βελτίωσης των συνθηκών σ' αυτούς τους τομείς. Ο καλύτερος συντονισμός των προγραμμάτων βοήθειας και συνεργασίας αποτελεί καταλυτικής σημασίας βήμα.

Επιπλέον, η εμπορική ατζέντα της Ένωσης είναι προσανατολισμένη στην περαιτέρω προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που μπορεί να υφίστανται σε παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, όπως οι χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας ή καταναγκαστικής εργασίας, ως αποτελέσματος της εμπορίας ανθρώπων ή της υφαντικής γαιών. Τα θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα ενσωματώνονται ολοένα και περισσότερο στις διμερείς FTAs της Ένωσης, αλλά και στις μονομερείς προτιμήσεις, ιδίως στο πλαίσιο του

⁶⁶ Βιοποικιλότητα, έδαφος και νερό, δάση και ξυλεία, αλιεία και άγρια ζώα.

⁶⁷ Συμπεριλαμβανομένου του διαλόγου με την κοινωνία πολιτών.

⁶⁸ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

συστήματος ΣΓΠ+. Η ΕΕ εποπτεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και αναστέλλει τις συνομιλίες, όταν υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες. Οι ΣΕΣ περιέχουν ρήτρες αναθεώρησης για την εξασφάλιση της πλέον αποτελεσματικής προσέγγισης. Ακόμη, η Επιτροπή επιδιώκει τον αποτελεσματικό έλεγχο των εξαγωγών αναφορικά με αντικείμενα που χρησιμοποιούνται για βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη μεταχείριση.

Η Επιτροπή προτείνει έναν φιλόδοξο εκσυγχρονισμό της πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά τον έλεγχο των εξαγωγών αγαθών διπλής χρήσης, ώστε να αποφεύγονται καταχρήσεις που οδηγούν σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ έχει επικαιροποιήσει τον σχετικό κανονισμό, με σκοπό να εμποδίσει τις εξαγωγές εμπορευμάτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για θανατική ποινή ή βασανιστήρια. Επικαιροποιήθηκαν οι κατάλογοι των προϊόντων και προστέθηκαν ορισμένες υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων η μεσιτεία⁶⁹. Αυτός ο αναθεωρημένος κανονισμός αποτελεί τη βάση για την ελαχιστοποίηση των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο γι' αυτού του είδους τα προϊόντα.

Η εμπορική πολιτική καθίσταται ένα ισχυρό εργαλείο για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από κοινού με τον Ύπατο Εκπρόσωπο, η Επιτροπή επιχειρεί να εντατικοποιήσει τον διάλογο με συγκεκριμένες χώρες του ΣΓΠ και δικαιούχους του καθεστώτος ΟΕΟ, όπου η ΕΕ μπορεί να έχει μεγαλύτερη απήχηση σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁷⁰. Σε περιπτώσεις σοβαρών και συστηματικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ΕΕ αναστέλλει τα οφέλη του ΣΓΠ και οι δικαιούχοι χώρες χάνουν τις προτιμήσεις τους στο πλαίσιο του συστήματος, μέχρις ότου να υπάρξει επαρκής βελτίωση της κατάστασης⁷¹. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή θα συνεισφέρει στον διεθνή στόχο εξάλειψης των χειρότερων μορφών παιδικής εργασίας, καθώς και στην κατάργηση της καταναγκαστικής εργασίας σε φυλακές, μέσα από τη συνεργασία με τρίτες χώρες⁷² και την προώθηση εταιρικών σχέσεων και πολυπαραγοντικών λύσεων.

Συν τοις άλλοις, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και της χρηστής διακυβέρνησης, αποτελεί το θεμέλιο της

⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁷⁰ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

⁷¹ Π.χ. Σρι Λάνκα, Λευκορωσία, Μιανμάρ/Βιρμανία.

⁷² Ιδίως εκείνες στις οποίες η ΕΕ προσφέρει το ΣΓΠ ή με τις οποίες έχει συνάψει συμφωνίες.

εταιρικής σχέσης ΑΚΕ-ΕΕ⁷³. Οι εν προκειμένω αξίες είναι ζωτικής σημασίας για ένα βιώσιμο αναπτυξιακό μοντέλο. Έχει σημειωθεί πρόοδος, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές προκλήσεις. Προβλέπονται διάφορες μορφές πολιτικού διαλόγου, συμπεριλαμβανομένου του τακτικού πολιτικού διαλόγου, καθώς και διαδικασία διαβουλεύσεων, σε περίπτωση σοβαρών περιστατικών διαφθοράς σε χώρα-εταίρο ή σε περίπτωση παραβίασης βασικών στοιχείων της εταιρικής σχέσης, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις δημοκρατικές αρχές και το κράτος δικαίου⁷⁴. Η μελλοντική εταιρική σχέση θα πρέπει να βασίζεται σε μια κοινή ισχυρή δέσμευση για την προώθηση και το σεβασμό των δημοκρατικών αρχών, του κράτους δικαίου, των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους. Ειδικότερα, η εστίαση της προσοχής στον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των αρχών της ισότητας και της αλληλεγγύης, στα πιο ευάλωτα άτομα και στη χρηστή διακυβέρνηση θα πρέπει να αποτελεί πηγή έμπνευσης για αμοιβαίες προσπάθειες, με στόχο τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους⁷⁵.

Η εν λόγω προσέγγιση και ο διάλογος της ΕΕ με τρίτες χώρες πρέπει να εξακολουθήσουν να συνάδουν πλήρως με τους αναπτυξιακούς στόχους εξάλειψης της φτώχειας και χρηστής διακυβέρνησης. Η προώθηση συστημάτων δίκαιου και ηθικού εμπορίου αντανακλά τα αιτήματα των καταναλωτών της ΕΕ και συμβάλλει ώστε να αναπτύσσονται πιο βιώσιμες ευκαιρίες εμπορικών συναλλαγών. Η εμπορική πολιτική συνεισφέρει ήδη στην καταπολέμηση της διαφθοράς, μέσα από την απλοποίηση των τελωνειακών διαδικασιών και την αύξηση της διαφάνειας των κανονισμών και των διαδικασιών προμηθειών. Η Επιτροπή θα προτείνει τη διαπραγμάτευση φιλόδοξων διατάξεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες. Παράλληλα, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει τις ΣΕΣ, ώστε να παρακολουθεί τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις σε σχέση με το κράτος δικαίου και τη χρηστή διακυβέρνηση και να δημιουργεί μηχανισμούς διαβούλευσης σε περιπτώσεις συστημικής διαφθοράς και αδύναμης διακυβέρνησης⁷⁶.

⁷³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό έγγραφο Διαβούλευσης, Προς μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ μετά το 2020, Στρασβούργο 6.10.2015, JOIN(2015) 33 τελικό.

⁷⁴ Με δυνατότητα μερικής και πλήρους αναστολής της συνεργασίας ως μέτρο έσχατης ανάγκης.

⁷⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινή Ανακοίνωση προς το ΕΚ και το Συμβούλιο, Μια ανανεωμένη εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ, Στρασβούργο, 22.11.2016, JOIN(2016) 52 final.

⁷⁶ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

1.8. Ένα μακρόπνοο πρόγραμμα διαπραγματεύσεων που προσβλέπει στην τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης και την υλοποίηση μιας προοδευτικής πολιτικής

Η πλήρης υλοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το εμπόριο προϋποθέτει ένα μακρόπνοο και φιλόδοξο πρόγραμμα πολυμερών και διμερών διαπραγματεύσεων. Υπό το πρίσμα αυτό, η Επιτροπή θα συμβάλλει αποφασιστικά προς την επίτευξη της ολοκλήρωσης του Γύρου της Ντόχα. Επίσης, η Επιτροπή επιδιώκει να θέσει την ανάπτυξη κανόνων για τη ρύθμιση του παγκόσμιου εμπορίου στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων του ΠΟΕ. Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η Επιτροπή θα υποστηρίξει τη δυνατότητα προώθησης πρωτοβουλιών από έναν σημαντικό αριθμό μελών στα πλαίσια του ΠΟΕ. Επιπλέον, θα υποβάλλει προτάσεις για καλύτερα εστιασμένα και στοχοθετημένα αποτελέσματα στο πλαίσιο αυτού του σημαντικού οργανισμού. Παράλληλα, η Επιτροπή αποσκοπεί στην υποβολή προτάσεων με στόχο να αντανakλώνται ευκρινέστερα οι διαφορές των μελών του ΠΟΕ ως προς τη δυνατότητα συμβολής τους στο σύστημα, βάσει πιο δυναμικών και εξειδικευμένων προσεγγίσεων ανά τομέα και ζήτημα⁷⁷.

Ταυτόχρονα, η Ένωση διαμορφώνει μια ανοιχτή προσέγγιση ως προς τις διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες. Η Επιτροπή αναπτύσσει τρόπους συμβολής στην αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων και των ελλείψεων των πολυμερών εμπορικών κανόνων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, αναζητώντας και επιτυγχάνοντας λύσεις στις διμερείς και περιφερειακές πρωτοβουλίες. Ακόμη, η Ένωση επιδιώκει τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών, κατά τρόπο που να υποστηρίζει την επιστροφή του ΠΟΕ στο κέντρο της παγκόσμιας δραστηριότητας όσον αφορά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις. Οι Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών (ΣΕΣ) δύνανται να λειτουργήσουν ως εργαστήριο για την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου. Η ΕΕ αναζητεί εταίρους που επιθυμούν να συνεργαστούν, ώστε να διαμορφώσουν ανοικτούς και προοδευτικούς κανόνες για την εμπορική πραγματικότητα του 21ου αιώνα⁷⁸.

Οι πρόσφατες συμφωνίες της ΕΕ με τον Καναδά, την Ιαπωνία, τη Σιγκαπούρη, καθώς και το Βιετνάμ, δημιουργούν νέες οικονομικές ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες της ΕΕ. Ταυτόχρονα, αντανakλούν και προωθούν τις οικουμενικές αξίες της Ένωσης. Το πεδίο της διμερούς δέσμευσης της ΕΕ διευρύνθηκε περαιτέρω, ιδίως όσον

⁷⁷ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

⁷⁸ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

αφορά τους μελλοντικούς μοχλούς ανάπτυξης στην Ασία και τη Λατινική Αμερική. Η ταχεία πρόοδος που σημειώθηκε με εταίρους, όπως το Μεξικό και τη Mercosur, αποδεικνύουν ότι είναι εφικτό να δημιουργηθούν σύγχρονοι και προοδευτικοί εμπορικοί κανόνες⁷⁹. Από τότε που δρομολογήθηκε η στρατηγική «Εμπόριο για όλους», έχουν ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με την Ινδονησία και τις Φιλιππίνες. Στο μέλλον, η υπάρχουσα ΣΕΣ με την Κορέα θα μπορούσε να συμπληρωθεί με επενδυτικές συνομιλίες⁸⁰.

Η ΕΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει τα σχέδια περιφερειακής ολοκλήρωσης των εταίρων της και εξετάζει τις δυνατότητες για βαθύτερες εμπορικές σχέσεις με τον Σύνδεσμο κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας ή με αφρικανικές πρωτοβουλίες περιφερειακής ολοκλήρωσης. Η ΕΕ και η Αφρικανική Ένωση συνεργάζονται αποσκοπώντας στον καθορισμό κατευθυντήριων αρχών για τη χάραξη πολιτικής σε θέματα επενδύσεων. Η Επιτροπή, με το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον, διεξάγει διαπραγματεύσεις για την επικαιροποίηση της 15χρονης συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ-Χιλής. Κάτι τέτοιο κρίνεται απαραίτητο, ώστε οι εμπορικές διατάξεις της συμφωνίας ΕΕ- Χιλής να συνάδουν με τις σύγχρονες συμφωνίες της ΕΕ και τις φιλοδοξίες της όσον αφορά την εμπορική συνεργασία. Πρόσφατα, το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή να αρχίσει εμπορικές διαπραγματεύσεις με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, ενώ ενέκρινε και οδηγίες για κάθε διαπραγμάτευση ξεχωριστά. Η απόφαση να ξεκινήσουν εμπορικές συνομιλίες για ευρείες και φιλόδοξες εμπορικές συμφωνίες με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία υποδηλώνει την επισφράγιση νέων εταιρικών σχέσεων, παρέχοντας το υπόβαθρο για την εμβάθυνση των οικονομικών δεσμών με το σύνολο της περιοχής Ασίας – Ειρηνικού⁸¹.

Οι διμερείς σχέσεις της ΕΕ μπορούν να παράσχουν περισσότερο φιλόδοξη στήριξη στο πολυμερές εμπορικό σύστημα που βασίζεται σε κανόνες. Ειδικότερα, οι εμπορικές σχέσεις της ΕΕ με τους δυο μεγαλύτερους εμπορικούς της εταίρους, τις ΗΠΑ και την Κίνα, πρέπει να αξιοποιούνται στον μέγιστο βαθμό, ώστε να οδηγούν σε προοδευτικούς και ανοικτούς κανόνες για το διεθνές εμπόριο. Οι εν λόγω σχέσεις είναι

⁷⁹ Στη Λατινική Αμερική, οι συνομιλίες σχετικά με τον εκσυγχρονισμό της συμφωνίας με το Μεξικό και οι διαπραγματεύσεις με τη Mercosur προχωρούν με ταχείς ρυθμούς.

⁸⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁸¹ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

ιδιαίτερες σημαντικές, δεδομένης της επιρροής που έχει το συνδυασμένο οικονομικό τους βάρος στην παγκόσμια διακυβέρνηση⁸². Η Επιτροπή θα επιδείξει ετοιμότητα ως προς το άνοιγμα των ΣΕΣ, συμπεριλαμβανομένης της TTIP, σε τρίτες χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στις FTAs.⁸³ Οι FTAs νέας γενιάς θα πρέπει να περιέχουν τους κατάλληλους μηχανισμούς, που θα επιτρέπουν τη μελλοντική συμμετοχή σε άλλες ενδιαφερόμενες χώρες. Πολλές χώρες έχουν εκφράσει ενδιαφέρον για να προσχωρήσουν στη μελλοντική συμφωνία TTIP⁸⁴. Ανάλογη προσέγγιση θα μπορούσε να υιοθετηθεί όσον αφορά τη σύνδεση των υφιστάμενων και μελλοντικών ΣΕΣ της ΕΕ στην περιοχή Ασίας - Ειρηνικού, μια περιοχή ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας.

Η παγκοσμιοποίηση έχει δημιουργήσει πολύπλοκες αλυσίδες παραγωγής, στο πλαίσιο των οποίων δημιουργείται προστιθέμενη αξία σε αρκετές χώρες. Η σύγχρονη εμπορική πολιτική της Ένωσης παραμένει φιλόδοξη ως προς τον στόχο της για τη διαμόρφωση της παγκοσμιοποίησης. Ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος για να αντλήσουν οφέλη όλοι οι Ευρωπαίοι πολίτες από την παγκοσμιοποίηση παραμένει η ανοικτή στάση σε συνδυασμό με ισότιμους όρους ανταγωνισμού, υψηλά εργασιακά πρότυπα, περιβαλλοντική και κοινωνική προστασία, καθώς και προστασία των καταναλωτών. Η ανοικτή στάση απέναντι στη ροή αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων έχει τροφοδοτήσει την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία των καταναλωτών στην ΕΕ. Βεβαίως, υπάρχει δυνατότητα για περαιτέρω πρόοδο⁸⁵.

Η ΕΕ παραμένει προσηλωμένη στο ανοικτό πνεύμα, το ελεύθερο εμπόριο και την παγκόσμια συνεργασία και προωθεί μια φιλόδοξη και προοδευτική ατζέντα εμπορικής πολιτικής. Το κλείσιμο της αγοράς της ΕΕ ή η καθιέρωση προστατευτικών φραγμών θα έπληγε τόσο την ιδιαίτερα ενοποιημένη οικονομία της ΕΕ, όσο και τις οικονομίες των εταίρων της. Αποτελώντας κορυφαίο εμπορικό συνασπισμό και ισχυρό διεθνή παράγοντα, η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει την παγκοσμιοποίηση σύμφωνα με

⁸² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁸³ Υπό την προϋπόθεση ότι είναι έτοιμες να ανταποκριθούν στον υψηλό βαθμό φιλοδοξίας.

⁸⁴ Το ενδεχόμενο αυτό θα μπορούσε να διερευνηθεί, αρχής γενομένης από τις χώρες που έχουν στενές σχέσεις με την ΕΕ και τις ΗΠΑ.

⁸⁵ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.

το πνεύμα της πολυμερούς διακυβέρνησης⁸⁶. Υπό το πρίσμα αυτό, η εμπορική της πολιτική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά της αποτελέσματα θα λειτουργήσουν θετικά για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στην Ευρώπη και πέραν αυτής.

Μέσω των δράσεων που αναλαμβάνει, η Επιτροπή στηρίζει το πολυμερές σύστημα που ενσαρκώνει ο ΠΟΕ. Ακόμη, μια στοχευμένη στρατηγική σε σχέση με τις διμερείς και περιφερειακές εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες κρίνεται απαραίτητη για την Ένωση. Η διεύρυνση των εταίρων που δεσμεύονται να εφαρμόσουν προοδευτικούς κανόνες για το διεθνές εμπόριο δημιουργεί οικονομικές ευκαιρίες και ενισχύει τα οφέλη του εμπορίου. Η ΕΕ θα εξακολουθήσει να εφαρμόζει τη στρατηγική της για σύγχρονους κανόνες, κατάλληλους για το εμπόριο του 21ου αιώνα, στις διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις εντός του ΠΟΕ, καθώς και με τους διμερείς εταίρους της. Επίσης, η Ένωση μπορεί να αντλήσει διδάγματα από την πρακτική εφαρμογή, προκειμένου να επικαιροποιήσει και να προσαρμόσει τη δράση της.

1.8.1. Αναζωογόνηση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και ο ηγετικός ρόλος της ΕΕ

Κατά παράδοση, η ΕΕ υποστηρίζει ένα ανοικτό και δίκαιο διεθνές σύστημα εμπορικών συναλλαγών. Γι' αυτό και η ΕΕ συνέβαλε σημαντικά στη δημιουργία του ΠΟΕ και συμμετέχει ενεργά⁸⁷, ως ισχυρός διαπραγματευτικός παράγοντας στο διεθνές εμπορικό περιβάλλον⁸⁸. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί για την απελευθέρωση του εμπορίου που συνδέεται στενά με το βασιζόμενο σε κανόνες πολυμερές εμπορικό σύστημα. Το γεγονός αυτό έχει ουσιαστική σημασία για τη μετατροπή του εμπορίου σε θετική δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Το πολυμερές σύστημα κρίνεται αναγκαίο να συνεχίσει να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής.

⁸⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

⁸⁷ Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκπροσωπεί τα κράτη-μέλη της στον ΠΟΕ και της αντιστοιχούν τόσες ψήφοι, όσες είναι και τα μέλη της. Κάθε χώρα έχει το δικαίωμα υποβολής προτάσεων.

⁸⁸ Η επίσημη συμμετοχή της στον ΠΟΕ έχει ως δικαιολογητική βάση το γεγονός ότι η ΕΕ αποτελεί έναν από τους κυριότερους υπερασπιστές της σταδιακής απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου.

Η ΕΕ είναι προσηλωμένη σ' ένα πολυμερές εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες, το οποίο στηρίζει την ευημερία. Οι κανόνες του ΠΟΕ συνιστούν το θεμέλιο της παγκόσμιας εμπορικής τάξης. Εντούτοις, παρά τις ορισμένες βελτιώσεις, εδώ και δύο δεκαετίες έχουν παραμείνει ως επί το πλείστον αμετάβλητοι εξαιτίας της αδυναμίας ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα και του γεγονότος ότι οι προσπάθειες των μελών του ΠΟΕ έχουν πλέον επικεντρωθεί αλλού. Η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποκαταστήσει τον κεντρικό ρόλο του ΠΟΕ ως φόρουμ των εμπορικών διαπραγματεύσεων παγκοσμίως. Η ύπαρξη παγκόσμιων κανόνων που ισχύουν για όλες σχεδόν τις χώρες θα ωφελήσει τους πάντες⁸⁹.

Η Υπουργική Διάσκεψη (ΥΔ) του Ναϊρόμπι⁹⁰ επιβεβαιώνει μια αλλαγή αντίληψης στις εμπορικές διαπραγματεύσεις, δίνοντας προτεραιότητα στις επιμέρους συμφωνίες. Επιπλέον, η υπουργική δήλωση αναγνωρίζει ότι τα μέλη του ΠΟΕ δεν συμερίζονται την ίδια άποψη σχετικά με τη συνέχιση των εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της δομής της Ντόχα⁹¹. Η επιτυχία της ΥΔ του ΠΟΕ στο Ναϊρόμπι με συγκεκριμένα, ισορροπημένα, εύλογα αποτελέσματα και με συμφωνία να συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις για τα εναπομένοντα ζητήματα της αναπτυξιακής ατζέντας της Ντόχα (DDA) θα παίξει σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια ελπίδας και εμπιστοσύνης στο πολυμερές εμπορικό σύστημα. Εντούτοις, στην 11η Υπουργική Διάσκεψη στο Μπουένος Άιρες⁹² δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη ουσιαστικής προόδου στην DDA. Αντιθέτως, τα αποτελέσματα της κρίνονται πολύ περιορισμένα. Αυτά συνίσταντο σε μια απλή δέσμευση να συνεχισθεί το έργο σχετικά με μια σειρά θεμάτων⁹³ και διάφορες δηλώσεις ανά ομάδες χωρών σχετικά με θέματα κοινού ενδιαφέροντος⁹⁴.

Στο τέλος της διάσκεψης, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα, όπου εξέφρασε την απογοήτευσή του για τα αποτελέσματα, παρά τις έντονες προσπάθειες της ΕΕ να σημειωθεί πρόοδος ως προς τα βασικά θέματα για συζήτηση. Η αρμόδια για θέματα εμπορίου Επίτροπος Cecilia Malmström εξέφρασε τη λύπη της για την έλλειψη πολυμερούς αποτελέσματος και ζήτησε τη λήψη μέτρων για την επόμενη Υπουργική

⁸⁹ Σε περίπτωση μη ύπαρξης προόδου στο πλαίσιο του ΠΟΕ, οι μεγαλύτεροι χαμένοι θα ήταν οι πλέον ευάλωτες αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και οι χώρες χωρίς ενεργή διμερή ή περιφερειακή ατζέντα.

⁹⁰ Η 10^η Υπουργική Διάσκεψη του ΠΟΕ πραγματοποιήθηκε στο Ναϊρόμπι τον Δεκέμβριο του 2015.

⁹¹ Οι πρόσφατες συνομιλίες σχετικά με τους τρόπους προώθησης του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα καταδεικνύουν σαφώς ότι υπάρχουν διαφορετικές απόψεις μεταξύ των μελών του ΠΟΕ όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων.

⁹² Η 11η υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ έλαβε χώρα στο Μπουένος Άιρες (Αργεντινή), από τις 10 έως τις 13 Δεκεμβρίου 2017.

⁹³ Χωρίς τη δημιουργία συγκεκριμένων προγραμμάτων εργασίας.

⁹⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ο Γύρος της Ντόχα και η Γεωργία, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

Διάσκεψη το 2019. Δεν κατέστη εφικτή η επίτευξη μιας φιλόδοξης και ταυτόχρονα ρεαλιστικής και ισορροπημένης δέσμης για τη διάσκεψη⁹⁵. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες υιοθετούν μια ιδιαίτερος επικριτική προσέγγιση στα πολυμερή ζητήματα και έχουν γυρίσει την πλάτη τους στις διεργασίες παγκόσμιας διακυβέρνησης από την ανάληψη των καθηκόντων της κυβέρνησης Trump.

Ο ΠΟΕ χρειάζεται να γυρίσει σελίδα σε ό,τι αφορά την DDA⁹⁶. Κάτι τέτοιο καθίσταται απαραίτητο για να αναδειχθεί εκ νέου αυτός ο σημαντικός οργανισμός σε κινητήριο μοχλό της απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου. Η επίτευξη προόδου στο πλαίσιο του ΠΟΕ προϋποθέτει υψηλό αίσθημα ευθύνης από όλα τα μέλη του, ώστε να ανακτήσει το ρόλο του ως κατεξοχήν φόρουμ για εμπορικές διαπραγματεύσεις. Τα μέλη του ΠΟΕ θα πρέπει να αναγνωρίσουν την ανάγκη για σημαντική αναπροσαρμογή, καθώς από την εποχή που δρομολογήθηκε ο Γύρος της Ντόχα, το 2001, ο κόσμος έχει αλλάξει δραματικά σε οικονομικό, πολιτικό και τεχνολογικό επίπεδο. Οι νέες προκλήσεις, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, το διαδικτυακό εμπόριο, η διαφάνεια των επενδύσεων, οι επιδοτήσεις και η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, οι παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, οι δημόσιες προμήθειες, οι εγχώριες κανονιστικές ρυθμίσεις για τις υπηρεσίες και τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις και η μεγαλύτερη συμβατότητα μεταξύ των θεματολογίων του εμπορίου, της εργασίας και του περιβάλλοντος θεωρείται επιτακτική ανάγκη να συζητηθούν⁹⁷. Αυτό μπορεί να γίνει χωρίς να θίγονται τα εκκρεμή ζητήματα του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα.

Η Ένωση έχει διαμορφώσει μια ισχυρή κοινή εμπορική πολιτική στα πλαίσια του ΠΟΕ, με την υπογραφή εμπορικών συμφωνιών και συμφωνιών συνεργασίας σε διαφορετικούς τομείς⁹⁸. Καθίσταται εμφανής η σημασία της ΕΕ ως του μεγαλύτερου εμπορικού εταίρου, ικανού να επηρεάσει τις διεθνείς εξελίξεις, όπως για παράδειγμα με τη συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις για την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου στα πλαίσια του ΠΟΕ σήμερα. Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο διαχρονικά στηρίζουν τις προσπάθειες των Ευρωπαίων εκπροσώπων για πρόοδο στην ατζέντα της Ντόχα και για την επίτευξη μιας ισορροπημένης συμφωνίας. Η ΕΕ είναι αποφασισμένη

⁹⁵ Council of the EU, Δεύτερα συμπεράσματα του Συμβουλίου κατά την 11η υπουργική διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, Δελτίο Τύπου 800/17, 13/12/2017.

⁹⁶ Doha Development Agenda.

⁹⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα του ΕΚ της 15ης Νοεμβρίου 2017 σχετικά με τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις ενόψει της 11ης υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Μπουένος Αιρες, 10-13 Δεκεμβρίου 2017. 2018/C 356/05.

⁹⁸ Ο ΠΟΕ διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην εμπορική πολιτική της ΕΕ και στις διαπραγματεύσεις, όπως υπογράμμισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2017.

να αναζητήσει τρόπους, προκειμένου το διαπραγματευτικό σκέλος του πολυμερούς εμπορικού συστήματος να λειτουργήσει καλύτερα στο μέλλον. Για το σκοπό αυτό, η ΕΕ καλεί όλα τα μέλη του ΠΟΕ να επικεντρωθούν σε εκείνα τα ζητήματα που μπορούν ρεαλιστικά να ολοκληρωθούν.

Παρά ταύτα, η επιτυχής ολοκλήρωση του συνόλου των διαπραγματεύσεων της Ντόχα δεν φαίνεται εφικτή. Οι συνομιλίες προσκρούουν σε μείζονα θέματα, κυρίως όσα έχουν σχέση με την πρόσβαση στις αγορές⁹⁹. Η ΕΕ ζητεί την αναζωογόνηση του ΠΟΕ, ώστε να έχει κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη και την επιβολή των κανόνων, μέσω της υιοθέτησης μια περισσότερο επικεντρωμένης προσέγγισης, ύστερα από το αδιέξοδο στο οποίο έχουν περιέλθει οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ σχετικά με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα. Ακόμη, το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι η ευελιξία, ο ανοιχτός, χωρίς αποκλεισμούς χαρακτήρας και η πολιτική δέσμευση είναι βασικής σημασίας για την προώθηση όλων των εκκρεμών ζητημάτων της DDA με τρόπο σφαιρικό, ισόρροπο και ρεαλιστικό.

Οι πολυμερείς υποχρεώσεις της ΕΕ στους κόλπους του ΠΟΕ αποτελούν τη βάση των εμπορικών σχέσεων της σε ολόκληρο τον κόσμο. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να βασίζεται σ' ένα ανοικτό και βασιζόμενο σε κανόνες πολυμερές εμπορικό σύστημα. Γι' αυτό το λόγο, η Ένωση έχει διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην αναδιαμόρφωση της διαπραγματευτικής ατζέντας του ΠΟΕ, υποβάλλοντας καινοτόμες προτάσεις για τον περιορισμό της χρήσης στρεβλωτικών γεωργικών και αλιευτικών επιδοτήσεων, την προώθηση της διαφάνειας στις βιομηχανικές επιδοτήσεις, τη δημιουργία νέων και ιδιαίτερα αναγκαίων κανόνων για το ηλεκτρονικό εμπόριο ή την επίτευξη συμφωνίας όσον αφορά τις εγχώριες κανονιστικές ρυθμίσεις. Η ΕΕ προωθεί, επίσης, από κοινού με άλλα μέρη, προτάσεις για την ευκολότερη συμμετοχή των ΜΜΕ στο διεθνές εμπόριο και για την προώθηση της ισότητας των φύλων, ενώ συμμετέχει δραστήρια σε διάλογο για τη διευκόλυνση των επενδύσεων με σκοπό την ανάπτυξη¹⁰⁰. Επιδιώκει σθεναρά τον εκσυγχρονισμό των κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου και την αποκατάσταση της υπεροχής του ΠΟΕ στη θέσπιση κανόνων, ιδίως σε μια εποχή αυξανόμενου προστατευτισμού.

⁹⁹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και ο ΠΟΕ, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

¹⁰⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

Η ΕΕ προσβλέπει στην ανάθεση κεντρικού ρόλου στον ΠΟΕ ως προς την ανάπτυξη και την επιβολή των κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου, από τη διανοητική ιδιοκτησία έως τις τελωνειακές διαδικασίες, από το ψηφιακό εμπόριο έως τις ορθές κανονιστικές πρακτικές. Η εμπειρία των τελευταίων ετών έχει δείξει ότι, παρά την έλλειψη προόδου στους κόλπους του ΠΟΕ, οι εμπορικοί εταίροι συνεχίζουν να αναπτύσσουν τρόπους ανταπόκρισης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του παγκόσμιου εμπορίου, καταφεύγοντας σε διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες. Ωστόσο, η εκπόνηση κανόνων εκτός του ΠΟΕ, με τη μορφή ποικίλων διαφορετικών περιφερειακών ρυθμίσεων δύναται να περιπλέξει τις εμπορικές συναλλαγές, ιδίως για τις ΜΜΕ. Παραδόξως, η πραγματικότητα αυτή συμπίπτει με την εμφάνιση των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας, που καθιστά την ύπαρξη ενός πραγματικά παγκόσμιου συνόλου κανόνων πιο σημαντική από ποτέ.

Ακόμη, η Επιτροπή θα επιδιώξει την υιοθέτηση μιας πιο στοχευμένης προσέγγισης μέσω ξεχωριστών διαπραγματεύσεων για κάθε ζήτημα. Οι ξεχωριστές διαπραγματεύσεις μπορεί να αποτελέσουν πιο αποδοτικό τρόπο για την επίτευξη προόδου όσον αφορά την ατζέντα του ΠΟΕ, σε σύγκριση με έναν ακόμη ευρύ και σύνθετο Γύρο. Θα μπορούσε να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής μιας τέτοιας προσέγγισης, ώστε να ανοίξουν νέοι δρόμοι για τον ΠΟΕ και να επιτευχθεί περαιτέρω πρόοδος σε τομείς όπου υπάρχουν ήδη δεσμεύσεις. Θεωρείται αναγκαία η υιοθέτηση νέων προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση των τρεχουσών προκλήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τον στρατηγικό στόχο της ενίσχυσης του πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

Από την πλευρά της Ένωσης, πολύ σημαντική κρίνεται η ύπαρξη δυνατότητας για μια ομάδα μελών του ΠΟΕ να σημειώσει πρόοδο σ' ένα συγκεκριμένο ζήτημα, επιτρέποντας παράλληλα τη μελλοντική συμμετοχή μελών του ΠΟΕ, που ενδιαφέρονται να το πράξουν σε μεταγενέστερο στάδιο¹⁰¹. Η εν λόγω δυνατότητα θα διευκολύνει τη σύναψη νέων πολυμερών συμφωνιών υπό την αιγίδα του ΠΟΕ και θα προωθήσει τη σύνδεση με τον ΠΟΕ των πολυμερών συμφωνιών που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στο στάδιο της διαπραγμάτευσης εκτός του οργανισμού. Η ΕΕ ενστερνίζεται την υιοθέτηση μιας περισσότερο επικεντρωμένης προσέγγισης αντί της σημερινής προσέγγισης της «ενιαίας δέσμευσης», στο πλαίσιο της οποίας όλα τα σημεία της ημερήσιας διάταξης πρέπει να συμφωνηθούν από κοινού. Υποστηρίζει, επίσης, τη δημιουργία ενός μηχανισμού δύο ταχυτήτων που να επιτρέπει, όπως προαναφέρθηκε, σ' ένα υποσύνολο

¹⁰¹ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

μελών του ΠΟΕ να προχωρήσουν ως προς ένα συγκεκριμένο θέμα, ενώ ταυτόχρονα διατηρείται η δυνατότητα για άλλα μέλη να προσχωρήσουν στην ομάδα αυτή σε μεταγενέστερο στάδιο.

Παρά τα όποια συστημικά ελλείμματα, τις εγγενείς αδυναμίες και τα επιμέρους προβλήματα που ανακύπτουν, το σύστημα της πολυμερούς εμπορικής συνεργασίας, όπως αυτό εκφράζεται από τον ΠΟΕ, δεν έχει βιώσιμη εναλλακτική. Ο κόσμος χρειάζεται ένα ισχυρό πολυμερές εμπορικό σύστημα, καθώς συνιστά το αποτελεσματικότερο μέσο περαιτέρω ανάπτυξης και διαχείρισης του εμπορίου προς όφελος όλων και παρέχει ένα μοναδικό πλαίσιο επίλυσης των διαφορών. Πρέπει, λοιπόν, να δίνεται έμφαση στην αναζωογόνηση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, καθώς και στην αναζήτηση και εύρεση τρόπων για τη στήριξη και βελτίωση αυτού του τόσο σημαντικού οργανισμού, του ΠΟΕ.

Η διαπραγματευτική ατζέντα του ΠΟΕ πρέπει να είναι δυναμική και να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες των εμπόρων. Πρέπει να εξεταστεί ευρύ φάσμα ζητημάτων, ώστε να εναρμονιστούν τα εργαλεία του ΠΟΕ με την πραγματικότητα του παγκόσμιου εμπορίου και να διαμορφωθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού. Η συμφωνία για τη διευκόλυνση του εμπορίου και η επέκταση της συμφωνίας για την τεχνολογία των πληροφοριών, για την επίτευξη των οποίων η ΕΕ έπαιξε καίριο διαμεσολαβητικό ρόλο, σημειώνουν σημαντική πρόοδο στο πλαίσιο του ΠΟΕ¹⁰². Τα παραδείγματα καταδεικνύουν ότι για την παραγωγή ουσιαστικών αποτελεσμάτων, τα μέλη του ΠΟΕ πρέπει να είναι έτοιμα να συνεισφέρουν ουσιαστικά στο σύστημα.

Η ενίσχυση της δυναμικής του ΠΟΕ είναι αναγκαία όσο ποτέ. Βέβαια, η διασφάλιση της συμμετοχής όλων προϋποθέτει την εξασφάλιση της δυνατότητας των μελών του ΠΟΕ να καταρτίζονται με αποτελεσματικό τρόπο τους κανόνες που διέπουν το παγκόσμιο εμπόριο στα πλαίσια του ΠΟΕ. Έτσι, τα μέλη του δεν θα αναγκάζονται να ανατρέξουν έξω από αυτά τα πλαίσια για να σημειώσουν πρόοδο¹⁰³. Αυτό θα του επέτρεπε να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά τις προκλήσεις του σύγχρονου παγκόσμιου εμπορίου, όπως η ψηφιακή οικονομία, η αυξανόμενη σημασία των υπηρεσιών, οι περιορισμοί στις εξαγωγές και η πολυπλοκότητα των κανόνων καταγωγής.

¹⁰² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.

¹⁰³ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

Η πλήρης αναζωογόνηση του ΠΟΕ προαπαιτεί την αναζήτηση των βαθύτερων αιτιών του σημερινού αδιεξόδου από τα μέλη του. Το πραγματικό εμπόδιο στις διαπραγματεύσεις δεν είναι θεσμικό ή τεχνικής φύσης, αλλά συνδέεται με τη βούληση των συμμετεχόντων να βρεθεί συμβιβαστική λύση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το σύστημα του ΠΟΕ δεν έχει ακολουθήσει την ταχεία εξέλιξη που σημείωσε η παγκόσμια οικονομική πραγματικότητα. Έχει υπάρξει μεγάλη μετατόπιση όσον αφορά τη σχετική οικονομική ισχύ των σημαντικότερων εμπορικών εταίρων, η οποία δεν έχει αποτυπωθεί ακόμη πλήρως στο σύστημα του ΠΟΕ. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει ολοένα και μεγαλύτερη ανισορροπία μεταξύ αφενός της συμβολής των μεγάλων αναδυόμενων χωρών στο πολυμερές εμπορικό σύστημα και αφετέρου των οφελών που αποκομίζουν από αυτό.

Η τάση αυτή γίνεται ολοένα εντονότερη και φαίνεται ότι θα επιταθεί περισσότερο στο μέλλον. Η αποκατάσταση της ισορροπίας αναφορικά με τη σχετική συμβολή στο σύστημα των ανεπτυγμένων χωρών και των αναδυόμενων οικονομιών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ικανοποιητική πορεία του συστήματος στο μέλλον¹⁰⁴. Η ΕΕ έχει δεσμευθεί να ξεπεράσει το σημερινό αδιέξοδο του ΠΟΕ και ασκεί πιέσεις για μια φιλόδοξη ατζέντα στην οποία ένας αναθεωρημένος και εκσυγχρονισμένος ΠΟΕ μπορεί να εξακολουθήσει να βρίσκεται στο επίκεντρο ενός βασιζόμενου σε κανόνες πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

1.8.2. Προώθηση των διμερών σχέσεων μέσω της νέας γενιάς FTAs

Καθώς εδραιωνόταν το αδιέξοδο των εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα και οι άλλοι εμπορικοί εταίροι στρέφονταν στις διμερείς συμφωνίες, η ΕΕ έπρεπε να βρει εναλλακτικούς τρόπους, ώστε να διασφαλιστεί η καλύτερη πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών. Ειδικότερα, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι θα επικεντρωθούν στη διαπραγμάτευση περιφερειακών και διμερών εμπορικών συμφωνιών και όχι στην προσπάθεια αναζωογόνησης των πολυμερών διαπραγματεύσεων¹⁰⁵. Οι ΗΠΑ χωρίς να απεμπολούν εντελώς τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, επικεντρώθηκαν στο άνοιγμα

¹⁰⁴ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

¹⁰⁵ Μετά την απογοήτευση της πέμπτης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ που συγκλήθηκε στο Κανκούν του Μεξικού το 2003, δύο χρόνια μετά την έναρξη του Γύρου της Ντόχα. Η Υπουργική Διάσκεψη απέτυχε να ολοκληρώσει το έργο της και έληξε επιβεβαιώνοντας το αδιέξοδο που υπάρχει και σήμερα.

των αγορών¹⁰⁶ με την άρση των εμποδίων στη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και υπηρεσιών κεφαλαίου¹⁰⁷. Η ΕΕ άργησε περισσότερο να αλλάξει πορεία πλεύσης.

Μετά το Κανκούν, η Ένωση συνέχισε να στηρίζει τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, φτάνοντας στο σημείο να προτείνει την ίδια χρονιά μια στρατηγική αναζωογόνησης του Γύρου. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση ήταν συνεπής με τη βασική αρχή της περί διαχείρισης της παγκοσμιοποίησης, όπως αυτή είχε διατυπωθεί ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και που κατά τα πρώτα χρόνια του Γύρου της Ντόχα είχε φτάσει στο σημείο να υιοθετεί ένα είδος μορατόριουμ για τις διμερείς συμφωνίες¹⁰⁸. Μετά το 2006 αρχίζει σταδιακά να διαπιστώνεται μεταστροφή στην ευρωπαϊκή πολιτική. Το εναρκτήριο έναυσμα δίνεται με το λανσάρισμα της *Global Europe: Competing in the World*¹⁰⁹.

Το πνεύμα της στρατηγικής της Λισαβόνας ως εργαλείου μεγέθυνσης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας ανοίγει το δρόμο για τον επαναπροσδιορισμό της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής. Πολλοί είδαν την εν λόγω μεταστροφή ως επιστροφή στις ρίζες της εμπορικής πολιτικής, καθώς η ΕΕ θα επικεντρωθεί σε οικονομικούς αντί για πολιτικούς στόχους¹¹⁰. Η ΕΕ αναθεωρεί εν μέρει τη μακροχρόνια στρατηγική της, επιστρέφοντας στις περιφερειακές και διμερείς διαπραγματεύσεις. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η στρατηγική *Global Europe* αποτέλεσε τη βάση, πάνω στην οποία μετέπειτα θα χτιστούν οι FTAs νέας γενιάς, όπου τα οικονομικά κριτήρια θα είναι τα πρωταρχικά.

Συνεχίζοντας, η Επιτροπή τονίζει ότι θα εξασφαλίσει πως οι νέες συμφωνίες θα είναι το εργαλείο για περισσότερη φιλελευθεροποίηση¹¹¹, ειδικά σε θέματα που οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις αδυνατούν να θίξουν και που υπερβαίνουν κατά πολύ τον συμβατικό στόχο του ΠΟΕ περί ανοίγματος των αγορών. Η ΕΕ παραμένει πλήρως προσηλωμένη σ' ένα ισχυρό, βασιζόμενο σε κανόνες πολυμερές εμπορικό σύστημα. Πλέον, όμως, αναγνωρίζει ότι οι συμπληρωματικές προσεγγίσεις, όπως οι διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες μπορούν να συμβάλλουν στο άνοιγμα του εμπορίου

¹⁰⁶ Η προσέγγιση των ΗΠΑ που έγινε γνωστή ως «ανταγωνιστική απελευθέρωση», τονίζει την διαπραγμάτευση διμερών συμφωνιών κατά την άσκηση εμπορικών συμφερόντων.

¹⁰⁷ Sbragia, A., *The EU, the US, and Trade Policy: Competitive Interdependence in the Management of Globalization*. *Journal of European Public Policy*, 2010.

¹⁰⁸ Abdelal, R. & Meunier, S., *Managed Globalization: Doctrine, Practice and Promise*. *Journal of European Public Policy*, 2010.

¹⁰⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο ΕΚ, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.

¹¹⁰ Meunier, S., *Managing Globalization? The EU in International Trade Negotiations*. *Journal of Common Market Studies*, 2007.

¹¹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

και στην οικονομική ανάπτυξη, δίνοντας ιδίως ώθηση στη φιλελευθεροποίηση και αναβαθμίζοντας τους κανόνες και την πειθαρχία σε τομείς πολιτικής στους οποίους υπάρχει μικρότερη παρέμβαση του ΠΟΕ. Ακόμη, η Ένωση στρέφεται προς τη νέα γενιά FTAs, θεωρώντας πως οι διμερείς συμφωνίες θα βοηθήσουν στην θετική έκβαση των πολυμερών διαπραγματεύσεων και κατ' επέκταση στην ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα¹¹². Καθίσταται εμφανής η μετατόπιση σε αμιγώς εμπορικούς και οικονομικούς στόχους¹¹³.

Ύστερα από το αδιέξοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα¹¹⁴, η Ένωση ξεκίνησε μια νέα γενιά FTAs, που υπερβαίνουν κατά πολύ τις δασμολογικές ελαφρύνσεις και το εμπόριο προϊόντων. Η σωστή δομή αυτών των συμφωνιών μπορεί να εξασφαλίσει την ικανότητα της ΕΕ να ενεργεί αποτελεσματικά, προσφέροντας προβλεψιμότητα τόσο στους πολίτες της, όσο και στους εταίρους με τους οποίους βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις. Συν τοις άλλοις, οι FTAs νέας γενιάς δύνανται να στηρίζουν το πολυμερές σύστημα, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω συμφωνίες είναι συμβατές με τον ΠΟΕ, βασίζονται σε κοινούς κανόνες και δημιουργούν τις συνθήκες για πιθανή μελλοντική πολυμεροποίηση.

Η πρώτη FTA νέας γενιάς συνήφθη με τη Νότια Κορέα και εφαρμόστηκε προσωρινά από τον Ιούλιο 2011¹¹⁵, με επίσημη έναρξη ισχύος τον Δεκέμβριο 2015. Η πολυμερής εμπορική συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και του Περού, της Κολομβίας και του Εκουαδόρ αργότερα, εφαρμόζεται προσωρινά από το 2013. Η Συμφωνία Σύνδεσης με τις χώρες της Κεντρικής Αμερικής, της οποίας ο εμπορικός πυλώνας εφαρμόζεται προσωρινά από το 2013, η Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία ΕΕ-Καναδά (CETA), που εφαρμόζεται προσωρινά από τον Σεπτέμβριο 2017, η FTA μεταξύ ΕΕ και Σιγκαπούρης¹¹⁶ και η FTA ΕΕ-Βιετνάμ¹¹⁷ φανερώνουν από κοινού τη νέα αυτή πολιτική. Η ΣΟΕΣ με την Ιαπωνία αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα και οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν στα τέλη Δεκεμβρίου 2017.

Οι διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ σχετικά με τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP), έχουν ανασταλεί. Ωστόσο, η ΕΕ βρίσκεται στο στάδιο

¹¹² Damro, C., *Competitive Interdependence: Transatlantic Relations & Global Economic Governance*. Transworld, 2014.

¹¹³ Σε αντίθεση με την παλαιότερη ευρωπαϊκή προσέγγιση με την υιοθέτηση κατεξοχήν πολιτικών στόχων και στόχων εξωτερικής πολιτικής.

¹¹⁴ Αναπόδραστα συνεπάγεται την αποτυχία προώθησης της πολυμερούς διαπραγματευτικής ατζέντας.

¹¹⁵ Μετά την επικύρωσή της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

¹¹⁶ Επί της οποίας περατώθηκαν οι διαπραγματεύσεις το 2014.

¹¹⁷ Επί της οποίας περατώθηκαν οι διαπραγματεύσεις στο τέλος του 2015.

της διαπραγματεύσεως με άλλους βασικούς εταίρους¹¹⁸. Οι διαπραγματεύσεις για μια εμπορική συμφωνία με τα ιδρυτικά μέλη της Mercosur θεωρούνται σημαντικό βήμα προς μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά της Νότιας Αμερικής. Ο Σύνδεσμος των Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN), η Κορέα και η Κοινή Αγορά του Νότου (Mercosur) εμφανίζονται ως προτεραιότητες, καθώς συνδυάζουν υψηλό επίπεδο προστασίας με μεγάλο δυναμικό αγοράς και συνάπτουν ΣΕΣ με ανταγωνιστές της ΕΕ. Άλλες σημαντικές εν εξελίξει διαπραγματεύσεις πραγματοποιούνται με την Ινδονησία και την Τυνησία, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία¹¹⁹. Οι διαπραγματεύσεις με τη Μαλαισία, την Ταϊλάνδη και την Ινδία θα επαναληφθούν, μόλις διασφαλιστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Η ΕΕ έχει, επίσης, ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για τη σύναψη αυτοτελών διμερών επενδυτικών συνθηκών με την Κίνα και τη Μιανμάρ και θα εξετάσει το ενδεχόμενο της έναρξης παρόμοιων διαπραγματεύσεων με την Ταϊβάν και το Χονγκ Κονγκ.

Από τις εν λόγω συμφωνίες αναμένονται σημαντικά οφέλη. Κατά την Επιτροπή, οι ΣΕΣ, οι οποίες καλύπτουν σχεδόν 70 αγορές σε όλο τον κόσμο, αποδεικνύονται αποτελεσματικές ως προς την εξάλειψη των εμπορικών φραγμών και την προώθηση υψηλών προτύπων προστασίας της εργασίας και του περιβάλλοντος¹²⁰. Οι μέσοι δασμοί που επιβάλλονται στις εξαγωγές της ΕΕ πρόκειται να περικοπούν κατά περίπου 50%¹²¹. Ακόμη, προβλέπεται ότι οι FTA νέας γενιάς θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ κατά επιπλέον 2% του ΑΕΠ¹²² της¹²³. Πρόκειται για σύγχρονες και προοδευτικές συμφωνίες μεγάλης εμβέλειας και η Επιτροπή εργάζεται τώρα για την επικύρωση και την εφαρμογή τους, ώστε τα πραγματικά τους αποτελέσματα να γίνουν αισθητά το συντομότερο δυνατόν.

Η διμερής ατζέντα της ΕΕ θα πρέπει να ακολουθεί κάποιες κατευθυντήριες αρχές. Οι προτεραιότητες της Ένωσης αναφορικά με την έναρξη νέων διαπραγματεύσεων κρίνεται αναγκαίο να συνεχίσουν να βασίζονται κυρίως σε οικονομικά κριτήρια¹²⁴,

¹¹⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ 2018.

¹¹⁹ <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/fac/2018/11/09/#> - Αποτελέσματα της Συνόδου του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων (Εμπόριο), 9/11/2018.

¹²⁰ Η Επιτροπή υπέβαλε τη δεύτερη έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή των ΣΕΣ, εφιστώντας την προσοχή στο θετικό τους αντίκτυπο στις εξαγωγές και την οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ.

¹²¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

¹²² Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν – ΑΕΠ.

¹²³ Εντούτοις, ενδέχεται να χρειαστούν αρκετά χρόνια για την οριστικοποίηση αυτών των συμφωνιών.

¹²⁴ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

λαμβάνοντας υπόψη την ετοιμότητα των εταίρων και το ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο¹²⁵. Επιπρόσθετα, οι FTAs νέας γενιάς πρέπει να παρέχουν αμοιβαίο και ουσιαστικό άνοιγμα, με βάση φιλόδοξους στόχους. Κάτι τέτοιο απαιτεί τη σφαιρική εξάλειψη των φραγμών, σε συνδυασμό με την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή των κανόνων. Ακόμη, η ΕΕ είναι χρήσιμο να διατηρήσει μια ευέλικτη προσέγγιση ως προς τις διαπραγματεύσεις για τις ΣΕΣ, υπολογίζοντας τα οικονομικά δεδομένα των εταίρων της. Όσον αφορά τις χώρες που έχουν διαβαθμιστεί από το ΣΓΠ, θα πρέπει να αναμένεται αμοιβαιότητα στις μελλοντικές διμερείς συμφωνίες τους με την Ένωση¹²⁶, σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Στον τομέα των διμερών σχέσεων, κρίσιμη προτεραιότητα της Επιτροπής αποτελεί η σύναψη μιας σφαιρικής και αμοιβαία επωφελούς συμφωνίας TTIP. Η TTIP είναι η πλέον φιλόδοξη και σημαντική από στρατηγικής πλευράς εμπορική διαπραγμάτευση που έχει πραγματοποιήσει ποτέ η ΕΕ. Η ολοκλήρωση της εμπορικής συμφωνίας ανάμεσα στις δυο μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις, την ΕΕ και την μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της, τις ΗΠΑ¹²⁷, θα σημάνει μια νέα εποχή για την παγκόσμια εμπορική συνεργασία, καθώς θα αποτελέσει συμφωνία - ορόσημο για το περιεχόμενο των μελλοντικών FTAs. Από την πλευρά της ΕΕ, η TTIP θα πρέπει να περιλαμβάνει μια ισορροπημένη δέσμη μέτρων για την πρόσβαση στην αγορά, ανάλογη με εκείνη που προβλέπεται στη FTA της ΕΕ με τον Καναδά. Απαραίτητη κρίνεται, επίσης, μια νέα προσέγγιση όσον αφορά την κανονιστική συνεργασία, καθώς και συγκεκριμένα κανονιστικά αποτελέσματα σε βασικούς τομείς¹²⁸. Ακόμη, η TTIP θα παράσχει το πλαίσιο για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων του διεθνούς εμπορίου, μεταξύ άλλων σε τομείς, όπως οι επενδύσεις, η βιώσιμη ανάπτυξη¹²⁹, η καταπολέμηση της διαφθοράς, οι σχετικοί με το εμπόριο τομείς της ενέργειας και των πρώτων υλών¹³⁰.

Στο πλαίσιο προώθησης των διμερών σχέσεων της ΕΕ, αξιομνημόνευτη είναι η Συνολική Εμπορική και Οικονομική Συμφωνία¹³¹ (CETA) με τον Καναδά, η πλέον σφαιρική FTA που έχει συνάψει έως σήμερα η ΕΕ. Η CETA¹³² αποτελεί μια

¹²⁵ Έτσι, θα διευκολυνθεί η δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξης μέσω της εμπορικής πολιτικής της Ένωσης.

¹²⁶ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

¹²⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Διατλαντικές σχέσεις: ΗΠΑ και Καναδάς, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

¹²⁸ Με παράλληλη διατήρηση των επιπέδων προστασίας της κάθε πλευράς.

¹²⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

¹³⁰ European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

¹³¹ Η Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία συναντάται και ως Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία ή ως Περιεκτική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία.

¹³² Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA.

πρωτοποριακή συμφωνία, η οποία προσβλέπει σε μια φιλόδοξη απελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων. Συνιστά την πρώτη ολοκληρωμένη συμφωνία της ΕΕ με ένα ανεπτυγμένο, βιομηχανικό κράτος, που καταργεί όλους σχεδόν τους δασμολογικούς περιορισμούς¹³³ και ένα πολύ μεγάλο μέρος των μη δασμολογικών εμποδίων, προσφέροντας ευκαιρίες για την προώθηση της συνεργασίας και την απελευθέρωση του εμπορίου, με μειωμένο κόστος συναλλαγών¹³⁴. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα ωφεληθούν περισσότερο από τη συμφωνία, δεδομένου πως αυτές είναι πιο ευαίσθητες στα κόστη που συνεπάγεται το διεθνές εμπόριο. Επιπλέον, η CETA αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη συμφωνία που περιλαμβάνει ένα εκτενές κεφάλαιο σχετικά με την προστασία των ξένων επενδύσεων¹³⁵, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων για την επίλυση διαφορών μεταξύ ξένων επενδυτών και κρατών¹³⁶.

Όσον αφορά τα μέτρα μη δασμολογικού χαρακτήρα, αναμένεται η κατάργηση κάποιων πρακτικών του διεθνούς εμπορίου, που δυσχέραιναν τις διαδικασίες εισαγωγής ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας στη χώρα, καθώς και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Τέτοιες πρακτικές αποτελούν οι πιστοποιήσεις, η επιθεώρηση του φορτίου, οι κανονισμοί προέλευσης, οι καθυστερήσεις στην έκδοση visa και τέλος, οι περιορισμοί ιδιοκτησίας και συμμετοχής των αλλοδαπών επιχειρήσεων σε εγχώρια εταιρικά σχήματα¹³⁷. Ακόμη, η CETA διασφαλίζει τη διανοητική ιδιοκτησία, ευθυγραμμίζοντας τους καναδικούς κανόνες με τους ενωσιακούς για την προστασία των νέων τεχνολογιών και τη διαχείριση των ψηφιακών δικαιωμάτων¹³⁸. Θα δημιουργήσει σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και το ευρύ κοινό, ενώ ταυτόχρονα προάγει τα πρότυπα της ΕΕ. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι αναλαμβάνονται από τον Καναδά άνευ προηγουμένου δεσμεύσεις σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και τις γεωγραφικές ενδείξεις¹³⁹.

Τέλος, σημαντική κρίνεται η αναφορά στη ΣΟΕΣ ΕΕ- Ιαπωνίας, που υπογράφηκε στο Τόκιο στις 17 Ιουλίου 2018. Η συγκεκριμένη συμφωνία θα συμβάλλει στην άρση

¹³³ Η CETA θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις της ΕΕ να εξοικονομήσουν ετησίως πάνω από 500 εκατομμύρια ευρώ, ποσό το οποίο κατέβαλλαν προηγουμένως σε δασμούς για προϊόντα που εξήγγαν στον Καναδά.

¹³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τα οφέλη της CETA, 2016.

¹³⁵ Υπουργείο Οικονομίας, Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία Ε.Ε.-Καναδά (CETA), 2016, www.pcci.gr/everpimages/CETA-yp_F17613.an.pdf

¹³⁶ Investor – State Dispute Settlement.

¹³⁷ Kitou E. and Philippidis G., A Quantitative Economic Assessment of a Canada-EU Comprehensive Economic Trade Agreement, 2010.

¹³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ το 2017 — Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της ΕΕ, 2018.

¹³⁹ European Commission, Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy, 2015.

των εμπορικών εμποδίων¹⁴⁰ και θα βοηθήσει την ΕΕ και την Ιαπωνία να διαμορφώσουν από κοινού παγκόσμιους εμπορικούς κανόνες¹⁴¹. Η ΣΟΕΣ θα εξαλείψει το μεγαλύτερο μέρος των δασμών ύψους 1 δισ. ευρώ, που καταβάλλονται σε ετήσια βάση από τις ενωσιακές εταιρείες. Παράλληλα, ανοίγει την αγορά της ΕΕ στα ιαπωνικά αυτοκίνητα και ηλεκτρονικά είδη και την ιαπωνική των 127 εκατομμυρίων καταναλωτών στα ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα. Επιπλέον, η συμφωνία ΕΕ-Ιαπωνίας καθορίζει τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα εργασίας, ασφάλειας, προστασίας των καταναλωτών και του περιβάλλοντος. Διασφαλίζει πλήρως τις δημόσιες υπηρεσίες και περιέχει ένα ειδικό κεφάλαιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως η ΕΕ με την ολοκλήρωση των γιγαντιαίων συμφωνιών με τον Καναδά και την Ιαπωνία κατέχει σήμερα τα ηνία του παγκόσμιου εμπορίου, ευνοημένη τόσο από την υποχώρηση των ΗΠΑ από την παγκόσμια εμπορική σκηνή, όσο και από τη μεταβατική φάση του Brexit που κρατάει παγωμένες τις φιλοδοξίες του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι πρόσφατες συμφωνίες με τον Καναδά και την Ιαπωνία αποδεικνύουν ότι η φιλοδοξία για μια ανοικτή, βασιζόμενη σε κανόνες και προοδευτική εμπορική πολιτική δεν είναι απλώς εφικτή, αλλά και αποδοτική, αφού παράγει αμοιβαίως επωφελή αποτελέσματα και ενισχύει την παγκόσμια διακυβέρνηση.

1.8.3. Ανανεωμένο πλαίσιο πολιτικής και αξιοποίηση του εμπορίου με στόχο την τόνωση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες - εταίρους

Η Ένωση επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις αναπτυσσόμενες χώρες, συνδυάζοντας εμπορικούς και αναπτυξιακούς στόχους κατά την άσκηση της σχετικής εμπορικής της πολιτικής. Η ΕΕ θέτει την τόνωση της ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών - εταίρων ως πρωταρχικό στόχο στις εμπορικές της σχέσεις μαζί τους¹⁴². Παράλληλα, η Ένωση εξακολουθεί να αποτελεί σήμερα παγκοσμίως τον μεγαλύτερο πάροχο βοήθειας¹⁴³ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Υιοθετώντας πρωτοβουλίες με στόχο την ενίσχυση του εμπορίου των αναπτυσσόμενων χωρών, συνεισφέρει στη συνολική οικονομική τους ανάπτυξη.

¹⁴⁰ Με την έναρξη ισχύος της ΣΟΕΣ, καταργούνται οι δασμοί σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 90% των ενωσιακών εξαγωγών στην Ιαπωνία.

¹⁴¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ το 2017 — Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της ΕΕ, 2018.

¹⁴² Με την πεποίθηση ότι το εμπόριο μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη.

¹⁴³ Συνολικά, κατά την περίοδο 2007-2015, οι δεσμεύσεις της βοήθειας της ΕΕ για το εμπόριο αυξήθηκαν άνω του 85%, αγγίζοντας τα 96,79 δισ. EUR.

Από το 2000, η Ένωση συμπεριέλαβε το εμπόριο στους έξι βασικούς τομείς προτεραιότητας της αναπτυξιακής της πολιτικής, εκτιμώντας ότι οι εμπορικές συναλλαγές μπορούν να ευνοήσουν την ανάπτυξη και να μειώσουν τη φτώχεια. Αναγνωρίζεται, λοιπόν, η σημασία της σχέσης μεταξύ της ανάπτυξης, του εμπορίου και της ένταξης των αναπτυσσόμενων χωρών στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η ανακοίνωση του 2012 με τίτλο «Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη: Η προσαρμογή της εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής στις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας» αντικατοπτρίζει ευκρινώς μια αλλαγή στο πρότυπο της ΕΕ «Εμπόριο και Ανάπτυξη»¹⁴⁴. Η ανακοίνωση της Επιτροπής επιβεβαίωσε την τοποθέτηση του εμπορίου στο επίκεντρο των αναπτυξιακών στρατηγικών, ενώ παράλληλα υπογράμμισε την ανάγκη να υπάρξει αυξανόμενη διαφοροποίηση μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών με στόχο την εστίαση σε εκείνες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας¹⁴⁵.

Το Νοέμβριο του 2017, επικαιροποιήθηκε η στρατηγική της ΕΕ «Βοήθεια για το Εμπόριο»¹⁴⁶, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της εν λόγω στρατηγικής, ιδιαίτερα για τις Λιγότερο Ανπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ), ώστε να ενσωματωθούν στο βασισμένο σε κανόνες παγκόσμιο εμπορικό σύστημα και να χρησιμοποιούν το εμπόριο αποτελεσματικότερα για την τόνωση της ανάπτυξης και τη μείωση της φτώχειας. Μια αναδρομή στην τελευταία δεκαετία οδηγεί στη διαπίστωση ότι η βοήθεια της ΕΕ, που συνδέεται με το εμπόριο, πέτυχε σημαντικά αποτελέσματα στους περισσότερους τομείς προτεραιότητας. Στις ΛΑΧ, καθώς και σε χώρες σε ασταθή πλαίσια, η βοήθεια συχνά κατάφερε να σταθεροποιήσει ή ακόμη και να διευρύνει τους εμπορικούς όγκους¹⁴⁷. Η βοήθεια της ΕΕ για το εμπόριο πέτυχε επίσης θετικά αποτελέσματα μέσω ευρύτερων περιφερειακών ή θεματικών πολυετών πρωτοβουλιών, όπως η υποστήριξη της ΕΕ στις ικανότητες των χωρών ΑΚΕ για την ένταξη στο πολυμερές σύστημα εμπορίας και την προετοιμασία για τις Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (EPAs)¹⁴⁸. Συντελέστηκαν αλλαγές στον τομέα της παροχής βοήθειας, όπως η σταδιακή απόσυρση

¹⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ΕΟΚΕ, Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη. Η προσαρμογή της εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής στις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας, Βρυξέλλες, 27.1.2012, COM(2012) 22 final.

¹⁴⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστώτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

¹⁴⁶ Η Ένωση υιοθέτησε το 2007 τη στρατηγική «Βοήθεια για το Εμπόριο» (Aid for Trade Strategy).

¹⁴⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στρατηγική αξιολόγηση της βοήθειας της ΕΕ που συνδέεται με το εμπόριο προς τρίτες χώρες, βάσει δείγματος 23 χωρών και πέντε περιφερειακών οργανισμών. https://ec.europa.eu/europeaid/strategic-evaluation-eu-traderelated-assistance-third-countries-2004-2010_en

¹⁴⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Επίτευξη ευημερίας μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων. Επικαιροποίηση της κοινής στρατηγικής του 2007 της ΕΕ σχετικά με τη βοήθεια για το εμπόριο, Βρυξέλλες, 13.11.2017, COM(2017) 667 final.

των προτιμήσεων που δίδονται στις ΑΚΕ και η δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών¹⁴⁹ μεταξύ της ΕΕ και περιφερειακών ομάδων αναπτυσσόμενων χωρών.

Η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο, αφενός, των ΕΡΑς με τις χώρες ΑΚΕ και, αφετέρου, με τα μονομερή προτιμησιακά συστήματα «Όλα Εκτός από Όπλα» (ΟΕΟ) της ΕΕ, το «Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων» (ΣΓΠ) και το ΣΓΠ+. Στα συμβατικά μέσα¹⁵⁰, που αποτελούν αντικείμενο εξέτασης της συγκεκριμένης εργασίας, συμπεριλαμβάνεται μια κατηγορία εμπορικών συμφωνιών με αναπτυξιακές συνιστώσες προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών. Η πρώτη τέτοια συμφωνία ανατρέχει στο 1963. Ακολουθώντας μια μακρά πορεία, η Ένωση διαπραγματεύεται σήμερα ΕΡΑς με τις χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ)¹⁵¹, οι οποίες συνδυάζουν εμπορικούς και αναπτυξιακούς στόχους. Οι ΕΡΑς¹⁵², αν και είναι καταρχήν εμπορικές συμφωνίες, συνιστούν εργαλεία ανάπτυξης. Η αναπτυξιακή τους προοπτική στοχεύει πρωτίστως στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών ΑΚΕ μέσω του εμπορίου, αλλά δεν περιορίζεται σε αυτό. Οι ΕΡΑς αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης αναπτυξιακής ατζέντας για τις χώρες ΑΚΕ, με σκοπό τη βελτίωση των υποδομών, τη διευκόλυνση των τελωνειακών διαδικασιών και την προσέλκυση τοπικών και ξένων επενδύσεων.

Η επανεξέταση της στρατηγικής «Βοήθεια για το εμπόριο» υποστηρίζει τη βιωσιμότητα και συμβάλλει στην εφαρμογή των ΣΕΣ και των ΕΡΑς, αντικατοπτρίζοντας έτσι τη νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη¹⁵³. Μια συντονισμένη προσέγγιση, που λαμβάνει υπόψη την προοπτική των τρίτων χωρών - εταίρων, μπορεί να βελτιώσει τις βάσεις της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής προς όφελος της ανάπτυξης, αλλά και να δημιουργήσει νέες. Η ισχύουσα συμφωνία εταιρικής σχέσης του Κοτονού μεταξύ της ΕΕ και 79 χωρών ΑΚΕ θα λήξει το 2020¹⁵⁴. Η εν λόγω συμφωνία υπήρξε η μεγαλύτερη, η πιο ολοκληρωμένη και μακροχρόνια γεωγραφική εταιρική σχέση παγκοσμίως. Έχει συντρέξει στη μείωση της φτώχειας, στην αύξηση της σταθερότητας και στην ένταξη των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία.

¹⁴⁹ Free Trade Areas.

¹⁵⁰ Ήτοι τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Ένωση με τρίτα κράτη ή περιοχές.

¹⁵¹ Πέρα από τη συμφωνία του Κοτονού, ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις το 2002 με τις χώρες ΑΚΕ με σκοπό τη σύναψη ΣΟΕΣ.

¹⁵² Economic Partnership Agreements - ΕΡΑς.

¹⁵³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ. Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017 COM(2017) 491 final.

¹⁵⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινή Ανακοίνωση προς το ΕΚ και το Συμβούλιο, Μια ανανεωμένη εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ, Στρασβούργο, 22.11.2016, JOIN(2016) 52 final.

Κατόπιν ευρείας διαβούλευσης, στην κοινή ανακοίνωση του 2016 με τίτλο «Μια ανανεωμένη εταιρική σχέση με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού» καθορίστηκαν τα δομικά στοιχεία που απαιτούνται για τη δημιουργία μιας ισχυρότερης, ανανεωμένης πολιτικής εταιρικής σχέσης με τις χώρες ΑΚΕ, η οποία θα βασίζεται σε μια πραγματική εταιρική σχέση ίσων και στην εξεύρεση από κοινού λύσεων σε κοινά προβλήματα. Η πρόκληση της αποστολής αυτής αντικατοπτρίζεται στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης των EPAs με τις χώρες ΑΚΕ και στο πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης προς αυτές¹⁵⁵.

Λαμβανομένου υπόψη του μεταβαλλόμενου οικονομικού και πολιτικού πλαισίου, η βοήθεια της ΕΕ για το εμπόριο έπρεπε να αναθεωρηθεί. Ο εκσυγχρονισμός των εταιρικών σχέσεων και η χρησιμοποίηση του εμπορίου για την τόνωση της οικονομικής μεγέθυνσης προϋποθέτουν ευέλικτες προσεγγίσεις, προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις ικανότητες της κάθε χώρας¹⁵⁶. Πρωταρχικό στόχο πρέπει να αποτελεί η στήριξη των χωρών - εταίρων στις προσπάθειές τους να σημειώσουν πρόοδο στους ΣΒΑ και να επιτύχουν μια βιώσιμη ευημερία μέσω της αύξησης του εμπορίου και των επενδύσεων¹⁵⁷. Η υποστήριξη παίρνει τη μορφή εταιρικής σχέσης, στο πλαίσιο της οποίας και οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να κάνουν επιλογές και να αναλάβουν ευθύνες, ώστε να εδραιωθούν τα μακροπρόθεσμα οφέλη του εμπορίου και των επενδύσεων. Η ανάληψη ευθύνης και η χρηστή διακυβέρνηση διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο ως προς αυτό¹⁵⁸.

Η νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη ενσωματώνει μια μετάβαση στο πρότυπο της ενωσιακής πολιτικής για την αναπτυξιακή συνεργασία στο πλαίσιο του θεματολογίου του 2030. Εστιάζει στη μείωση της φτώχειας σύμφωνα με τις αρχές της αποτελεσματικής, αναπτυξιακής συνεργασίας. Ζητά την επιδίωξη της ανάπτυξης συνεργειών μεταξύ πολιτικών¹⁵⁹, τον καλύτερο συντονισμό, καθώς και τη μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των παραγόντων και των μέσων της ΕΕ. Αποσκοπεί στην προώθηση του εμπορίου και τη διευκόλυνση των υπεύθυνων επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες με στόχο την υποστήριξη της βιώσιμης

¹⁵⁵ Aid for Trade.

¹⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Πρόταση για μια νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη "ο Κόσμος μας, η Αξιοπρέπειά μας, το Μέλλον μας", Στρασβούργο, 22.11.2016 COM(2016) 740 final.

¹⁵⁷ Το συνολικό ύψος της παρεχόμενης βοήθειας για την περίοδο 2007-2015 ανέρχεται σε 21,5 δισ. EUR. Το 37 % του συνόλου αυτού χορηγήθηκε σε χώρες ΑΚΕ.

¹⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ΕΟΚΕ, Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη. Η προσαρμογή της εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής στις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας, Βρυξέλλες, 27.1.2012, COM(2012) 22 final.

¹⁵⁹ Βελτίωση της συμπληρωματικότητας μεταξύ εμπορικής και αναπτυξιακής πολιτικής.

ανάπτυξης¹⁶⁰, δίνοντας συνέχεια στους προσανατολισμούς που ορίστηκαν στην Ανακοίνωση με τίτλο «Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη» και επικαιροποιήθηκαν με την ανακοίνωση «Εμπόριο για όλους» του 2015¹⁶¹. Από το ανανεωμένο πλαίσιο πολιτικής απορρέει, επίσης, ότι οι πόροι της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας θα πρέπει να διοχετεύονται εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας, ιδίως στις ΛΑΧ και στις χώρες σε ασταθή κατάσταση.

Επιπρόσθετα, η ανανεωμένη στρατηγική προϋποθέτει κάποιες θεμελιώδεις αλλαγές ως προς τις υφιστάμενες πρακτικές. Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται ο περιορισμός του σημερινού κατακερματισμού και η ενίσχυση της μόχλευσης της βοήθειας για το εμπόριο μέσω μιας καλύτερα ενημερωμένης και συντονισμένης παροχής βοήθειας. Βασικής σημασίας κρίνεται η ενίσχυση του αντίκτυπου της βοήθειας της ΕΕ για το εμπόριο, με την εξασφάλιση πλήρους συνοχής και αξιοποίησης των περισσότερων μέσων σε όλο το φάσμα των εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ¹⁶², προκειμένου να αποτυπωθεί η ευρύτερη συμβολή της ΕΕ στο εμπόριο, στις επενδύσεις και στις παραγωγικές ικανότητες των χωρών-εταίρων. Στην επιθυμητή κατεύθυνση θα συμβάλλουν, επίσης, η βελτιωμένη παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων. Ακόμη, είναι απαραίτητο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές διαστάσεις της βιωσιμότητας, παράλληλα με μια οικονομική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς¹⁶³.

¹⁶⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Πρόταση για μια νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη "ο Κόσμος μας, η Αξιοπρέπειά μας, το Μέλλον μας", Στρασβούργο, 22.11.2016 COM(2016) 740 final.

¹⁶¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Επίτευξη ευημερίας μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων Επικαιροποίηση της κοινής στρατηγικής του 2007 της ΕΕ σχετικά με τη βοήθεια για το εμπόριο, Βρυξέλλες, 13.11.2017 COM(2017) 667 final.

¹⁶² Και ιδίως του νέου Εξωτερικού Επενδυτικού Σχεδίου, των εμπορικών συμφωνιών και των εμπορικών συστημάτων.

¹⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Επίτευξη ευημερίας μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων Επικαιροποίηση της κοινής στρατηγικής του 2007 της ΕΕ σχετικά με τη βοήθεια για το εμπόριο, Βρυξέλλες, 13.11.2017 COM(2017) 667 final.

Κεφάλαιο 2: Η νέα γενιά Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου

2.1. Εννοιολογική προσέγγιση των FTAs νέας γενιάς

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ ακολουθεί μια διττή στρατηγική κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, επιδιώκοντας όλο και περισσότερο διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, αλλά υποστηρίζοντας ταυτοχρόνως το πολυμερές εμπορικό σύστημα. Οι διμερείς και περιφερειακές Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου (FTAs) αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία των γενικών συνθηκών που ευνοούν το εμπόριο και τις επενδύσεις. Μέσω της χαλιναγώγησης της παγκοσμιοποίησης, οι FTAs αποφέρουν σημαντικά οφέλη στους ιδιώτες και στις επιχειρήσεις, τόσο στην ΕΕ όσο και στις χώρες - εταίρους. Οι FTAs συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στις επιδόσεις της Ένωσης στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου, δεδομένου ότι ανοίγουν νέες αγορές για τους εξαγωγείς και προσφέρουν ένα πιο προβλέψιμο και βασιζόμενο σε κανόνες επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο ευνοεί τις επιλογές των καταναλωτών και τον ανταγωνισμό¹⁶⁴.

Αξίζει να επισημανθεί ότι οι εμπορικές συμφωνίες δεν είναι όμοιες. Μπορούν να ταξινομηθούν με διάφορους τρόπους, που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά των χωρών – εταίρων, το βαθμό πρόσβασης στην αγορά που προωθούν ή το είδος των συναλλαγών που καλύπτουν. Η ταξινόμηση ενδεχομένως να γίνει εξετάζοντας και άλλα πολιτικά στοιχεία, που περιλαμβάνουν οι εν προκειμένω συμφωνίες. Το εύρος των εμπορικών συμφωνιών είναι ευκολότερο να συλληφθεί σε σύγκριση με το βάθος τους. Η κατηγοριοποίηση, που γίνεται συνήθως σε διαφορετικά κεφάλαια ανά τομέα αγαθών, υπηρεσιών ή πνευματικής ιδιοκτησίας, μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση. Το βάθος είναι πιο ασαφές. Ορισμένες εμπορικές συμφωνίες, για παράδειγμα, περιλαμβάνουν διατάξεις για να ανοίξουν κάπως τη δουλειά ή ροές κεφαλαίων που θα φέρουν τις χώρες - εταίρους πιο κοντά σε μια κοινή αγορά. Επίσης, οι συμφωνίες μπορούν να περιέχουν διατάξεις ή να δημιουργήσουν φόρουμ επίλυσης διαφορών ή να καθιερώσουν διαλόγους πολιτικής σε ορισμένους τομείς, οι οποίοι δύνανται να αποτελέσουν τρόπους ενίσχυσης της στενότερης συνεργασίας¹⁶⁵.

¹⁶⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

¹⁶⁵ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

Μια πρόσφατη διάκριση πραγματοποιείται μεταξύ των «κλασσικών» εμπορικών συμφωνιών που εστιάζουν κυρίως στην απελευθέρωση του εμπορίου αγαθών και τις «2^{ης}/ νέας γενιάς συμφωνίες», οι οποίες καλύπτουν περιοχές πέραν του εμπορίου αγαθών, όπως πνευματική ιδιοκτησία, ανταγωνισμό, κανόνες για τις επενδύσεις. Ενώ εξακολουθεί να επιδιώκεται ο περιορισμός των δασμών, το επίκεντρο των FTAs νέας γενιάς βρίσκεται στη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών. Βασικά, οι συμφωνίες της 2^{ης}/ νέας γενιάς είναι ευρύτερες και βαθύτερες. Δεν περιορίζονται συνήθως στις περικοπές των δασμών και στο εμπόριο προϊόντων αλλά εμπεριέχουν, επίσης, υπηρεσίες, δημόσιες συμβάσεις και κανονιστική συνεργασία¹⁶⁶. Οι FTAs με τη Νότια Κορέα και τον Καναδά περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικά με την αύξηση του βαθμού απελευθέρωσης των επενδύσεων, ενώ η CETA καλύπτει επιπλέον την προστασία των επενδύσεων και την κανονιστική συνεργασία. Σαφείς διατάξεις σχετικά με το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη (ΕΑΑ) αποτελούν βασικό τμήμα όλων των εμπορικών συμφωνιών «νέας γενιάς» που έχουν συναφθεί από την ΕΕ¹⁶⁷.

Ως FTAs νέας γενιάς νοούνται οι σφαιρικές FTAs που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μετά το 2006¹⁶⁸ με επιλεγμένες τρίτες χώρες. Οι FTAs¹⁶⁹ αποτελούν νομικά δεσμευτικές διεθνείς συμφωνίες μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών, με στόχο την απελευθέρωση του μεταξύ τους εμπορίου¹⁷⁰. Από τις εφαρμοζόμενες συμφωνίες, στη συγκεκριμένη κατηγορία εμπίπτουν οι συμφωνίες της ΕΕ με τη Νότια Κορέα, την Κολομβία, το Περού, τον Ισημερινό, την Κεντρική Αμερική. Η πρόσφατη συμφωνία με τον Καναδά (CETA) αποτελεί, επίσης, παράδειγμα αυτού του είδους συμφωνιών. Οι εν λόγω συμφωνίες βασίζονται στην ιδέα της αμοιβαίας ελευθέρωσης και αφορούν κάτι περισσότερο από τη μείωση των φραγμών στο εμπόριο. Δεν υπάρχει μια τυποποιημένη μορφή συμφωνίας που να εξυπηρετεί τις ανάγκες όλων¹⁷¹. Οι συμφωνίες ποικίλλουν

¹⁶⁶ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

¹⁶⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ για την υλοποίηση των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2016 - 31 Δεκεμβρίου 2016, Βρυξέλλες, 9.11.2017, COM(2017) 654 final.

¹⁶⁸ Όταν με την ανακοίνωση «Η Ευρώπη στον κόσμο», η Επιτροπή ανήγγειλε ότι είχε την πρόθεση να αρχίσει τη διαπραγμάτευση ολοκληρωμένων FTAs με επιλεγμένες τρίτες χώρες.

¹⁶⁹ Free Trade Agreements.

¹⁷⁰ Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου, Εμπόριο Υπηρεσιών, Υπηρεσία Εμπορίου Κύπρου, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, <http://www.mcit.gov.cy/ts>.

¹⁷¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

ανάλογα με τις προσδοκίες και τις δυνατότητες της εκάστοτε χώρας ή ομάδας χωρών με την οποία διαπραγματεύεται η ΕΕ¹⁷².

Οι FTAs που συνάπτονται μεταξύ της ΕΕ και μιας τρίτης χώρας δίνουν προνομιακή πρόσβαση στις αγορές των συμβαλλομένων μερών, κατά θεμιτή παρέκκλιση από την αρχή του ΠΟΕ για ίση μεταχείριση όλων των συναλλασσόμενων εταίρων¹⁷³. Οι FTAs νέας γενιάς παρέχουν τη δυνατότητα στενότερης συνεργασίας μεταξύ των μερών σε ευρύ φάσμα θεμάτων, από την έρευνα και την καινοτομία έως την τυποποίηση και την κλιματική αλλαγή¹⁷⁴. Πρόκειται για ένα εργαλείο πολιτικής που συντελεί στην ενίσχυση των διμερών σχέσεων μεταξύ των εταίρων και δύναται επίσης να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση ορισμένων αρχών ή αξιών¹⁷⁵, όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των εργασιακών δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος.

2.2. Διαδικασία Διαπραγμάτευσης και Σύναψης των Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου

Η ΕΕ διαχειρίζεται τις εμπορικές σχέσεις της με τρίτες χώρες μέσω εμπορικών συμφωνιών. Οι συμφωνίες αυτές στοχεύουν στη δημιουργία καλύτερων εμπορικών ευκαιριών, καθώς και στην υπέρβαση των εμπορικών φραγμών. Η ευρωπαϊκή εμπορική πολιτική αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ, καθώς η Ένωση είναι εξουσιοδοτημένη να νομοθετεί για θέματα εμπορίου και να συνάπτει διεθνείς εμπορικές συμφωνίες. Οι κύριοι στόχοι της ΚΕΠ συνίστανται στη δημιουργία ευκαιριών ανάπτυξης για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, με μείωση των δασμών και βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές τρίτων χωρών για προϊόντα, υπηρεσίες και επενδύσεις.

Καθοριστική υπήρξε η συμβολή της Συνθήκης της Λισαβόνας¹⁷⁶, καθώς η ΣΛΕΕ έθεσε το σύνολο της ΚΕΠ στην πλήρη και αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του εμπορίου υπηρεσιών, των άμεσων ξένων επενδύσεων και των εμπορικών πτυχών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όπως ορίζει η ΣΛΕΕ, η

¹⁷² Δεδομένου ότι τα συμφέροντα των διαφόρων εταίρων της ΕΕ δεν ταυτίζονται, το περιεχόμενο των συμφωνιών προσαρμόζεται στις συνθήκες της εκάστοτε χώρας.

¹⁷³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

¹⁷⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

¹⁷⁵ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelin gs%3A_What_future_for_Europe.pdf.

¹⁷⁶ Η Συνθήκη της Λισαβόνας τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009.

Ένωση έχει πλήρη και αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της ΚΕΠ¹⁷⁷, αντί των μελών της. Κατά συνέπεια, διευρύνθηκε η αρμοδιότητα της ΕΕ να ρυθμίζει τα θέματα που ανακύπτουν στον τομέα του εμπορίου, να διαπραγματεύεται εμπορικές συμφωνίες με τρίτες χώρες ή να υιοθετεί αυτόνομα μέτρα σε όλα τα πεδία αυτά. Βασισμένη σ' αυτή την αποκλειστική αρμοδιότητα, η Ένωση έχει διαμορφώσει μια ισχυρή κοινή εμπορική πολιτική.

Εκτός από τις πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις που διεξάγονται στο πλαίσιο του ΠΟΕ, η ΕΕ διατηρεί ή συνάπτει και διμερείς εμπορικές σχέσεις με τρίτες χώρες, με σκοπό την προώθηση και απελευθέρωση του εμπορίου. Η ΕΕ εφαρμόζει πολιτική διαπραγματεύσεων με τους εταίρους της για τη σύναψη Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου. Οι FTAs αποτελούν νομικά δεσμευτικές διεθνείς συμφωνίες, μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών, εν προκειμένω μεταξύ της ΕΕ και τρίτης χώρας, με στόχο την απελευθέρωση του μεταξύ τους εμπορίου. Προκειμένου να ξεκινήσει η διαπραγμάτευση μιας FTA προηγείται πολύμηνη και προσεκτική προετοιμασία. Η προπαρασκευαστική φάση περιλαμβάνει δημόσιες διαβουλεύσεις, αξιολόγηση του πιθανού αντίκτυπου μιας συμφωνίας στις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές της ΕΕ, καθώς και διεξαγωγή συνομιλιών μεταξύ της Επιτροπής και της ενδιαφερόμενης χώρας για τον καθορισμό του περιεχομένου της συμφωνίας¹⁷⁸. Μετά την εν λόγω διεξοδική προετοιμασία, η Επιτροπή ζητά την έγκριση του Συμβουλίου Υπουργών για την έναρξη των διαπραγματεύσεων.

Τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου που συνάπτει η ΕΕ, διαπραγματεύεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξ ονόματος του συνόλου της Ένωσης. Η Επιτροπή είναι αυτή που διεξάγει τις διαπραγματεύσεις εκ μέρους της ΕΕ. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή διαπραγματεύεται και διαχειρίζεται κατ' εντολή του Συμβουλίου τις εμπορικές συμφωνίες. Η πρωτοβουλία της έναρξης και της διεξαγωγής διαπραγμάτευσης για την σύναψη μιας FTA της Ένωσης με τρίτες χώρες ανήκει στην Επιτροπή. Ειδικότερα, η Επιτροπή υποβάλλει συστάσεις στο Συμβούλιο, το οποίο την εξουσιοδοτεί να αρχίσει τις αναγκαίες διαπραγματεύσεις¹⁷⁹. Η Επιτροπή βρίσκεται σε τακτική διαβούλευση με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφορικά με τα σχετικά ζητήματα, ενώ τους υποβάλλει και εκθέσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά με την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και την στρατηγική των συζητήσεων¹⁸⁰. Βάσει της Συνθήκης της Λισαβόνας, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο καθίστανται συννομοθέτες και ο λόγος

¹⁷⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 3 ΣΛΕΕ.

¹⁷⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

¹⁷⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 207 παρ.3 ΣΛΕΕ.

¹⁸⁰ European Commission, Negotiating EU trade agreements. Who does what and how we reach a final deal.

τους έχει ίση βαρύτητα σε θέματα διεθνούς εμπορίου. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι με τη Συνθήκη της Λισαβόνας αναδείχθηκε και αναβαθμίστηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο πλέον μαζί με το Συμβούλιο, συνδιαμορφώνει το πλαίσιο της ΚΕΠ.

Το Συμβούλιο παίζει καίριο ρόλο στη διαμόρφωση νέων εμπορικών συμφωνιών. Σύμφωνα με το άρθρο 218 ΣΛΕΕ, το Συμβούλιο είναι το κυρίαρχο όργανο κατά τη σύναψη των συμφωνιών, αφού αυτό εγκρίνει την έναρξη των διαπραγματεύσεων, εκδίδει διαπραγματευτικές οδηγίες, επιτρέπει την υπογραφή και συνάπτει τις συμφωνίες. Στα αρχικά στάδια, το Συμβούλιο εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να διαπραγματευθεί νέα εμπορική συμφωνία εξ ονόματος της ΕΕ. Αυτό γίνεται μέσω «διαπραγματευτικής εντολής». Στη σχετική εξουσιοδότηση, το Συμβούλιο δίδει οδηγίες διαπραγμάτευσης, οι οποίες καλύπτουν τους στόχους, το πεδίο και τις οριζόμενες προθεσμίες των διαπραγματεύσεων, που πρέπει να επιδιώξει η Επιτροπή. Στη συνέχεια, η Επιτροπή διαπραγματεύεται με τη χώρα-εταίρο εξ ονόματος της ΕΕ, ενώ παράλληλα βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η διάρκεια των διαπραγματεύσεων είναι συνήθως πολυετής. Κατά τις διαπραγματεύσεις, η Επιτροπή επικουρείται από την Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής¹⁸¹, που αποτελεί ad hoc επιτροπή του Συμβουλίου. Ταυτόχρονα, πρέπει να ενημερώνει τακτικά για την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων και την πρόοδο που συντελείται, τόσο την ανωτέρω Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής¹⁸², όσο και την αρμόδια επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, την Parliament's INTA committee.

Αφού καταλήξει με τους εταίρους στο κείμενο της συμφωνίας, η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο επίσημες προτάσεις για την έγκριση της συμφωνίας. Η Επιτροπή προτείνει στο Συμβούλιο να υπογράψει τη συμφωνία και σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να προτείνει την προσωρινή εφαρμογή της συμφωνίας¹⁸³. Στο σημείο αυτό, η συμφωνία πρέπει να εγκριθεί από το Συμβούλιο. Όταν οι διαπραγματεύσεις

¹⁸¹ Η Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής είναι μια ad hoc επιτροπή επί της ουσίας, που διορίζεται από το Συμβούλιο, έχει συμβουλευτικό ρόλο και εκφράζει τη «φωνή» του Συμβουλίου. Ουσιαστικά, αποτελεί τον διάυλο επικοινωνίας μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου.

¹⁸² Δεν υπάρχει τυπική δέσμευση από πλευράς της Επιτροπής να τηρήσει τη γνώμη της Επιτροπής Εμπορικής Πολιτικής. Εντούτοις, η συμβουλευτική επιτροπή φέρει τη «φωνή» του Συμβουλίου. Ως εκ τούτου, η γνώμη της δεν μπορεί να απορριφτεί από την Επιτροπή, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος το Συμβούλιο να μην εγκρίνει τη συμφωνία. Η δέσμευση της Επιτροπής δεν απορρέει από κάποια διάταξη, αλλά το κριτήριο είναι ουσιαστικό.

¹⁸³ European Commission, Negotiating EU trade agreements. Who does what and how we reach a final deal.

ολοκληρωθούν, το Συμβούλιο εκδίδει απόφαση που επιτρέπει την υπογραφή της συμφωνίας και ενδεχομένως την προσωρινή εφαρμογή της πριν τεθεί σε ισχύ¹⁸⁴.

Κατόπιν συζητήσεων, το Συμβούλιο εκδίδει απόφαση για την υπογραφή της συμφωνίας εξ ονόματος της ΕΕ. Στη συνέχεια, διαβιβάζει την υπογραφείσα συμφωνία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς έγκριση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνεται αμέσως και πλήρως σε όλα τα στάδια της διαδικασίας¹⁸⁵. Η συμφωνία δεν επικυρώνεται επίσημα, έως ότου εγκριθεί και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁸⁶. Κατόπιν τούτου¹⁸⁷, το Συμβούλιο πρέπει να υιοθετήσει μια δεύτερη, τελική απόφαση¹⁸⁸ για την επίσημη σύναψη της συμφωνίας¹⁸⁹. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία¹⁹⁰. Για την έγκριση μιας συμφωνίας σε επίπεδο κρατών-μελών, ενδέχεται να χρειαστεί, πέραν της έγκρισης σε διεθνές επίπεδο, η κύρωσή της σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική διαδικασία¹⁹¹.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με τη διαπραγμάτευση και τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ στις 22 Μαΐου 2018. Τα συμπεράσματα αυτά παραθέτουν τις βασικές αρχές που θα διέπουν τη μελλοντική προσέγγιση του Συμβουλίου όσον αφορά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο επικεντρώθηκε στην πρόθεση της Επιτροπής να συστήσει τον διαχωρισμό σε διαφορετικές συμφωνίες των επενδυτικών διατάξεων, που θα απαιτούσαν έγκριση από την ΕΕ και από όλα τα κράτη-μέλη της και των λοιπών εμπορικών διατάξεων, που εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης¹⁹². Επιπλέον, τα συμπεράσματα εστιάζουν στον ρόλο του Συμβουλίου στις εμπορικές διαπραγματεύσεις και ειδικότερα στη συμμετοχή του σε όλα τα στάδια της

¹⁸⁴ Οι συγκεκριμένες αποφάσεις λαμβάνονται βάσει πρότασης της Επιτροπής.

¹⁸⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 218 παρ. 10 ΣΛΕΕ.

¹⁸⁶ Επισημαίνεται ο ενισχυμένος ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μετά την υιοθέτηση και τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας. Βάσει των νέων αρμοδιοτήτων που του παρέχει η Συνθήκη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να εγκρίνει ή να απορρίψει το κείμενο, αλλά όχι να το τροποποιήσει.

¹⁸⁷ Αφού το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δώσει την έγκρισή του.

¹⁸⁸ European Commission Trade, Policy making. How international trade agreements are signed. Factsheet 14 June 2011.

¹⁸⁹ Το άρθρο 218 παρ.11 ΣΛΕΕ, προβλέπει μια διαδικασία γνωμοδότησης εκ μέρους του Δικαστηρίου πριν από την υπογραφή της συμφωνίας, ώστε να εξασφαλιστεί η συμβατότητα της συμφωνίας με τη Συνθήκη της Ένωσης. Ένα κράτος-μέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο να γνωμοδοτήσει εάν η σχεδιαζόμενη συμφωνία είναι συμβατή με τις Συνθήκες. Αν η γνώμη του Δικαστηρίου είναι αρνητική, η σχεδιαζόμενη συμφωνία μπορεί να τεθεί σε ισχύ μόνο εφόσον τροποποιηθεί, ή εάν αναθεωρηθούν οι Συνθήκες.

¹⁹⁰ Ωστόσο, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα, όταν η συμφωνία αφορά τομέα για τον οποίο απαιτείται ομοφωνία για τη θέσπιση πράξης της Ένωσης.

¹⁹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

¹⁹² Council of the EU, Draft Council conclusions on the negotiation and conclusion of EU trade agreements – Adoption, Brussels, 8 May 2018 (OR. en) 8622/18.

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8622-2018-INIT/en/pdf>

διαπραγματευτικής διαδικασίας. Παράλληλα, επισημαίνεται η σημασία διαμόρφωσης συναινετικών αποφάσεων στον μέγιστο βαθμό¹⁹³. Ακόμα, τονίζεται από το Συμβούλιο η σημασία της ενημέρωσης όλων των ενδιαφερομένων φορέων, μεταξύ άλλων των εθνικών κοινοβουλίων και της κοινωνίας των πολιτών, αναφορικά με την πρόοδο και το περιεχόμενο των υπό διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών.

2.3. Βασικό περιεχόμενο και καινοτόμα χαρακτηριστικά των νέων Συμφωνιών

Η ΕΕ προωθεί δυναμικά ένα πρόγραμμα αμοιβαίου ανοίγματος των αγορών της, καθώς και των αγορών των σημαντικότερων εμπορικών της εταίρων. Ο βασικός μοχλός, που κινεί την εν λόγω διαδικασία, είναι οι Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου. Πριν από το 2006, οι συγκεκριμένες συμφωνίες αντιπροσώπευαν λιγότερο από το ένα τέταρτο των εμπορικών συναλλαγών της Ένωσης. Ωστόσο, αν όλες οι διαπραγματεύσεις που βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη ολοκληρωθούν επιτυχώς, οι FTAs θα αντιπροσωπεύουν τα δύο τρίτα του εμπορίου της ΕΕ¹⁹⁴. Παράλληλα με την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού τους, οι FTAs νέας γενιάς καθίστανται σαφώς πιο περίπλοκες, πιο περιεκτικές και περισσότερο οικονομικά και πολιτικά σημαντικές.

Ένα ευρύ δίκτυο FTAs υποστηρίζει πλέον τους εμπορικούς δεσμούς της Ένωσης και αποτελεί βασικό στοιχείο της εμπορικής της στρατηγικής. Ως εκ τούτου, ο όρος "μεγα-περιφερειακές" συμφωνίες έχει σχεδιαστεί για να υποδηλώσει τον εξαιρετικό συνδυασμό φιλοδοξίας και εμπορικής κάλυψης, καθώς και την ένταξη σημαντικών κόμβων της αλυσίδας εφοδιασμού¹⁹⁵. Ενώ εξακολουθεί να επιδιώκεται ο περιορισμός των δασμών¹⁹⁶, το επίκεντρο των FTAs βρίσκεται στη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών¹⁹⁷. Οι προηγμένες αυτές συμφωνίες υπερβαίνουν κατά πολύ τις παραδοσιακές ανησυχίες της εμπορικής πολιτικής, που συνίστανται κλασσικά στην εξάλειψη των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών.

Βασικά, οι FTAs νέας γενιάς είναι ευρύτερες και βαθύτερες. Στοχεύουν στην αντιμετώπιση των αναγκών της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας μέσω της μείωσης

¹⁹³ Council of the EU, Το Συμβούλιο εγκρίνει νέα προσέγγιση για τη διαπραγμάτευση και σύναψη εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ, Δελτίο Τύπου 266/18, 22/05/2018.

¹⁹⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

¹⁹⁵ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

¹⁹⁶ Δασμοί: τελωνειακές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται στις εισαγωγές και δίνουν πλεονέκτημα τιμής στα προϊόντα που παράγονται σε τοπικό επίπεδο έναντι παρόμοιων εισαγόμενων προϊόντων.

¹⁹⁷ Μη δασμολογικοί φραγμοί: δαπανηροί περιορισμοί που προκύπτουν από απαγορεύσεις, προϋποθέσεις ή συγκεκριμένες απαιτήσεις της αγοράς.

των μη δασμολογικών φραγμών, της απελευθέρωσης των επενδυτικών ροών και της αντιμετώπισης των αναγκών των σύνθετων αξιακών αλυσίδων. Κατευθύνονται, λοιπόν, προς μια βαθιά ολοκλήρωση, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ τα πρότυπα του ΠΟΕ¹⁹⁸. Οι συμφωνίες αυτές παρέχουν προνομιακή πρόσβαση στις αγορές των συμβαλλομένων μερών κατά θεμιτή παρέκκλιση από τη βασική αρχή του ΠΟΕ περί ίσης μεταχείρισης όλων των συναλλασσόμενων εταίρων¹⁹⁹.

Οι FTAs που συνάπτει η Ένωση με τρίτες χώρες επιχειρούν να γράψουν κανόνες και πρότυπα για το εμπόριο γενικότερα. Καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το εμπόριο αγαθών, το εμπόριο υπηρεσιών, οι άμεσες ξένες επενδύσεις, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, οι δημόσιες συμβάσεις, η επίλυση εμπορικών διαφορών. Οι συγκεκριμένες συμφωνίες συμβάλλουν, επίσης, στην προαγωγή της χρηστής διακυβέρνησης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι FTAs νέας γενιάς συγκροτούν ένα σύστημα που εξελίσσεται, δίνοντας νέα θέματα στην ατζέντα για τη χάραξη εμπορικής πολιτικής και τη δομή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης της ΕΕ²⁰⁰.

Τα καινοτόμα χαρακτηριστικά των πρόσφατων FTAs δεν εντοπίζονται μόνο στο πλήθος των τομέων συνεργασίας που περιλαμβάνουν, δηλαδή εμπόριο, επενδύσεις, πνευματική ιδιοκτησία, περιβάλλον, επιστήμη, τεχνολογία, ενέργεια, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, πολιτισμός, ανάπτυξη κ.ά., αλλά και στην εισαγωγή του πολιτικού στοιχείου και την εξάρτηση της ισχύος τους από αυτό. Όλες οι συμφωνίες αυτού του τύπου στηρίζονται στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, των δημοκρατικών αρχών και του κράτους δικαίου, περιλαμβάνοντας μάλιστα και ρήτρα αναστολής της ισχύος της εκάστοτε συμφωνίας σε περίπτωση παράβασής τους.

Επιπρόσθετα, οι σχετικές διαπραγματεύσεις των FTAs δεν επικεντρώνονται αποκλειστικά σε δασμούς και ποσοτώσεις. Κρίσιμα στοιχεία των FTAs νέας γενιάς αφορούν τη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών. Οι περισσότερες από αυτές τις συμφωνίες ρυθμίζουν εκτενώς τα θέματα και μερικές φορές προβλέπουν μηχανισμούς για κανονιστική συνεργασία. Επιπλέον, περιέχουν φιλόδοξα πρότυπα όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς και μια σειρά καινοτόμων

¹⁹⁸ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

¹⁹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης*, Φεβρουάριος 2016.

²⁰⁰ Deutsche Bank Research, *Coping with mixed feelings. What future for European trade policy?* 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

πτυχών που αφορούν την προστασία των επενδύσεων και τα θέματα του δικαίου του ανταγωνισμού²⁰¹. Οι πρόσφατες FTAs ενσωματώνουν νέες διατάξεις συνεργασίας σε τομείς που συνδέονται με τα πρότυπα εργασίας και με την περιβαλλοντική προστασία. Ακόμη, παρέχουν στενότερη συνεργασία μεταξύ των εταίρων σε ποικίλες θεματικές, από την έρευνα και την καινοτομία έως την τυποποίηση και την κλιματική αλλαγή.

Οι καινοτόμες FTAs αποτελούν ευέλικτα μέσα και το περιεχόμενό τους αντανακλά τις σχέσεις και τις προτεραιότητες της ΕΕ και των διαφόρων εταίρων της²⁰². Μια συνήθης συμφωνία καλύπτει διάφορους τομείς και ζητήματα και ορίζει κάποιο χρονοδιάγραμμα μείωσης των δασμών για συγκεκριμένα προϊόντα. Οι FTAs, που συνάπτονται, εξαλείφουν τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές και κάθε λογής τέλη, επιβαρύνσεις και περιορισμούς στις εξαγωγές. Οι σύγχρονες FTAs της ΕΕ καλύπτουν επίσης μη δασμολογικά ζητήματα, όπως δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, δημόσιες συμβάσεις και περιέχουν διάφορες διατάξεις, όπως οι κανόνες καταγωγής, που καθορίζουν για ποια προϊόντα μπορούν να μειωθούν ή να καταργηθούν οι δασμοί²⁰³. Η Ένωση επιζητά να διασφαλίσει ότι οι κανόνες καταγωγής των ΣΕΣ είναι απλούστεροι και πιο σύγχρονοι και αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης.

2.4. Η στροφή της ΕΕ προς τις FTAs νέας γενιάς – Ποια είναι τα πραγματικά ζητήματα;

Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι που οδήγησαν την Ένωση στη διαπραγμάτευση και σύναψη των συνολικών συμφωνιών της 2^{ης}/ νέας γενιάς. Πρώτον, το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, οι επενδύσεις, καθώς και θέματα, όπως η πνευματική ιδιοκτησία, είναι όλο και περισσότερο συνδεδεμένα, γεγονός που μιλά για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Οι FTAs νέας γενιάς υπερβαίνουν τις παραδοσιακές δασμολογικές μειώσεις, ενώ παράλληλα συμπεριλαμβάνουν πολλά βασικά θέματα, όπως οι υπηρεσίες, οι επενδύσεις, οι δημόσιες συμβάσεις, ο έλεγχος τήρησης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, καθώς και ρυθμιστικά ζητήματα. Αναμφισβήτητα, τα θέματα αυτά είναι ιδιαίτερος σημαντικά για την ΕΕ και μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο των καινοτόμων FTAs.

²⁰¹ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁰² Deutsche Bank Research, *Coping with mixed feelings. What future for European trade policy?* 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD0000000000441787/Coping_with_mixed_feelin gs%3A_What_future_for_Europe.pdf.

²⁰³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης*, Φεβρουάριος 2016.

Δεύτερον, ορισμένα από τα ζητήματα, πέραν του εμπορίου αγαθών, καλύπτονται λιγότερο από πολυμερείς κανόνες, είτε επειδή δεν υπήρξε συμφωνία σχετικά με αυτά, είτε γιατί οι πολυμερείς κανόνες δεν δείχνουν τον βηματισμό σ' αυτά τα ιδιαίτερα θέματα. Προφανώς, η σημερινή αδυναμία επίτευξης προόδου στους κόλπους του ΠΟΕ έχει πείσει τα μέλη του να επιδιώξουν την πρόοδο της απελευθέρωσης του εμπορίου μέσω μικρότερων «συμμαχιών των προνομιούχων»²⁰⁴. Σ' αυτό τον βαθμό, οι FTAs νέας γενιάς ίσως να συνιστούν τον τρόπο να γεφυρωθούν κάποια κενά. Η παρατηρούμενη άνοδος των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας, καθώς και η σημειούμενη έλλειψη πολυμερών κανόνων σε ορισμένες θεματικές αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη που επαφίεται στην στροφή προς τη νέα γενιά FTAs. Οι συμφωνίες αυτές προχωρούν περισσότερο και ταχύτερα προς το άνοιγμα και την ολοκλήρωση των αγορών, αντιμετωπίζοντας ζητήματα που δεν είναι έτοιμα για πολυμερείς συζητήσεις και προετοιμάζοντας το έδαφος για το επόμενο επίπεδο, της πολυμερούς απελευθέρωσης²⁰⁵. Επιπλέον, οι πρωτοποριακές διατάξεις των εν λόγω FTAs ενδεχομένως να καθοδηγήσουν ως παράδειγμα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για θέματα, όπως η αντιμετώπιση των μη δασμολογικών εμποδίων ή η επίλυση των διαφορών.

Από την σκοπιά της ΕΕ, η επιδίωξη τέτοιων εμπορικών συμφωνιών έχει περισσότερο νόημα με τους εταίρους της, που διαθέτουν επαρκές μέγεθος αγοράς και έχουν ήδη αναπτυχθεί αξιοπρεπώς εμπορικοί δεσμοί, όπως ευρεία γκάμα προϊόντων, ευρύ φάσμα υπηρεσιών και αμοιβαίων επενδύσεων. Ακόμη, επιδιώκεται από την ΕΕ η σύναψη τέτοιου εύρους και βάθους συμφωνιών με εταίρους που υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης, ώστε να τις ενισχύσουν περαιτέρω. Συν τοις άλλοις, η Ένωση αναζητά συνεργάτες με περισσότερες παρόμοιες προτιμήσεις σε μερικούς από τους πιο αμφιλεγόμενους τομείς. Για παράδειγμα, κατά τη διαπραγμάτευση κανόνων για τη διευκόλυνση της κανονιστικής σύγκλισης ή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ωστόσο, οι συμφωνίες για την προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων έχουν προκαλέσει μικτά συναισθήματα²⁰⁶. Δύο πράγματα έρχονται μαζί εδώ. Πρώτον, οι FTAs αποτελούν ένα πρόσφορο μέσο για να επιτύχουν ολοκληρωμένες εμπορικές συμφωνίες. Δεύτερον, πρέπει να επισημανθεί ο δημόσιος σκεπτικισμός σχετικά με ορισμένες εμπορικές

²⁰⁴ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁰⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Εμπόριο: βασική πηγή ανάπτυξης και απασχόλησης για την ΕΕ*. Συνεισφορά της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 7ης-8ης Φεβρουαρίου 2013, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150676.pdf.

²⁰⁶ Deutsche Bank Research, *Coping with mixed feelings. What future for European trade policy?* 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelin gs%3A_What_future_for_Europe.pdf.

συμφωνίες και η αίσθηση κατά της παγκοσμιοποίησης. Η αμφιταλάντευση για τη CETA αποτελεί καίριο παράδειγμα των δύο σημείων.

2.5. Πρωταρχικοί στόχοι και κύριες επιδιώξεις της νέας γενιάς FTAs

Οι FTAs είναι παράγοντες καθοριστικής σημασίας για το άνοιγμα των αγορών και τη δημιουργία των γενικών συνθηκών που ευνοούν το εμπόριο και τις επενδύσεις. Στο πλαίσιο των FTAs επιδιώκεται ευρύ φάσμα πρόσθετων στόχων, τόσο γενικών όσο και ειδικών, για την εκάστοτε χώρα ή περιοχή - εταίρο²⁰⁷. Οι σύγχρονες FTAs είναι συνολικές και φιλόδοξες όσον αφορά το πεδίο κάλυψής τους²⁰⁸. Οι FTAs στοχεύουν να εγκαθιδρύσουν ένα πιο σταθερό και διαφανές περιβάλλον διενέργειας εμπορίου και επενδύσεων. Παράλληλα, αποσκοπούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό εμπορικής απελευθέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της μακρόπνοης απελευθέρωσης των υπηρεσιών και των επενδύσεων.

Ανάμεσα στους βασικούς στόχους των FTAs βρίσκεται η μείωση του κόστους των εμπορικών συναλλαγών, μέσω της μείωσης των τελωνειακών δασμών και της γραφειοκρατίας. Επιπλέον, στις κύριες επιδιώξεις τους συγκαταλέγεται η επιτάχυνση των εμπορικών συναλλαγών, χάρη στη διευκόλυνση της διαδικασίας εκτελωνισμού και τη θέσπιση συμβατών τεχνικών και υγειονομικών προτύπων²⁰⁹. Αξιοσημείωτη είναι η προώθηση και η προστασία των επενδύσεων υπό το πρίσμα των FTAs. Επίσης, πρωταρχικό στόχο αποτελεί η δημιουργία συνθηκών μεγαλύτερης ασφάλειας, μέσω της θέσπισης σαφών κανόνων σχετικά με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, τον ανταγωνισμό και τις δημόσιες συμβάσεις²¹⁰. Θετικά αποτελέσματα αναμένονται από τις FTAs και για τους καταναλωτές, καθώς μειώνονται οι τιμές και αυξάνονται οι διαθέσιμες επιλογές.

Οι FTAs μεριμνούν για τη μείωση των δασμολογικών επιβαρύνσεων, ωφελώντας τους παραγωγούς και εξαγωγείς των προϊόντων εκείνων, που με βάση τις πρόνοιες της κάθε συμφωνίας απολαμβάνουν προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης. Πέραν όμως από την αύξηση της ανταγωνιστικότητας συγκεκριμένων προϊόντων λόγω της μείωσης

²⁰⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕπΙ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

²⁰⁸ Όσο πιο φιλόδοξη και συνολική είναι μια συμφωνία, τόσο πιο σύνθετη και υψηλής έντασης πόρων θα είναι η υλοποίησή της.

²⁰⁹ Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου, Εμπόριο Υπηρεσιών, Υπηρεσία Εμπορίου Κύπρου, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, <http://www.mcit.gov.cy/ts>.

²¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

των δασμολογικών επιβαρύνσεων, οι FTAs επιφέρουν καθολικά οφέλη, τα οποία αφορούν στη μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων, στην ενίσχυση της διαφάνειας και στη γενικότερη διευκόλυνση του εμπορίου²¹¹.

Η ΕΕ έχει αναλάβει τη δέσμευση να διασφαλίζει ότι οι εν λόγω περιφερειακές συμφωνίες αποσκοπούν, επίσης, στην προώθηση αξιών, όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος. Επιπλέον, μέσω των FTAs νέας γενιάς, η Ένωση αποβλέπει στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, την προαγωγή της χρηστής διακυβέρνησης και την στήριξη της αιεφόρου ανάπτυξης μέσω της προώθησης της συνεργασίας, της διαφάνειας και του διαλόγου σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα²¹².

Οι πιθανές επιπτώσεις στην ανάπτυξη θα πρέπει να περιληφθούν στη συνολική εκτίμηση επιπτώσεων που θα διεξαχθεί, πριν ληφθεί η απόφαση για διαπραγματεύσεις με σκοπό τη σύναψη FTA. Οι στόχοι της ΕΕ είναι πολύ φιλόδοξοι. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι οι μελλοντικοί εταίροι της Ένωσης μοιράζονται τις ίδιες φιλοδοξίες, ώστε να αποφευχθεί το πάγωμα των διαπραγματεύσεων αργότερα λόγω ασυμφωνίας προσδοκιών. Η απόφαση έναρξης διαπραγματεύσεων θα πρέπει να λαμβάνεται κατά περίπτωση, με βάση οικονομικά κριτήρια αλλά και την προθυμία των εταίρων της ΕΕ, καθώς και κάποιες ευρύτερες πολιτικές εκτιμήσεις.

2.6. Η ανατομία των πρόσφατων Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου

Οι σύγχρονες FTAs είναι συνήθως πολύ μακρές και περίπλοκες συμφωνίες, καλύπτοντας έως 1500 σελίδες. Το περιεχόμενό τους εξαρτάται από τις ανάγκες των ενδιαφερόμενων χωρών, που πρόκειται να εξυπηρετήσουν. Βέβαια, στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν κοινή δομή. Μερικές φορές, τα διάφορα στοιχεία των συμφωνιών χαρακτηρίζονται από την εγγύτητά τους με τους σχετικούς κανόνες του ΠΟΕ. Ορισμένα τμήματα των FTAs συχνά ονομάζονται "ΠΟΕ συν" για να δηλώσουν ότι ασχολούνται με θέματα που υπόκεινται επίσης σε κανόνες του ΠΟΕ, αλλά προβλέπουν ακριβέστερες και συχνά πιο εκτεταμένες υποχρεώσεις²¹³. Με αυτή την έννοια, τα στοιχεία «ΠΟΕ+» περιέχουν ορισμένους κανόνες και πρότυπα, τα οποία είναι πιο προχωρημένα από τα

²¹¹ Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου, Εμπόριο Υπηρεσιών, Υπηρεσία Εμπορίου Κύπρου, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, <http://www.mcit.gov.cy/ts>.

²¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

²¹³ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

προβλεπόμενα στα πλαίσια του ΠΟΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι μερικές φορές οι FTAs θεωρείται ότι χαλαρώνουν τις υφιστάμενες δεσμεύσεις των μερών του ΠΟΕ, για τις οποίες έχει χρησιμοποιηθεί ο όρος "ΠΟΕ μείον".

Εκτός από τους κανόνες "ΠΟΕ συν", όπως περιγράφονται παραπάνω, οι πρόσφατες FTAs περιέχουν ειδικότερα διατάξεις για ζητήματα "ΠΟΕ περισσότερα", τα οποία μέχρι στιγμής δεν έχουν αντιμετωπιστεί από τους κανόνες του ΠΟΕ. Οι συμφωνίες αφορούν ζητήματα, όπως η προστασία των επενδύσεων, ο ανταγωνισμός, τα πρότυπα εργασίας, το περιβάλλον και η αειφόρος ανάπτυξη, τα οποία μέχρι στιγμής δεν έχουν ρυθμιστεί από τον ΠΟΕ και τα οποία θα μπορούσαν να ονομαστούν στοιχεία "ΠΟΕ περισσότερα". Ως εκ τούτου, οι προηγμένες FTAs κατευθύνονται προς μια βαθιά ολοκλήρωση, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ τα πρότυπα του ΠΟΕ²¹⁴.

Η ιδιαιτερότητα, λοιπόν, αυτού του νέου είδους συμφωνιών έγκειται στο γεγονός ότι σε ορισμένους τομείς η απελευθέρωση του εμπορίου ξεπερνά τις δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ, προβλέποντας ειδικές ρυθμίσεις μεταξύ των μερών. Αυτό βρίσκει ιδιαίτερη εφαρμογή σε τομείς, όπως η προστασία των επενδύσεων, όπου δεν υπάρχει συμφωνία του ΠΟΕ, καθώς και σε θεματικές, ιδίως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας όπου η συμφωνία ξεπερνά τις διατάξεις του ΠΟΕ²¹⁵.

2.6.1. Πρόσβαση στην αγορά

Στο επίκεντρό τους, όλες οι FTAs περιλαμβάνουν διατάξεις για την πρόσβαση στην αγορά για το εμπόριο αγαθών αλλά και για το εμπόριο υπηρεσιών, που αποσκοπούν στην εξάλειψη των εμποδίων για το σύνολο σχεδόν του εμπορίου, όπως προβλέπεται στο άρθρο XXIV της GATT και στο άρθρο V της Γενικής Συμφωνίας για τις Συναλλαγές στον τομέα των Υπηρεσιών (GATS), υπερβαίνοντας έτσι κατά πολύ το επίπεδο δέσμευσης στο πλαίσιο του ΠΟΕ²¹⁶. Δεδομένου ότι πολλές από τις νέες FTAs δεν συνιστούν τελωνειακές ενώσεις, αλλά κατασκευάζονται ως ζώνες ελευθέρων συναλλαγών, προστίθενται εκτενείς και σύνθετοι κανόνες καταγωγής. Οι FTAs παρέχουν προτιμησιακή μεταχείριση στα αγαθά και τις υπηρεσίες που βασίζονται στην προέλευση, ικανοποιώντας τις πρόνοιες για τους κανόνες καταγωγής. Συνεπώς, οι FTAs χρειάζονται

²¹⁴ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²¹⁵ Γι' αυτό και η χρήση του όρου «ΠΟΕ+».

²¹⁶ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

κάποιους κανόνες προέλευσης για να καθορίσουν ποια προϊόντα λαμβάνουν την προτιμησιακή μεταχείριση²¹⁷. Οι Κανόνες Καταγωγής²¹⁸ προσδιορίζουν την προέλευση των προϊόντων βάσει του βαθμού κατεργασίας ή μεταποίησης.

Επιπλέον, οι περισσότερες FTAs ασχολούνται με ένα πλήθος άλλων θεμάτων, γνωστών από τον ΠΟΕ, όπως τα εμπορικά διορθωτικά μέσα και τα μη δασμολογικά εμπόδια, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο²¹⁹, των μέτρων υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας, καθώς και των εμπορικών πτυχών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, TRIPS. Κατά τον τρόπο αυτό, οι FTAs συχνά αναφέρονται στους κανόνες του ΠΟΕ ή χρησιμοποιούν παρόμοια γλώσσα, ενσωματώνοντάς την έτσι ως σημείο εκκίνησης για τον καθορισμό πιο συγκεκριμένων κανόνων και για τη θέσπιση ειδικών θεσμών και διαδικασιών, με στόχο την προώθηση της στενής συνεργασίας στους τομείς αυτούς²²⁰. Πρόκειται για ουσιαστικής σημασίας ζητήματα των FTAs, καθώς επιτρέπουν στα μέρη να αναλάβουν μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις, διατηρώντας παράλληλα την ικανότητά τους να προσαρμοστούν σ' ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η άρση των εμποδίων στο εμπόριο είναι στη φύση των FTAs. Η εξασφάλιση πραγματικής πρόσβασης στην αγορά του 21ου αιώνα σημαίνει έμφαση σε νέα θέματα και ανάπτυξη των εργαλείων εμπορικής πολιτικής με τα οποία θα επιτευχθούν τέτοια ανοίγματα που να δημιουργούν πραγματική διαφορά.

2.6.2. Μη δασμολογικοί φραγμοί και κανονιστική συνεργασία

Η μείωση των δασμών παραμένει σημαντικός παράγοντας για το άνοιγμα των αγορών στις βιομηχανικές και γεωργικές εξαγωγές της Ευρώπης. Όταν όμως οι δασμοί πέφτουν, οι μη δασμολογικοί φραγμοί, όπως οι περιοριστικοί κανονισμοί και διαδικασίες για το εμπόριο, γίνονται τα βασικά εμπόδια. Συχνά τα εμπόδια αυτά είναι λιγότερο ορατά, περισσότερο σύνθετα και μπορεί να είναι περισσότερο ευαίσθητου χαρακτήρα, επειδή άπτονται άμεσα της εσωτερικής νομοθεσίας. Η αντιμετώπιση των μη δασμολογικών φραγμών είναι σύνθετη υπόθεση, έντασης πόρων και δεν καλύπτεται πλήρως από το σύστημα του ΠΟΕ. Η μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων αποτελεί

²¹⁷ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. A. Liberalization, Market Access and Fair Trade, 1. Rules of Origin (Gary Horlick).

²¹⁸ Rules of Origin – RoO.

²¹⁹ Τεχνικοί κανονισμοί: διαφορετικοί κανόνες που ισχύουν για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες.

²²⁰ Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

βασικό στοιχείο για την περαιτέρω ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και μπορεί να προωθηθεί ικανοποιητικά σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο²²¹. Απαιτείται, λοιπόν, μεγαλύτερη έμφαση στο άνοιγμα της αγοράς και ισχυρότεροι κανόνες σε νέους εμπορικούς τομείς που έχουν ιδιαίτερη οικονομική σημασία, ιδίως στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας, στον τομέα των υπηρεσιών, των επενδύσεων, των δημοσίων συμβάσεων και του ανταγωνισμού.

Ως συνέπεια των δεκαετιών αποτελεσματικής εργασίας στο σύστημα GATT / ΠΟΕ, τα δασμολογικά εμπόδια είναι ήδη αρκετά χαμηλά σήμερα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η μείωση των μη δασμολογικών φραγμών διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο κυρίως στις μακρόπνοες FTAs νέας γενιάς. Οι μη δασμολογικοί φραγμοί προκύπτουν από διαφορές μεταξύ όλων των ειδών κανονισμών, προτύπων και κανόνων για προϊόντα και υπηρεσίες. Απορρέουν από διαφορές στις εγχώριες κανονιστικές πολιτικές. Οι εν λόγω κανονισμοί εμπεριέχουν, μεταξύ άλλων, τα τεχνικά πρότυπα, τους κανονισμούς υπηρεσιών και τις απαιτήσεις ασφάλειας που πρέπει να πληρούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες για διάφορους λόγους. Αυτοί περιλαμβάνουν την προστασία της ζωής ή της υγείας των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών, την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την προστασία των καταναλωτών. Επειδή οι κανονισμοί αυτοί τείνουν να διαφέρουν μεταξύ των μερών των FTAs, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που παράγονται σύμφωνα με τις κανονιστικές ρυθμίσεις σε ένα συμβαλλόμενο μέρος, τυπικά πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις στη χώρα προορισμού, προκειμένου να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης²²².

Η αναγνώριση των εκτιμήσεων ή των προτύπων συμμόρφωσης μπορεί και πραγματικά λαμβάνει χώρα σε διμερές ή περιφερειακό πλαίσιο. Αποσκοπώντας στην ελαχιστοποίηση των μη δασμολογικών φραγμών στο εμπόριο, οι FTAs νέας γενιάς περιέχουν ένα πλήθος κρίσιμων στοιχείων. Οι FTAs προβλέπουν φιλόδοξους μηχανισμούς, όπως η αναγνώριση της ισοδυναμίας των μέτρων SPS ή των αξιολογήσεων συμμόρφωσης. Με τον τρόπο αυτό, η βιομηχανία και το εμπόριο απαλλάσσονται από την πραγματοποίηση διαφόρων αξιολογήσεων συμμόρφωσης ή ακόμη και από την τήρηση διαφορετικών προτύπων. Μερικές φορές, αυτή η τεχνική αναφέρεται γενικότερα ως αμοιβαία αναγνώριση. Μια ακόμα πιο εκτεταμένη και αποτελεσματική οδός για την υπέρβαση των εμποδίων που δημιουργούνται από διαφορετικά πρότυπα και διαδικασίες

²²¹ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests, 1. Non-tariff barriers and regulatory cooperation (Tobias Stoll).

²²² Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

αξιολογήσεων συμμόρφωσης είναι η εναρμόνιση. Μερικές φορές αποκαλείται επίσης «θετική ολοκλήρωση» και συνεπάγεται την από κοινού υιοθέτηση και εφαρμογή προτύπων²²³.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συμφωνίες ενσωματώνουν τους σχετικούς κανόνες του ΠΟΕ, ιδίως τις διατάξεις των συμφωνιών TBT²²⁴ και SPS.²²⁵ Οι συμφωνίες συχνά συμπληρώνουν αυτούς τους ενσωματωμένους κανόνες με πρόσθετη γλώσσα και προβλέπουν στενότερη συνεργασία μεταξύ των μερών σ' αυτούς τους τομείς μέσω ειδικών θεσμών και διαδικασιών. Υπό το πρίσμα αυτό, τα μέρη ενσωματώνουν επίσης συγκεκριμένες συμφωνίες, όπως οι συμφωνίες αμοιβαίας αναγνώρισης. Τέτοιες συμφωνίες συνήθως απαριθμούν τη συμμόρφωση οργάνων αξιολόγησης, διαδικασιών ή προτύπων των συγκεκριμένων μερών, τα οποία απολαμβάνουν αναγνώριση. Επιπλέον, συχνά προστίθενται ακριβέστεροι κανόνες και ειδικές διαδικασίες και θεσμοί αναφορικά με συγκεκριμένους τομείς ρύθμισης, όπως τα γεωργικά προϊόντα, τα τρόφιμα, τα φαρμακευτικά προϊόντα, οι χημικές ουσίες, οι ηλεκτρονικές συσκευές και τα εξαρτήματα αυτοκινήτων²²⁶. Ενώ η κεντρική ιδέα αυτών των κεφαλαίων της νέας γενιάς FTAs είναι να καθορίσουν τα μέρη πιο συγκεκριμένους κανόνες και να εμπλακούν σε στενότερη συνεργασία σε συγκεκριμένους κλάδους και ζητήματα, μερικές νέες mega-περιφερειακές συμφωνίες, όπως η CETA και η TTIP, περιέχουν επίσης ένα πιο γενικευμένο σύστημα ρυθμιστικής συνεργασίας.

Οι FTAs θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τους μη δασμολογικούς φραγμούς μέσω της σύγκλισης των νομοθετικών ρυθμίσεων όποτε είναι δυνατό και να περιέχουν ισχυρές διατάξεις διευκόλυνσης του εμπορίου. Τα εμπλεκόμενα μέρη των FTAs συνήθως εφαρμόζουν εναρμονισμένα πρότυπα προς το δικό τους συμφέρον, ενώ παράλληλα επιθυμούν τα πρότυπα τους να εφαρμόζονται όσο το δυνατόν ευρύτερα. Συχνά, αξιοποιώντας την υπάρχουσα εμπειρία των εμπλεκόμενων με ανεπίσημες διαδικασίες, μια τέτοια κανονιστική συνεργασία αποσκοπεί στο να προσφέρει ένα φόρουμ συνεργασίας για την προώθηση συνοχής μεταξύ των κανονιστικών ρυθμίσεων σε όλους τους τομείς. Συνήθως, αυτοί οι κανόνες σχετικά με τη ρυθμιστική συνεργασία καλύπτουν τυχόν υπάρχουσες ρυθμίσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν το διεθνές εμπόριο και καλύπτουν, ακόμη, προτάσεις για νέους κανονισμούς και σχέδια.

²²³ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests, I. Non-tariff barriers and regulatory cooperation (Tobias Stoll).

²²⁴ Συμφωνία για τα Τεχνικά Εμπόδια στο Εμπόριο.

²²⁵ Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται σε όλα τα υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα που ενδέχεται να επηρεάσουν, άμεσα ή έμμεσα, το διεθνές εμπόριο.

²²⁶ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

Τα διαθέσιμα σχέδια κεφαλαίων για την κανονιστική συνεργασία προβλέπουν ένα συγκεκριμένο θεσμικό όργανο και διαδικασίες γι' αυτού του είδους τη συνεργασία, που λειτουργούν βάσει ενός σχεδίου εργασίας, το οποίο εγκρίνεται με συναίνεση μεταξύ των μερών. Ως μέσο για την επίτευξη των στόχων της, μια τέτοια ρυθμιστική συνεργασία μπορεί να προβλέπει την εναρμόνιση των κανονισμών, την αναγνώριση της ισοδυναμίας ή τουλάχιστον την αναγνώριση των οργανισμών πιστοποίησης και ορισμένες κοινές διεθνείς δράσεις στα σχετικά φόρα. Συγκεκριμένα, η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αναφέρεται ρητά. Γενικά, οι αποφάσεις που λαμβάνονται σ' αυτό τον τομέα συνεργασίας είναι νομικά δεσμευτικές για τα μέρη, επιτρέποντας ωστόσο στους συμβαλλομένους να υποβάλλουν αυτές τις αποφάσεις στις εσωτερικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων²²⁷. Λαμβανομένου υπόψη του πολύ γενικού πεδίου εφαρμογής της κανονιστικής συνεργασίας στα πλαίσια αυτών των κεφαλαίων, καθώς και τις πιθανές ευαισθησίες των μερών, η κανονιστική συνεργασία χαρακτηρίζεται μερικές φορές ρητά ως προαιρετική ή αποκλείεται από το γενικό σύστημα επίλυσης διαφορών της συμφωνίας.

Ο βαθμός στον οποίο οι FTAs νέας γενιάς θα προωθήσουν τη μεγαλύτερη σύγκλιση των αντίστοιχων προσεγγίσεων στις ρυθμίσεις, τόσο για τα αγαθά όσο και για τις υπηρεσίες, θα είναι η λυδία λίθος της επιτυχίας τους. Δεν πρόκειται για υποβάθμιση των κανόνων και των προτύπων της ΕΕ. Η αντιπαραβολή των εκατέρωθεν κανονιστικών λύσεων σε παρόμοια ζητήματα αποτελεί ισχυρό μέσο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα κανονιστικά συστήματα οικοδομούνται πάντοτε γύρω από τους καλύτερους κανόνες²²⁸. Προκρίνεται, λοιπόν, η υιοθέτηση μιας ανοικτής και ευέλικτης προσέγγισης στις FTAs κατά τον καθορισμό των κανόνων, καθώς και η επιδίωξη πρόληψης μελλοντικών τριβών στο εμπόριο, όπου αυτό είναι δυνατόν, εξασφαλίζοντας συνοχή μεταξύ των διαφόρων κανονιστικών συστημάτων. Απαραίτητη καθίσταται και η πολιτική ώθηση για να εξασφαλιστεί η αποδοχή των ρυθμιστικών αρχών σ' αυτή την προσπάθεια.

²²⁷ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²²⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εμπόριο: βασική πηγή ανάπτυξης και απασχόλησης για την ΕΕ. Συνεισφορά της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 7ης-8ης Φεβρουαρίου 2013, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150676.pdf.

2.6.3. Επενδύσεις και ανταγωνισμός

Οι FTAs νέας γενιάς συνηθίζεται να περιλαμβάνουν κανόνες σχετικά με θέματα που δεν αντιμετωπίζονται στον ΠΟΕ, όπως η προστασία των επενδύσεων και το δίκαιο του ανταγωνισμού. Και τα δύο αυτά ζητήματα κατατέθηκαν από την ΕΕ κατά τη διάρκεια του Γύρου της Ντόχα, αλλά απέτυχαν να αποκτήσουν τη συναίνεση που απαιτείται για την έναρξη διαπραγματεύσεων για νέες συμφωνίες στον ΠΟΕ. Η προστασία των επενδύσεων στο διεθνές οικονομικό δίκαιο αντιμετωπίστηκε παραδοσιακά εκτός του πλαισίου του ΠΟΕ μέσω διμερών επενδυτικών συμφωνιών και τη σύσταση του Διεθνούς Κέντρου για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών (ICSID) στον όμιλο της Παγκόσμιας Τράπεζας. Συν τοις άλλοις, οι επενδυτικοί κανόνες συμπεριελήφθησαν στη συμφωνία NAFTA του 1994 και αργότερα έγιναν μέρος πολλών άλλων ΣΕΣ²²⁹.

Η ΕΕ απέκτησε αρμοδιότητες στον τομέα αυτό στο πλαίσιο της καθιερωμένης εντολής της στην εμπορική πολιτική με τη συνθήκη της Λισαβόνας το 2009. Ως εκ τούτου, η ΕΕ ήταν αρκετά πρόθυμη να συμπεριλάβει επενδυτικά κεφάλαια στο εντυπωσιακό της πρόγραμμα για τις διαπραγματεύσεις των FTAs, αποσκοπώντας στη διασφάλιση της κερδοφορίας τους. Η Επιτροπή μπόρεσε να εντοπίσει τα ακόλουθα τέσσερα θέματα για τα οποία απαιτείται περαιτέρω συζήτηση: η προστασία του δικαιώματος ρυθμίζειν, η ίδρυση και η λειτουργία των διαιτητικών δικαστηρίων, η σχέση μεταξύ εγχώριων δικαστικών συστημάτων και ISDS και η επανεξέταση των αποφάσεων ISDS για νομική ορθότητα μέσω μηχανισμού προσφυγής²³⁰. Αυτά τα τέσσερα θέματα έχουν ληφθεί υπόψη στην προσεκτική εξέταση των πρόσφατων διαπραγματεύσεων.

Η Ένωση έχει αναδείξει τη μεταρρύθμιση σε βασική προτεραιότητα και είναι έτοιμη να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως ιδρυτής και βασικός συντελεστής του παγκόσμιου καθεστώτος επενδύσεων, η ΕΕ αποτελεί τον πλέον κατάλληλο φορέα να ηγηθεί της μεταρρύθμισης του εν λόγω καθεστώτος. Μια ριζική μεταρρύθμιση που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι να συμπεριλάβει ένα σταθερό Σύστημα Επενδυτικών Δικαστηρίων, ICS, στα επενδυτικά κεφάλαια των ΣΕΣ της ΕΕ²³¹. Το ICS έχει κάνει σίγουρα μια αξιόλογη προσπάθεια να αντιμετωπίσει τις κύριες επικρίσεις, για παράδειγμα, ενσωματώνοντας έναν κώδικα δεοντολογίας για τα

²²⁹ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²³⁰ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. G. Investor Protection (Freya Baetens & Christian Tietje).

²³¹ Baetens F., "The EU Investment Court System: addressing investor-State arbitration critiques and raising new challenges", 2016, 44:4 *Legal Issues of Economic Integration*, forthcoming.

μέλη του Δικαστηρίου, δοκιμαστική περίοδο και περιορισμούς κόστους, υιοθετώντας τους κανόνες διαφάνειας UNCITRAL του 2013, ρύθμιση παρέμβασης τρίτου μέρους και δημιουργώντας ένα σύστημα επανεξέτασης²³².

Ειδικότερα, η CETA προβλέπει τη δημιουργία ενός ειδικού συστήματος Επενδυτικών Δικαστηρίων για την επίλυση των διαφορών. Συγκεκριμένα, εγκαθιδρύεται ένα νέο σύστημα επίλυσης διαφορών μεταξύ κράτους και επενδυτών, το λεγόμενο Δικαστικό Επενδυτικό Σύστημα, ICS²³³. Το εν λόγω σύστημα θα αντικαταστήσει τον μέχρι τώρα προβλεπόμενο μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ κράτους και επενδυτών (ISDS) μέσω της εγκαθίδρυσης ενός διαιτητικού δικαστηρίου, το οποίο δεν θα συγκαλείται σε ad hoc βάση όπως το ISDS²³⁴, αλλά θα αποτελείται από μέλη που θα έχουν προεπιλεγεί από τα μέρη της Συμφωνίας, επί τη βάση υψηλών επαγγελματικών και δεοντολογικών προσόντων, ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις συμφερόντων. Παράλληλα, προβλέπεται η σύσταση Εφετικού Δικαστηρίου, προκειμένου να ελέγχεται η νομική ορθότητα των αποφάσεων του Δικαστηρίου²³⁵.

Επιπρόσθετα, η πρόταση της Επιτροπής, στα πρότυπα της CETA, προβλέπει τη συμπερίληψη ξεχωριστού άρθρου στην TTIP με το οποίο να εξασφαλίζεται το δικαίωμα του κράτους να νομοθετεί για λόγους δημόσιας πολιτικής, καθώς και την εγκαθίδρυση του νέου Δικαστικού Επενδυτικού Συστήματος, το οποίο θα αντικαταστήσει τον υφιστάμενο μηχανισμό, ISDS. Η ένταξη των επενδύσεων στο πλαίσιο της TTIP θα μπορούσε να σημάνει τη μεταρρύθμιση του συστήματος προστασίας των επενδύσεων, ώστε να καταστεί πιο ισορροπημένο και διαφανές και να προστατεύει το δικαίωμα των κυβερνήσεων να νομοθετούν υπέρ του δημοσίου συμφέροντος.

Οι επικριτές του ISDS ανησυχούν ότι θα περιορίσει το δικαίωμα των κυβερνήσεων να ρυθμίζουν προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος και θα μπορούσε να οδηγήσει σε συγκρούσεις συμφερόντων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ένα προσυμφωνημένο κατάλογο διαιτητών TTIP²³⁶. Ακόμη, στις 12 Νοεμβρίου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στις Ηνωμένες Πολιτείες την επίσημη πρότασή της για τη

²³² ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. G. Investor Protection (Freya Baetens & Christian Tietje).

²³³ Investment Court System.

²³⁴ Στο ISDS τα μέλη του δικαστηρίου ορίζονται ανά περίπτωση από τον επενδυτή και το ενδιαφερόμενο κράτος.

²³⁵ Υπουργείο Οικονομίας, Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία ΕΕ-Καναδά (CETA), 2016, www.pcci.gr/evpimages/CETA-yp_F17613.an.pdf.

²³⁶ European Parliament, TTIP: what exactly is the ISDS mechanism for resolving investor disputes?, 09.06.2015, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20150605STO63242/ttip-what-exactly-is-the-isds-mechanism-for-resolving-investor-disputes>.

δημιουργία ενός δικαστικού συστήματος για τις επενδυτικές συμφωνίες στο πλαίσιο της TTIP. Η πρόταση προβλέπει ένα πολυμερές επενδυτικό δικαστήριο και ένα διμερές όργανο προσφυγής με 7 δικαστές για την επίλυση των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών. Το Δικαστήριο²³⁷ θα αποτελείται από 21 μέλη, τα οποία θα διορίζονται από την ΕΕ και τις ΗΠΑ και όχι από τα ενδιαφερόμενα μέρη²³⁸, ενώ παράλληλα θα υπόκεινται σε αυστηρότερους κανόνες για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία τους εν συγκρίσει με σημερινή διαδικασία. Το διμερές όργανο προσφυγής με 7 δικαστές αποτελεί, επίσης, μια νέα επιλογή που προτάθηκε από την Επιτροπή και θα μπορούσε να εφαρμοστεί σχετικά γρήγορα²³⁹. Οι 7 δικαστές θα συμφωνηθούν από την ΕΕ και τις ΗΠΑ²⁴⁰. Σύμφωνα με την προτεινόμενη από την Επιτροπή μεταρρύθμιση για την προστασία των επενδυτών, σε περίπτωση διαφωνίας, οι επενδυτές θα είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τον μηχανισμό που προτιμούν²⁴¹. Η πρόταση αντιπροσωπεύει μια ιστορική καμπή στο διεθνές δίκαιο των επενδύσεων²⁴².

Το δίκαιο του ανταγωνισμού αποτελεί έναν άλλο τομέα του διεθνούς οικονομικού δικαίου, που θεωρείται υποψήφιος για μια νέα συμφωνία ΠΟΕ εδώ και αρκετό καιρό. Καθώς οι απόψεις σχετικά με την ανάγκη για διεθνείς κανόνες και το δυνητικό περιεχόμενο αυτών των κανόνων διαφέρουν ευρέως, τα περισσότερα κράτη βασίζονται στην εθνική τους νομοθεσία ή στην περίπτωση της ΕΕ, στην περιφερειακή νομοθεσία και στην ευρύτερη εφαρμογή της. Εντούτοις, ορισμένες συμφωνίες έχουν συναφθεί σε διεθνές επίπεδο, ιδίως μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ²⁴³, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών επιβολής του δικαίου περί ανταγωνισμού²⁴⁴. Τα κεφάλαια σχετικά με το δίκαιο του ανταγωνισμού περιέχουν κανόνες προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής αυτών των κανόνων και η εφαρμογή τους παραμένουν πολύ ανομοιογενείς. Λόγω του ιδιαίτερα διασυνδεδεμένου χαρακτήρα της διεθνούς οικονομίας, οι περισσότερες αντι-ανταγωνιστικές δραστηριότητες έχουν, επίσης, επιπτώσεις εκτός της χώρας όπου εδρεύει μια εταιρεία.

²³⁷ Αποτελεί ένα μακροπρόθεσμο μέσο. Εντούτοις, θα χρειαστεί χρόνος για την εγκατάστασή της νέας επιλογής (10 με 15 χρόνια) και θα απαιτηθεί χρηματοδότηση.

²³⁸ Επενδυτές ή κράτη υποδοχής.

²³⁹ European Parliament, TTIP: what exactly is the ISDS mechanism for resolving investor disputes?, 09.06.2015, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20150605STO63242/ttip-what-exactly-is-the-isds-mechanism-for-resolving-investor-disputes>.

²⁴⁰ 2 δικαστές από την ΕΕ, 2 από τις ΗΠΑ και 3 από αλλού.

²⁴¹ Προκειμένου, όμως, να αποφευχθεί η διπλή αποζημίωση ή οι αντιφατικές αποφάσεις, οι επενδυτές θα υποχρεωθούν να επιλέξουν εξ αρχής και να τηρήσουν μόνο μια επιλογή. Δεν θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν παράλληλους μηχανισμούς και στη συνέχεια να επιλέξουν την πιο ευνοϊκή απόφαση.

²⁴² Barnali Choudhury, 2015: The Year of Reorienting International Investment Law, ASIL Insights, 2016.

²⁴³ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

²⁴⁴ Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

Σε πολυμερές επίπεδο, οι συζητήσεις σχετικά με τη δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ εθνικών αρχών ανταγωνισμού και κοινών προτύπων είναι σχετικά παλιές, αλλά δεν έχει επιτευχθεί πλήρες δίκτυο με δεσμευτικά πρότυπα. Επί μακρόν, η Επιτροπή Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ έχει αναλάβει συζητήσεις, οι οποίες οδήγησαν μόνο σε συστάσεις προς τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού σχετικά με την ανάπτυξη ορισμένων, μη δεσμευτικών, εσωτερικών κανόνων. Στους κόλπους του ΠΟΕ διεξήχθησαν, επίσης, συζητήσεις για το "εμπόριο και τον ανταγωνισμό". Πρόκειται για ένα πρωτότυπο θέμα διαπραγμάτευσης στο Γύρο της Ντόχα, αλλά παρέμεινε και πάλι σε πρώιμο στάδιο²⁴⁵. Οι FTAs περιέχουν, συχνά, τμήμα ανταγωνισμού για τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών ανταγωνισμού των συμβαλλομένων μερών. Επιπλέον, μπορεί να δικαιολογηθεί η ενσωμάτωση τέτοιων διατάξεων σε FTAs, καθώς εμποδίζουν τις διεθνείς ροές επενδύσεων, για παράδειγμα, όταν εφαρμόζονται διαφορετικά πρότυπα όσον αφορά τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις.

2.6.4. Καθιέρωση πιο αυθεντικών κανόνων εμπορίου: εργασιακά δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος, βιώσιμη ανάπτυξη και πολιτισμός

Η νέα γενιά FTAs περιέχει ειδικά κεφάλαια αφιερωμένα στο εμπόριο, την αειφόρο ανάπτυξη, την εργασία και το περιβάλλον. Οι κανόνες για την προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος έχουν έλθει στο προσκήνιο²⁴⁶. Η ΕΕ επιδιώκει τώρα να αξιοποιήσει πρωτοβουλίες οικονομικής ολοκλήρωσης στο πλαίσιο των ΣΕΣ, προκειμένου να επιτύχει άλλους στόχους, που δεν είναι αποκλειστικά οικονομικοί και να αντιμετωπίσει περιφερειακές ανησυχίες μέσω συνεργασίας που περιλαμβάνει τόσο εμπορικές, όσο και άλλες διατάξεις. Για την ομαλή διεξαγωγή των εμπορικών συναλλαγών δεν αρκεί η διαπραγμάτευση χαμηλότερων δασμών για τους εξαγωγείς. Η ΕΕ δίνει ιδιαίτερη σημασία σε ευρύτερα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι FTAs μπορούν να συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, στην προαγωγή της διατηρήσιμης ανάπτυξης, της χρηστής διακυβέρνησης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα κεφάλαια για την εργασία και το περιβάλλον τονίζουν το δικαίωμα ρύθμισης σε συναφείς τομείς πολιτικής.

²⁴⁵ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. E. Competition (Andreas Ziegler).

²⁴⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕΤΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

Τα εν λόγω κεφάλαια εξετάζουν, επίσης, τις σχετικές διεθνείς συμφωνίες και πρότυπα και ζητούν την επικύρωση και εφαρμογή τους. Επιπρόσθετα, ορίζουν ότι τα υφιστάμενα εθνικά πρότυπα δεν πρέπει να διακυβεύονται, προκειμένου να προσελκύσουν ή να ενθαρρύνουν το εμπόριο ή τις επενδύσεις. Επιπλέον, στα κεφάλαια περιλαμβάνονται διαδικασίες για τη συμμετοχή εκπροσώπων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών²⁴⁷. Οι επιτυχείς διαπραγματεύσεις για τις FTAs έχουν επωφεληθεί από τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και την προώθηση υψηλών επιπέδων διαφάνειας, κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Η διευκόλυνση της συμμετοχής του κοινού και της διαβούλευσης στις διαπραγματεύσεις επέτρεψε στους ενδιαφερόμενους, ακόμη και στους μεμονωμένους εμπειρογνώμονες, να επηρεάσουν τη διαδικασία. Αυτό το άνοιγμα μπορεί να συμβάλλει στην εξέταση και αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ή κοινωνικών προβλημάτων και ανησυχιών²⁴⁸.

Σε πολυμερές επίπεδο, η θέση που υιοθετήθηκε μετά την Υπουργική Διάσκεψη της Σγκαπούρης το 1996 είναι ότι τα εργασιακά πρότυπα πρέπει να παραμείνουν εκτός της κύριας ατζέντας του ΠΟΕ και εντός της αρμοδιότητας της ΔΟΕ²⁴⁹, με την παρατήρηση ότι αυτά τα πρότυπα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για «προστατευτικούς σκοπούς» και ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα των χωρών, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών με χαμηλό εισόδημα, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Το 1998, η ΔΟΕ ενέκρινε Δήλωση για τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία, σύμφωνα με την οποία όλα τα μέλη της ΔΟΕ υποχρεούνται να τηρούν τέσσερα βασικά πρότυπα εργασίας: την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, την εξάλειψη όλων των μορφών καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, την κατάργηση της παιδικής εργασίας και την εξάλειψη των διακρίσεων όσον αφορά την εργασία και την απασχόληση²⁵⁰.

Αυτά τα βασικά πρότυπα εργασίας αποτελούν σημείο αναφοράς για τις αντίστοιχες διατάξεις περί εργασιακών προδιαγραφών στις FTAs. Η ΕΕ υιοθετεί συνήθως διαφορετική προσέγγιση, συμπεριλαμβάνοντας τη δέσμευση να εφαρμόσει όχι μόνο τα βασικά πρότυπα εργασίας της ΔΟΕ, αλλά και όλες τις συμβάσεις της ΔΟΕ που έχουν επικυρωθεί διμερώς. Ένα αντιπροσωπευτικό σύνολο των πρόσφατων συμφωνιών,

²⁴⁷ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁴⁸ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests. 5. Sustainable development and environment (Marie-Claire Cordonnier - Segger/Markus Gehring).

²⁴⁹ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας - International Labour Organization (ILO).

²⁵⁰ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests. 4. Labour standards (Lorand Bartels & Gracia Marín Durán).

που συνάπτονται από την Ένωση, περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τη θέσπιση, την παρακολούθηση και την επιβολή των υποχρεώσεων συμμόρφωσης με τα βασικά πρότυπα εργασίας, καθώς και τα εργασιακά πρότυπα πάνω από αυτό το επίπεδο. Είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι στις ΣΕΣ της Ένωσης δεν υπάρχει μηχανισμός επιβολής κυρώσεων σχετικά με την επιβολή εργασιακών υποχρεώσεων²⁵¹.

Τα ευρύτερα μοντέλα FTAs, πολλά από τα οποία διαπραγματεύθηκαν πρόσφατα, τείνουν να εμπεριέχουν διατάξεις για περαιτέρω ζητήματα, όπως τα εργασιακά πρότυπα ή η προστασία του περιβάλλοντος. Τέτοιου είδους FTAs, με κεφάλαια για εργασιακά και περιβαλλοντικά θέματα ή με πλευρικές συμφωνίες, καθιερώνουν μηχανισμούς ή δημιουργούν φορείς, που είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση και την επιβολή των περιβαλλοντικών προτύπων, την παροχή βοήθειας για τη συλλογή περιβαλλοντικών δεδομένων και τη νομοθετική μεταρρύθμιση και εξέταση καταγγελιών²⁵². Οι ρηζικέλευθες FTAs διαμορφώνουν προοδευτικά συνεργατικές ατζέντες για διαφορετικές προτεραιότητες πολιτικής μεταξύ των υπογραφόντων, που επικεντρώνονται στους τρόπους στήριξης της αειφόρου ανάπτυξης και της συναφούς συνεργασίας, ενώ συγχρόνως στοχεύουν σε διάφορες πτυχές περιβαλλοντικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Μια αξιοσημείωτη καινοτομία στις FTAs νέας γενιάς είναι η καθιέρωση μηχανισμών δημιουργίας ικανοτήτων για την υποστήριξη των διαπραγματεύσεων και της εφαρμογής των FTAs. Οι διατάξεις για την ανάπτυξη ικανοτήτων θεσπίζουν θεσμικές ρυθμίσεις για την κατάρτιση των υπαλλήλων, την παροχή συμβουλών σχετικά με τη μεταρρύθμιση των πολιτικών, την παροχή βοήθειας στην παρακολούθηση και την επιβολή των περιβαλλοντικών διατάξεων και τη συμμετοχή μηχανισμού χρηματοδότησης για τη χρηματοοικονομική στήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών. Αυτές οι διαδικαστικές αλλαγές έχουν εξασφαλίσει την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων στις σύγχρονες FTAs. Ισχυροί οικονομικοί παράγοντες, όπως η ΕΕ, αναλαμβάνουν πλέον εκτεταμένες αξιολογήσεις ή συνεχείς εκτιμήσεις αντικτύπου περιβαλλοντικών, αναπτυξιακών, ή ζητημάτων αειφορίας, καθώς και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλες οι δεσμεύσεις κατοχυρώνουν τη συνέχιση και την υποστήριξη πολιτικών που επιτυγχάνουν την αποτελεσματικότερη χρήση των διαθέσιμων πόρων και

²⁵¹ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests. 4. Labour standards (Lorand Bartels & Gracia Marín Durán).

²⁵² ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests. 5. Sustainable development and environment (Marie-Claire Cordonnier - Segger/Markus Gehring).

τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και προάγουν την αειφόρο ανάπτυξη²⁵³. Βασικός στόχος καθίσταται η εξασφάλιση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνιστωσών σ' ένα πλαίσιο αειφόρου ανάπτυξης.

Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη νέα εποχή των δημοφιλών FTAs, που ενσωματώνουν ζητήματα περιβαλλοντικά και αειφόρου ανάπτυξης σε ποικίλους βαθμούς, εντός των μοναδικών ρυθμιστικών τους πλαισίων. Επομένως, ακολουθείται μια γενική τάση υιοθέτησης πρωτοποριακών διατάξεων στις πρόσφατες συμφωνίες αναφορικά με ευαίσθητα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, που στοχεύουν στον μετριασμό των ανησυχιών των περιβαλλοντολόγων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων σχετικά με μια ενδεχόμενη περιθωριοποίηση των προαναφερόμενων θεμάτων²⁵⁴. Στις ίδιες τις αρένες που επιδιώκουν να ενθαρρύνουν την οικονομική ανάπτυξη, τα μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίσουν την αμοιβαία υποστήριξη μεταξύ εμπορικών και περιβαλλοντικών πολιτικών και την ανάγκη να το πράξουν κατά τρόπο συνεπή με την προστασία του περιβάλλοντος, τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση των πόρων τους.

2.6.5. Διακυβέρνηση και επίλυση διαφορών

Βασικό ζήτημα στις εμπορικές συμφωνίες αποτελεί η επίλυση των διαφορών στις περιπτώσεις όπου οι δεσμεύσεις, κατά τους ισχυρισμούς, δεν πληρούνται²⁵⁵. Για να εποπτεύουν τη λειτουργία και την εφαρμογή των κανόνων τους, σχεδόν όλες οι εμπορικές συμφωνίες είναι εφοδιασμένες με μια σειρά θεσμικών οργάνων και διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένης της διευθέτησης διαφορών. Οι πιο προχωρημένες FTAs προβλέπουν έναν ολόκληρο αριθμό διαφορετικών οργάνων και διαδικασιών για την κάλυψη των διαφόρων τομέων δραστηριότητας και για την προώθηση του συγκεκριμένου είδους αποκλειστικής συνεργασίας μεταξύ των μερών που πιστεύεται ότι αποτελεί σημαντικό επίτευγμα τέτοιων συμφωνιών. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα επειδή οι συμφωνίες αυτές καθίστανται όλο και περισσότερο «συμφωνίες διαβίωσης», βάσει των οποίων τα μέρη προσπαθούν από κοινού να αντιμετωπίσουν εμπορικούς φραγμούς και

²⁵³ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. B. Regulatory issues and public interests. 5. Sustainable development and environment (Marie-Claire CordonnierSegger/Markus Gehring).

²⁵⁴ Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

²⁵⁵ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

ευαίσθητα ζητήματα με κάποιο είδος διαλόγου ή ορισμένες διαδικασίες που αποσκοπούν στη λήψη δεσμευτικών αποφάσεων. Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι μη κυβερνητικοί φορείς, όπως τα ενδιαφερόμενα μέρη και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, συμμετέχουν σε κάποιο βαθμό στο έργο των διαφόρων θεσμικών οργάνων και στις σχετικές διαδικασίες. Πρόκειται για μια νέα εξέλιξη σε σύγκριση με την κατάσταση στον ΠΟΕ.

Σ' αυτή τη νέα εποχή, οι περισσότερες εμπορικές συμφωνίες προβλέπουν μηχανισμό επίλυσης διαφορών. Αναμφισβήτητα, τα μέσα αυτά για την εξασφάλιση της εφαρμογής και της επιβολής κανόνων απαιτούνται ακόμη και από το άρθρο XXIV της GATT / άρθρο V της GATS. Βέβαια, η δομή τέτοιων μηχανισμών έχει αναπτυχθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Οι καινοτόμες συμφωνίες νέας γενιάς περιλαμβάνουν όλο και περισσότερο θέματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠΟΕ. Έτσι, οι σύγχρονες FTAs συνήθως εφοδιάζονται με δικό τους μηχανισμό επίλυσης διαφορών. Επομένως, οι φερόμενες παραβιάσεις που δεν αποτελούν μέρος μιας καλυπτόμενης συμφωνίας του ΠΟΕ, θα μπορούν να επιλυθούν, προσφεύγοντας στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών της FTA²⁵⁶.

Επίμαχα ζητήματα που δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του ΠΟΕ, δεν μπορούν να τεθούν προς επίλυση στο Όργανο Επίλυσης Διαφορών²⁵⁷ του ΠΟΕ. Το μεγαλύτερο μέρος των πρόσφατων FTAs περιλαμβάνει ένα σύστημα επίλυσης διαφορών, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί γενικά ως μικρογραφία της διευθέτησης διαφορών του ΠΟΕ. Τέτοια συστήματα προβλέπουν τη συγκρότηση επιτροπών σε περίπτωση μιας διαφοράς. Αυτές αποτελούνται από τρία άτομα, τα οποία επιλέγονται από τους καταλόγους των δυνητικών μελών που προβλέπονται από τα μέρη κατά τη σύναψη της συμφωνίας. Κανονικά, οι αναφορές αυτών των επιτροπών είναι δεσμευτικές και πρέπει να εφαρμοστούν. Σε περίπτωση μη εφαρμογής, μπορεί να υπάρξει κάποιο είδος αντιποίνων²⁵⁸.

²⁵⁶ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. F. Dispute settlement (Meredith Lewis).

²⁵⁷ Το Όργανο Επίλυσης Διαφορών (ΟΕΔ) δεν είναι άλλο από το Γενικό Συμβούλιο του ΠΟΕ στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη.

²⁵⁸ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

2.7. Νομικές Διαστάσεις των FTAs στην παγκόσμια εμπορική τάξη και Εγχειρόμενα Νομικά Ζητήματα από την εφαρμογή τους

Οι ΣΕΣ της ΕΕ προβλέπουν την αυστηρή εφαρμογή των ουσιαστικών δεσμεύσεων που περιλαμβάνονται σε κάθε συμφωνία, με σκοπό τη διασφάλιση της αποδοτικής και έγκαιρης επίλυσης των διαφορών που ενδέχεται να ανακύπτουν σχετικά με τις δεσμεύσεις αυτές. Το 2017 δεν χρησιμοποιήθηκε ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών στο πλαίσιο των FTAs. Παρά το γεγονός αυτό, η Επιτροπή συνεχίζει να παρακολουθεί ενδελεχώς και επιμελώς την υλοποίηση των ΣΕΣ. Η συστηματική παρακολούθηση παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αξιολογεί την καταλληλότητα της χρήσης μέσων επιβολής του νόμου κατά περίπτωση²⁵⁹.

Η τρέχουσα συζήτηση για τις FTAs νέας γενιάς εγείρει ένα ευρύ φάσμα νομικών ζητημάτων. Στο σημείο αυτό, είναι χρήσιμο να χαρτογραφηθούν οι νομικές διαστάσεις των FTAs στην παγκόσμια εμπορική τάξη. Μία από αυτές τις διαστάσεις σχετίζεται με τη νομική σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων σε τέτοιες συμφωνίες. Οι συγκρούσεις μεταξύ των συστημάτων επίλυσης διαφορών των FTAs και του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ είναι αρκετά ξεκάθαρες, καταδεικνύοντας ότι ένας σημαντικός τομέας ανησυχίας απορρέει από την παράλληλη εφαρμογή των κανόνων των FTAs και του ΠΟΕ. Μια άλλη διάσταση αφορά τη σχέση μεταξύ των μερών των FTAs και άλλων μελών του ΠΟΕ. Πρόκειται για το πεδίο εφαρμογής του παλαιού άρθρου XXIV της ΓΣΔΕ, του μάλλον πρόσφατου άρθρου V της GATS και μερικών άλλων κανόνων²⁶⁰. Αναμφισβήτητα, υπάρχει και μια ξεχωριστή τρίτη διάσταση, που σχετίζεται γενικότερα με το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, καθώς βασίζεται στον ΠΟΕ και τον μεγάλο αριθμό άλλων εμπορικών συμφωνιών.

Στο πλαίσιο των FTAs, οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν και ολοκληρώθηκαν έξω από τον ΠΟΕ ως φόρουμ. Εντούτοις, οι FTAs δεν συνεπάγονται σαφή αποχώρηση από τον ΠΟΕ. Οι εν λόγω συμφωνίες που συνάπτουν τα μέλη του ΠΟΕ πρέπει να είναι συμβατές με τον ΠΟΕ, με σεβασμό στους κανόνες και τις ρυθμίσεις του παγκόσμιου εμπορίου. Παράλληλα, τα μέλη πρέπει να ενημερώνουν τον οργανισμό για τη σύναψη νέων συμφωνιών²⁶¹. Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι ο ΠΟΕ επιτρέπει τέτοιες συμφωνίες, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ειδικότερα, υπό την προϋπόθεση ότι η

²⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

²⁶⁰ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁶¹ Gantz D., *Regional Trade Agreements*, The Oxford Handbook of International Trade Law, 2009.

στενότερη οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ ορισμένων μελών του πρέπει να γίνει δεκτή, όπως διευκρινίζεται περαιτέρω στο άρθρο XXIV της ΓΣΔΕ και στο άρθρο V της GATS. Ως εκ τούτου, τα συμβαλλόμενα μέρη των ΣΕΣ παραμένουν μέλη του ΠΟΕ και πρέπει να τηρούν τους κανόνες που επιβάλλονται στους κόλπους του, παράλληλα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους. Επομένως, οι FTAs βασίζονται και έχουν βαθιές ρίζες στους κανόνες του ΠΟΕ. Μπορούν να θεωρηθούν ως συμφωνίες που περιλαμβάνουν συγκεκριμένες και πρόσθετες υποχρεώσεις, δηλαδή κανόνες «ΠΟΕ συν». Η προκύπτουσα νομική δομή είναι υβριδική. Υπό το πρίσμα της, οι FTAs χρησιμοποιούν τις δομές και προσθέτουν στους πολυμερείς κανόνες του ΠΟΕ²⁶².

Βαρυσήμαντο ζήτημα είναι πάντοτε να συμβιβάζονται οι διμερείς συμφωνίες με το πολυμερές ρυθμιστικό πλαίσιο του ΠΟΕ. Οι FTAs στοχεύουν στην προνομιακή πρόσβαση στην αγορά για τις χώρες που συνάπτουν μια συμφωνία. Ωστόσο, θεμελιώδης είναι η αρχή του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (μη-διάκριση) της ΓΣΔΕ/ΠΟΕ²⁶³. Σύμφωνα με τη βασική αρχή ΜΕΚ, οι χώρες δεν μπορούν να κάνουν διακρίσεις μεταξύ των εμπορικών εταίρων και οι ειδικές ευνοϊκές συνθήκες που έχουν χορηγηθεί σε μία, πρέπει να ισχύουν για όλα τα μέλη. Εντούτοις, οι FTAs έχουν σχεδιαστεί ειδικά για να παρέχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στους υπογράφοντες, έναντι των άλλων εμπορικών εταίρων²⁶⁴. Ο ΠΟΕ προβλέπει εξαιρέσεις από το ΜΕΚ για τις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, υπό τον όρο ότι πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη GATT και στη συμφωνία GATS. Τα μέρη θα πρέπει να εξαλείψουν τους δασμούς και άλλους περιορισμούς για «ουσιαστικά το σύνολο του εμπορίου», καθώς ορίζεται ότι «ουσιαστικά όλο το εμπόριο» πρέπει να απελευθερωθεί²⁶⁵.

Ειδικότερα, η αρχή της μη διάκρισης εμποδίζει τη διακριτική μεταχείριση μεταξύ των διαφόρων κρατών-μελών του ΠΟΕ. Ένας ζωτικός όρος της σχετικής εξαίρεσης από την αρχή της μη διάκρισης υφίσταται για τις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες²⁶⁶. Στην πραγματικότητα, σχεδόν κάθε μέλος του ΠΟΕ ανήκει σήμερα σε μία ή περισσότερες RTAs και κατά συνέπεια παρέχει και λαμβάνει προτιμησιακή μεταχείριση. Η νομική βάση για τη σύναψη αυτών των εμπορικών συμφωνιών ερείδεται στο άρθρο XXIV της GATT για τα προϊόντα, καθώς και στο άρθρο V της GATS για τις υπηρεσίες,

²⁶² Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁶³ Lockhart N. and Mitchell A., *Regional Trade Agreements under GATT 1994: An Exception and Its Limits, Challenges and Prospects for the WTO*, Cameron May Ltd, 2005.

²⁶⁴ Eric C Emerson, Trade remedy provisions in regional trade agreements. IBA Legal Practice Division ASIA PACIFIC FORUM NEWS, July 2008.

²⁶⁵ Gantz D., *Regional Trade Agreements*, The Oxford Handbook of International Trade Law, 2009.

²⁶⁶ RTAs - Regional Trade Agreements.

τα οποία εξαιρούν από την αρχή της μη διάκρισης τις τελωνειακές ενώσεις και τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου.

Αναλυτικότερα, το άρθρο XXIV της GATT περιέχει τους πιο σημαντικούς κανόνες του συστήματος του ΠΟΕ για τις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες και επιτρέπει την απόκλιση από την αρχή της μη διάκρισης για δύο είδη RTAs: για τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου και για τις τελωνειακές ενώσεις, καθώς και για τις ενδιάμεσες συμφωνίες που οδηγούν στη σύναψη των δύο ανωτέρω. Η απόκλιση είναι επιτρεπτή με την προϋπόθεση ότι οι εν προκειμένω συμφωνίες απελευθερώνουν σχεδόν όλο το εμπόριο μεταξύ των μερών και δεν θέτουν εμπόδια στο εμπόριο για τις τρίτες χώρες. Σχετικά με τους δασμούς, το άρθρο XXIV για τις FTAs απαιτεί εξάλειψη, όχι απλά μείωση των δασμών για «ουσιαστικά όλο το εμπόριο» αγαθών καταγωγής αυτών των χωρών. Το άρθρο XXIV απαιτεί την απελευθέρωση «ουσιαστικά όλου του εμπορίου»²⁶⁷. Για το εμπόριο στις υπηρεσίες, η βασική διάταξη περιέχεται στο άρθρο V της GATS. Η ιδέα που διέπει το άρθρο XXIV της GATT, διατηρήθηκε ουσιαστικά αλλά προσαρμόστηκε για την εγγενή διαφορά μεταξύ αγαθών, αφενός, και υπηρεσιών και παρόχων υπηρεσιών αφετέρου, στο άρθρο V της GATS²⁶⁸.

Σε ένα παγκόσμιο σύστημα εμπορικών συναλλαγών, όπου οι περιφερειακές FTAs αυξάνονται με ταχύτατο ρυθμό, γίνονται ολοένα και πιο σύνθετες και έχουν καταστεί κεντρικό εργαλείο εμπορικής πολιτικής, οι εξαιρέσεις των άρθρων XXIV της ΓΣΔΕ και V της GATS διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ του πολυμερούς ρυθμιστικού πλαισίου του ΠΟΕ και της περιφερειακής εμπορικής πολιτικής των μελών του. Διαπιστώνεται ότι οι εξαιρέσεις αυτές επιδιώκουν να εξασφαλίσουν πως οι FTAs θα λειτουργήσουν προς όφελος του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος, προωθώντας μια καθαρή αύξηση της ελευθέρωσης του εμπορίου²⁶⁹.

Βασικό ζήτημα αποτελεί, επίσης, η διευθέτηση διαφορών στις περιπτώσεις όπου οι δεσμεύσεις δεν πληρούνται. Για το εμπόριο, υπάρχει ένας καθιερωμένος μηχανισμός επίλυσης διαφορών στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Οι FTAs μπορούν να καθορίσουν τον ΠΟΕ ως φόρουμ για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν ή να συμφωνήσουν σχετικά με εναλλακτικές διαδικασίες για τους εταίρους, που περιλαμβάνουν μηχανισμούς

²⁶⁷ Eric C Emerson, Trade remedy provisions in regional trade agreements. IBA Legal Practice Division ASIA PACIFIC FORUM NEWS, July 2008.

²⁶⁸ WTO, RTAs and the WTO, October 2013, e-wto e-learning, https://ecampus.wto.org/admin/files/Course_471/CourseContents/RTA-R1-E-Print.pdf.

²⁶⁹ Lockhart N. and Mitchell A., Regional Trade Agreements under GATT 1994: An Exception and Its Limits, Challenges and Prospects for the WTO, Cameron May Ltd, 2005.

διαβούλευσης, τη διαιτησία ή τη σύσταση μόνιμων οργάνων²⁷⁰. Η δομή τέτοιων μηχανισμών έχει αναπτυχθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου και οι FTAs είναι συνήθως εφοδιασμένες με δικό τους μηχανισμό επίλυσης διαφορών.

Έχει προκύψει μακρόχρονη επιστημονική συζήτηση με βάση μερικές περιπτώσεις όπου παρόμοια ζητήματα τέθηκαν προς επίλυση διαφοράς τόσο στο πλαίσιο μιας FTA, όσο και στον ΠΟΕ. Το ενδεχόμενο συγκρούσεων δεν περιορίζεται σε περιπτώσεις ομοιότητας των κανόνων. Η ιδέα της συμμετοχής δύο ξεχωριστών οντοτήτων επίλυσης διαφορών σε ένα υβριδικό περιβάλλον, όπου οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ δύο μελών του ΠΟΕ διέπονται επιπλέον από μια FTA, είναι αξιοσημείωτη, ιδιαίτερα όταν εξετάζεται ο κλασικός κεντρικός ρόλος των FTAs, που είναι να προβλέπουν υποχρεώσεις "στην κορυφή" του ΠΟΕ. Στην πράξη, συχνά υποδεικνύεται ότι οι μηχανισμοί επίλυσης διαφορών των FTAs δεν έχουν χρησιμοποιηθεί τόσο συχνά όσο θα περίμενε κανείς. Έχοντας συμφωνηθεί ο κατάλληλος μηχανισμός επίλυσης διαφορών στα πλαίσια μιας FTA, θα μπορούσε να θεωρηθεί άδικο εάν ένας διάδικος στραφεί στον ΠΟΕ παράλληλα ή στη συνέχεια. Εν ολίγοις, η ακαδημαϊκή συζήτηση διερεύνησε αν ορισμένοι διαδικαστικοί κανόνες και αρχές μπορούν να εμποδίσουν τον ΠΟΕ να προβεί σε τέτοιες διαφορές. Ενώ έχουν προβληθεί κάποια επιχειρήματα προς αυτή την κατεύθυνση, οι περισσότεροι συγγραφείς σημειώνουν, μερικές φορές με κάποιο βαθμό λύπης, ότι είναι δύσκολο να δούμε πώς αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί²⁷¹.

Κατά την εξέταση των πιο πρόσφατων FTAs, διαπιστώνεται ότι έχουν αντληθεί ορισμένα διδάγματα από τις προηγούμενες διαφωνίες. Οι περισσότερες από τις σύγχρονες FTAs περιλαμβάνουν σαφείς διατάξεις και ρήτρες, που κόβουν το δρόμο προς υποβολή καταγγελίας στους κόλπους του ΠΟΕ. Πρόκειται για ένα σημάδι προόδου, αν και δεν είναι εντελώς ξεκάθαρο προς το παρόν, αν αυτές οι ρήτρες μπορούν ρεαλιστικά και αποτελεσματικά να αποτρέψουν τα μέρη από την υποβολή καταγγελίας στον ΠΟΕ. Εντούτοις, καθίσταται σαφές ότι τα μέτρα αντιποίνων που λαμβάνονται είτε στη FTA, είτε στο επίπεδο του ΠΟΕ, δεν μπορούν να υποβληθούν προς διευθέτηση διαφορών στο άλλο φόρουμ. Επιπλέον, οι πρόσφατες συμφωνίες εξαιρούν διάφορα κεφάλαια και κανόνες από τη δική τους διαδικασία επίλυσης διαφορών.

Μετά από προσεκτικότερη εξέταση, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι ορισμένα από τα κεφάλαια αυτά εξετάζουν θέματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠΟΕ.

²⁷⁰ Deutsche Bank Research, *Coping with mixed feelings. What future for European trade policy?* 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

²⁷¹ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

Τα κεφάλαια σχετικά με το δίκαιο του ανταγωνισμού, όπως περιλαμβάνονται σε ορισμένες πρόσφατες συμφωνίες, αποτελούν καλό παράδειγμα. Τα εν λόγω κεφάλαια συχνά αντικατοπτρίζουν τις μακρόπνοες διεθνείς συμφωνίες συνεργασίας στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, οι οποίες ποτέ δεν ήταν εξοπλισμένες με μηχανισμό επίλυσης διαφορών, όπως χρησιμοποιείται στο διεθνές εμπορικό δίκαιο. Επίσης, τα κεφάλαια για την αειφόρο ανάπτυξη, το εμπόριο και την εργασία, το εμπόριο και το περιβάλλον, τα οποία δεν έχουν ισοδύναμο χαρακτήρα στον ΠΟΕ, αποκλείονται μερικές φορές από τη διευθέτηση διαφορών²⁷². Ωστόσο, οι προαναφερθείσες εξαιρέσεις μπορούν να βρεθούν και σε κεφάλαια, τα οποία είναι πολύ κοντά στους υφιστάμενους κανόνες του ΠΟΕ. Μεταξύ αυτών των κεφαλαίων είναι εκείνα σχετικά με τα αντιντάμπινγκ και τις επιδοτήσεις. Αυτά ακολούθως συνοδεύονταν από παρόμοιους πολυμερείς κανόνες.

Οι διαπραγματευτές των FTAs πρέπει σήμερα να λάβουν υπόψη το υφιστάμενο πλαίσιο του ΠΟΕ. Καλό είναι να αποκλείσουν τη διευθέτηση διαφορών στο πλαίσιο των συμφωνιών τους για εκείνα τα μέρη που πλησιάζουν τους πολυμερείς κανόνες. Πιθανότατα, αυτό θα αποτρέψει αποτελεσματικά τις συγκρούσεις των ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων επίλυσης διαφορών σ' αυτούς τους τομείς στο μέλλον. Παρ' όλα αυτά, ερωτήματα παραμένουν πέρα από τα συγκεκριμένα ζητήματα διευθέτησης διαφορών. Η ενσωμάτωση των κανόνων του ΠΟΕ σε μια FTA δημιουργεί την ύπαρξη διπλών κανόνων. Κατά συνέπεια, οι κανόνες θα υπόκεινται σε εφαρμογή και ερμηνεία τόσο στον ΠΟΕ όσο και στις ΣΕΣ και ως εκ τούτου ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει ασάφειες, ασυνέπειες και ενδεχομένως να επηρεάσει αρνητικά τη συνοχή των κανόνων του ΠΟΕ. Ακόμη περισσότερο, θέτει υπό αμφισβήτηση την εξουσία των διαδικασιών και των οργάνων του ΠΟΕ να εφαρμόζουν, να ερμηνεύουν και να επιβάλλουν τους κανόνες του ΠΟΕ με διαφάνεια προς το κοινό συμφέρον, παρέχοντας στα μέλη του ΠΟΕ δικαίωμα συμμετοχής.

Ένα πρόβλημα νομιμότητας δύσκολα θα προέκυπτε όταν τα μέρη συνάπτουν συμφωνία που αντιπροσωπεύει μια λογική πρόοδο στην οικονομική ολοκλήρωση²⁷³. Ιδιαίτερες ανησυχίες θα ανακύψουν, ειδικότερα, όσον αφορά τις συνιστώσες των συμφωνιών που βρίσκονται πολύ κοντά στους κανόνες και τις έννοιες του ΠΟΕ. Εντούτοις, εάν δεν υπάρχει συναίνεση στο πολυμερές επίπεδο του ΠΟΕ, μπορεί να θεωρηθεί απολύτως αποδεκτό να συνάπτονται συμφωνίες εκτός του φόρουμ του ΠΟΕ, προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος.

²⁷² Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁷³ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

2.8. Ζώντας σε έναν Υβριδικό Κόσμο: Συνεργάτες στις FTAs νέας γενιάς

Τα συμβαλλόμενα μέρη των FTAs νέας γενιάς παραμένουν μέλη του ΠΟΕ και ως εκ τούτου πρέπει να τηρούν τους κανόνες που επιβάλλονται στα πλαίσια του ΠΟΕ, παράλληλα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ τους. Η προκύπτουσα νομική δομή φαίνεται να είναι υβριδική, με τις FTAs να χρησιμοποιούν τις δομές και να προσθέτουν στους πολυμερείς κανόνες του ΠΟΕ. Μια τέτοια υβριδική δομή χρειάζεται προσεκτικό σχεδιασμό, ώστε να εξασφαλίσει συνοχή²⁷⁴. Η ΕΕ υποστηρίζει και εφαρμόζει την πολιτική ελεύθερου εμπορίου, κυρίως με τις χώρες που παρουσιάζουν αλματώδη οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Έχει θέσει σε ισχύ πολλές FTAs, ενώ ετοιμάζεται να θέσει σε ισχύ ορισμένες ακόμη.

Ήδη, μέχρι τα τέλη του 2012, η ΕΕ είχε θέσει σε εφαρμογή 28 εμπορικές συμφωνίες. Επίσης, η Ένωση βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις για τη μελλοντική σύναψη παρόμοιων συμφωνιών. Οι FTAs με τις ανεπτυγμένες χώρες και τις αναδύμενες οικονομίες καθορίζονται από οικονομικούς παράγοντες και βασίζονται κατά κανόνα στο αμοιβαίο άνοιγμα των αγορών. Η ΕΕ εστιάζει την εμπορική της πολιτική σε μείζονες εταίρους, όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Ιαπωνία. Παρά ταύτα, η προσοχή της είναι στραμμένη και στις αναδύμενες οικονομίες, όπως της Βραζιλίας, της Ρωσίας, της Ινδίας, της Κίνας και της Νότιας Αφρικής (BRICS), καθώς οι οικονομίες αυτές θεωρούνται ότι κινούν πλέον την παγκόσμια οικονομία²⁷⁵.

2.8.1. Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου που εφαρμόζονται

Η FTA ΕΕ-Νότιας Κορέας τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιουλίου 2011. Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για την πρώτη ολοκληρωθείσα συμφωνία από τη νέα γενιά FTAs που εγκαινίασε η ΕΕ. Η FTA ΕΕ - Κολομβίας - Περού υπεγράφη τον Ιούνιο του 2012. Το Περού την εφαρμόζει προσωρινά από την 1 Μαρτίου του 2013 και η Κολομβία από την 1 Αυγούστου του 2013. Η προσχώρηση του Ισημερινού στη FTA της ΕΕ με την Κολομβία και το Περού υπεγράφη στις 11 Νοεμβρίου 2016. Για τον Ισημερινό, η συμφωνία εφαρμόζεται από 1 Ιανουαρίου 2017²⁷⁶.

²⁷⁴ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

²⁷⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης*, Φεβρουάριος 2016.

²⁷⁶ Council of the EU, Προσχώρηση του Ισημερινού στην εμπορική συμφωνία της ΕΕ με την Κολομβία και το Περού, Δελτίο Τύπου 648/16, 11/11/2016. <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/11/11/ecuador-joins-eu-trade-agreement-colombia-peru/>.

Ακόμη, έχουν συμπληρωθεί πέντε έτη μετά την έναρξη ισχύος της ΣΕΣ της ΕΕ και των έξι χωρών της Κεντρικής Αμερικής, Παναμά, Κόστα Ρίκα, Ονδούρα, Γουατεμάλα, Νικαράγουα και Ελ Σαλβαδόρ. Η συμφωνία σύνδεσης ΕΕ - Κεντρικής Αμερικής υπεγράφη τον Ιούνιο του 2012. Από 1 Αυγούστου 2013, ο πυλώνας του εμπορίου εφαρμόζεται με την Ονδούρα, τη Νικαράγουα και τον Παναμά. Το εμπορικό τμήμα της συμφωνίας εφαρμόζεται από 1 Οκτωβρίου 2013 με την Κόστα Ρίκα και το Ελ Σαλβαδόρ, και 1 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους με τη Γουατεμάλα²⁷⁷.

Η προσωρινή εφαρμογή της Συνολικής Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας ΕΕ-Καναδά – CETA ξεκίνησε μόλις στις 21 Σεπτεμβρίου 2017. Σχετικά με τον αντίκτυπο στις εμπορικές ροές, αξίζει να σημειωθεί ότι τα οφέλη έχουν αρχίσει να γίνονται ορατά. Κατά τους πρώτους 9 μήνες εφαρμογής της συμφωνίας, στο διάστημα Οκτώβριος 2017 - Ιούνιος 2018, οι εξαγωγές προϊόντων της ΕΕ στον Καναδά αυξήθηκαν κατά 7%, με υψηλή αύξηση στις γεωργικές εξαγωγές: φρούτα και καρποί 29% και αφρώδεις οίνοι 11%. Οι εξαγωγές μηχανών και συσκευών²⁷⁸ αυξήθηκαν, επίσης, κατά 8%. Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων²⁷⁹ αυξήθηκαν κατά 10%. Άλλες σημαντικές εξαγωγές της ΕΕ σημείωσαν αύξηση, όπως παραδείγματος χάριν τα έπιπλα 10%, τα αρώματα/καλλυντικά 11%, τα υποδήματα 8% και τα ενδύματα 11%²⁸⁰.

Η έναρξη ισχύος της ΣΕΣ της ΕΕ με το Μεξικό ορίζεται τον Οκτώβριο του 2000. Το 2017, οι διμερείς εμπορικές συναλλαγές προϊόντων αυξήθηκαν κατά 15% σε σύγκριση με το 2016 και ανήλθαν συνολικά σε 61,7 δισ. EUR. Η Ένωση και το Μεξικό συμφώνησαν να επικαιροποιήσουν τη συμφωνία, προκειμένου να την προσαρμόσουν στη νέα γενιά εμπορικών συμφωνιών. Επιθυμούσαν να προστεθούν στη συμφωνία γεωργικά προϊόντα, περισσότερες υπηρεσίες και επενδύσεις, αλλά και να υπάρξει πρόβλεψη που θα καθορίζει τις συνθήκες εργασίας και την προστασία του περιβάλλοντος. Ο τελευταίος Γύρος διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε στην Πόλη του Μεξικού από τις 12 έως τις 16 Φεβρουαρίου 2018²⁸¹. Η ΕΕ και το Μεξικό κατέληξαν στις 21 Απριλίου 2018 σε νέα κατ' αρχήν συμφωνία για το εμπόριο, στο πλαίσιο μιας

²⁷⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.

²⁷⁸ Ένα πέμπτο των εξαγωγών της ΕΕ στον Καναδά.

²⁷⁹ 10% των εξαγωγών της ΕΕ στον Καναδά.

²⁸⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

²⁸¹ Οι διαπραγματεύσεις για τη νέα συμφωνία με το Μεξικό ξεκίνησαν τον Μάιο του 2016. Η ΕΕ και το Μεξικό διαπραγματεύονταν τον εκσυγχρονισμό της εμπορικής συμφωνίας που επιτεύχθηκε πριν από 21 χρόνια και καλύπτει κυρίως βιομηχανικά προϊόντα.

ευρύτερης εκσυγχρονισμένης συνολικής συμφωνίας ΕΕ - Μεξικού²⁸². Ο εμπορικός πυλώνας αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης συνολικής συμφωνίας, που καθορίζει το πλαίσιο για τις σχέσεις της ΕΕ με το Μεξικό και καλύπτει θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος που υπερβαίνουν το εμπόριο, όπως τα πολιτικά ζητήματα, η κλιματική αλλαγή και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όλα τα κείμενα έχουν οριστικοποιηθεί και δημοσιευθεί. Τα κείμενα επί του παρόντος υπόκεινται σε νομικό έλεγχο²⁸³.

2.8.2. Επισκόπηση των εν εξελίξει εμπορικών διαπραγματεύσεων FTAs νέας γενιάς

Εντός της ομάδας κρατών του ASEAN²⁸⁴, η Σιγκαπούρη αποτελεί μακράν τον σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της ΕΕ. Η ΕΕ και η Σιγκαπούρη υπέγραψαν στις 21 Οκτωβρίου 2018 τρεις συμφωνίες, προωθώντας ουσιαστικά τις πολιτικές, εμπορικές και επενδυτικές τους σχέσεις²⁸⁵. Οι συμφωνίες αυτές αποτελούν συνολικά ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της παρουσίας της ΕΕ σε μια ταχέως αναπτυσσόμενη σημαντική περιοχή. Οι τρεις συμφωνίες που υπογράφηκαν είναι η εμπορική συμφωνία ΕΕ-Σιγκαπούρης, η συμφωνία ΕΕ-Σιγκαπούρης για την προστασία των επενδύσεων και η συμφωνία-πλαίσιο εταιρικής σχέσης και συνεργασίας. Αυτές οι συμφωνίες με τη Σιγκαπούρη αποτελούν ένα ακόμη ορόσημο για την ΕΕ²⁸⁶. Οι συμφωνίες εμπορίου και επενδύσεων έχουν διαβιβαστεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη συγκατάθεσή του. Στη συνέχεια, η εμπορική συμφωνία θα μπορούσε να τεθεί σε ισχύ πριν από το τέλος της τρέχουσας θητείας της Επιτροπής το 2019. Δεδομένου ότι πρόκειται για τις πρώτες συμφωνίες αυτού του είδους μεταξύ της ΕΕ και ενός μέλους του ASEAN, θα ανοίξουν τεράστιες νέες ευκαιρίες για τους εξαγωγείς της Ένωσης.

Χωριστή FTA βρίσκεται στο στάδιο πριν από την υπογραφή, με αναμενόμενη έναρξη ισχύος το 2019 ανάμεσα στο Βιετνάμ και την Ένωση. Το Βιετνάμ είναι ο δεύτερος, μετά τη Σιγκαπούρη, μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της ΕΕ στον ASEAN. Η

²⁸² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και το Μεξικό κατέληξαν σε νέα συμφωνία για το εμπόριο, Δελτίο Τύπου IP/18/782, Βρυξέλλες, 21 Απριλίου 2018.

²⁸³ European Commission, Overview of FTA and other trade negotiations, Updated December 2018.

²⁸⁴ Σύνδεσμο Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας.

²⁸⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Σιγκαπούρη σφουρηλατούν στενότερους οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς, Δελτίο Τύπου IP/18/6139, Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2018.

²⁸⁶ Οι εμπορικές και επενδυτικές διαπραγματεύσεις με τη Σιγκαπούρη ξεκίνησαν το 2010 και ολοκληρώθηκαν το 2012, με εξαίρεση τις διατάξεις για την προστασία των επενδύσεων, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το 2014 και τροποποιήθηκαν στη συνέχεια το 2017 για να ευθυγραμμιστούν με τη νέα προσέγγιση της ΕΕ για την προστασία των επενδύσεων και την επίλυση διαφορών.

Επιτροπή έχει υποβάλλει στο Συμβούλιο πρόταση για την υπογραφή και σύναψη των συμφωνιών. Το Συμβούλιο επανεξετάζει τις συμφωνίες ενόψει της μελλοντικής υπογραφής τους²⁸⁷. Κατόπιν αυτής, οι συμφωνίες θα υποβληθούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς έγκριση, με στόχο την έναρξη ισχύος της εμπορικής συμφωνίας το 2019²⁸⁸. Οι συμφωνίες εμπορίου και επενδύσεων με το Βιετνάμ είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της εμπορικής πολιτικής της Ευρώπης²⁸⁹.

Επιπλέον, οι διαπραγματεύσεις για τον εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης ΣΕΣ της ΕΕ με τη Χιλή βρίσκονται σε εξέλιξη. Οι διαπραγματευτικές οδηγίες εγκρίθηκαν το 2017. Η Χιλή είναι ο παλαιότερος εμπορικός εταίρος της Ένωσης στη Λατινική Αμερική και βασικός της σύμμαχος. Οι πιο πρόσφατες διαπραγματεύσεις ΕΕ - Χιλής έλαβαν χώρα στις Βρυξέλλες τον Μάιο του 2018. Οι συζητήσεις που έχουν αρχίσει, αποσκοπούν στην εφαρμογή μιας σύγχρονης εμπορικής συμφωνίας υψηλού επιπέδου, η οποία θα καλύπτει όλα τα θέματα συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αντικατοπτρίζουν κοινές αξίες, όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, η βοήθεια στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς²⁹⁰.

Επιπρόσθετα, η ΕΕ συνεχίζει τις διαπραγματεύσεις για εμπορική συμφωνία, ως μέρος της συμφωνίας σύνδεσης, με την MERCOSUR²⁹¹. Οι Γύροι διαπραγματεύσεων ξεκίνησαν εκ νέου το 2016 μετά την ανταλλαγή προσφορών πρόσβασης στην αγορά τον Μάιο του 2016. Ο τελευταίος Γύρος πραγματοποιήθηκε στο Μοντεβιδέο από τις 10 έως τις 13 Σεπτεμβρίου 2018. Αν οι διαπραγματεύσεις έχουν επιτυχή έκβαση, η FTA ΕΕ-Mercosur θα οδηγήσει στη δημιουργία της μεγαλύτερης στον κόσμο ζώνης ελεύθερων συναλλαγών ανάμεσα στις δύο περιοχές, Ευρώπη και Νότια Αμερική, αποφέροντας σημαντικά οφέλη και στις δύο.

Αξιοσημείωτη κρίνεται η αναφορά στη συμφωνία ΕΕ - Ιαπωνίας. Στη διάσκεψη κορυφής ΕΕ-Ιαπωνίας στο Τόκιο τον Ιούλιο του 2018, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κ. Ντόναλντ Τουσκ, και ο πρωθυπουργός της Ιαπωνίας, κ. Σίνζο Άμπε, υπέγραψαν τη

²⁸⁷ European Commission, Overview of FTA and other trade negotiations, Updated December 2018.

²⁸⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Επιτροπή υποβάλλει τις συμφωνίες εμπορίου και επενδύσεων ΕΕ-Βιετνάμ προς υπογραφή και σύναψη, Δελτίο Τύπου IP/18/6127, Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2018.

²⁸⁹ Όπως δήλωσε ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ.

²⁹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Χιλή αρχίζουν διαπραγματεύσεις για μια εκσυγχρονισμένη συμφωνία σύνδεσης, Βρυξέλλες, Δελτίο Τύπου IP/17/4606, 13 Νοεμβρίου 2017.

²⁹¹ Ο νοτιοαμερικανικός εμπορικός συνασπισμός της Αργεντινής, της Βραζιλίας, της Παραγουάης και της Ουρουγουάης που ιδρύθηκε για να προωθήσει τα εμπορικά συμφέροντα των κρατών της περιοχής.

ΣΟΕΣ ΕΕ-Ιαπωνίας²⁹². Για πρώτη φορά μια εμπορική συμφωνία της ΕΕ θα περιλαμβάνει συγκεκριμένη δέσμευση για τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα, καθώς και ειδικό κεφάλαιο για τις μικρές επιχειρήσεις που θα αφορά το θέμα της διαφάνειας και ενός ειδικού θεσμικού πλαισίου. Εμπεριέχει, επίσης, ειδικό κεφάλαιο για την εταιρική διακυβέρνηση, κάτι που γίνεται για πρώτη φορά σε συμφωνία της ΕΕ²⁹³. Η συμφωνία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αναμένεται να τεθεί σε ισχύ²⁹⁴ από την 1^η Φεβρουαρίου του 2019²⁹⁵.

Διαπραγματεύσεις για ευρείες και φιλόδοξες FTAs βρίσκονται σε εξέλιξη με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Αξίζει να επισημανθεί ότι η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία συγκαταλέγονται στις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ανεπτυγμένες οικονομίες στον κόσμο²⁹⁶. Οι διαπραγματευτικές οδηγίες εγκρίθηκαν το 2018. Η Ένωση προσβλέπει στην προσθήκη της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας στον διαρκώς αυξανόμενο κύκλο των στενών εμπορικών της εταίρων. Η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία είναι σημαντικοί σύμμαχοι και οι συμφωνίες αυτές θα προσφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη με την εξάλειψη των εμποδίων και την περαιτέρω τόνωση του εμπορίου. Ο επόμενος Γύρος διαπραγματεύσεων ΕΕ - Αυστραλίας θα πραγματοποιηθεί την εβδομάδα της 25^{ης} Μαρτίου 2019 στην Αυστραλία. Αντίστοιχα, ο επόμενος Γύρος διαπραγματεύσεων ΕΕ και Νέας Ζηλανδίας θα λάβει χώρα την εβδομάδα της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2019 στις Βρυξέλλες²⁹⁷. Οι εν λόγω FTAs θα βασίζονται στις πρόσφατες επιτυχείς συμφωνίες, μεταξύ άλλων, με τον Καναδά, την Ιαπωνία, τη Σιγκαπούρη, το Βιετνάμ και το Μεξικό, διευρύνοντας τον συνασπισμό των εταίρων που δεσμεύονται για τη δημιουργία ανοικτού και βασισμένου σε κανόνες παγκόσμιου εμπορίου²⁹⁸.

²⁹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Ιαπωνία υπογράφουν συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης, Δελτίο Τύπου IP/18/4526, Tokyo 17 Ιουλίου 2018.

²⁹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βασικά στοιχεία της συμφωνίας οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ιαπωνίας Δελτίο Τύπου MEMO/18/3326, Στρασβούργο, 18 Απριλίου 2018.

²⁹⁴ Για να τεθεί σε ισχύ η συμφωνία στρατηγικής εταιρικής σχέσης απαιτείται, επίσης, κύρωση από τα κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά ένα μεγάλο τμήμα της συμφωνίας μπορεί να εφαρμοστεί προσωρινά ήδη από τις αρχές του 2019.

²⁹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στην τελική ευθεία η εμπορική συμφωνία ΕΕ-Ιαπωνίας για να τεθεί σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2019, Δελτίο Τύπου IP/18/6749, Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

²⁹⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Αυστραλία ξεκινούν συνομιλίες για μια ευρεία εμπορική συμφωνία, Δελτίο Τύπου IP/18/4164, Βρυξέλλες, 18 Ιουνίου 2018.

²⁹⁷ European Commission, Overview of FTA and other trade negotiations, Updated December 2018.

²⁹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της διότι δόθηκε το πράσινο φως για την έναρξη εμπορικών διαπραγματεύσεων με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, Βρυξέλλες, 22 Μαΐου 2018, Δελτίο Τύπου IP/18/3881.

2.9. Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ - ΗΠΑ: Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων

Το πολυεπίπεδο και πολυσύνθετο πλαίσιο των διατλαντικών εμπορικών σχέσεων συνιστά αναπόσπαστο παράγοντα ευημερίας για τις δυο πλευρές του Ατλαντικού, τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Το μέγεθος και η σημασία τους, ως οι μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις αλλά και ως οι περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομίες, τις υποχρεώνει να υπολογίζουν η μία την άλλη. Η δυναμική της σχέσης τους είναι μοναδική. Η διατλαντική εταιρική σχέση αποτελεί διαχρονικά μια σχέση συγκρούσεων, ασυμμετριών, αλλά και μακροχρόνιας συνεργασίας. Ο ρόλος της διατλαντικής σχέσης ΕΕ - ΗΠΑ στη διαμόρφωση της περιφερειακής και παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης, καθώς και στον τρόπο που λειτουργεί και εξελίσσεται το παγκόσμιο οικονομικό και εμπορικό σύστημα, είναι καταλυτικός. ΕΕ και ΗΠΑ είναι ταυτόχρονα ανταγωνιστές και αλληλοεξαρτώμενοι δρώντες, που παρά τις υψηλού προφίλ διαφωνίες τους, έχουν βαθιά αλληλοεξαρτώμενες και άκρως θεσμοθετημένες διμερείς σχέσεις²⁹⁹.

Η TTIP είναι μια υπό διαπραγμάτευση συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ, με κύριο στόχο την προώθηση του εμπορίου και της πολυμερούς οικονομικής ανάπτυξης. Στοχεύει στη σύνδεση των δυο μεγαλύτερων οικονομικών οντοτήτων στον κόσμο. Πρόκειται για μια ξεχωριστή εμπορική συμφωνία, υπό την έννοια των θεματικών που καλύπτει. Η προοπτική μιας εμπορικής συμφωνίας, του μεγέθους της TTIP, υπερβαίνει κατά πολύ την προφανή εμπορική και οικονομική διάσταση που εμπεριέχει. Δεδομένων των ήδη χαμηλών δασμών μεταξύ των δύο εταίρων, η πρόκληση σ' αυτή την υπό διαπραγμάτευση συμφωνία αφορά τη μη δασμολογική σύγκλιση. Ζητήματα κανονιστικής ρύθμισης, εναρμόνισης προτύπων, πνευματικών δικαιωμάτων εισάγονται στις διαπραγματεύσεις. Η TTIP διεισδύει στον χώρο των εργασιακών, του δημόσιου τομέα, της ασφάλειας τροφίμων, του περιβάλλοντος, των πνευματικών δικαιωμάτων και της επίλυσης επενδυτικών διαφορών.

Η φιλόδοξη αυτή εμπορική συμφωνία αναγνωρίζεται, επίσης, ως ένα βήμα επανάκτησης της ηγεμονικής θέσης, της οικονομικής αλλά και πολιτικής ισχύος των δυο μεγάλων εταίρων του δυτικού κόσμου στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα³⁰⁰, οικοδομώντας ένα γεωστρατηγικό χώρο ενιαίων κανόνων. Οι αντιδράσεις, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, ποικίλες, τόσο από τους εμπορικούς δρώντες όσο και

²⁹⁹ Damro, C., *Competitive Interdependence: Transatlantic Relations & Global Economic Governance*. Transworld, 2014.

³⁰⁰ Παπανικολάου Κ., *Οι γεωπολιτικές συνέπειες της TTIP*, Παρατηρητήριο για την Κρίση, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2015.

από την κοινωνία των πολιτών. Η TTIP έχει δεχθεί δριμυία κριτική από συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ³⁰¹, οικολογικές οργανώσεις, πολιτικούς, οικονομολόγους, ιδιαίτερα στην Ευρώπη³⁰². Η εφημερίδα *Guardian*, την περιγράφει ως την πιο αμφιλεγόμενη εμπορική συμφωνία που έχει υπάρξει³⁰³. Οι επικριτές της υποστηρίζουν ότι απειλούνται κεκτημένα δικαιώματα σε διάφορα πεδία, όπως των εργασιακών, της ασφάλειας τροφίμων, των υπηρεσιών, του περιβάλλοντος, του δημόσιου τομέα, των κανονιστικών προτύπων. Ωστόσο, η ολοκλήρωση της συμφωνίας θα σημάνει μια νέα εποχή για την παγκόσμια εμπορική συνεργασία. Η TTIP μπορεί να αποτελέσει συμφωνία - ορόσημο για το περιεχόμενο μελλοντικών Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου.

2.9.1. Κρίσιμοι Τομείς Διαπραγματεύσεων της TTIP

Αναφορικά με τις διαπραγματεύσεις της TTIP, τον διαπραγματευτικό ρόλο από την μεριά της ΕΕ, όπως εξάλλου προβλέπεται από τις Συνθήκες, ανέλαβε η Επιτροπή, σε συνεννόηση με την ειδική επιτροπή που ορίζεται από το Συμβούλιο, την Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής. Το έργο της διαπραγμάτευσης υποβοηθά η συμβουλευτική ομάδα της TTIP, την οποία συγκρότησε η Επιτροπή. Από την αμερικανική πλευρά, τον συγκεκριμένο ρόλο ανέλαβε ο εμπορικός αντιπρόσωπος των ΗΠΑ και η ομάδα του. Αξίζει να επισημανθεί ότι έχουν πραγματοποιηθεί 15 Γύροι διαπραγματεύσεων μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ για την TTIP μέχρι σήμερα. Ο 1^{ος} Γύρος διεξήχθη από τις 8 έως τις 12 Ιουλίου 2013 στην Ουάσινγκτον και ο τελευταίος, ο 15ος Γύρος, από τις 3 έως τις 7 Οκτωβρίου 2016 στη Νέα Υόρκη³⁰⁴. Στη συνέχεια, οι διαπραγματεύσεις "πάγωσαν" ύστερα από την αλλαγή της αμερικανικής ηγεσίας και την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ ως 45^{ου} Προέδρου των ΗΠΑ στις 8 Νοεμβρίου 2016.

Οι διαπραγματεύσεις της TTIP διεξάγονται σε 3 πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά την πρόσβαση στην αγορά και περιλαμβάνει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, κρατικές προμήθειες και κανόνες καταγωγής³⁰⁵. Ο δεύτερος βασικός πυλώνας των

³⁰¹ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

³⁰² *The Daily Beast*. Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower. *The Newsweek Daily Beast*, 2015.

³⁰³ Rankiv J., Meet the Swedish politician ready to play hardball with the UK on Brexit. *The guardian*. August, 2016.

³⁰⁴ European Commission, Έκθεση σχετικά με τον 15^ο Γύρο των Διαπραγματεύσεων για τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων, 21 Οκτωβρίου 2016.

³⁰⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

διαπραγματεύσεων έγκειται στην κανονιστική σύγκλιση, που συνδέεται με την εξάλειψη τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο, υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, καθώς και σύγκλιση σε επιμέρους τομείς, όπως τα φαρμακευτικά, χημικά, καλλυντικά, κλωστοϋφαντουργικά, οχήματα, ιατρικά υλικά, τεχνολογία πληροφορικής και επικοινωνιών, μηχανολογία και φυτοφάρμακα. Ο τρίτος πυλώνας αποτελείται από τους Κανόνες, οι οποίοι περιλαμβάνουν τα πνευματικά δικαιώματα, την αειφόρο ανάπτυξη, τελωνειακά ζητήματα και διευκόλυνση εμπορίου, την ενέργεια και πρώτες ύλες, τις ΜΜΕ, τις επενδύσεις, τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών και άλλα νομικά και θεσμικά ζητήματα³⁰⁶.

Πιο συγκεκριμένα, η TTIP περιλαμβάνει κεφάλαια για την πρόσβαση στην αγορά για τα αγαθά και τις υπηρεσίες, που έχουν ως στόχο την άρση των τελωνειακών δασμών για τα εμπορεύματα και των περιορισμών σχετικά με τις υπηρεσίες, κερδίζοντας καλύτερη πρόσβαση στις δημόσιες αγορές και καθιστώντας ευκολότερες τις επενδύσεις. Στον συγκεκριμένο τομέα διαπραγματεύσεων περιλαμβάνεται και το κεφάλαιο των δημοσίων συμβάσεων, όπου ο κύριος στόχος είναι η δημιουργία σημαντικά βελτιωμένης πρόσβασης σε ευκαιρίες δημοσίων συμβάσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης με βάση την εθνική μεταχείριση, όπως διατυπώνεται στο κείμενο της Επιτροπής³⁰⁷.

Όσον αφορά την κανονιστική σύγκλιση, βαρυσήμαντος στόχος είναι να υπάρξει πολύ στενότερη συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Μέσω της TTIP, η Επιτροπή θα επιθυμούσε οι ρυθμιστικές αρχές να αναγνωρίσουν επίσημα τα σημαντικά μέρη των δύο κανονιστικών συστημάτων ως ίδια όσον αφορά την ασφάλεια³⁰⁸. Σ' αυτό το κεφάλαιο, κρίνεται επιθυμητή η συνεργασία για την κατάρτιση ευρωπαϊκών και αμερικανικών κανονιστικών ρυθμίσεων που θα είναι πιο συμβατές μεταξύ τους³⁰⁹, θα αυξάνουν, με τη σειρά τους, τις θέσεις εργασίας και την ανάπτυξη και θα παρέχουν στους καταναλωτές περισσότερες επιλογές. Επιπλέον, η αμοιβαία αναγνώριση των κανονισμών, όταν αυτοί παρέχουν ισοδύναμη προστασία³¹⁰, θα περιορίσει τις δαπάνες που συνεπάγεται η απαιτούμενη συμμόρφωση με την εκάστοτε

³⁰⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

³⁰⁷ European Commission, Έκθεση σχετικά με τον 15° Γύρο των Διαπραγματεύσεων για τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων, 21 Οκτωβρίου 2016.

³⁰⁸ European Commission, Transatlantic Trade and Investment Partnership. The Regulatory Part. September 2013.

³⁰⁹ European Commission, Η διατλαντική εμπορική και επενδυτική εταιρική σχέση (TTIP) – Κατάσταση προόδου, 27 Απριλίου 2016.

³¹⁰ European Commission, Σχετικά με την TTIP - βασικά στοιχεία, οφέλη, προβληματισμοί, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_el.htm.

νομοθεσία και τα πρότυπα της χώρας-εταίρου, διατηρώντας ταυτόχρονα τα επίπεδα προστασίας που προβλέπουν η ΕΕ ή οι ΗΠΑ για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.

Η κανονιστική σύγκλιση περιλαμβάνει, επίσης, την άρση των τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο³¹¹. Τα εν προκειμένω εμπόδια συνήθως αφορούν περιορισμούς που τίθενται για λόγους υγείας, προστασίας περιβάλλοντος και γενικότερης ασφάλειας. Ξεχωριστό κεφάλαιο στην κανονιστική συνεργασία κατέχει η ασφάλεια τροφίμων και η υγεία των φυτών και των ζώων. Από την πλευρά της Ένωσης, η συνεργασία προσβλέπει στην τόνωση των εξαγωγών τροφίμων με παράλληλη τήρηση των αυστηρών προτύπων της ΕΕ. Παράλληλα, η ΕΕ αποσκοπεί στη μείωση του χρόνου που χρειάζεται για τις ΗΠΑ, προκειμένου να εγκρίνουν τις εισαγωγές τροφίμων από την ΕΕ³¹².

Επιπρόσθετα, ΕΕ και ΗΠΑ αποσκοπούν στη σύγκλιση των ρυθμιστικών αρχών σε θέματα, όπως η εκπόνηση ορθών κανονιστικών πρακτικών, ο έγκαιρος ρυθμιστικός σχεδιασμός, η εκτίμηση επιπτώσεων, οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις και η διαφάνεια. Οι έλεγχοι εισαγωγών, οι λογιστικοί έλεγχοι, οι πιστοποιήσεις, οι διαδικασίες έγκρισης και τα ζητήματα που σχετίζονται με την μικροβιακή αντοχή εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες κανονιστικής συνεργασίας είναι σαφώς καθορισμένες. Τα οχήματα, τα προϊόντα μηχανοτεχνίας³¹³, οι χημικές ουσίες, τα φαρμακευτικά και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα, τα καλλυντικά, τα φυτοφάρμακα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) συναποτελούν τους κλάδους που εξετάζονται³¹⁴.

Ο τρίτος θεμελιώδης πυλώνας των διαπραγματεύσεων αφορά τους Κανόνες. Στο πλαίσιο αυτού του κεφαλαίου εξετάζονται θέματα αειφόρου ανάπτυξης με επίκεντρο την εργασία και το περιβάλλον, καθώς και η αντιμετώπιση ζητημάτων, όπως η ενέργεια και οι πρώτες ύλες, ο ανταγωνισμός και οι ΜΜΕ, τα τελωνειακά ζητήματα και η διευκόλυνση του εμπορίου. Η ΕΕ έχει υποβάλλει γραπτή πρόταση κειμένου για την ενέργεια και τις πρώτες ύλες, η οποία περιλαμβάνει προτάσεις προώθησης πράσινων καινοτομιών και τεχνολογιών. Σε πολλούς τομείς του κεφαλαίου των Τελωνειακών Ζητημάτων και της Διευκόλυνσης Εμπορίου, η ΕΕ και οι ΗΠΑ μπόρεσαν να σημειώσουν

³¹¹ Επισημαίνεται, ωστόσο, η προστατευτική φύση των εν λόγω εμποδίων.

³¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (ΤΤΙΡ). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την ΤΤΙΡ, 2015.

³¹³ Το εμπόριο προϊόντων μηχανοτεχνίας αφορά το εμπόριο υγείων, πριζών, κινητών τηλεφώνων, σκαφών αναψυχής, ελκυστήρων. Υπάρχουν περίπου 200.000 εταιρείες στον ηλεκτρολογικό και τον μηχανολογικό κλάδο στην ΕΕ, οι οποίες απασχολούν συνολικά σχεδόν 5 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ.

³¹⁴ European Commission, Έκθεση σχετικά με τον 15^ο Γύρο των Διαπραγματεύσεων για τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων, 21 Οκτωβρίου 2016.

περαιτέρω πρόοδο, κατά τη διάρκεια του 15ου Γύρου διαπραγματεύσεων. Συγκεκριμένα, επισημαίνονται θέματα, όπως η χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των ηλεκτρονικών πληρωμών για τις πράξεις εισαγωγών, εξαγωγών και διαμετακόμισης, η τεκμηρίωση και τα δεδομένα που απαιτούνται για τις εν λόγω πράξεις, οι κανόνες που διέπουν την παράδοση των εμπορευμάτων και η ανάπτυξη συστημάτων ενιαίας θυρίδας για την ηλεκτρονική υποβολή εγγράφων και δεδομένων από τους εξαγωγείς ή τους εισαγωγείς³¹⁵.

Το μέρος της συμφωνίας που αφορά τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις έχει ενσωματωθεί στους Κανόνες. Συγκεκριμένα, οι 20 εκατομμύρια μικρομεσαίες³¹⁶ επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και αντιμετωπίζουν τα ίδια εμπορικά εμπόδια με τους μεγαλύτερους σε ισχύ ανταγωνιστές τους, παρά το γεγονός ότι έχουν μικρότερο προσωπικό και λιγότερα χρήματα για να τους αντιμετωπίσουν³¹⁷. Το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου έχει ήδη συμφωνηθεί. Οι δύο πλευρές στην προσέγγιση τους για τις ΜΜΕ έχουν διττό στόχο. Από τη μία πλευρά, επιδιώκουν να μειώσουν τα επιπλέον εμπόδια που εισέρχονται στη λειτουργία τους, καθώς λόγω του μικρού μεγέθους τους, μπορούν να καταστούν ανασταλτικοί παράγοντες δραστηριοποίησης. Από την άλλη πλευρά, σχεδιάζουν βήματα προκειμένου οι ΜΜΕ να αξιοποιήσουν πλήρως τις νέες ευκαιρίες της ΤΤΙΡ, όταν τεθεί σε ισχύ, προς ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.

Στον συγκεκριμένο πυλώνα εξετάζονται και οι επενδύσεις. Έχουν ανταλλαγή προτάσεις, χωρίς να έχει υπάρξει ενοποιημένο κείμενο. Οι συζητήσεις επικεντρώνονται σε όλα τα σημαντικά θέματα, όπως πρόσβαση στην αγορά, εθνική μεταχείριση, δικαίωμα του νομοθετείν, μεταχείριση των επενδυτών και επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών. Στους Κανόνες συμπεριλαμβάνεται, επίσης, το κεφάλαιο Πνευματική Ιδιοκτησία – Γεωγραφικές Ενδείξεις (ΓΕ). Εδώ περιέχονται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα πνευματικά δικαιώματα και οι γεωγραφικές ενδείξεις. Η ευρωπαϊκή θέση τάσσεται υπέρ της ενισχυμένης προστασίας και αναγνώρισης των ευρωπαϊκών ΠΓΕ³¹⁸.

³¹⁵ European Commission, Έκθεση σχετικά με τον 15^ο Γύρο των Διαπραγματεύσεων για τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων, 21 Οκτωβρίου 2016.

³¹⁶ Με προσωπικό που αποτελείται από λιγότερο από 250 άτομα.

³¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (ΤΤΙΡ). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την ΤΤΙΡ, 2015.

³¹⁸ Προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη: το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου:

➤ που κατάγεται από τη συγκεκριμένη περιοχή, τον συγκεκριμένο τόπο ή την εν λόγω χώρα,

2.9.2. Καινοτόμα στοιχεία της νέας γενιάς FTAs, όπως αποτυπώνονται στην TTIP

Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) είναι μία υπό διαπραγμάτευση συμφωνία μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ, που ανήκει στη λεγόμενη νέα γενιά Συμφωνιών Ελεύθερου Εμπορίου. Δεν περιορίζεται στα συνήθη θέματα μιας κλασικής εμπορικής συμφωνίας για περικοπή ή κατάργηση των δασμών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, αλλά καλύπτει και ευρύτερα μη δασμολογικά ζητήματα, όπως κανονιστικά πρότυπα, δημόσιες συμβάσεις³¹⁹. Η TTIP βασίζεται στην ιδέα της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής των Συμφωνιών Ελευθέρων Συναλλαγών, πέραν των παραδοσιακών τομέων τους. Βάσει του περιεχομένου της, η TTIP συνιστά ένα εξαιρετικά φιλόδοξο εγχείρημα.

Υπό το πρίσμα αυτό, η TTIP απομακρύνεται από τις εμπορικές συμφωνίες που παραδοσιακά επικεντρώνονται στη μείωση των δασμών στις εισαγωγές μεταξύ των εμπορικών εταίρων. Στοχεύει σε περαιτέρω ενοποίηση. Επιδιώκει την άρση των ρυθμιστικών εμποδίων, την εμπέδωση νέων κοινών κανόνων εκατέρωθεν του Ατλαντικού και τελικώς την καθιέρωση μιας ενιαίας διατλαντικής αγοράς. Η TTIP προτείνει ένα διευρυμένο σχέδιο εμπορικής απελευθέρωσης, επιχειρώντας την μεγαλύτερη και βαθύτερη σύγκλιση προτύπων και κανονισμών που έγινε ποτέ για προϊόντα, υπηρεσίες και επενδύσεις.

Βασικό καινοτόμο στοιχείο της νέας γενιάς FTAs, όπως αποτυπώνεται στην TTIP, αφορά τις συναλλαγές ΕΕ και ΗΠΑ στον τομέα των υπηρεσιών. Σημαντικό ζήτημα εδώ αποτελεί η παροχή της δυνατότητας σε επαγγελματίες να δραστηριοποιούνται και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού, μέσω της αμοιβαίας αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων³²⁰, ειδικά για αρχιτέκτονες, μηχανικούς και λογιστές. Ένα ακόμη καινοτόμο στοιχείο των FTAs νέας γενιάς που εντοπίζεται στην TTIP αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, για τις οποίες η υπό διαπραγμάτευση συμφωνία περιλαμβάνει ειδικό κεφάλαιο. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η εκπόνηση κοινών κανόνων που θα διασφαλίσουν πρόσβαση χωρίς διακρίσεις σε ευρωπαϊκές και

-
- του οποίου η συγκεκριμένη ποιότητα, η φήμη ή άλλα χαρακτηριστικά μπορούν να αποδοθούν στην εν λόγω γεωγραφική καταγωγή
 - του οποίου η παραγωγή, η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

³¹⁹ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

³²⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

αμερικανικές επιχειρήσεις κατά την υποβολή προσφορών για τις δημόσιες συμβάσεις στην αγορά της χώρας - εταίρου.

Επιπρόσθετα, η κανονιστική συνεργασία συνιστά έναν ακόμη πρωτοποριακό τομέα διαπραγματεύσεων της TTIP, που εμπεριέχεται στις FTAs νέας γενιάς. Στο βαθμό που οι εταίροι προσεγγίζουν με διαφορετικά πλαίσια τα θέματα προστασίας και ασφάλειας, πρόκληση θα είναι να βρεθεί ο κοινός τόπος χωρίς να διακυβεύονται οι αρχικοί στόχοι. Επιδιώκεται, λοιπόν, η βελτίωση της συνεργασίας ΕΕ και ΗΠΑ όσον αφορά τις τεχνικές απαιτήσεις για τα προϊόντα, ώστε να μειωθούν τυχόν επικαλύψεις, καθώς και οι περιττές δαπάνες των διαδικασιών για τον έλεγχο των προϊόντων. Σχετικά με το ρυθμιστικό μέρος της κανονιστικής συνεργασίας, καθίσταται απαραίτητη η εύρεση κοινών λύσεων στις νομοθεσίες των ΗΠΑ και της ΕΕ, οι οποίες όμως θα εξασφαλίζουν το ίδιο επίπεδο ασφάλειας ή ποιότητας για τους καταναλωτές και το περιβάλλον.

Ένα ξεχωριστό και καινοτόμο πεδίο της TTIP περιέχει κανόνες διασφάλισης ισότιμου ανταγωνισμού μεταξύ ευρωπαϊκών και αμερικανικών επιχειρήσεων. Ένα άρτιο κεφάλαιο περί ανταγωνισμού στην TTIP μπορεί να λειτουργήσει ως μοντέλο για παγκόσμιες πολιτικές με στόχο την προώθηση του ελεύθερου και δίκαιου ανταγωνισμού. Εδώ εξετάζονται ζητήματα συμπράξεων, συγκεντρώσεων και κατάχρησης κυρίαρχης θέσης, τα οποία μπορούν να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό. Πρόκληση στον συγκεκριμένο τομέα αποτελεί ο καθορισμός από κοινού κανόνων που θα εμποδίζουν τις επιχειρήσεις να συνεννοούνται για τον καθορισμό των τιμών ή να κάνουν κατάχρηση της ισχύος τους στην αγορά. Ακόμη, θεμελιώδους σημασίας κρίνεται να εξασφαλιστεί ότι οι ιδιωτικές εταιρείες θα μπορούν να ανταγωνίζονται τις κρατικές με ισότιμους όρους³²¹. Αυτό συνεπάγεται ότι οι ιδιωτικές εταιρείες δεν θα υφίστανται δυσμενείς διακρίσεις έναντι των κρατικών επιχειρήσεων με μονοπωλιακές εξουσίες ή ειδικά δικαιώματα. Επιπλέον, οι δύο εταίροι θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι επιδοτήσεις εταιρειών είτε στην ΕΕ είτε στις ΗΠΑ θα γίνονται με διαφάνεια.

Άλλα καινοτόμα στοιχεία των FTAs νέας γενιάς, που αποτυπώνονται στην TTIP, αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ενέργεια και τις πρώτες ύλες. Ειδικότερα, εξετάζονται θέματα βιώσιμης ανάπτυξης με επίκεντρο την εργασία και το περιβάλλον. Σ' αυτή την ενότητα, βασικό στόχο αποτελεί η εγγύηση βασικών κανόνων που προστατεύουν τόσο τα δικαιώματα των ατόμων στον χώρο εργασίας, όσο και το περιβάλλον. Οι διαπραγματεύσεις αποσκοπούν στην υιοθέτηση φιλόδοξων διατάξεων

³²¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

στην ΤΤΙΡ που να εξασφαλίζουν ταυτόχρονα οικονομική μεγέθυνση, ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία. Η ΕΕ επιθυμεί να διατηρήσει το δικαίωμά της να θεσπίζει υψηλά επίπεδα περιβαλλοντικής και εργασιακής προστασίας. Παράλληλα, θέλει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του εμπορίου για να προωθεί στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, όπως με την ένταξη των εμπορικών συναλλαγών σε βιώσιμα διαχειριζόμενους φυσικούς πόρους ή σε πράσινα αγαθά και υπηρεσίες³²².

Αναφορικά με τις ΜΜΕ, η προηγμένη συμφωνία στοχεύει στην εξασφάλιση της δυνατότητας πλήρους αξιοποίησης της ΤΤΙΡ από μέρους τους. Συγκεκριμένα, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα επωφεληθούν από την παραμικρή πρόοδο των διαπραγματεύσεων, καθώς θα καταργηθούν οι δασμοί, θα απλοποιηθούν οι τελωνειακές διαδικασίες, θα βελτιωθεί η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και θα μειωθεί το κόστος των διαφορετικών προτύπων. Για την επίτευξη οφέλους για τις ΜΜΕ, θα εξασφαλιστεί μέσω της ΤΤΙΡ ότι αυτές θα έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζονται, θα δέχονται την απαραίτητη βοήθεια κατά τις εξαγωγές ή τις επενδύσεις στο εξωτερικό και ιδίως θα έχουν μία "φωνή" στην εφαρμογή της συμφωνίας ΤΤΙΡ.

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί η δημιουργία δίκαιου και αποτελεσματικού τρόπου για την επίλυση των διαφορών μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ που προκύπτουν από την ΤΤΙΡ. Οι σημαντικές καινοτομίες της ΤΤΙΡ περιλαμβάνουν τα εξής: Πρώτον, η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα αποφασίζουν εκ των προτέρων ποιοι διαιτητές είναι επιλέξιμοι για συμμετοχή στις ειδικές ομάδες και δεν θα επιλέγονται κατά περίπτωση³²³. Επιπλέον, η μέθοδος για την επίλυση των διαφορών στο πλαίσιο της ΤΤΙΡ θα διέπεται από διαφάνεια, καθώς οι ακροάσεις θα είναι δημόσιες, ενώ οι ενδιαφερόμενοι, όπως οι ΜΚΟ, μπορούν να γνωστοποιούν τις απόψεις τους εγγράφως. Ακόμη, θα δημοσιεύονται όλες οι απόψεις που υποβάλλονται στην ειδική ομάδα διαιτητών.

Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, είναι το καινοτόμο κεφάλαιο της ΤΤΙΡ για τις επενδύσεις. Σημειώνεται ότι η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος επενδυτής στις ΗΠΑ. Η ένταξη των επενδύσεων στο πλαίσιο της ΤΤΙΡ συμπορεύεται με την παροχή νέων ευκαιριών για επενδύσεις και την αύξηση της ελκυστικότητας τόσο της ΕΕ όσο και των ΗΠΑ για επενδύσεις. Η πρόταση της Επιτροπής, στα πρότυπα της CETA, προβλέπει τη συμπερίληψη ξεχωριστής διάταξης με την οποία κατοχυρώνεται το δικαίωμα των κυβερνήσεων να νομοθετούν προς το δημόσιο συμφέρον. Παράλληλα, προβλέπεται

³²² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (ΤΤΙΡ). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την ΤΤΙΡ, 2015.

³²³ Αυτό θα αυξήσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη στους διαιτητές και στις αποφάσεις τους.

συμπερίληψη παραρτήματος, σύμφωνα με το οποίο εξαιρείται από τις διατάξεις για την προστασία των επενδύσεων η αναδιάρθρωση του χρέους, εάν αποτελεί προϊόν διαπραγμάτευσης.

Επιπλέον, η Ένωση έχει επισημάνει την ανάγκη μεταρρύθμισης του ισχύοντος συστήματος προστασίας των επενδύσεων, ώστε να καταστεί πιο ισορροπημένο και διαφανές. Το σύστημα, συμπεριλαμβανομένου του ISDS, πρέπει να βελτιωθεί και να επικαιροποιηθεί. Ως προς αυτό, η TTIP είναι μια καταπληκτική ευκαιρία. Η Επιτροπή έχει δρομολογήσει την εγκαθίδρυση ενός νέου συστήματος επίλυσης διαφορών μεταξύ κράτους και επενδυτών. Επιθυμεί να εισαγάγει το λεγόμενο Δικαστικό Επενδυτικό Σύστημα (Investment Court System), το οποίο θα αντικαταστήσει τον υφιστάμενο μηχανισμό ISDS. Μεταξύ των βασικών χαρακτηριστικών του ICS θα συγκαταλέγεται η αποσαφήνιση και οριοθέτηση των δικαιωμάτων των επενδυτών, καθώς και ο διορισμός ανεξάρτητων δικαστών, που θα δεσμεύονται από αυστηρό κώδικα δεοντολογίας³²⁴.

Η Επιτροπή καθορίζει προσεκτικά μια νέα προσέγγιση για την προστασία των επενδύσεων, εξετάζοντας διάφορες πιθανές βελτιώσεις. Αυτές περιλαμβάνουν την επανεξέταση του τρόπου εργασίας των διαιτητικών δικαστηρίων του ISDS και του ορισμού των διαιτητών που συμμετέχουν σε αυτά. Ακόμη, κατατείνουν στη δημιουργία ενός συστήματος που θα επιτρέπει και στους δύο διαδίκους να υποβάλουν έφεση κατά της απόφασης του δικαστηρίου, καθώς και στην ενίσχυση του δικαιώματος των κυβερνήσεων της ΕΕ να θεσπίζουν ρυθμίσεις προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος³²⁵. Ακόμη, το ICS θα λειτουργεί με πλήρη διαφάνεια. Όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με μια υπόθεση θα αναρτώνται στο διαδίκτυο και οι ακροάσεις θα είναι ανοικτές για το κοινό.

2.9.3. Αναμενόμενα οφέλη για την ΕΕ – Συνέπειες στο διεθνές περιβάλλον

Η TTIP συνιστά την πιο φιλόδοξη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου που έχει ποτέ διαπραγματευτεί η ΕΕ. Η επιτυχής ολοκλήρωση της TTIP αναμένεται να συνεισφέρει ευεργετικά, δημιουργώντας τεράστια πλεονεκτήματα και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Η TTIP φαίνεται να έχει σημαντικά οικονομικά και γεωπολιτικά οφέλη για

³²⁴ European Commission, Σχετικά με την TTIP - βασικά στοιχεία, οφέλη, προβληματισμοί, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_el.htm.

³²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.

τους συμμετέχοντες. Πολλές μελέτες και προσομοιώσεις έχουν γίνει, προκειμένου να υπολογιστούν τα οικονομικά οφέλη³²⁶ από την απελευθέρωση του εμπορίου μέσω της συμφωνίας. Οι μελέτες συμφωνούν ότι όσο περισσότερο διευρυμένη η συμφωνία, τόσο περισσότερα τα οφέλη από αυτήν για τους εταίρους. Επανεκκίνηση της ευρωπαϊκής οικονομίας, μείωση του κόστους των διασυνοριακών συναλλαγών, εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, περισσότερες επιλογές για τους καταναλωτές μέσω της ενίσχυσης της ποικιλίας των προϊόντων και των υπηρεσιών που θα βρίσκονται στη διάθεσή τους³²⁷, συνιστούν μερικά από τα άμεσα οικονομικά αποτελέσματα της TTIP.

Ειδικότερα, η TTIP αναμένεται να ελευθερώσει το ένα τρίτο του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου³²⁸, ενώ οι υπέρμαχοι υποστηρίζουν ότι θα δημιουργήσει εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας. Καθώς οι δασμοί μεταξύ των δύο εταίρων είναι ήδη αρκετά χαμηλοί, τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της συμφωνίας αποδίδονται περισσότερο στη μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων. Εστιάζουν ιδίως στον περιορισμό των αλληλεπικαλύψεων των κανόνων της ΕΕ και των ΗΠΑ σχετικά με ρυθμιστικά θέματα, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων, από την ασφάλεια των τροφίμων έως τα ανταλλακτικά αυτοκινήτων. Σε άρθρο της Wall Street Journal, ο Διευθύνων Σύμβουλος της Siemens AG³²⁹ υποστήριξε ότι η TTIP θα ενισχύσει τη θέση των ΗΠΑ και της ΕΕ στον παγκόσμιο ανταγωνισμό μέσα από τη μείωση των εμπορικών φραγμών, τη βελτίωση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, και τη δημιουργία νέων διεθνών κανόνων που θα υιοθετήσουν τελικά όλες οι χώρες³³⁰.

Σύμφωνα με τη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Έρευνας Οικονομικής Πολιτικής – CEPR που πραγματοποιήθηκε για την Επιτροπή, προβλέπεται ότι η TTIP, όταν θα είναι σε πλήρη λειτουργία, θα μπορούσε να αποφέρει για την οικονομία της ΕΕ οφέλη που ισοδυναμούν με ένα επιπλέον ποσοστό 0,5% του ΑΕΠ³³¹. Εκτιμάται ότι μια τέτοια συνολική συμφωνία θα οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 68 – 119 δις. ευρώ στην ΕΕ έως το 2027 και από 50-95 δις ευρώ στις ΗΠΑ στο ίδιο χρονικό διάστημα.

³²⁶ Τα οικονομικά αποτελέσματα της TTIP έχουν εξετασθεί, μεταξύ άλλων, από τους Joseph Francois et al, Centre for Economic Policy Research για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής και Erixon, Frederick & Bauer, Mattias του European Centre For International Political Economy- ECIPE.

³²⁷ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

³²⁸ ΕΚ, Διατλαντικές σχέσεις: ΗΠΑ και Καναδάς, Θεματολογικά Δελτία για την ΕΕ, 2018.

³²⁹ Το εργατικό δυναμικό της οποίας μοιράζεται κατά 70% στην Ευρώπη και 30% στις ΗΠΑ.

³³⁰ Kaeser, J., Why a US-European trade deal is a win-win. The Wall Street Journal, February 2014.

³³¹ European Commission, Σχετικά με την TTIP - βασικά στοιχεία, οφέλη, προβληματισμοί, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_el.htm.

Βάσει έκθεσης της Επιτροπής, η TTIP θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά €120 δις, την οικονομία των ΗΠΑ κατά €95 δις και τον υπόλοιπο κόσμο από €100 δις³³².

Όσον αφορά τα οφέλη που θα αποκομίσει η ΕΕ από την TTIP, το βέβαιο είναι ότι θα ευνοηθεί η ευρωπαϊκή οικονομία και θα ενισχυθεί η θέση της στο διεθνές προσκήνιο. Η TTIP θα απέφερε μια ευπρόσδεκτη εντατικοποίηση των συναλλαγών. Θα βοηθούσε τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στην πώληση των αγαθών και των υπηρεσιών τους στις ΗΠΑ. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα μπορούσαν, επίσης, να συμμετέχουν επί ίσοις όροις στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών των κυβερνητικών αρχών των ΗΠΑ, με θετικές συνέπειες στην οικονομία και την απασχόληση³³³. Οι φθηνότερες αμερικανικές εισαγωγές θα σήμαιναν περισσότερες δυνατότητες επιλογής και χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές. Φθηνότερα προϊόντα και υπηρεσίες θα συνεπάγονταν εξοικονόμηση πόρων για τις επιχειρήσεις. Σε πρακτικούς όρους, οι ευρωπαϊκές εξαγωγές στις ΗΠΑ, σαφώς ευκολότερες, δύνανται να αυξηθούν κατά 18%, ενώ η επίτευξη συμφωνίας μπορεί συγχρόνως να οδηγήσει στη δημιουργία 600 χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας³³⁴.

Δεδομένης της παγκόσμιας οικονομικής αλληλεξάρτησης που επικρατεί σήμερα, η TTIP αναμένεται να έχει σαφή επιρροή στις τρίτες χώρες. Οι προσομοιώσεις του CEPR δείχνουν ότι μια πλήρης συμφωνία θα έχει θετικά αποτελέσματα στη συνολική μεγέθυνση. Η TTIP θα τονώσει το εμπόριο και τα έσοδα και στον υπόλοιπο κόσμο. Μεγαλύτερη ανάπτυξη στην ΕΕ και τις ΗΠΑ θα αυξάνει τη ζήτηση για εξαγωγές πρώτων υλών, συστατικών μερών και τελικών προϊόντων από άλλες χώρες. Μέρος των προβλεπόμενων οφελών για τρίτες χώρες προκύπτουν από την εκτιμώμενη μείωση του κόστους γι' αυτές τις χώρες που θα προκύψει από την εναρμόνιση προτύπων και κανονισμών μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ³³⁵. Μια περαιτέρω θετική επίδραση θα υπάρξει εάν οι τρίτες χώρες ακολουθήσουν το δρόμο των ΗΠΑ και της ΕΕ και υιοθετήσουν παρόμοια υψηλά πρότυπα³³⁶, με οφέλη για τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και το περιβάλλον. Η επιτυχία του εγχειρήματος θα θέσει δεδομένα και προϋποθέσεις ακόμα και για εκείνες τις χώρες που δεν είναι μέρη της συμφωνίας, αλλά επιθυμούν να διατηρήσουν στενή

³³² Centre for Economic Policy Research, Joseph Francois (project leader), Manchin, M., Norberg H., Pindyuk O., Tomberger P., Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment. An Economic Assessment Final Project Report, London, March 2013.

³³³ European Commission, Σχετικά με την TTIP - βασικά στοιχεία, οφέλη, προβληματισμοί, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_el.htm.

³³⁴ Παπανικολάου Κ., Οι γεωπολιτικές συνέπειες της TTIP, Παρατηρητήριο για την Κρίση, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2015.

³³⁵ Οι εξαγωγείς σε άλλες χώρες θα πρέπει απλώς να συμμορφώνονται με ένα σύνολο κανόνων αντί για δύο. Αυτό θα διευκολύνει τις εξαγωγές τους.

³³⁶ McKinney, J., Transatlantic Conflict and Cooperation Concerning Trade Issues. Managing Global Transitions, 2014.

εμπορική σχέση με τις χώρες εντός TTIP. Ακόμη, θα αποτελέσει εφελτήριο για απελευθέρωση σε άλλες περιοχές του πλανήτη.

Η δημιουργία ενός συνεκτικού δυτικού μπλοκ θα αυξήσει τη δυτική επιρροή στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα αλλά και σε γεωπολιτικά ζητήματα, συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας δυναμικής σχέσης ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΕ. Η TTIP θα είναι μια στρατηγική επιλογή που θα αποτελέσει εξισοροποιητικό παράγοντα στην ισχυροποίηση των αναδύμενων οικονομικών δυνάμεων (Κίνα, Ινδία, Ρωσία)³³⁷. Από μόνες τους, ΕΕ και ΗΠΑ είναι οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο. Τα σχετικά μεγέθη της αγοράς τους, καθώς και η σχετικά χαμηλή οικονομική ευπάθειά τους, αρκούν για να χαρακτηριστούν ως "υπερδυνάμεις"³³⁸. Ενώ τα ανεξάρτητα μεγέθη των οικονομιών τους είναι εντυπωσιακά, το μέγεθος της κοινής διατλαντικής αγοράς είναι συγκλονιστικό. Μια τέτοια κολοσσιαία συμφωνία, όπως η TTIP, μεταξύ των δύο ισχυρών εμπορικών εταιρών θα μπορούσε να απελευθερώσει τη δυναμική που ήδη υπάρχει, να ισχυροποιήσει την θέση τους απέναντι στις αναδύμενες, ανταγωνιστικές αγορές και να επιτύχει περαιτέρω μεγέθυνση και νέες θέσεις εργασίας.

2.9.4. Μέλλον της TTIP – Σημασία επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων

Μετά την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση και την ευρωπαϊκή κρίση χρέους, η θέση της κοινής γνώμης και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού έχει αλλάξει αναφορικά με την αντιμετώπιση του ελεύθερου εμπορίου. Αυτή η αλλαγή στάσης αποτυπώνεται ευκρινώς στην εκλογή του Donald Trump στη θέση του Προέδρου των ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ η εργατική και η μεσαία τάξη άλλοτε εύπορων περιοχών αντέδρασαν στην οικονομική υποβάθμισή τους και στράφηκαν στον οικονομικό προστατευτισμό, την εθνική αναδίπλωση και την αντι-παγκοσμιοποίηση. Η λαϊκίστικη επίθεση του Donald Trump στο παγκόσμιο εμπόριο και στις διεθνοποιημένες και διεφθαρμένες ελίτ ήταν αρκετή για την εξασφάλιση της νίκης του, εν μέσω ενός πρωτοφανούς κύματος αντι-παγκοσμιοποίησης³³⁹. Συνεπώς, σηματοδοτείται μια αξιοσημείωτη στροφή υπέρ του

³³⁷ Παπανικολάου Κ., Οι γεωπολιτικές συνέπειες της TTIP, Παρατηρητήριο για την Κρίση, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2015.

³³⁸ Drezner, D., Globalization and Policy Convergence. *International Studies Review*, 2001.

³³⁹ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

προστατευτισμού και της εθνικής αναδίπλωσης για τις ΗΠΑ, που παραδοσιακά πρωτοπορούσαν στο πεδίο του ελεύθερου εμπορίου.

Η κατάσταση είναι οριακά καλύτερη στην Ευρώπη, καθώς ο προστατευτισμός έχει αρχίσει και πάλι να γίνεται της μόδας σε αρκετά κράτη της γηραιάς ηπείρου. Το βρετανικό δημοψήφισμα για αποχώρηση από την ΕΕ τον Ιούνιο του 2016 καταδεικνύει εμφανώς το ισχυρό κύμα υπέρ της εθνικής αναδίπλωσης. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη η TTIP, η οποία μοιάζει να έχει βαλτώσει. Το μέλλον της TTIP φαίνεται να απειλείται και από μία σειρά μύθων που αναπαράγονται διαρκώς αναφορικά με το περιεχόμενο της συμφωνίας. Επί του παρόντος, εκτυλίσσεται μία τεράστια εκστρατεία κατά της TTIP, η οποία συνίσταται κυρίως σε υπερβολικές και συχνά άστοχες κατηγορίες. Η κινδυνολογία σχετικά με τα επαπειλούμενα καταναλωτικά και εργασιακά πρότυπα είναι συχνά αβάσιμη και εν τέλει αναληθής. Ζούμε πλέον στην εποχή της «μετα-αλήθειας», στην οποία η υποκειμενική αντίληψη παίρνει τη θέση της ορθολογικής γνώσης³⁴⁰.

Το πάγωμα της TTIP στέλνει ένα μήνυμα διαίρεσης της Δύσης, εγείροντας αμφιβολίες για την ικανότητα της ΕΕ και των ΗΠΑ να προστατεύσουν το φιλελεύθερο οικονομικό σύστημα. Επίσης, είναι πιθανό να βλάψει τελικά τις ΗΠΑ και την ΕΕ οικονομικά και στρατηγικά. Η πρωτοκαθεδρία τους έχει απειληθεί τόσο από τις ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις που πλέον διεκδικούν θέση στα παγκόσμια οικονομικά δρώμενα, όσο και από την ίδια τους την απροθυμία και αναποφασιστικότητα να συνεννοηθούν σε βασικά εμπορικά ζητήματα. Στην περίπτωση που οι δυτικές υπερδυνάμεις αποτύχουν να συνεννοηθούν και να θέσουν από κοινού τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου, θα το πράξουν οι ανερχόμενες οικονομίες, οι οποίες εντούτοις δεν πλησιάζουν τα υψηλά πρότυπα κοινωνικής προστασίας που έχει σήμερα η Δύση. Επομένως, η επανεκκίνηση των διαπραγματεύσεων και, εν τέλει, η επιτυχής ολοκλήρωση της TTIP είναι οικονομικά αλλά και γεωπολιτικά κρίσιμη.

Τυχόν εγκατάλειψη της ευρωατλαντικής συμφωνίας αναμένεται να έχει σοβαρό οικονομικό κόστος, καθώς θα οδηγήσει σε απώλεια σημαντικών ευκαιριών. Αξίζει να σημειωθεί ότι καμία από τις δύο πλευρές δεν έχει επισήμως θέσει θέμα ακύρωσης των διαπραγματεύσεων, οπότε οι διαδικασίες για την ολοκλήρωση της συμφωνίας θα μπορούσαν να επανεκκινήσουν. Για να μπορέσει, όμως, να ολοκληρωθεί μία συμφωνία

³⁴⁰ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

τέτοιας εμβέλειας, είναι απαραίτητη η δημόσια στήριξη. Καλύτερα και πιο αποτελεσματικά εργαλεία είναι πλέον απαραίτητα για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης που έχει κυριαρχήσει στο δημόσιο διάλογο.

Το φιλόδοξο εγχείρημα της TTIP τίθεται σε διακινδύνευση λόγω της ενίσχυσης των τάσεων προστατευτισμού, αλλά και της επικράτησης της λεγόμενης εποχής της «μετα-αλήθειας». Το μέλλον της ευρωατλαντικής συμφωνίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική βούληση. Η πολιτική ηγεσία φέρει την ευθύνη για την επιτυχή ολοκλήρωση της TTIP, ώστε να μην καταγραφεί στην ιστορία ως μία χαμένη ευκαιρία³⁴¹. Συγκεκριμένα, εάν πετύχει η διατλαντική συμφωνία, ΕΕ και ΗΠΑ θα καθιερωθούν ως αδιαμφισβήτητοι κυρίαρχοι παίκτες, δίνοντας νέα πνοή στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Το τεράστιο μέγεθος των δύο εμπορικών δυνάμεων, αλλά και ο εξαιρετικά φιλόδοξος χαρακτήρας της συμφωνίας καθιστούν φανερή την κρισιμότητα της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, αναδεικνύοντας το ειδικό βάρος της οικονομικής σχέσης ΕΕ-ΗΠΑ, ιδίως υπό το πρίσμα της προτεινόμενης διατλαντικής εταιρικής σχέσης εμπορίου και επενδύσεων.

³⁴¹ Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.

Κεφάλαιο 3: Οι Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ

3.1. Ιστορική εξέλιξη των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ

3.1.1. Η συνθήκη της Ρώμης

Από την σύλληψή του, το όραμα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος προέβλεπε έναν ρόλο για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτή η ιδιαίτερη σύνδεση βρήκε έκφραση στη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) του 1957. Η εν λόγω Συνθήκη συμπεριέλαβε ως μια από τις δραστηριότητες της νεοσυσταθείσας τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας «τη σύνδεση με τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη με σκοπό την αύξηση του εμπορίου και την από κοινού προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης»³⁴². Οι δεσμοί αυτοί είχαν ως αφετηρία την εποχή της αποικιοκρατίας, καθώς οι χώρες και τα εδάφη αυτά αποτελούσαν, ως επί το πλείστον, αποικίες ορισμένων ιδρυτικών μελών της τότε ΕΟΚ, ιδίως της Γαλλίας.

Η εμπορική και αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ έχει τις ρίζες της στη Γαλλική Ένωση. Ειδικότερα, η Γαλλική Ένωση, που εγκαθιδρύθηκε μεταπολεμικά με το γαλλικό σύνταγμα του 1946 και περιελάμβανε τη Γαλλία και, μεταξύ άλλων, τα υπερπόντια εδάφη και τις αφρικανικές αποικίες της, είχε κοινό νόμισμα, υψηλούς δασμούς, εγγυημένες εσωτερικές τιμές και ένα υψηλό βαθμό εσωτερικού εμπορίου³⁴³. Πολυάριθμες παραδοσιακές γαλλικές βιομηχανίες ήταν στενά εξαρτημένες από την αγορά των αποικιών. Εντούτοις, με το πέρασμα του χρόνου οι εισαγωγές βασικών μεταποιητικών υλικών για τη Γαλλία κατέληξαν να είναι φθηνότερες από μη αποικιακές πηγές. Οι αποικίες καθίσταντο σταδιακά όλο και λιγότερο σημαντικές ως αγορές για τις νέες γαλλικές βιομηχανίες. Μακροπρόθεσμα, οι αλλαγές στη δομή της γαλλικής βιομηχανίας έφεραν, επίσης, τις αποικίες σε αδύναμη κατάσταση.

Οι εξαγωγές από τις αποικίες βρίσκονταν σε ύφεση, λόγω των κορεσμένων γαλλικών αγορών και των μειωμένων τιμών των βασικών εμπορευμάτων παγκοσμίως. Έτσι, γινόταν δαπανηρό για τη Γαλλία να καλύπτει το έλλειμμα των αποικιοκρατικών εσόδων, όπως είχε συνηθίσει να κάνει. Και όμως, παρά τις οικονομικές εκτιμήσεις, θεωρούνταν πολιτικά αδιανόητο για τη Γαλλία να εγκαταλείψει τις αποικίες της. Μάλλον

³⁴² Bartels L., *The Trade and Development Policy of the European Union*, 1. Introduction. *The European Journal of International Law*, Vol. 18 no 4, 2007.

³⁴³ Bartels L., *The Trade and Development Policy of the European Union*, 2. Origins. A. The French Union. *The European Journal of International Law*, Vol. 18 no 4, 2007.

χάρη στην προσήλωση της Γαλλίας στην ιδέα της «Ευρωαφρικής» (Eurafrica), σύμφωνα με την οποία η Γαλλία με τις αποικίες της συνιστούν μια ενιαία πολιτιστική ενότητα. Από οικονομική άποψη, αυτό το ενιαίο σύνολο βασίζεται από τη μια πλευρά, στη φθηνή γη και εργασία της Αφρικής και από την άλλη, στα κεφάλαια και τις δεξιότητες της Ευρώπης.

Η απο-αποικιοποίηση συνέπεσε χρονικά με την έναρξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 και στη δύση της αποικιοκρατίας, η Γαλλία αναζητούσε μια λύση, ώστε να προστατεύσει την σχέση με τις αποικίες της για τους πολιτικούς και οικονομικούς λόγους που προαναφέρθηκαν. Η διέξοδος δόθηκε μέσω της σύστασης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η Γαλλία είδε ότι με την ένταξη των αποικιών της στη συμφωνία, θα μπορούσαν οι αποικίες να αποκτήσουν μια διευρυμένη και προστατευμένη αγορά εξαγωγής για τα προϊόντα τους. Παράλληλα, η ίδια θα μπορούσε να μετακυλίσει το οικονομικό βάρος των αποικιών της στους νέους ευρωπαίους εταίρους της³⁴⁴. Έτσι, η Γαλλία επέμεινε ότι η Συνθήκη της Ρώμης θα έπρεπε να ορίζει τις σχέσεις των κρατών-μελών με τις αποικίες.

Η Γαλλία έκανε διάφορες προτάσεις, προκειμένου να πείσει τους εταίρους της. Πρότεινε τη διεύρυνση του πεδίου του συνεταιρίζεσθαι, ώστε να συμπεριληφθούν όχι μόνο οι δικές της αποικίες, αλλά και αυτές του Βελγίου και της Ολλανδίας, αν και όχι όλες. Επιπλέον, η Γαλλία επισήμανε τα οφέλη από την ένταξη νέων αποικιακών αγορών για τις κοινοτικές εξαγωγές. Παρά ταύτα, τα πλεονεκτήματα της νέας πρόσβασης στις αποικιακές αγορές φάνταζαν μικρά. Το κόστος αυτής της επιλογής κατέστη εμφανές, καθώς οι εταίροι, πλην του Βελγίου, θα υποχρεώνονταν να αφήσουν τους φθηνότερους προμηθευτές τους τροπικών προϊόντων.

Συνεπώς, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι μόνο το Βέλγιο υποστήριξε τη γαλλική πρόταση. Η Γερμανία και η Ολλανδία αντιτάχθηκαν έντονα, ενώ το Λουξεμβούργο και η Ιταλία τήρησαν μια στάση σχετικής ουδετερότητας. Παρά τις αντιρρήσεις, η Γαλλία πέτυχε τη συμπερίληψη σχετικής διάταξης στη Συνθήκη της Ρώμης, όχι τόσο με τη δύναμη των επιχειρημάτων, όσο με τις αποφασιστικές διαπραγματευτικές τακτικές της. Οι επιφυλάξεις των υπολοίπων εταίρων κάμφθηκαν, όταν η Γαλλία κατέστησε σαφές ότι η σύνδεση των αποικιών της αποτελούσε προϋπόθεση για την ένταξή της στην ΕΟΚ.

³⁴⁴ Bartels L., *The Trade and Development Policy of the European Union*, 2. Origins. A. The French Union. *The European Journal of International Law*, Vol. 18 no 4, 2007.

Τα θεμέλια της μετα-αποικιοκρατικής σχέσης μεταξύ της Ευρώπης και των αναπτυσσόμενων χωρών τέθηκαν πια με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Ρώμης το 1958, με την οποία ιδρύθηκε η ΕΟΚ³⁴⁵. Το άρθρο 3 της Συνθήκης της Ρώμης, όπως προαναφέρθηκε, περιγράφει «τη σύνδεση με τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη, με στόχο να αυξηθεί το εμπόριο και να προωθηθεί από κοινού η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη» ως μια από τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τα κράτη - μέλη συμφωνούν να συνδέσουν με την Κοινότητα τις μη ευρωπαϊκές χώρες και εδάφη που έχουν ιδιαίτερες σχέσεις με το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες. Αυτές οι χώρες και εδάφη απαριθμούνται στο παράρτημα IV της παρούσας συνθήκης³⁴⁶. Ειδικότερα, το Τέταρτο μέρος της Συνθήκης ΕΟΚ περιείχε διατάξεις που συνέδεαν αυτομάτως την ΕΟΚ με τις πρώην αποικίες των κρατών-μελών της και ειδικότερα με τις πρώην αποικίες της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Βελγίου και της Ολλανδίας. Σκοπός της σύνδεσης ήταν η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των υπερπόντιων χωρών και εδαφών (ΥΧΕ), καθώς και η εδραίωση στενών οικονομικών σχέσεων μεταξύ αυτών και της Κοινότητας στο σύνολό της.

Από την έναρξη, λοιπόν, της ενοποιητικής διαδικασίας της Κοινότητας, δημιουργήθηκε μια οδός συνεργασίας με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Με τη Συνθήκη της Ρώμης δημιουργήθηκε, επίσης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), που στηρίζει δράσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες και εδάφη για την προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και ανθρώπινης ανάπτυξης, καθώς και της περιφερειακής συνεργασίας. Το ΕΤΑ αποτελεί το κύριο μέσο παροχής κοινοτικής βοήθειας υπέρ της συνεργασίας για την ανάπτυξη των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) καθώς και των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών (ΥΧΕ). Η βοήθεια που χορηγείται στις χώρες ΑΚΕ και στις ΥΧΕ συνεχίζει να χρηματοδοτείται μέσω του ΕΤΑ, τουλάχιστον για την περίοδο 2014-2020³⁴⁷.

Η χρηματοδότηση του Ταμείου προς τις χώρες αυτές ακολουθεί, σε γενικές γραμμές, τους κύκλους των συμφωνιών της Ένωσης με τις εν λόγω χώρες. Το 10^ο ΕΤΑ, που κάλυψε την περίοδο από το 2008 έως το 2013, προέβλεπε κονδύλι μεγαλύτερο των 22.682 εκατ. ευρώ. Από το ποσό αυτό, 21.966 εκατ. ευρώ διατέθηκαν για τις χώρες ΑΚΕ. Το 11^ο ΕΤΑ που εκτελείται για την περίοδο 2014 - 2020 ανέρχεται σε 30,5 δισ. ευρώ, με

³⁴⁵Lister Marjorie, *The European Union and the South. Relations with developing countries*, University Association for Contemporary European Studies. Taylor & Francis eLibrary, 2002.

³⁴⁶ Bartels L., *The Trade and Development Policy of the European Union*, B *The Treaty of Rome. The European Journal of International Law*, Vol. 18 no 4, 2007.

³⁴⁷ Eur-Lex, Access to European Union Law. Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar12102>.

την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να διαθέτει από ιδίους πόρους επιπλέον 2,6 δις. ευρώ υπό τη μορφή δανείων³⁴⁸.

3.1.2. Οι Συμβάσεις Yaoundé I και II

Λίγα χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Ρώμης, οι περισσότερες αφρικανικές αποικίες, που περιλαμβάνονταν στο τμήμα IV της Συνθήκης, διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Η σχέση τους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα έμεινε τότε μετέωρη και κατέστη αναγκαίο να τεθεί εκ νέου υπό διαπραγμάτευση, σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Ως εκ τούτου, το 1963 υπογράφηκε η Σύμβαση Γιαουντέ (Yaoundé Convention) στην ομώνυμη πόλη, πρωτεύουσα του Καμερούν μεταξύ της ΕΟΚ και δέκα οκτώ γαλλόφωνων αφρικανικών χωρών, γνωστών ως «Ένωση Αφρικανικών Χωρών και Μαδαγασκάρης», που αποτελούσαν πρώην ΥΧΕ. Η πενταετής Σύμβαση Γιαουντέ τέθηκε σε ισχύ το 1964, αντανακλώντας το νέο καθεστώς των χωρών αυτών. Όσες χώρες παρέμειναν δέσμιες της αποικιοκρατίας συνέχισαν να βρίσκονται υπό το καθεστώς σύνδεσης που προέβλεπε η Συνθήκη της Ρώμης, ενώ με την υπ' αριθμ. 349/1964 Απόφαση του Συμβουλίου, τους παραχωρήθηκαν σχεδόν τα ίδια προνόμια με τη Σύμβαση Yaoundé³⁴⁹.

Η Σύμβαση Yaoundé αποτελούσε την πρώτη περιεκτική συμφωνία μεταξύ της ΕΟΚ και ομάδας αναπτυσσόμενων, κυρίαρχων χωρών. Βασικός πυλώνας της Σύμβασης ήταν η διατήρηση του προηγούμενου καθεστώτος σύνδεσης που στηριζόταν στην αμοιβαιότητα. Ειδικότερα, τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ συνέχισαν να παρέχουν την ελεύθερη, αδασολόγητη και χωρίς ποσοτώσεις, πρόσβαση στην κοινοτική αγορά σε προϊόντα καταγωγής των 18 χωρών AASM³⁵⁰, ενώ διατηρήθηκαν και οι αμοιβαίες εμπορικές προτιμήσεις. Επιπλέον, η εν λόγω Σύμβαση συνοδευόταν από το δεύτερο πακέτο του ETA, αποτελούμενο από επιχορηγήσεις και δάνεια ύψους 800 εκατομμυρίων δολαρίων, τα οποία θα δίνονταν μέσα στην πενταετία 1964-1969. Η σημαντικότερη διαφορά μεταξύ της Σύμβασης Yaoundé και του μέρους IV της Συνθήκης της Ρώμης ήταν θεσμική. Υπό την επιφύλαξη μιας συμφωνίας μεταξύ ανεξάρτητων χωρών, η

³⁴⁸ Eur-Lex, Access to European Union Law. Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ETA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A12102>.

³⁴⁹ Bartels L., The Trade and Development Policy of the European Union, C. The Yaoundé Conventions. The European Journal of International Law, Vol. 18 no 4, 2007.

³⁵⁰ Association of African States and Madagascar – AASM - Ένωση Αφρικανικών Χωρών και Μαδαγασκάρης.

Σύμβαση προχώρησε στη θέσπιση Συμβουλίου και Επιτροπής σύνδεσης, Κοινοβουλευτικής Διάσκεψης και Διαιτητικού Δικαστηρίου³⁵¹. Ο ρόλος αυτών των οργάνων ήταν περισσότερο διακοσμητικός, παρά ουσιαστικός.

Στη συνέχεια, ακολούθησε η Σύμβαση Γιαουντέ ΙΙ το 1969 με την οποία εξασφαλιζόταν η πενταετής συνεργασία ανάμεσα στα ίδια συμβαλλόμενα μέρη. Τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 1971 για μια περίοδο πέντε ετών. Η Σύμβαση Yaoundé ΙΙ είχε ελάχιστες διαφορές από την πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ, ενώ συνδέθηκε με τη χορήγηση του τρίτου πακέτου ΕΤΑ ύψους 1 δις δολαρίων³⁵². Στην Yaoundé Ι η Κοινότητα ανέλαβε «να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα των συνδεδεμένων χωρών», ενώ στην Yaoundé ΙΙ δεσμεύθηκε ότι «η μεταχείριση που εφαρμόζει η Κοινότητα στα προϊόντα αυτά θα πρέπει να είναι ευνοϊκότερη από τη γενική μεταχείριση που εφαρμόζεται στα ομοειδή προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών εκτός αν η οικονομική κατάσταση της Κοινότητας το δικαιολογεί»³⁵³. Οι συγκεκριμένες συμφωνίες καθόρισαν τις σχέσεις των αφρικανικών χωρών με την ΕΟΚ και συγκρότησαν τη βάση για τις μετέπειτα συμφωνίες Λομέ Ι-ΙV.

3.1.3. Οι Συμφωνίες Λομέ

Λόγω της πρώτης διεύρυνσης της ΕΟΚ το 1973 και ειδικά της προσχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου, τέθηκε το ζήτημα εξέτασης από την ΕΟΚ μιας ρύθμισης για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της βρετανικής Κοινοπολιτείας, ανάλογης με αυτήν της ομάδας των 18 κρατών ΑΑΣΜ. Εν τω μεταξύ, η εκπνοή της Σύμβασης Yaoundé ΙΙ πλησίαζε. Το πρόβλημα της σημαντικής αύξησης του αριθμού των συνδεδεμένων χωρών³⁵⁴ για να περιληφθούν σε αυτές οι πρώην βρετανικές αποικίες, σε συνδυασμό με την ανάγκη δημιουργίας μιας ουσιαστικής οικονομικής σχέσης με τις αφρικανικές και ασιατικές χώρες, καθώς και τις χώρες Καραϊβικής και Ειρηνικού της βρετανικής Κοινοπολιτείας, κατέστησαν επιτακτική την ριζική μεταρρύθμιση του περιεχομένου των

³⁵¹ Δεδομένης της διαφοράς ισχύος μεταξύ της ΕΟΚ και των συνεργατών της, η προσφυγή στο εν προκειμένω Δικαστήριο κατέστη σχεδόν απίθανη. Μια εντύπωση που επιβεβαιώνεται από την πλήρη αδράνεια αυτού του οργάνου.

³⁵² European Communities Commission, *The Second Yaoundé Convention. Great Possibilities for Private Investment in Africa*. University of Pittsburgh. University Library System, Archive of European Integration, 1971.

³⁵³ Bartels L., *The Trade and Development Policy of the European Union*, C. *The Yaoundé Conventions*. *The European Journal of International Law*, Vol. 18 no 4, 2007.

³⁵⁴ Προσθήκη 21 χωρών της Κοινοπολιτείας και έξι άλλων αφρικανικών χωρών στους 19 συνεργάτες της Yaoundé ως άμεσο αποτέλεσμα της προσχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΟΚ.

συμφωνιών. Παράλληλα, το 1975 συστάθηκε η Ομάδα των χωρών ΑΚΕ³⁵⁵ με τη Συμφωνία Τζορτζτάουν, που υπογράφηκε αρχικά από 46 χώρες ΑΚΕ. Σήμερα, η Ομάδα αποτελείται από 79 χώρες.³⁵⁶ Ανάμεσα στους βασικούς στόχους που έθετε η Συμφωνία Georgetown, συγκαταλέγονταν η συμβολή στην ενίσχυση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και στην προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών ΑΚΕ, ο συντονισμός της συνεργασίας τους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και η επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας Λομέ.

Το πλαίσιο αυτό αποτέλεσε τη μήτρα εμφάνισης των συμφωνιών νέας γενιάς της ΕΟΚ με την ευρύτερη ομάδα χωρών ΑΚΕ, που είναι γνωστές ως Συμφωνίες Λομέ. Ύστερα από μια μακρά περίοδο διαπραγματεύσεων, υπογράφηκε η πρώτη Σύμβαση Λομέ μεταξύ των εννέα κρατών-μελών της ΕΟΚ και 46 χωρών ΑΚΕ, στη Λομέ, πρωτεύουσα του Τόγκο, το 1975. Η συμφωνία Λομέ I τέθηκε σε ισχύ το 1976. Ο βασικός άξονας πάνω στον οποίο δομήθηκε η Σύμβαση της Λομέ του 1975 ήταν η αρχή των μη αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων. Η συμφωνία Λομέ II υπογράφηκε το 1980 με 58 χώρες ΑΚΕ το 1980, ενώ η Λομέ III το 1985 από 65 χώρες ΑΚΕ και 10 ευρωπαϊκές χώρες. Αυτές οι τρεις συμφωνίες, εκάστη των οποίων καλύπτει πενταετή περίοδο, συνοδεύονταν από το 4^ο, 5^ο και 6^ο ΕΤΑ³⁵⁷. Αυτά εφαρμόστηκαν μέχρι το 1990, το έτος κατά το οποίο υπογράφηκε η Λομέ IV, ανάμεσα στα 12 τότε κράτη - μέλη της ΕΟΚ και σε 68 χώρες ΑΚΕ. Αυτό το 1^ο μέρος της Συνθήκης ίσχυσε για την περίοδο 1990-1995, ενώ προβλέφθηκε η αναθεώρησή της μετά την πάροδο της πενταετίας³⁵⁸. Πράγματι, το 1995 πραγματοποιήθηκε η αναθεώρηση της Λομέ IV. Στη συνέχεια το 2^ο μέρος της Συνθήκης Λομέ IV υπογράφηκε μεταξύ 15 κρατών-μελών της Ένωσης και 70 χωρών ΑΚΕ για την περίοδο 1995-2000.

Αναλυτικότερα, οι συμφωνίες Λομέ ήταν συμφωνίες εμπορίου και παροχής βοήθειας, οι οποίες σηματοδότησαν τη συνεργασία μεταξύ της ΕΟΚ και της ομάδας χωρών ΑΚΕ, κάθε φορά και με μεγαλύτερη συμμετοχή μελών. Στηρίχτηκαν στη μη-αμοιβαιότητα, δηλαδή στην παροχή μη αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων από την Ένωση προς τις χώρες ΑΚΕ³⁵⁹. Τα προϊόντα καταγωγής από τις χώρες ΑΚΕ εισάγονταν

³⁵⁵ ACP Group of States.

³⁵⁶ Όλες, πλην της Κούβας, έχουν υπογράψει τη Συμφωνία Κοτονού.

³⁵⁷ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

³⁵⁸ David Dominique, 40 years of Europe-ACP relationship, The Courier, Special Issue-Cotonou Agreement, September 2000, pg. 13.

³⁵⁹ Bartels L., The Trade and Development Policy of the European Union, 4. The Community Response. A. The Lomé Conventions and Cotonou Agreement. The European Journal of International Law, Vol. 18 no 4, 2007.

στην κοινοτική αγορά ελεύθερα, χωρίς δασμούς ή ποσοτικούς περιορισμούς, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90%. Η ΕΕ προσέφερε προτιμησιακές συνθήκες πρόσβασης των χωρών ΑΚΕ στην αγορά της, με στόχο την ενθάρρυνση των εξαγωγών των χωρών αυτών, ως κίνητρο για την ανάπτυξη. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι χώρες ΑΚΕ δεν ανέλαβαν αντίστοιχες δεσμεύσεις για άνοιγμα των αγορών τους στα κοινοτικά προϊόντα με προτιμησιακούς όρους. Επιπλέον, η χρηματοδοτική υποστήριξη, παρεχόμενη μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων³⁶⁰, συνεχίστηκε απρόσκοπτα καθ' όλη τη διάρκεια των συμφωνιών Λομέ. Η χρηματοδότηση από το ΕΤΑ αποσκοπούσε στην παροχή άμεσης οικονομικής και τεχνικής βοήθειας στις κοινωνίες των χωρών ΑΚΕ.

Η κοινοτική βοήθεια στις Συμφωνίες Λομέ εκφράστηκε, επίσης, μέσω των προγραμμάτων οικονομικής βοήθειας STABEX και SYSMIN. Η ενσωμάτωση των συγκεκριμένων συστημάτων σταθεροποίησης των εσόδων από εξαγωγές πρωτογενών προϊόντων συνιστά καινοτόμο στοιχείο των συμφωνιών Λομέ. Το σύστημα STABEX αφορά τη σταθεροποίηση των εσόδων των χωρών ΑΚΕ από εξαγωγές γεωργικών προϊόντων, ενώ το σύστημα SYSMIN σχετίζεται με τη σταθεροποίηση των εσόδων των χωρών ΑΚΕ από εξαγωγές ορυκτών σε περίπτωση ελλείμματος που οφείλεται σε διακύμανση των τιμών. Ουσιαστικά, επρόκειτο για αντισταθμιστικούς μηχανισμούς που δημιουργήθηκαν, ώστε να αντισταθμίζουν τις απώλειες κερδών από εξαγωγές λόγω διακυμάνσεων των τιμών³⁶¹. Ακόμη, θεσπίστηκαν πρωτόκολλα για τις εξαγωγές των χωρών ΑΚΕ ανά τομέα προϊόντων (ζάχαρη, βόειο κρέας, μπανάνες και ρούμι).

Άλλη σημαντική καινοτομία των συμφωνιών Λομέ έγκειται στην εγκαθίδρυση πολιτικού διαλόγου, που εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη συμφωνία Λομέ III, όμως εισήχθη ουσιαστικά στη Λομέ IV. Συν τοις άλλοις, η Λομέ IV³⁶² αποτέλεσε την πρώτη αναπτυξιακή συμφωνία που ενσωμάτωσε ρήτρα περί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως θεμελιώδες μέρος της συμφωνίας. Ο όρος του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών συνιστούσε ουσιαστική πτυχή της συνεργασίας, ενώ τέθηκαν και τα μέτρα που προέβλεπαν την αναστολή της βοήθειας.

Οι συμφωνίες Λομέ αποτέλεσαν το κύριο εργαλείο της αναπτυξιακής πολιτικής της Ένωσης και πρότυπο διεθνούς αλληλεγγύης. Συνέβαλαν καθοριστικά στην

³⁶⁰ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, 2007, σελ. 528-529.

³⁶¹ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

³⁶² Η εν λόγω συμφωνία υπογράφηκε για μια δεκαετή περίοδο και περιλάμβανε δύο πενταετή χρηματοδοτικά πρωτόκολλα, το 7^ο και το 8^ο ΕΤΑ.

προώθηση της κοινοτικής συνεργασίας με τις αναπτυσσόμενες χώρες³⁶³, καθώς και στην οικοδόμηση δικαιότερων σχέσεων μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Η συνεργασία της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ μπόρεσε να διατηρηθεί μη-πολιτικοποιημένη, εισάγοντας ένα νέο είδος σχέσεων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, βασισμένο στην αλληλεγγύη και στην εταιρικότητα. Εντούτοις, τα αποτελέσματα των 25 χρόνων που ακολουθήθηκε το μοντέλο των συμφωνιών Λομέ δεν ήταν τα προσδοκώμενα. Φάνηκε μάλιστα να επιβεβαιώνουν το σκεπτικισμό όσων αμφισβητούσαν τη χρησιμότητα των μονομερών προτιμήσεων³⁶⁴, καθώς το όλο σύστημα παγίωσε τη μονομερή εξάρτηση των χωρών ΑΚΕ από την κοινοτική αγορά, απέτρεψε τη διαφοροποίηση της παραγωγής τους και ενίσχυσε τις μεταξύ τους ανισότητες, ευνοώντας τις πιο ανεπτυγμένες από αυτές³⁶⁵. Περισσότερες από τις μισές χώρες ΑΚΕ ανήκαν στις Λιγότερο Ανεπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ), παρά την πολύχρονη οικονομική και εμπορική τους συνεργασία με την ΕΕ. Επίσης, το μερίδιο των χωρών ΑΚΕ στην ενωσιακή αγορά μειώθηκε από 6,7% το 1976 σε 3% το 1998. Επιπλέον, το 60% των συνολικών εξαγωγών των χωρών ΑΚΕ περιοριζόταν σε δέκα μόνο προϊόντα³⁶⁶. Μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός από τις χώρες ΑΚΕ³⁶⁷ είχε επωφεληθεί από τις προτιμήσεις, όπως και από τις άμεσες ξένες επενδύσεις έως το 2002.

Αναφορικά με τις εν λόγω συμφωνίες, τέθηκε επίσης το ζήτημα της νομιμότητας του εμπορικού καθεστώτος των μη αμοιβαίων προτιμήσεων που χορηγούσαν σε σχέση με τους κανόνες της GATT και αργότερα του ΠΟΕ. Συγκεκριμένα, οι ρυθμίσεις των συμφωνιών Λομέ παραβίαζαν την αρχή της μη διάκρισης, που διέπει το πολυμερές εμπορικό σύστημα, ενώ δεν δικαιολογούνταν από τη Ρήτρα Εξουσιοδότησης διότι οι προτιμήσεις αφορούσαν υποομάδα και όχι το σύνολο των αναπτυσσόμενων χωρών³⁶⁸. Η ΕΕ, υποστηριζόμενη από τις χώρες ΑΚΕ, επιδίωξε με συνέπεια τη νομική κάλυψη των Συμφωνιών Λομέ, δυνάμει του άρθρου XXIV της GATT, σε συνδυασμό με το άρθρο XXXVI του τέταρτου μέρους της GATT. Το άρθρο XXIV θεμελιώνει επιτρεπτή εξαίρεση από την αρχή ΜΕΚ στις περιπτώσεις δημιουργίας τελωνειακών ενώσεων ή ζωνών

³⁶³ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, 2007, σελ. 528.

³⁶⁴ Panagariya A., EU Preferential Trade Arrangements and Developing Countries, WE, Vol.25 Issue 10, Blackwell Publishers Ltd, 2002, pg. 1415-1432.

³⁶⁵ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, 2007, σελ. 529-530.

³⁶⁶ Nsongurua J. Udombana, Back to Basics: The ACP-EU Trade Agreement and Challenges for the African Union, Texas International Law Journal, 2004, pg. 5.

³⁶⁷ Μαυρίκιος, Ζιμπάμπουε, Τζαμάικα, και Ακτή Ελεφαντοστού.

³⁶⁸ Decision of 28 November 1979, Differential and more favourable treatment, reciprocity and fuller participation of developing countries, (L/4903).

ελεύθερου εμπορίου, ενώ το άρθρο XXXVI επέτρεπε την απουσία αμοιβαιότητας στις εμπορικές σχέσεις ανεπτυγμένων χωρών με αναπτυσσόμενες χώρες.

Η ΕΟΚ και οι χώρες ΑΚΕ υποστήριζαν ότι οι συμφωνίες Lomé δημιουργούσαν ζώνη ελευθέρων συναλλαγών³⁶⁹, σε συμφωνία με το άρθρο XXIV της GATT, με ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση που παρέχεται στις χώρες ΑΚΕ, κατά την έννοια του άρθρου XXXVI της GATT. Από την άλλη πλευρά, οι υπόλοιπες συμβαλλόμενες χώρες της GATT αμφισβήτησαν τη συμβατότητα των μη αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων για τα κράτη ΑΚΕ με την GATT και υποστήριζαν ότι το εμπορικό καθεστώς των συμφωνιών Lomé δεν συνάδει με τους κανόνες της GATT. Ισχυρίστηκαν ότι οι μη αμοιβαίες προτιμήσεις δεν εκτείνονταν σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες και έτσι δεν εκπλήρωναν τις υποχρεώσεις γενικευμένων προτιμήσεων του μέρους IV της GATT, που δεν επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. Ακόμη, προέβλεπαν το επιχείρημα ότι οι συμφωνίες αυτές της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου διότι δεν υπήρχε αμοιβαιότητα στις εμπορικές τους σχέσεις, από τη στιγμή που δεν συμπεριέλαβαν αντίστροφες προτιμήσεις παρεχόμενες από τις χώρες ΑΚΕ για τις κοινοτικές εισαγωγές³⁷⁰. Σύμφωνα με τις άλλες χώρες – μέλη της GATT, οι προτιμήσεις δεν ήταν ούτε αμοιβαίες κατά την έννοια του άρθρου XXIV της ΓΣΔΕ, ούτε γενικευμένες κατά την έννοια του μέρους IV της ΓΣΔΕ.

Η νομιμότητα των προτιμήσεων υπέρ των χωρών ΑΚΕ αμφισβητήθηκε για πρώτη φορά το 1993 στην υπόθεση EC - Bananas. Οι ΗΠΑ από κοινού με διάφορες χώρες της Λατινικής Αμερικής³⁷¹ αμφισβήτησαν το καθεστώς εισαγωγής μπανανών της ΕΕ στα πλαίσια του Συστήματος Επίλυσης Διαφορών της GATT και προσέφυγαν εναντίον της ΕΕ. Ειδικότερα, θεωρήθηκε ότι η ΕΕ θεσπίζει διακρίνουσα μεταχείριση των μπανανών ΑΚΕ. Το Panel της GATT αποφάνθηκε ότι η διακριτική δασμολόγηση των εισαγόμενων μπανανών παραβίαζε την αρχή ΜΕΚ³⁷² και επομένως η ίδια η συμφωνία Lomé θα έπρεπε να αναπροσαρμοστεί σύμφωνα με τους κανόνες της GATT³⁷³.

³⁶⁹ GATT, The ACP-EEC Convention of Lomé: Report of the Working Party adopted on 15 July 1976 (L/4369), Basic Instruments and Selected Documents (BISD) 23S/46-55.

³⁷⁰ Bonapas Onguglo, Taisuke Ito, How to make EPAs WTO compatible? Reforming the rules on regional trade agreements, The Lomé Convention and WTO Compatibility. Discussion Paper No. 40, July 2003, European Centre for Development Policy Management (ecdpm), pg. 13-15.

³⁷¹ Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Γουατεμάλα, Νικαράγουα και Βενεζουέλα.

³⁷² Η έκθεση του panel θεώρησε ότι το κοινοτικό καθεστώς εισαγωγής μπανανών βρισκόταν σε αντίθεση με τους κανόνες πρόσβασης στην αγορά και διακριτικής μεταχείρισης του ΠΟΕ.

³⁷³ Clegg P., Banana Split and Policy Challenges: The ACP Caribbean and the Fragmentation of Interest Coalitions, European Review of Latin American and Caribbean Studies 79, October 2005, pg. 31.

Η ΕΕ δεν κατήργησε τις μονομερείς προτιμήσεις προς τις χώρες ΑΚΕ. Δεδομένων των εξελίξεων, η Ένωση ζήτησε και έλαβε εξαίρεση (waiver) από την υποχρέωση εφαρμογής της αρχής ΜΕΚ μέχρι το 2000, έτος λήξης της συμφωνίας Λομέ. Αυτό κατέστη απαραίτητο, προκειμένου να επιτραπεί στην ΕΕ να διατηρήσει το εμπορικό καθεστώς της Λομέ και να συνεχίσει να προσφέρει τις μονομερείς προτιμήσεις. Ενισχυτικά προς αυτή την κατεύθυνση λειτούργησε η δημιουργία του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών στα πλαίσια του ΠΟΕ που επέτρεψε την επιβολή κυρώσεων προς την Ένωση για την έλλειψη νομιμότητας του εμπορικού καθεστώτος Λομέ³⁷⁴. Η αναστολή υποχρεώσεων χορηγήθηκε το 1994 και κάλυψε αρχικά την περίοδο μέχρι 31.12.1996. Στη συνέχεια, επεκτάθηκε μέχρι το Φεβρουάριο του 2000, καλύπτοντας όλη την περίοδο ισχύος της Lomé IV³⁷⁵.

3.1.4. Η Συμφωνία Κοτονού

Παρά το προνομιακό εμπορικό καθεστώς που απολάμβαναν, οι χώρες ΑΚΕ δεν παρουσίασαν ικανοποιητικά αποτελέσματα ως προς την ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ανάγκη συμβατότητας των μονομερών προτιμησιακών καθεστώτων με τους κανόνες του ΠΟΕ, καθώς και οι βαθιές ανακατατάξεις και ανατροπές στην παγκόσμια σκηνή, λόγω της κατάρρευσης του ανατολικού μπλοκ, ώθησαν την Ένωση σε επανεξέταση των σχέσεων της με τις χώρες ΑΚΕ. Επομένως, η Επιτροπή εξέδωσε το 1996 μια Βίβλο σχετικά με το μέλλον των σχέσεων της Κοινότητας με τις χώρες ΑΚΕ.

Η Πράσινη Βίβλος αποτέλεσε την αφετηρία για την έναρξη ενός σε βάθος προβληματισμού και τη διεξαγωγή ενός πολύπλευρου δημόσιου διαλόγου για τους μελλοντικούς προσανατολισμούς των σχέσεων ΕΕ και χωρών ΑΚΕ³⁷⁶. Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα με έναν μέτριο συνολικό απολογισμό, η σχέση ΕΕ-ΑΚΕ πρέπει να συνεχιστεί πάνω σε νέες βάσεις, ενώ η αποτελεσματικότητα της συνεργασίας τους καθίσταται κρίσιμης σημασίας. Ως αποτέλεσμα, υπήρξε η Συμφωνία Κοτονού (Cotonou Agreement),

³⁷⁴ Perez R., Are the Economic Partnership Agreements a first-best optimum for the ACP countries? , Journal of World Trade (40:6-JWT), pg. 2.

³⁷⁵ Desta Melaku Geboye, EC-ACP Economic Partnership Agreements and WTO Compatibility: an Experiment in North-South Inter-regional Agreements? , Common Market Law Review 43, 2006, pg. 1344-1345.

³⁷⁶ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινη Βίβλος για τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Προκλήσεις και εναλλακτικές προτάσεις για μια νέα εταιρική σχέση. Βρυξέλλες, 20.11.1996, COM(96) 570 τελικό.

που υπογράφηκε στην ομώνυμη πόλη, στο Cotonou, πρωτεύουσα του Μπενίν μεταξύ της Ένωσης και των 78 χωρών ΑΚΕ.

Η Συμφωνία Κοτονού ουσιαστικά διαδέχθηκε τις συμφωνίες Λομέ, προκειμένου να δημιουργηθεί μια πιο αποτελεσματική σε σχέση με την παρελθούσα, αλλά και συμβατή με τους κανόνες του ΠΟΕ συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ. Υπογράφηκε στις 23.6.2000 για περίοδο είκοσι ετών, ήτοι από το Μάρτιο του 2000 έως το Φεβρουάριο του 2020, με πρόβλεψη για ενδιάμεσες αναθεωρήσεις ανά πενταετία. Συγκεκριμένα, εφαρμόζεται από την 1.4.2003. Η Συμφωνία Cotonou αναθεωρήθηκε για πρώτη φορά το 2005, με ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1.7.2008, ενώ αναθεωρήθηκε για δεύτερη φορά το 2010³⁷⁷. Οι εναπομείνουσες ΥΧΕ συνέχισαν να συνδέονται με την Ένωση μέσω διαδοχικών αποφάσεων σύνδεσης (Association decisions) του Συμβουλίου³⁷⁸.

Η Συμφωνία Κοτονού, διατηρώντας τα κεκτημένα της πολύχρονης συνεργασίας μεταξύ ΑΚΕ και ΕΕ, στοχεύει στη μείωση και εν τέλει εξάλειψη της φτώχειας. Αποσκοπεί, επίσης, στη στήριξη της αειφόρου οικονομικής, πολιτιστικής, κοινωνικής ανάπτυξης των χωρών-εταίρων, καθώς και στην προοδευτική ενσωμάτωση των οικονομιών των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία. Η Συμφωνία Cotonou στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: (i) αναπτυξιακή συνεργασία, (ii) οικονομική και εμπορική συνεργασία και (iii) πολιτική διάσταση³⁷⁹. Η τελευταία διάσταση της συμφωνίας είναι ιδιαίτερος σημαντική και περιλαμβάνει την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών, την ανάπτυξη πολιτικών υπέρ της ειρήνης, την πρόληψη και επίλυση των συγκρούσεων. Αφορά την αντιμετώπιση ζητημάτων μετανάστευσης και ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της τρομοκρατίας³⁸⁰.

Οι διατάξεις για την οικονομική και εμπορική συνεργασία συνιστούν αναπόσπαστο μέρος της συμφωνίας. Ειδικότερα, στο άρθρο 34 της συμφωνίας ορίζεται ότι η οικονομική και εμπορική συνεργασία αποσκοπεί στην ενίσχυση της ομαλής και

³⁷⁷ EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, (ΕΕ L 317 της 15.12.2000).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215\(01\)-20170101&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215(01)-20170101&from=EL).
³⁷⁸ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, 2007, σελ. 530-533.

³⁷⁹ Council of the EU, Συμφωνία του Κοτονού, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.

³⁸⁰ EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία της Κοτονού, Σύνοψη του ακόλουθου κειμένου: Συμφωνία εταιρικής σχέσης 2000/483/EK - μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και της ΕΕ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12101&from=FR>.

βαθμιαίας ενσωμάτωσης των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις πολιτικές επιλογές και τις προτεραιότητές τους σε ότι αφορά την ανάπτυξη, έτσι ώστε να προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη και η εξάλειψη της ένδειας στις χώρες ΑΚΕ³⁸¹. Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι η Συμφωνία Cotonou στόχευσε στην ενίσχυση της τοπικής συνεργασίας των χωρών ΑΚΕ μεταξύ τους, ώστε να συναφθούν διαπεριφερειακές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και καθεμίας από τις περιφερειακές ομάδες ΑΚΕ (regional groups)³⁸². Το χρηματοδοτικό σκέλος αναμορφώνεται και καταργούνται τα συστήματα σταθεροποίησης των εσόδων από εξαγωγές, STABEX και SYSMIN. Η Cotonou Agreement προέβλεπε τον εξορθολογισμό των μέσων του ΕΤΑ και καθιέρωσε ένα σύστημα κυλιόμενου προγραμματισμού, που δίνει μεγαλύτερη υπευθυνότητα στα κράτη ΑΚΕ, ενώ συγχρόνως επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία³⁸³.

Όσον αφορά τις αναπτυξιακές πτυχές της Συμφωνίας Cotonou, δίδεται έμφαση στην καταπολέμηση της φτώχειας σύμφωνα με τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης, στη σταδιακή ενσωμάτωση των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία, καθώς και στην προώθηση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και συνεργασίας. Η ΕΕ και οι χώρες ΑΚΕ αποφάσισαν να προχωρήσουν στη σύναψη νέων, συμβατών με τον ΠΟΕ εμπορικών συμφωνιών, που σταδιακά θα απομάκρυναν τα εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ τους και θα προήγαγαν τη συνεργασία σε όλα τα επίπεδα που σχετίζονται με το εμπόριο. Προς επίτευξη τούτου, η Συμφωνία Cotonou προέβλεπε τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων που θα εισήγαγαν μια νέα γενιά Συμφωνιών, τις λεγόμενες Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης³⁸⁴ (ΣΟΕΣ - εφεξής EPAs) μεταξύ της Ένωσης και διαφόρων περιφερειακών ομάδων των χωρών ΑΚΕ³⁸⁵.

Οι EPAs αποτελούν συμφωνίες εμπορίου και συνεργασίας στην υπηρεσία της ανάπτυξης, των οποίων η διαπραγμάτευση ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2002 με στόχο να τεθούν σε ισχύ το αργότερο την 1.1.2008³⁸⁶. Η Συμφωνία Cotonou προέβλεψε ότι στο μεσοδιάστημα από το 2000 έως το 2007 θα εξακολουθούσαν να ισχύουν οι μη αμοιβαίες

³⁸¹ EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, (L 317/3), 15.12.2000, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:eebc0bbc-f137-4565-952d-3e1ce81ee890.0002.04/DOC_2&format=PDF.

³⁸² Teló Mario (Ed.), European Union and New Regionalism: Regional Actors and Global Governance in the post-Hegemonic Era, Εκδ. Ashgate Publishing Limited, 2007, pg. 349.

³⁸³ Eur-Lex, Access to European Union Law. Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12102&from=EL>.

³⁸⁴ Economic Partnership Agreements – EPAs.

³⁸⁵ Άρθρα 36 – 37 της Συμφωνίας Κοτονού.

³⁸⁶ Άρθρο 37 παρ. 1 της Συμφωνίας Κοτονού.

δασμολογικές προτιμήσεις που παρέχονταν στις χώρες ΑΚΕ υπό το καθεστώς της τελευταίας συμφωνίας Λομέ. Η συμφωνία Cotonou παρέτεινε το εμπορικό καθεστώς που ίσχυε προ του 2000 έως τις 31.12.2007, ενώ παράλληλα προέβλεψε τη διαπραγμάτευση νέου, συμβατού με τον ΠΟΕ, εμπορικού καθεστώτος. Συνεπώς, από τη σύναψη της Συμφωνίας Cotonou έως την προβλεπόμενη ημερομηνία έναρξης της ισχύος των EPAs, την 1.1.2008, δηλαδή για τη μεταβατική περίοδο 2000-2007, οι χώρες ΑΚΕ, εξαιρουμένης της Νοτίου Αφρικής, συνέχισαν να επωφελούνται από το καθεστώς των μονομερών προτιμήσεων.

Η Υπουργική Διάσκεψη της Ντόχα χορήγησε εξαίρεση (waiver), επιτρέποντας την παρέκκλιση από τις υποχρεώσεις της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 1 της GATT μέχρι τις 31.12.2007. Επέτρεψε, δηλαδή, τη χορήγηση προτιμησιακής δασμολογικής μεταχείρισης στην Ένωση σε προϊόντα καταγωγής κρατών ΑΚΕ, νομιμοποιώντας τις ως άνω προτιμήσεις³⁸⁷. Οι εμπορικές διατάξεις της Συμφωνίας Cotonou προβλέφθηκε να είναι απλά μεταβατικές, με ημερομηνία εκπνοής της ισχύος τους την 1.1.2008. Πιο αναλυτικά, η Συμφωνία Cotonou προβλέπει ότι οι μονομερείς προτιμήσεις που χορηγεί θα πρέπει το αργότερο ως το τέλος της μεταβατικής περιόδου στις 31.12.2007, να έχουν αντικατασταθεί από αμοιβαίες προτιμήσεις που θα είναι σύμφωνες με τους κανόνες του ΠΟΕ³⁸⁸. Παράλληλα, εισήχθη εξελικτική ρήτρα, που κατά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, οδηγεί σε συγκρότηση ζώνης ελευθέρων συναλλαγών (free trade area) μεταξύ των μερών.

3.2. Η σταδιακή μετάβαση από τη Συμφωνία Cotonou στις Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης ΕΕ - χωρών ΑΚΕ

Η Συμφωνία Κοτονού αφενός παρέτεινε την ισχύ των μη αμοιβαίων δασμολογικών προτιμήσεων από την Ένωση προς τις χώρες ΑΚΕ για μια μεταβατική περίοδο οκτώ ετών που θα έληγε στις 31.12.2007, αφετέρου σχεδίασε την ατζέντα των διαπραγματεύσεων για τις νέες εμπορικές συμφωνίες, τις EPAs, οι οποίες πρόκειται να αντικαταστήσουν τις εμπορικές διατάξεις της Συμφωνίας Lomé IV από την 1.1.2008³⁸⁹. Το εμπορικό καθεστώς Κοτονού, που παρείχε ευνοϊκότερους δασμούς στις χώρες ΑΚΕ,

³⁸⁷ Doha WTO Ministerial 2001, The ACP-EC Partnership Agreement, WT/MIN(01)/15, 14 November 2001, https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_acp_ec_agre_e.htm.

³⁸⁸ Άρθρο 36 παρ.3 και Άρθρο 37 παρ.1.

³⁸⁹ Άρθρο 37 παρ.1 Συμφωνίας Cotonou.

χωρίς αντίστοιχες προτιμησιακές παραχωρήσεις των ΑΚΕ προς την Ένωση επρόκειτο να αντικατασταθεί κατόπιν διαπραγματεύσεων από 7 περιφερειακές ΕΡAs, προκειμένου να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι ειδικές περιφερειακές ανάγκες αυτών των χωρών και να υποστηριχθούν οι διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης.

Πράγματι, η συμφωνία Cotonou προβλέπει την άρση των μη αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων που χορηγούνται στις χώρες ΑΚΕ, μόνο μετά από μακρά μεταβατική περίοδο. Ταυτόχρονα, η ΕΕ ανέλαβε να καταστεί αρωγός των χωρών ΑΚΕ στην εφαρμογή των απαραίτητων δομικών και μακροοικονομικών μεταρρυθμίσεων, ώστε να μπορέσουν να προσαρμοστούν με επιτυχία στις προκλήσεις του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης³⁹⁰. Η διαπραγμάτευση των ΕΡAs ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2002, με στόχο την απελευθέρωση των συναλλαγών μεταξύ των δύο μερών και την θέση τους σε ισχύ το αργότερο μέχρι την 1.1.2008, θέτοντας τέλος στο καθεστώς των μη αμοιβαίων δασμολογικών παραχωρήσεων που απολάμβαναν τα κράτη ΑΚΕ.

Οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και των χωρών ΑΚΕ υφίστανται θεμελιώδεις αλλαγές, καθώς βρίσκονται εν εξελίξει εντατικές διαπραγματεύσεις για τη σύναψη μιας σειράς νέων εμπορικών και αναπτυξιακών συμφωνιών, των ΕΡAs. Οι ΕΡAs είναι Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών μεταξύ της Ένωσης και των κρατών-μελών της αφενός και των περιφερειών ΑΚΕ αφετέρου. Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται χωριστά με 7 περιφερειακές ομάδες των χωρών ΑΚΕ: την Κεντρική Αφρική (Central Africa), τη Δυτική Αφρική (West Africa), τη Νοτιοανατολική Αφρική (Eastern and Southern Africa-ESA), την Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής (East African Community-EAC), την Αναπτυξιακή Κοινότητα Νοτίου Αφρικής (Southern African Development Community-SADC), την Καραϊβική (Caribbean) και τον Ειρηνικό (Pacific)³⁹¹.

Βασικό χαρακτηριστικό των διαπραγματεύσεων για τις ΕΡAs αποτελεί η δέσμευση ότι οι νέες αυτές συμφωνίες συνάδουν πλήρως με τους σχετικούς κανόνες του ΠΟΕ, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης, λαμβάνοντας υπόψη τα αμοιβαία συμφέροντα των μερών και το επίπεδο ανάπτυξης τους³⁹². Η συμφωνία Cotonou δεν ρύθμιζε εξαντλητικά τις ΕΡAs, έδωσε όμως μερικά σημαντικά στοιχεία. Συγκεκριμένα όρισε ότι η ενθάρρυνση της ομαλής και σταδιακής ένταξης των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία και η παροχή δυνατότητας στις

³⁹⁰ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

³⁹¹ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

³⁹² Άρθρο 34 παρ. 4 της Συμφωνίας Κοτονού.

χώρες αυτές να συμμετάσχουν πλήρως στο διεθνές εμπόριο είναι πρωταρχικοί στόχοι των EPAs. Οι συγκεκριμένοι στόχοι θα πρέπει να επιδιωχθούν με βάση τις αρχές της εταιρικότητας, της διαφοροποίησης και της περιφερειακής ολοκλήρωσης και σε πλήρη συμφωνία με τις διατάξεις του ΠΟΕ³⁹³. Η Συμφωνία Cotonou προβλέπει τη διαδικασία για τη διαπραγμάτευση των EPAs, καθώς και τη σταδιακή κατάργηση των εμποδίων στις μεταξύ τους συναλλαγές³⁹⁴.

Οι EPAs προβλέπουν την αμοιβαία κατάργηση των δασμολογικών και μη δασμολογικών μέτρων που εφαρμόζονται στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών με ασύμμετρο, υπέρ των κρατών ΑΚΕ, χρονοδιάγραμμα απελευθέρωσης. Στο πλαίσιο των σύγχρονων εμπορικών τάσεων που προσανατολίζονται προς την αυξημένη απελευθέρωση του εμπορίου, η Ένωση θα διασφαλίσει ότι η μείωση της προτιμησιακής πρόσβασης για τα κράτη ΑΚΕ γίνεται σταδιακά στη διάρκεια όσο το δυνατόν μεγαλύτερης χρονικής περιόδου, ώστε να αποφευχθούν τυχόν αρνητικές συνέπειες της απελευθέρωσης για τα κράτη αυτά. Η Συμφωνία Κοτονού, με τη μακροχρόνια διάρκειά των 20 ετών, συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση προσφέροντας επαρκές χρονικό διάστημα για να μπορέσουν οι χώρες ΑΚΕ να προχωρήσουν στην ανάπτυξη και να ενσωματωθούν ομαλά στην παγκόσμια αγορά. Με την ευκαιρία αυτή, η Ομάδα των χωρών ΑΚΕ ξεχώρισε ως μία από τις αναδυόμενες ομάδες του αναπτυσσόμενου κόσμου, επιλέγοντας το ελεύθερο εμπόριο και παραμένοντας αποφασισμένη να προστατεύσει τα ζωτικά της συμφέροντα³⁹⁵. Η κρίσιμη επιλογή της οικονομικής απελευθέρωσης μέσω της διαπραγμάτευσης των EPAs ήταν σκόπιμη και δεν επιβλήθηκε στις χώρες ΑΚΕ, μιας και οι μη αμοιβαίες προτιμήσεις προς αυτές έως και τη Συμφωνία Cotonou, δεν βοήθησαν την ανάπτυξη του εμπορίου τους και τη διαφοροποίηση των οικονομιών τους.

³⁹³ EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, (EE L 317 της 15.12.2000).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215\(01\)-20170101&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215(01)-20170101&from=EL).

³⁹⁴ Desta Melaku Geboye, EC-ACP Economic Partnership Agreements and WTO Compatibility: an Experiment in North-South Inter-regional Agreements? , Common Market Law Review 43, 2006, pg. 1346-1347.

³⁹⁵ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

3.3. Οι Διαπραγματεύσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ για τη σύναψη ΕΡAs και το περιεχόμενο των ΕΡAs

Η διαδικασία διαπραγμάτευσης των ΕΡAs ξεκίνησε επίσημα το Σεπτέμβριο του 2002 με το σύνολο των χωρών ΑΚΕ. Η πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων, που ξεκίνησε στις Βρυξέλλες στις 27.9.2002, πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο «συνόλου των χωρών ΑΚΕ», μεταξύ της Ένωσης και 77 χωρών ΑΚΕ. Στη δεύτερη φάση των διαπραγματεύσεων για τις ΕΡAs, σημειώθηκε μια σημαντική αλλαγή, που έγκειται στο γεγονός ότι οι χώρες ΑΚΕ δε συμμετείχαν πλέον στις διαπραγματεύσεις ως ομάδα χωρών συνολικά, αλλά χωρίστηκαν σε περιφέρειες (regions), με δυνατότητα διαφορετικής μεταχείρισης της καθεμιάς από αυτές. Από τον Οκτώβριο του 2003, διεξάγονται διαπραγματεύσεις για τις επιμέρους Συμφωνίες της ΕΕ και των 7 περιφερειών ΑΚΕ³⁹⁶. Καταδεικνύεται, επομένως, ότι οι ΕΡAs αποτελούν διαπεριφερειακές συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ της ΕΕ και ομάδων χωρών των περιφερειών ΑΚΕ³⁹⁷.

Οι διαπραγματεύσεις για τις ΕΡAs αποσκοπούν, ιδίως, στον καθορισμό χρονοδιαγράμματος για τη σταδιακή κατάργηση των εμποδίων στις συναλλαγές μεταξύ των μερών, σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες του ΠΟΕ. Επιπλέον, θα διακρίνονται από ευελιξία όσον αφορά τον προσδιορισμό της διάρκειας επαρκούς μεταβατικής περιόδου, την τελική κάλυψη των προϊόντων, λαμβανομένων υπόψη των ευαίσθητων τομέων και τον βαθμό ασυμμετρίας από πλευράς χρονοδιαγράμματος για την κατάργηση των δασμών³⁹⁸. Συγχρόνως, είναι σχεδιασμένες, ώστε να είναι συμβατές με τους ισχύοντες κανόνες του ΠΟΕ. Επιπρόσθετα, οι υπό διαπραγμάτευση ΕΡAs αφορούν τις χώρες ΑΚΕ που δεν ανήκουν στην κατηγορία των Λιγότερο Ανεπτυγμένων Χωρών (ΛΑΧ), σύμφωνα με τα κριτήρια των Ηνωμένων Εθνών. Σε εκείνες τις χώρες, η Ένωση προσφέρει μονομερώς ελεύθερη από δασμούς και ποσοτώσεις πρόσβαση στην αγορά της, στα πλαίσια του καθεστώτος ΕΒΑ (Everything But Arms) του ΣΓΠ³⁹⁹.

³⁹⁶ Desta Melaku Geboye, EC-ACP Economic Partnership Agreements and WTO Compatibility: an Experiment in North-South Inter-regional Agreements?, *Common Market Law Review* 43, 2006, pg. 1356 & 1359.

³⁹⁷ Άρθρο 35 παρ.2, 37 παρ.5 της Συμφωνίας Cotonou και άρθρο 7 του Παραρτήματος IV αυτής.

³⁹⁸ EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, (ΕΕ L 317 της 15.12.2000).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215\(01\)-20170101&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215(01)-20170101&from=EL).

³⁹⁹ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, 2007, σελ. 513.

Αναλυτικότερα, οι EPAs ΕΕ - χωρών ΑΚΕ είναι ξεχωριστές διαπεριφερειακές εμπορικές συμφωνίες που αποσκοπούν κυρίως στην εξασφάλιση της ανάπτυξης των χωρών ΑΚΕ και της σταδιακής ενσωμάτωσής τους στην παγκόσμια οικονομία. Η οικονομική και εμπορική συνεργασία στα πλαίσια των EPAs υλοποιείται σε πλήρη συμφωνία με τους κανόνες του ΠΟΕ. Πέραν της βαθμιαίας απελευθέρωσης του εμπορίου μεταξύ των χωρών ΑΚΕ, οι EPAs πρέπει να πληρούν ένα δεύτερο κριτήριο, την ασυμμετρία. Πρέπει, δηλαδή, να λαμβάνουν υπόψη τη διαφορά στα επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης ανάμεσα στην Ένωση και τα κράτη ΑΚΕ⁴⁰⁰. Οι στόχοι της συμβατότητας με τους κανόνες του ΠΟΕ, της επίτευξης περιφερειακής ολοκλήρωσης, καθώς και της απομάκρυνσης των εμποδίων στο εμπόριο συνδιαμορφώνουν τις νέες περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες επί τη βάση της αμοιβαιότητας.

Οι EPAs κατέστησαν τα κύρια μέσα προώθησης του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και των κρατών ΑΚΕ στο πλαίσιο της συμφωνίας Cotonou. Σταδιακά, πρόκειται να αντικαταστήσουν τις εμπορικές προτιμήσεις της Ένωσης προς τις χώρες ΑΚΕ. Κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τις EPAs το 2002 αναμενόταν ότι αυτές θα είχαν ολοκληρωθεί έως το 2008⁴⁰¹. Από την εξέλιξη, όμως, των διαπραγματεύσεων δέκα χρόνια μετά προκύπτει ότι τα αποτελέσματα της διαδικασίας διαμόρφωσης, αποδοχής και επικύρωσης των EPAs από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι κάτω των αρχικών προσδοκιών, αφού ακόμη και σήμερα δεν έχουν ολοκληρωθεί. Στα τέλη του 2007, μόνο μία περιφερειακή ΕΡΑ με το Cariforum⁴⁰² είχε ολοκληρωθεί⁴⁰³, ενώ διαπραγματεύσεις είχαν ξεκινήσει μόνο 36 χώρες. Κατά συνέπεια, το χρονικό ορόσημο της 1.1.2008 επετεύχθη μόνο από την περιφέρεια Καραϊβικής, με την οποία και συνήφθη πλήρης ΕΡΑ.

Μετά τη λήξη του εμπορικού καθεστώτος Cotonou, η ΕΕ και οι χώρες ΑΚΕ αποφάσισαν να συνάψουν ενδιάμεσες συμφωνίες (interim agreements), προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενες εμπορικές διαταράξεις μεταξύ ΕΕ – ΑΚΕ⁴⁰⁴. Οι ενδιάμεσες EPAs συνιστούν μεταβατικά μέτρα που καλύπτουν μόνο το εμπόριο αγαθών, συνάδουν με τους κανόνες του ΠΟΕ και έχουν επιτρέψει τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων για

⁴⁰⁰ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

⁴⁰¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστάτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴⁰² Φόρουμ των χωρών της Καραϊβικής.

⁴⁰³ Υπεγράφη τον Οκτώβριο του 2008. Εξακολουθεί να είναι σε ισχύ.

⁴⁰⁴ European Commission, Fact sheet on the Interim Economic Partnership Agreements : An Overview of the Interim Agreements', http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142188.pdf.

την επίτευξη συνολικών περιφερειακών EPAs⁴⁰⁵. Η διαπραγμάτευση πολλών ενδιάμεσων EPAs ξεκίνησε στα τέλη του 2007 με μεμονωμένες χώρες και όχι με ολόκληρες περιφέρειες ΑΚΕ, ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια του εμπορίου προϊόντων μετά την εκπνοή των προτιμήσεων του Κοτονού. Οι συγκεκριμένες συμφωνίες παρέχουν επιπλέον χρόνο για τη διαπραγμάτευση πλήρους EPA με όλη την περιφέρεια. Στη συνέχεια, εφόσον ολοκληρώνονται οι διαπραγματεύσεις στον τομέα του εμπορίου υπηρεσιών, συντελείται η μετάβαση από την ενδιάμεση στην πλήρη EPA. Οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη πλήρως περιφερειακών EPAs συνεχίζονται με όλες τις περιφέρειες και καλύπτουν ευρεία γκάμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων που τίθενται στις ενδιάμεσες Συμφωνίες και των οποίων οι εταίροι επιθυμούν την επανεξέταση.

Οι καθυστερήσεις στις διαπραγματεύσεις οδήγησαν την Ένωση στην έκδοση του Κανονισμού 1528/2007 για την πρόσβαση στην Αγορά, Market Access Regulation, εφεξής MAR⁴⁰⁶, προκειμένου να εξασφαλιστούν προσωρινές ρυθμίσεις έως το 2014 μέχρι να συναφθούν, υπογραφούν και κυρωθούν οι EPAs. Στη συνέχεια δόθηκε παράταση μέχρι την 1^η Οκτωβρίου του 2016. Από 1.1.2008, οι χώρες ΑΚΕ που έχουν ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις και έχουν μονογράψει ή/και υπογράψει ενδιάμεση EPA, καλύπτονται επί του παρόντος και προσωρινά από τις εμπορικές διευθετήσεις που θέτει ο MAR. Οι χώρες που εντάσσονται σ' αυτή την κατηγορία είναι μόνο 36 χώρες ΑΚΕ, που περιέχονται στο Παράρτημα Ι αυτού. Οι υπόλοιπες χώρες ΑΚΕ, οι οποίες δεν είχαν ξεκινήσει καθόλου διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και δεν είχαν ολοκληρώσει κάποια ενδιάμεση EPA, από 1.1.2008, εντάχθηκαν σε κάποια από τις συνιστώσες του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ). Ειδικότερα, οι ΛΑΧ, καθώς 39 από τις 49 χώρες ΛΑΧ είναι χώρες ΑΚΕ, καλύφθηκαν από το ειδικό καθεστώς ΕΒΑ, ενώ οι υπόλοιπες εντάχθηκαν είτε στο Γενικό ΣΓΠ είτε στο ειδικό καθεστώς ΣΓΠ+.

Σύμφωνα με τον MAR, από την 1^η Ιανουαρίου 2008 οι χώρες ΑΚΕ που είχαν ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, είχαν μονογράψει ή/και υπογράψει interim EPAs, αλλά δεν είχαν ακόμα υπογράψει ή/και επικυρώσει την πλήρη EPA, είχαν ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της Ένωσης. Η Ένωση παρέχει από 1.1.2008 άνευ δασμών και άνευ ποσοτώσεων πρόσβαση στην κοινοτική αγορά όλων των προϊόντων,

⁴⁰⁵ Briefing Paper, Economic Partnership Agreements – still pushing the wrong deal for Africa? May 2012. <https://static1.squarespace.com/static/59242ebc03596e804886c7f4/t/59e9d5cae5dd5bd36435734f/1508496852067/EPAs++still+pushing+the+wrong+deal+for+Africa.pdf>.

⁴⁰⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1528/2007 του Συμβουλίου της 20.12.2007, περί εφαρμογής στα προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ) των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στην σύναψη τέτοιων συμφωνιών (ΕΕ L 348 της 31.12.2007).

πλην των όπλων, καταγωγής των χωρών ΑΚΕ που παρατίθενται στο Παράρτημα Ι αυτού. Επρόκειτο για ένα προσωρινό μέτρο της ΕΕ, ενώ παράλληλα ο ΜΑΡ απαιτούσε από τις χώρες να ξεκινήσουν τη διαδικασία έγκρισης των ΕΡΑς μέσα σ' ένα εύλογο χρονικό διάστημα⁴⁰⁷. Λίγο πριν από την ημερομηνία λήξης της ισχύος του ΜΑΡ, την 1 Οκτωβρίου 2016, μόνο οι χώρες δύο περιφερειών είχαν υπογράψει μια ΕΡΑ και μόνο μία περιφερειακή ΕΡΑ είχε τεθεί σε ισχύ⁴⁰⁸.

Εντούτοις, 8.7.2016 τέθηκε σε ισχύ ο νέος Κανονισμός ΜΑΡ, ο Κανονισμός 2016/1076, δυνάμει του οποίου η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να προβαίνει σε πράξεις επανένταξης ή κατ'αρχήν ένταξης χωρών ΑΚΕ στο ρυθμιστικό πλαίσιο του Κανονισμού, καθώς και σε πράξεις διαγραφής, ανάλογα με την πορεία κύρωσης των ΕΡΑς. Το πεδίο εφαρμογής του ΜΑΡ εκτείνεται στις χώρες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι αυτού. Στις χώρες του καταλόγου προσφέρεται αδασμολόγητη και χωρίς ποσοτώσεις, εξαιρουμένων των όπλων και των πυρομαχικών, πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ⁴⁰⁹.

Οι χώρες ΑΚΕ που κάνουν βήματα προόδου αναφορικά με τη σύναψη ΕΡΑ με την ΕΕ, μπορούν να προστεθούν στον κατάλογο. Η αφαίρεση χωρών διενεργείται εάν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι δεν κάνουν τα απαραίτητα βήματα για την επικύρωση των συμφωνιών τους, εάν η έναρξη ισχύος καθυστερεί αδικαιολόγητα ή εάν η συμφωνία διακοπεί. Η επανένταξη προβλέπεται για χώρες που δεν είχαν κάνει τα απαραίτητα βήματα για την επικύρωση των ΕΡΑς που σύναψαν με την Ένωση και έτσι αφαιρέθηκαν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, αλλά δύνανται να προστεθούν στον κατάλογο, εάν ακολουθήσουν αυτά τα βήματα⁴¹⁰.

Συμπερασματικά, το 99,5% των συναλλαγών ΑΚΕ είναι απαλλαγμένο από τυχόν δασμούς της ΕΕ και οι χώρες ΑΚΕ έχουν ελεύθερη από δασμούς και ποσοτώσεις πρόσβαση στην ενωσιακή αγορά, ενώ 36 από αυτές επωφελούνται, επίσης, από τους βελτιωμένους κανόνες καταγωγής των ΕΡΑς. Συνεπώς, διαπιστώνεται μια βελτιωμένη

⁴⁰⁷ Ramdoo Isabelle and Bilal San, EPA Negotiations: The honeymoon is over..., Briefing Note No 31-October 2011, European Centre for Developing Policy Management (ecdpm).

⁴⁰⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστάτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴⁰⁹ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1076 του ΕΚ και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2016 περί εφαρμογής για προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας των κρατών ΑΚΕ των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στην σύναψη τέτοιων συμφωνιών, (ΕΕ L 185 της 8.7.2016).

⁴¹⁰ EUR-Lex, Access to European Law, Χώρες ΑΚΕ — συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης και καθεστάτα εξαγωγής, Σύνοψη του ακόλουθου κειμένου: Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1076 — καθεστάτα για προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών ΑΚΕ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:4314921>.

κατάσταση σε σχέση με το εμπορικό καθεστώς της συμφωνίας Cotonou⁴¹¹. Ωστόσο, καμία χώρα δεν εξαναγκάζεται να συνάψει ΕΡΑ, εάν θεωρεί ότι δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντά της. Καθίσταται αναγκαίο να επισημανθεί ότι οι ΕΡΑς θα διατηρηθούν ακόμα και αν η συμφωνία Cotonou λήξει τον Φεβρουάριο του 2020 και θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν κομβικό ρόλο ως εμπορικός πυλώνας των εταιρικών σχέσεων με τις χώρες ΑΚΕ.

3.4. Χαρακτηριστικά και καινοτομίες των ΕΡΑς

Οι ΕΡΑς διακρίνονται από κάθε άλλο είδος εμπορικών συμφωνιών που συνάπτει η Ένωση, καθώς αποτελούν ένα μοναδικό συνονθύλευμα των ακόλουθων χαρακτηριστικών, που τους προσδίδουν ιδιαίτερη αξία και ξεχωριστή διάσταση:

ι) Σύνδεση με την ανάπτυξη : Οι ΕΡΑς, αν και είναι καταρχήν εμπορικές συμφωνίες, συνιστούν εργαλεία ανάπτυξης. Σχεδιάζονται με ευελιξία, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί περιορισμοί των συμβαλλομένων χωρών ΑΚΕ, καθώς και η ικανότητά τους να προσαρμόζονται στο νέο εμπορικό περιβάλλον. Οι ΕΡΑς θα πρέπει να ενταχθούν στην αναπτυξιακή πολιτική των χωρών ΑΚΕ και στις στρατηγικές στήριξης της ΕΕ⁴¹². Η αναπτυξιακή συνιστώσα των ΕΡΑς στοχεύει πρωτίστως στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και προόδου των χωρών ΑΚΕ μέσω του εμπορίου, αλλά δεν περιορίζεται σε αυτό. Οι ΕΡΑς δημιουργούν, επίσης, ευκαιρίες για την αντιμετώπιση άλλων θεμάτων που σχετίζονται με το εμπόριο και την ανάπτυξη. Ειδικότερα, υποστηρίζουν ένα πλαίσιο ευρύτερων μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση των υποδομών και τη διευκόλυνση των τελωνειακών διαδικασιών. Επιπλέον, οι ΕΡΑς αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης αναπτυξιακής ατζέντας για τις χώρες ΑΚΕ, με σκοπό την ενίσχυση του κράτους δικαίου, την προσέλκυση τοπικών και ξένων επενδύσεων, καθώς και τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για μεγαλύτερη ευημερία⁴¹³.

⁴¹¹ European Commission, Directorate-General for Trade, Informal Background Paper EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play in October 2009, Brussels, 24.11.2009.

⁴¹² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το ΕΚ, Εμπόριο και Αειφόρος Ανάπτυξη για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από τις εμπορικές συναλλαγές. Βρυξέλλες, 18.9.2002, COM(2002) 513 τελικό.

⁴¹³ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, Caribbean and the Pacific (ACP), Supporting businesses and communities in ACP countries, April 2013, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151010.pdf.

ii) Η περιφερειακή ολοκλήρωση: Οι EPAs υποστηρίζουν την περιφερειακή ολοκλήρωση των χωρών ΑΚΕ, ως εφελκυστικό για την περαιτέρω ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία. Η περιφερειακή ολοκλήρωση θεωρείται ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό μέσο για να ευνοηθεί η ένταξη στην παγκόσμια οικονομία, ενώ παράλληλα καθίσταται απαραίτητο εργαλείο για την αναζωογόνηση των επενδύσεων και την ενίσχυση αναπτυξιακών κυβερνητικών πολιτικών. Η πρόοδος που έχουν σημειώσει οι χώρες ΑΚΕ στην περιφερειακή τους ολοκλήρωση φανερώνει την επιθυμία τους να βασίσουν την ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία πάνω στην περιφερειακή ολοκλήρωση. Οι EPAs, ως εκ τούτου, θα ενισχύσουν τις πρωτοβουλίες περιφερειακής ολοκλήρωσης που ήδη εφαρμόζονται στα κράτη ΑΚΕ⁴¹⁴.

iii) Η αμοιβαιότητα: Βασικό καινοτόμο στοιχείο που υπεισέρχεται μέσω των EPAs στις εμπορικές σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ αποτελεί η παροχή αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων μεταξύ των εταίρων. Η αμοιβαιότητα σηματοδοτεί μια νέα φάση στις εμπορικές σχέσεις των συμβαλλομένων μερών, οι οποίες κατά το παρελθόν χαρακτηρίζονταν αποκλειστικά από μονομερείς εμπορικές προτιμήσεις υπέρ των χωρών ΑΚΕ. Οι EPAs αντικαθιστούν την μονομερή προτιμησιακή μεταχείριση των χωρών ΑΚΕ, προχωρώντας σε αμοιβαίες προτιμήσεις και επιφέροντας ένα δικαιότερο και ισόρροπο πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και των αναπτυσσόμενων χωρών που δεν ανήκουν στην ομάδα χωρών ΑΚΕ. Οι συμφωνίες αυτές προβλέπουν αμοιβαίο σύστημα, καθώς συγκροτούν ζώνες ελευθέρων συναλλαγών (free trade areas) μεταξύ της Ένωσης και των χωρών ΑΚΕ.

iv) Η ασυμμετρία: Οι νέες συμφωνίες δομούνται λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές του επιπέδου κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ της Ένωσης και των χωρών ΑΚΕ⁴¹⁵. Σ' αυτό το πλαίσιο, η ενωσιακή αγορά θα ανοίξει πλήρως και άμεσα για τα προϊόντα καταγωγής ΑΚΕ, προσφέροντας αδασμολόγητη και χωρίς ποσοτώσεις πρόσβαση σε αυτά. Από την άλλη πλευρά, οι αγορές των χωρών ΑΚΕ θα ανοίξουν σταδιακά, ύστερα από μακρές μεταβατικές περιόδους, για τα ενωσιακά προϊόντα⁴¹⁶. Κάτι τέτοιο κρίνεται αναγκαίο, ώστε οι χώρες ΑΚΕ να προστατεύσουν τους ευαίσθητους τομείς παραγωγής τους. Κάποιες κατηγορίες μπορεί να προστατευθούν από τον ανταγωνισμό και να εξαιρεθούν από την απελευθέρωση.

⁴¹⁴ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το ΕΚ, Εμπόριο και Αειφόρος Ανάπτυξη για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από τις εμπορικές συναλλαγές. Βρυξέλλες, 18.9.2002 COM(2002) 513 τελικό.

⁴¹⁵ African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.

⁴¹⁶ European Commission, Economic Partnership Agreements in a nutshell. http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/index_en.htm.

v) Διαφοροποίηση : Κάθε περιφερειακή EPA προσαρμόζεται και αντικατοπτρίζει τις ιδιαίτερες ανάγκες των χωρών που απαρτίζουν τη συγκεκριμένη περιφέρεια, συνυπολογίζοντας και τις προτεραιότητές τους για την περιφερειακή ολοκλήρωση και την ανάπτυξη.

vi) Εταιρική σχέση: Οι EPAs είναι συμφωνίες εταιρικής σχέσης, που συνάπτονται μεταξύ ίσων εταίρων και συνεπάγονται δικαιώματα και υποχρεώσεις και για τις δύο πλευρές. Πρόκειται για σταθερές συμφωνίες των οποίων το περιεχόμενο δεν τροποποιείται μονομερώς, αλλά κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας⁴¹⁷. Η συμμόρφωση του κάθε μέρους με τις υποχρεώσεις του είναι κρίσιμης σημασίας για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος. Ειδικότερα, ενώ η Ένωση είναι διατεθειμένη να συνεχίσει το άνοιγμα της αγοράς της στα προϊόντα ΑΚΕ και να αντιμετωπίσει όλα τα άλλα εμπόδια στο εμπόριο, τα κράτη ΑΚΕ θα πρέπει να εφαρμόσουν κατάλληλες πολιτικές, ώστε να ενισχύσουν την ικανότητα ανεφοδιασμού τους και να μειώσουν το κόστος συναλλαγών⁴¹⁸.

vii) Συμβατότητα με τον ΠΟΕ: Οι EPAs είναι συμβατές με τους κανόνες του ΠΟΕ⁴¹⁹. Συγκεκριμένα, εμπίπτουν στο άρθρο XXIV της GATT, καθώς και στο άρθρο V της GATS για τις υπηρεσίες, θεμελιώνοντας μια επιτρεπτή εξαίρεση στην αρχή ΜΕΚ⁴²⁰, αφού τα συμβαλλόμενα μέρη θα προβούν σε αμοιβαία, έστω και σε διαφορετικούς χρόνους, απελευθέρωση των αγορών τους, δημιουργώντας κατ' αυτό τον τρόπο ζώνη ελεύθερου εμπορίου. Οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη των EPAs αποτελούν μέρος της ευρύτερης ευρωπαϊκής ατζέντας που επιδιώκει την απελευθέρωση του εμπορίου, ενώ απαιτεί εμπορικές παραχωρήσεις και από την πλευρά των αναπτυσσόμενων χωρών.

viii) Πολιτική διάσταση: Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και της χρηστής διακυβέρνησης, αποτελεί το θεμέλιο της εταιρικής σχέσης ΑΚΕ-ΕΕ. Οι εν λόγω αξίες θεωρούνται ζωτικής σημασίας για ένα βιώσιμο αναπτυξιακό μοντέλο⁴²¹. Έχει σημειωθεί πρόοδος, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές προκλήσεις. Οι EPAs είναι φιλόδοξες

⁴¹⁷ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, Caribbean and the Pacific (ACP), Supporting businesses and communities in ACP countries, April 2013, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151010.pdf.

⁴¹⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το ΕΚ, Εμπόριο και Αειφόρος Ανάπτυξη για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από τις εμπορικές συναλλαγές. Βρυξέλλες, 18.9.2002 COM(2002) 513 τελικό.

⁴¹⁹ European Commission, Economic Partnership Agreements in a nutshell. http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/index_en.htm.

⁴²⁰ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. K. Free Trade Agreements, the WTO and Developing Countries (Emmanuel Oropoku Awuku).

⁴²¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Έγγραφο Διαβούλευσης, Προς μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού μετά το 2020, Στρασβούργο, 6.10.2015, JOIN(2015) 33 final.

συμφωνίες, που αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών, επιβεβαιώνοντας την προσήλωση των εταίρων στον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και στην προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών. Τα μέρη δίνουν, επίσης, έμφαση στον σημαντικό ρόλο της υλοποίησης πολιτικών και της ανάληψης δραστηριοτήτων για την οικοδόμηση της ειρήνης, την πρόληψη και διευθέτηση των συγκρούσεων, καθώς και την αντιμετώπιση καταστάσεων αστάθειας⁴²² με στρατηγικό και αποτελεσματικό τρόπο.

3.5. Το εύρος εφαρμογής των EPAs

Η σύναψη των EPAs με την πλειονότητα των κρατών ΑΚΕ έχει μετατρέψει τον εμπορικό πυλώνα της Συμφωνίας Κοτοπού σε πολυσχιδή σχέση με τις περιφέρειες αυτές. Οι EPAs προορίζονται να αποτελέσουν κάτι παραπάνω από απλές εμπορικές συμφωνίες, που επικεντρώνονται στους δασμούς και τις ποσοστώσεις. Προηγούμενες εμπορικές συμφωνίες με τις χώρες ΑΚΕ που εστίαζαν μόνο στις εμπορικές αυτές πτυχές, αποδείχθηκαν ανεπαρκείς στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης. Αντιθέτως, η προσέγγιση των EPAs επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην οικοδόμηση ενοποιημένων περιφερειακών αγορών. Στοχεύει στην εταιρικότητα, στην ανάπτυξη, στη δημιουργία μεγαλύτερων αγορών μέσω της εστίασης στην περιφερειακή ολοκλήρωση. Ακολούθως, οι μεγαλύτερες αγορές θα επιτρέψουν οικονομίες κλίμακας, εξειδίκευση των οικονομιών και αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων. Αυτά, με τη σειρά τους, μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένη ανταγωνιστικότητα που θα καταστήσει τις αγορές πιο ελκυστικές για τις επενδύσεις⁴²³.

Το πεδίο εφαρμογής των EPAs δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο εμπόριο αγαθών, αλλά καλύπτει ποικίλους τομείς, που συνδέονται με το εμπόριο. Ως εκ τούτου, οι EPAs θα επεκταθούν στην απελευθέρωση των υπηρεσιών. Ακόμη, προβλέπεται ότι θα περιλαμβάνονται πτυχές, όπως η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι κρατικές προμήθειες, οι επενδύσεις, το περιβάλλον, τα εργασιακά δικαιώματα, τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, τα υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα. Επιπλέον, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών θα καλύπτει θέματα

⁴²² EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία της Κοτοπού, Σύνοψη του ακόλουθου κειμένου: Συμφωνία εταιρικής σχέσης 2000/483/EK - μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και της ΕΕ.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12101&from=FR>.

⁴²³ European Commission, Nigeria and the European Union Trade for Development An Introduction to the Economic Partnership Agreement (EPA), 2007, pg.12-13.

ανταγωνισμού και προστασίας του περιβάλλοντος και του καταναλωτή. Οι νέες, συμβατές με τον ΠΟΕ, εμπορικές συμφωνίες σταδιακά θα απομακρύνουν τα εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ ΕΕ και χωρών ΑΚΕ, προάγοντας τη συνεργασία σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με το εμπόριο.

Οι EPAs βασίζονται σε μια νέα προσέγγιση των εταιρικών σχέσεων ΕΕ - ΑΚΕ, που υπερβαίνει τις απλές εμπορικές ρυθμίσεις και ξεπερνά τη μείωση των δασμολογικών φραγμών. Καλύπτουν "ουσιαστικά όλο το εμπόριο" αγαθών (τουλάχιστον 80%) και υπηρεσιών και εμπεριέχουν επενδυτικές και εμπορικές διατάξεις, με στόχο την ομαλή και σταδιακή ενσωμάτωση των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία, προωθώντας έτσι τη βιώσιμη ανάπτυξή τους. Περιλαμβάνουν την ανάπτυξη στενής συνεργασίας σε ευρεία γκάμα θεμάτων, ενώ παράλληλα οραματίζονται τη δημιουργία ενός διαφανούς και προβλέψιμου πλαισίου, που θα καθίσταται ελκυστικό για τους επενδυτές και θα κινητοποιεί τον ιδιωτικό τομέα για την αναζωογόνηση του εμπορίου⁴²⁴. Οι EPAs προβλέπουν, επίσης, συνοδευτικά μέτρα υπό μορφή θεσμικής και οικονομικής στήριξης ώστε να βοηθήσουν τις χώρες ΑΚΕ να δημιουργήσουν το νέο εμπορικό πλαίσιο που θα τους επιτρέψει να διαδραματίσουν πλήρως τον ρόλο τους σ' ένα απελευθερωμένο διεθνές εμπορικό σύστημα.

3.6. Νομική βάση σύναψης των EPAs

Οι σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ έχουν αναπτυχθεί ως ένας μοναδικός συνδυασμός εμπορικής και πολιτικής συνεργασίας, καθώς και παροχής βοήθειας. Νομική βάση για τη σύναψη των EPAs μεταξύ της Ένωσης και των χωρών ΑΚΕ αποτελούν τα άρθρα 207 και 218 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 208 - 211 ΣΛΕΕ. Οι διατάξεις των άρθρων 207 και 218 ΣΛΕΕ ρυθμίζουν την ΚΕΠ, ενώ οι διατάξεις των άρθρων 208 - 211 ΣΛΕΕ αφορούν την πολιτική της Ένωσης στον τομέα της Συνεργασίας για την Ανάπτυξη. Συνεπώς, οι EPAs που αποτελούν μια συναρπαστική σύνθεση των δύο αυτών ενωσιακών πολιτικών, ερείδονται νομικά στις συγκεκριμένες διατάξεις. Επιπλέον, ειδικό νομικό πλαίσιο συνιστά η Συμφωνία Κοτονού, που ρυθμίζει το περιεχόμενο των νέων αυτών συμφωνιών και καθορίζει την διαδικασία των διαπραγματεύσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

⁴²⁴ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. K. Free Trade Agreements, the WTO and Developing Countries (Emmanuel Oropoku Awuku).

Στις 12 Ιουνίου του 2002, το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για τη σύναψη των EPAs με τις χώρες ΑΚΕ. Οι εν προκειμένω διαπραγματεύσεις διεξάγονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 218 ΣΛΕΕ, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων του άρθρου 207 ΣΛΕΕ. Υπό το πρίσμα αυτό, το Συμβούλιο εκδίδει διαπραγματευτικές οδηγίες και η Επιτροπή με δική της πρωτοβουλία εκκινεί τις διαπραγματεύσεις, διαθέτοντας την αποκλειστική αρμοδιότητα να διαπραγματευτεί εκ μέρους της Ένωσης. Η Επιτροπή εκπροσωπεί την ΕΕ στις διαπραγματεύσεις με τις χώρες ΑΚΕ, ενώ παράλληλα βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Κατά τις διαπραγματεύσεις, η Επιτροπή επικουρείται από την ad hoc επιτροπή του Συμβουλίου, την Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής. Επιπλέον, η Επιτροπή πρέπει να ενημερώνει τακτικά για την πρόοδο που σημειώνεται στις διαπραγματεύσεις τόσο την ανωτέρω Επιτροπή Εμπορικής Πολιτικής, όσο και την αρμόδια επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, την Parliament's INTA committee⁴²⁵. Το Συμβούλιο εκδίδει απόφαση για τη σύναψη της EPA, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επομένως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναπόδραστα ενημερώνεται για την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, αφού θα πρέπει με τη σειρά του να εγκρίνει τις EPAs⁴²⁶.

Οι EPAs συνιστούν έναν συγκερασμό διατάξεων εμπορικής και αναπτυξιακής πολιτικής. Διακρίνονται σε ενδιάμεσες (interim) και σε πλήρεις (full). Οι ενδιάμεσες EPAs καλύπτουν μόνο το εμπόριο αγαθών, με τη δέσμευση να καλύψουν και άλλους τομείς προς απελευθέρωση σε μεταγενέστερο στάδιο. Οι πλήρεις EPAs αποτελούν τις ολοκληρωμένες συμφωνίες. Ανάλογα με την πρόοδο των διαπραγματεύσεων, δύνανται να διακριθούν κάποια στάδια στη διαδικασία σύναψης των EPAs⁴²⁷. Κατά το στάδιο της μονογραφής μιας EPA, οι διαπραγματευτές ολοκληρώνουν τις διαπραγματεύσεις και γίνεται αμοιβαίως αποδεκτό ένα κείμενο συμφωνίας ως το αυθεντικό αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων. Στη συνέχεια, κατά το στάδιο της υπογραφής της EPA, η συμφωνία καθίσταται επισήμως αποδεκτή από τις κυβερνήσεις των συμβαλλομένων μερών. Κατά το στάδιο της επικύρωσης της συμφωνίας, η συμφωνία εγκρίνεται επισήμως από τις συνταγματικώς καθοριζόμενες προς τούτο αρχές, συνήθως τα κοινοβούλια.

⁴²⁵ European Commission, Negotiating EU trade agreements. Who does what and how we reach a final deal.

⁴²⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστώτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴²⁷ Briefing Paper, Economic Partnership Agreements – still pushing the wrong deal for Africa? May 2012. <https://static1.squarespace.com/static/59242ebc03596e804886c7f4/t/59e9d5cae5dd5bd36435734f/1508496852067/EPAs+-+still+pushing+the+wrong+deal+for+Africa.pdf>.

3.7. Η συμβατότητα των EPAs με τους κανόνες του ΠΟΕ

Ανάμεσα στους βασικούς στόχους των καινοτόμων EPAs συγκαταλέγεται η θέσπιση νέων εμπορικών ρυθμίσεων, που συνάδουν με τους κανόνες του ΠΟΕ, βασίζονται στην αμοιβαιότητα και στις εκατέρωθεν εμπορικές παραχωρήσεις, με ασύμμετρο χρονοδιάγραμμα φιλελευθεροποίησης υπέρ των χωρών ΑΚΕ. Επιπλέον, οι EPAs επιδιώκουν να υποστηρίξουν τις περιφερειακές αγορές, να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας, καθώς και να καταστήσουν συμβατό με τον ΠΟΕ το σύνολο του νέου εμπορικού καθεστώτος. Η σύναψη EPAs, σε συμφωνία με τους κανόνες του ΠΟΕ, είναι αποτέλεσμα πολλών παραμέτρων. Η επιλεκτική και μη αμοιβαία προτιμησιακή μεταχείριση των χωρών ΑΚΕ βρίσκεται υπό πίεση τα τελευταία χρόνια, λόγω της αυστηρότερης εφαρμογής των κανόνων του ΠΟΕ, οι οποίοι τείνουν να αποθαρρύνουν τις εμπορικές πολιτικές που εισάγουν διακρίσεις.

Επιπρόσθετα, οι περισσότερες από τις 79 χώρες ΑΚΕ είναι ήδη μέλη του ΠΟΕ και δεσμεύονται από το σύστημα των κανόνων του. Ακόμη, οι οικονομικές συνέπειες των μη αμοιβαίων προτιμήσεων υπήρξαν λιγότερο από ικανοποιητικές. Η απομάκρυνση από τις μονομερείς παραχωρήσεις και η στροφή προς την σταδιακή εδραίωση ενός αμοιβαίου εμπορικού συστήματος κρίνονται θεμελιώδους σημασίας για τις εμπορικές σχέσεις της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ. Η συμβατότητα των EPAs με τους κανόνες του ΠΟΕ στηρίζεται στο άρθρο XXIV της GATT, καθώς και το άρθρο V της GATS για τις υπηρεσίες. Η νομική δικαιολόγηση αυτών των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών βασίζεται στην αρχή του άρθρου XXIV της GATT, που εξαιρεί από την αρχή της μη διάκρισης τις τελωνειακές ενώσεις και τις Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών⁴²⁸.

Αναλυτικότερα, το συγκεκριμένο άρθρο επιτρέπει απόκλιση από τη θεμελιώδη αρχή του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους και την υποχρέωση της μη διάκρισης στις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών, τις τελωνειακές ενώσεις, καθώς και τις ενδιάμεσες συμφωνίες (interim agreements) που οδηγούν στον σχηματισμό ζωνών ελευθέρων συναλλαγών ή τελωνειακών ενώσεων⁴²⁹. Η εν λόγω απόκλιση θεωρείται επιτρεπτή για τα προαναφερθέντα είδη περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, υπό την προϋπόθεση ότι απελευθερώνουν σχεδόν όλο το εμπόριο μεταξύ των μερών και δεν θέτουν εμπόδια έναντι τρίτων χωρών. Επιπρόσθετα, οι EPAs πρέπει να είναι συμβατές με τα

⁴²⁸ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. K. Free Trade Agreements, the WTO and Developing Countries (Emmanuel Opoku Awuku).

⁴²⁹ Bonapas Onguglo, Taisuke Ito, How to make EPAs WTO compatible? Reforming the rules on regional trade agreements, The Lomé Convention and WTO Compatibility. Discussion Paper No. 40, July 2003, European Centre for Development Policy Management (ecdpm), pg. 20-25.

διαλαμβανόμενα στο άρθρο V της GATS, που επιτρέπει τη σύναψη συμφωνιών οικονομικής ολοκλήρωσης για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών μεταξύ των μερών⁴³⁰. Οι απαιτήσεις του συγκεκριμένου άρθρου είναι παράλληλες με εκείνες που διατυπώνονται στο άρθρο XXIV της GATT, δηλαδή «ουσιαστική τομεακή κάλυψη» και «απουσία ή εξάλειψη ουσιαστικά κάθε διάκρισης».

Οι βασικές απαιτήσεις του ΠΟΕ για τις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών που ορίζονται στο άρθρο XXIV της GATT είναι η ουσιαστική εμπορική κάλυψη, η άρση των εμπορικών φραγμών κατά τρίτων χωρών, 10ετής μεταβατική περίοδος για ενδιάμεσες συμφωνίες που οδηγούν στη δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, κοινοποίηση στον ΠΟΕ και εξέταση της συμμόρφωσης, διετή έκθεση σχετικά με τη λειτουργία της οικείας οντότητας⁴³¹. Η συμφωνία εταιρικής σχέσης ΑΚΕ-ΕΕ προβλέπει, επίσης, ότι ο τομέας των υπηρεσιών θα ενσωματωθεί στις EPAs και ως εκ τούτου η σχετική συμφωνία πρέπει να συνάδει με το άρθρο V της GATS.

Οι RTAs που αφορούν τόσο τις ανεπτυγμένες όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου XXIV της GATT. Η συμμετοχή τουλάχιστον μιας ανεπτυγμένης χώρας θέτει την RTA στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου XXIV της GATT. Οι EPAs που συνάπτει η ΕΕ με τα ενδιαφερόμενα κράτη ΑΚΕ αποσκοπούν στην προοδευτική άρση των εμποδίων στο εμπόριο μεταξύ τους, οικοδομώντας σταδιακά ένα σύστημα αμοιβαίου ελεύθερου εμπορίου, που θα υλοποιείται σε πλήρη συμφωνία με τις σχετικές διατάξεις του ΠΟΕ. Ιδιαίτερως σημαντική πρόκληση στα πλαίσια των EPAs συνιστά ο σχεδιασμός των κατάλληλων όρων αμοιβαιότητας και ευελιξίας για τα κράτη ΑΚΕ έναντι της ΕΕ, εν αντιθέσει με το παραδοσιακό σύστημα των μη αμοιβαίων προτιμήσεων, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίζεται η συμμόρφωση με τους ισχύοντες κανόνες του ΠΟΕ.

⁴³⁰ ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016. K. Free Trade Agreements, the WTO and Developing Countries (Emmanuel Opoku Awuku).

⁴³¹ Bonapas Onguglo, Taisuke Ito, How to make EPAs WTO compatible? Reforming the rules on regional trade agreements, The Lomé Convention and WTO Compatibility. Discussion Paper No. 40, July 2003, European Centre for Development Policy Management (ecdpm), pg. 20-25.

3.8. Παρουσίαση της Τρέχουσας Κατάστασης των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης ανά Περιφέρεια

Το 2017 εφαρμόζονταν συνολικά 7 συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης με 29 χώρες ΑΚΕ, εκ των οποίων 14 χώρες της Καραϊβικής, 13 χώρες της Αφρικής και 2 χώρες του Ειρηνικού. Στα πλαίσια αυτών των συμφωνιών, η ΕΕ χορηγεί αδασολόγητη και χωρίς ποσοτώσεις πρόσβαση για όλα τα προϊόντα των χωρών ΑΚΕ, από την πρώτη ημέρα εφαρμογής της εκάστοτε συμφωνίας. Από την πλευρά τους, οι χώρες ΑΚΕ δεσμεύονται να απελευθερώσουν περίπου το 80% των εμπορικών συναλλαγών εντός 15 - 20 ετών. Οι κανόνες καταγωγής, καθώς και οι ειδικές διασφαλίσεις αποσκοπούν στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης, της διαφοροποίησης των εξαγωγών και της περιφερειακής ολοκλήρωσης στις χώρες - εταίρους⁴³².

Η παροχή στήριξης από την ΕΕ για την υλοποίηση των EPAs στοχεύει ιδίως στην υποστήριξη της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, στην αύξηση των εμπορικών συναλλαγών και στην προσέλκυση επενδύσεων. Στα πλαίσια των EPAs με τις χώρες ΑΚΕ παρέχεται αναπτυξιακή βοήθεια σχετική με το εμπόριο, ενώ διατίθενται, επίσης, χρηματοδοτικοί πόροι του ΕΤΑ. Ο μοναδικός συνδυασμός της βοήθειας για το εμπόριο, της στήριξης για την υλοποίηση των EPAs και του ευρωπαϊκού εξωτερικού επενδυτικού σχεδίου θα προσφέρει τη δυνατότητα στους εταίρους να αξιοποιήσουν περαιτέρω τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι νέες εμπορικές συμφωνίες.

3.8.1. Περιφέρεια Αφρικής

Οι διαπραγματεύσεις για μια περιφερειακή ΕΡΑ μεταξύ της ΕΕ και 16 χωρών της Δυτικής Αφρικής⁴³³ ολοκληρώθηκαν το Φεβρουάριο 2014 και το κείμενο μονογραφήθηκε στις 30 Ιουνίου του ίδιου έτους. Όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ και 13 χώρες της Δυτικής Αφρικής υπέγραψαν την ΕΡΑ το Δεκέμβριο του 2014, εκτός από τη Νιγηρία, τη Μαυριτανία και τη Γκάμπια. Η Γκάμπια την υπέγραψε στις 9 Αυγούστου 2018⁴³⁴ και η

⁴³² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕπΙ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

⁴³³ Οι χώρες της περιφέρειας Δυτικής Αφρικής (West Africa) είναι οι 16 ακόλουθες: Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Πράσινο Ακρωτήρι, Γκάμπια, Γκάνα, Γουινέα, Γουινέα-Μπισσάου, Ακτή Ελεφαντοστού, Λιβερία, Μάλι, Μαυριτανία, Νίγηρας, Νιγηρία, Σενεγάλη, Σιέρρα Λεόνε και Τόγκο.

⁴³⁴ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

Μαυριτανία στις 21 Σεπτεμβρίου 2018. Συνεπώς, η Νιγηρία παραμένει η μόνη χώρα της Δυτικής Αφρικής, που δεν έχει ακόμη υπογράψει την EPA. Μετά την υπογραφή όλων των μερών, η EPA θα υποβληθεί για επικύρωση. Εν τω μεταξύ, δύο κράτη της περιοχής, η Ακτή Ελεφαντοστού και η Γκάνα, υπέγραψαν και κύρωσαν τις διμερείς ενδιάμεσες EPAs τους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε την έγκρισή του τον Δεκέμβριο του 2016 και αμφότερες οι ενδιάμεσες συμφωνίες τέθηκαν σε προσωρινή εφαρμογή.

Στην περιοχή της Κεντρικής Αφρικής⁴³⁵, το Καμερούν είναι η μόνη χώρα που υπέγραψε την EPA με την ΕΕ στις 15 Ιανουαρίου 2009. Η συμφωνία εφαρμόζεται προσωρινά από τις 4 Αυγούστου 2014. Η τέταρτη συνεδρίαση έχει προγραμματιστεί να λάβει χώρα στη Γιαουντέ τον Φεβρουάριο του 2019. Οι συζητήσεις μεταξύ των μερών συνεχίζονται για την εμβάθυνση της εφαρμογής της EPA, ενώ διεξάγονται διαπραγματεύσεις για τη σύναψη κοινού πρωτοκόλλου σχετικά με τους κανόνες καταγωγής⁴³⁶. Παράλληλα, οι επαφές μεταξύ χωρών της Κεντρικής Αφρικής και της ΕΕ σχετικά με την προσχώρηση και άλλων χωρών της περιοχής συνεχίζονται. Ωστόσο, δεν έχει υπογραφεί περιφερειακή EPA μέχρι σήμερα.

Η Κοινότητα της Ανατολικής Αφρικής - EAC⁴³⁷ έχει ολοκληρώσει επιτυχώς τις διαπραγματεύσεις για μια EPA με την Ένωση από τον Οκτώβριο του 2014. Η συγκεκριμένη EPA καλύπτει όχι μόνο το εμπόριο αγαθών, αλλά και την αναπτυξιακή συνεργασία. Την 1η Σεπτεμβρίου 2016, η Κένυα και η Ρουάντα, όπως και η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της, υπέγραψαν την EPA μεταξύ της EAC και της ΕΕ. Η διαδικασία κύρωσης με την Κένυα και τη Ρουάντα βρίσκεται σε εξέλιξη, ενώ η Ουγκάντα και το Μπουρούντι εξετάζουν το ενδεχόμενο να υπογράψουν την EPA⁴³⁸.

Η διαπραγμάτευση με τις 11 συνολικά χώρες της περιφέρειας Ανατολικής και Νοτιότερης Αφρικής, εφεξής ESA⁴³⁹, δεν έχει καταλήξει ακόμη στη σύναψη EPA. Το 2009, η Ένωση και 4 χώρες ESA, ο Μαυρίκιος, οι Σεϋχέλλες, η Ζιμπάμπουε και η Μαδαγασκάρη, υπέγραψαν ενδιάμεση EPA, που έχει τεθεί σε προσωρινή εφαρμογή από

⁴³⁵ Η περιφέρεια Κεντρικής Αφρικής (Central Africa) αποτελείται από τις εξής 9 χώρες: Καμερούν, Δημοκρατία Κεντρικής Αφρικής, Τσαντ, Κονγκό, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Ισημερινή Γουινέα, Γκαμπόν, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε.

⁴³⁶ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

⁴³⁷ Η Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής (East African Community) είναι μια ομοιογενής, γεωγραφικά και οικονομικά, περιφέρεια που αποτελείται από την Κένυα, την Ουγκάντα, την Τανζανία, τη Ρουάντα, το Μπουρούντι και το Σουδάν.

⁴³⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστώτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴³⁹ Στην Περιφέρεια Ανατολικής και Νοτιότερης Αφρικής (Eastern and Southern Africa), εφεξής ESA, περιλαμβάνονται οι ακόλουθες χώρες: Κομόρες, Μαδαγασκάρη, Μαυρίκιος, Σεϋχέλλες, Τζιμπουτί, Αιθιοπία, Ερυθραία, Σουδάν, Μαλάουι, Ζάμπια και Ζιμπάμπουε.

τις 14 Μαΐου 2012. Τα μέρη διερευνούν το πεδίο και τους στόχους μιας ενδεχόμενης εμβάθυνσης της τρέχουσας συμφωνίας⁴⁴⁰.

Η υπογραφή EPA από την Ένωση με 6 χώρες της Κοινότητας για την Ανάπτυξη της Μεσημβρινής Αφρικής (ΚΑΜΑ) αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο τον Ιούνιο του 2016. Η συμφωνία εφαρμόζεται προσωρινά από τον Οκτώβριο του 2016. Πέραν των κλασικών εμπορικών διατάξεων, η ΕΕ καθώς και οι συμμετέχουσες χώρες της ΚΑΜΑ, Μποτσουάνα, Λεσότο, Ναμίμπια, Νότια Αφρική, Σουαζιλάνδη και Μοζαμβίκη, έχουν δεσμευτεί για μια εταιρική σχέση με επίκεντρο την αειφόρο ανάπτυξη, την τήρηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων⁴⁴¹. Η EPA υποστηρίζει άμεσα την οικονομική ολοκλήρωση της περιοχής, ευνοώντας στενότερους δεσμούς μεταξύ των έξι χωρών. Κατά τη διάρκεια του 2017, πρώτου πλήρους έτους υλοποίησης της EPA, η ΕΕ και η Νότια Αφρική χρησιμοποίησαν εκτενώς τις πρόσφατα ελευθερωμένες δασμολογικές κλάσεις. Όσον αφορά την Μποτσουάνα, το Λεσότο, τη Ναμίμπια και τη Σουαζιλάνδη, οι εξαγωγές συμπτκνωμάτων αναψυκτικών, καθώς και τροπικών φρούτων και καρπών προς την ΕΕ παρουσίασαν αύξηση. Τον Οκτώβριο του 2017 διοργανώθηκε στη Νότια Αφρική το πρώτο φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, όπου συζητήθηκε ο ρόλος της EPA στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των εργασιακών και περιβαλλοντικών της πτυχών⁴⁴².

3.8.2. Περιφέρεια Καραϊβικής

Οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη EPA μεταξύ της Ένωσης και των 15 χωρών της CARIFORUM ξεκίνησαν στις 16.4.2004. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εν λόγω διαπραγματεύσεις κατέληξαν επιτυχώς στη σύναψη πλήρους EPA, την οποία η ΕΕ μονόγραψε στις 16.12.2007. Όλες οι χώρες CARIFORUM υπέγραψαν την EPA στις 15.10.2008 πλην της Αϊτής, χώρας ΛΑΧ, που υπέγραψε στις 11.12.2009, ολοκληρώνοντας την περιφερειακή συμφωνία. Η EPA γνωστοποιήθηκε στον ΠΟΕ και εφαρμόζεται προσωρινά από τις 29.12.2008. Ακόμη, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό

⁴⁴⁰ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

⁴⁴¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ για την υλοποίηση των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2016 - 31 Δεκεμβρίου 2016, Βρυξέλλες, 9.11.2017, COM(2017) 654 final.

⁴⁴² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

Κοινοβούλιο στις 25.3.2009⁴⁴³.

Υπό το πρίσμα αυτό, βασικός εταίρος της ΕΕ στον διαπεριφερειακό διάλογο είναι η CARIFORUM⁴⁴⁴. Στα πλαίσια της ΕΡΑ, τα κοινά θεσμικά όργανά της συναντώνται τακτικά από το 2010. Ειδικότερα, το κοινό συμβούλιο CARIFORUM - ΕΕ πραγματοποίησε την 4^η συνάντησή του στις Βρυξέλλες τον Νοέμβριο του 2017⁴⁴⁵. Η Επιτροπή Εμπορίου και Ανάπτυξης πραγματοποίησε την 8^η συνεδρίασή της στη St. Lucia στις 6.12. Η συμβουλευτική επιτροπή που εκπροσωπεί την κοινωνία των πολιτών πραγματοποίησε την 4^η σύνοδό της στη Σεντ Λουσία στις 3 και 4.12.

3.8.2.1. Πλήρης ΕΡΑ της ΕΕ με το φόρουμ των κρατών ΑΚΕ της Καραϊβικής - CARIFORUM

Τον Οκτώβριο του 2008, η ΕΕ υπέγραψε πλήρη ΕΡΑ με την ομάδα CARIFORUM, την οποία συναπαρτίζουν 15 κράτη της Καραϊβικής⁴⁴⁶. Το 2008 μεταξύ της Ένωσης και της Ομάδας CARIFORUM υπογράφηκε η πρώτη περιφερειακή συμφωνία⁴⁴⁷, που τέθηκε σε προσωρινή ισχύ μέσα στον ίδιο χρόνο. Συγκεκριμένα, εφαρμόζεται προσωρινά από τις 29 Δεκεμβρίου 2008. Στο σημείο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι η σύναψη ενδιάμεσης ΕΡΑ δεν αποτέλεσε ποτέ επιλογή για την Καραϊβική, διότι το 60% του ΑΕΠ της περιφέρειας προέρχεται από τις υπηρεσίες, με το ποσοστό να αγγίζει το 90% στην Αντίγκουα και τις Μπαχάμες.

Η εν προκειμένω ΕΡΑ προβλέπει από 1.1.2008 αδασολόγητη και χωρίς ποσοτώσεις πρόσβαση των προϊόντων CARIFORUM στην ενωσιακή αγορά, με μεταβατικές διατάξεις για τη ζάχαρη, αδασολόγητη από 1.10.2009, και το ρύζι, αδασολόγητο από 1.1.2010. Αντιστοίχως, οι εξαγωγές της Ένωσης στις χώρες CARIFORUM θα απελευθερωθούν σταδιακά, εντός μεταβατικής περιόδου 25 ετών⁴⁴⁸. Το 61% αυτών προβλέπεται να απελευθερωθεί εντός 10 ετών, το 82% εντός 15 ετών και

⁴⁴³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστάτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴⁴⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Λατινική Αμερική και Καραϊβική, Θεματολογικά Δελτία για την ΕΕ, 2018.

⁴⁴⁵ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

⁴⁴⁶ Η ομάδα CARIFORUM αποτελείται από τις ακόλουθες 15 χώρες: Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίτζ, Κοινοπολιτεία της Δομίνικα, Δομινικανή Δημοκρατία, Γρενάδα, Γουιάνα, Αϊτή, Τζαμάικα, Σάντα Λουσία, Σαιντ Κιτς και Νέβις, Σαιντ Βίνσεντ και Γρεναδίνες, Σουρινάμ, Τρινιδάδ και Τομπάγκο.

⁴⁴⁷ Council of the EU, ΣΟΕΣ με την περιοχή της Καραϊβικής, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.

⁴⁴⁸ Άρθρο 16 και Παράρτημα ΙΙΙ της ΕΡΑ. ΕΕ L 289/Ι/92 της 30.10.2008.

τελικά το 87% εντός 25 ετών. Από τη δασμολογική απελευθέρωση θα εξαιρεθούν τα ευαίσθητα προϊόντα, που θα προσδιοριστούν από κάθε χώρα CARIFORUM χωριστά.

Συν τοις άλλοις, η EPA συμπεριλαμβάνει διευκολύνσεις για τις υπηρεσίες και τις επενδύσεις, βελτιωμένους κανόνες καταγωγής και μέτρα διασφάλισης με ασύμμετρο τρόπο εφαρμογής υπέρ των συγκεκριμένων χωρών. Η ενίσχυση της αναπτυξιακής συνεργασίας επιδιώκεται μέσω του 10^{ου} ETA για τα έτη 2008-2013 και του 11^{ου} ETA για τα έτη 2014-2020. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρώτες μειώσεις δασμών για τις εισαγωγές ενωσιακών προϊόντων στην Καραϊβική συμφωνήθηκε να συντελεστούν από 1.1.2011. Εντούτοις, οι περισσότερες χώρες δεν κατάφεραν να συμμορφωθούν με την εν λόγω προθεσμία. Στα μέσα Μαΐου 2011, μόνο τα Σαιντ Κιτς και Νέβις και η Γουιάνα ενημέρωσαν ότι προέβησαν σε μειώσεις δασμών.

3.8.2.2. Καινοτόμα στοιχεία των EPAs, όπως αποτυπώνονται στην EPA ΕΕ-CARIFORUM

Βασικά καινοτόμα στοιχεία των EPAs, που αποτυπώνονται στην εξεταζόμενη EPA μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της ομάδας CARIFORUM, αποτελούν ο αναπτυξιακός προσανατολισμός και η παροχή αδασμολόγητης πρόσβασης στην ενωσιακή αγορά για τις εν λόγω χώρες της Καραϊβικής με αντίστοιχη πρόβλεψη για προοδευτικές μειώσεις των δασμών και των ποσοτώσεων επί των εξαγόμενων ενωσιακών προϊόντων, μετά από μακρές μεταβατικές περιόδους, από την πλευρά των χωρών αυτών. Μεγαλύτερες χώρες CARIFORUM, όπως η Δομινικανή Δημοκρατία, προέβησαν σε δεσμεύσεις μεγαλύτερων μειώσεων κατά την εισαγωγή ενωσιακών προϊόντων σε σχέση με άλλες, μικρότερες χώρες. Οι εξαγωγές της Ένωσης στις χώρες CARIFORUM θα απελευθερωθούν σταδιακά, ενώ ήδη σημειώνονται κάποιες μειώσεις δασμών για τις εισαγωγές ενωσιακών προϊόντων στην Καραϊβική, όπως παραδείγματος χάριν από τα Σαιντ Κιτς και Νέβις και τη Γουιάνα. Βέβαια, οι περισσότερες χώρες βρίσκονται στη διαδικασία προσπαθειών για την εφαρμογή των μειώσεων.

Διαπιστώνονται ποικίλες ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες συνεργασίας στα πλαίσια της συγκεκριμένης EPA, που ξεπερνούν τις παραδοσιακές μειώσεις δασμών και ποσοτώσεων και δεν περιορίζονται στο εμπόριο αγαθών⁴⁴⁹. Η EPA που διέπει πλέον τις σχέσεις ΕΕ-Καραϊβικής παρέχει ένα διαρθρωμένο πλαίσιο για διάλογο και συνεργασία

⁴⁴⁹ EUROPEAID/129783/C/SER/multi, Lot 1: Studies and Technical assistance in all sectors, 2013/325520. Monitoring the Implementation & Results of the Cariforum-EU EPA Agreement. Final Report- Executive Summary, September 2014.

με μεγαλύτερο εύρος και βάθος. Τα συμβαλλόμενα μέρη εργάζονται για την περαιτέρω εφαρμογή των διαφόρων πτυχών της EPA, ιδίως όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα πρόσβασης στην αγορά, τις υπηρεσίες και τις θεσμικές διατάξεις, καθώς και την παροχή τεχνικής βοήθειας σε σχετικές πτυχές⁴⁵⁰. Επιπλέον, οι εταίροι θα διαπραγματευθούν συμφωνία για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων, προκειμένου να καλυφθεί το αξιοσημείωτο κενό σ' αυτό το πεδίο. Δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί η αναφορά στη συμφωνία των μερών για τη δημιουργία ενός κοινού συστήματος παρακολούθησης της EPA. Αμφότερα τα μέρη έχουν τονίσει τη σημασία της εφαρμογής κοινού μηχανισμού για την εποπτεία της συμφωνίας⁴⁵¹.

Η EPA αποτελεί μια ιδιαίτερος φιλόδοξη και ευρείας κλίμακας συμφωνία, καλύπτοντας θεματικές, όπως ο τομέας των υπηρεσιών, η προσέλκυση επενδύσεων, καθώς και η αυξημένη στήριξη για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. Η συνεργασία για την αντιμετώπιση των φραγμών SPS και TBT απολαμβάνει, επίσης, σημαντική στήριξη στο πλαίσιο του ETA, αν και βρίσκεται ακόμη στα προκαταρκτικά στάδια⁴⁵². Στα επόμενα βήματα των συμβαλλομένων εταίρων, συγκαταλέγεται η μελέτη για την εκ των υστέρων αξιολόγηση της EPA EE - CARIFORUM των 10 ετών που θα εκπονηθεί το 2019, καθώς και μια κοινή αξιολόγηση που θα παραδοθεί το 2020.

3.8.2.3. Πραγματοποιώντας την αποτίμηση προόδου και αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της EPA Ένωσης- CARIFORUM

Το 2013 ξεκίνησε μια προκαταρκτική αξιολόγηση του πραγματικού αντικτύπου της EPA EE-CARIFORUM για το διάστημα 2008-2013, ενώ τα σχετικά ευρήματα καταγράφηκαν σε έκθεση το 2014. Η εφαρμογή της EPA δοκιμάστηκε έντονα και προχώρησε μετά δυσκολιών που προέκυψαν και την επηρέασαν δραστικά, όπως η παγκόσμια οικονομική ύφεση, εντός της οποίας τα συμβαλλόμενα μέρη της EPA κλήθηκαν να εστιάσουν τις προσπάθειές τους στην εφαρμογή μιας πολύπλοκης και ευρείας κλίμακας συμφωνίας. Σ' αυτό το πλαίσιο, η μακροπρόθεσμη προοπτική της EPA

⁴⁵⁰ European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

⁴⁵¹ Council of the EU, Κοινό ανακοινωθέν της τέταρτης συνόδου του Συμβουλίου CARIFORUM-EE της 17ης Νοεμβρίου 2017, Δελτίο Τύπου 675/17, 17/11/2017.

⁴⁵² EUROPEAID/129783/C/SER/multi, Lot 1: Studies and Technical assistance in all sectors, 2013/325520. Monitoring the Implementation & Results of the Cariforum-EU EPA Agreement. Final Report- Executive Summary, September 2014.

υπερκεράστηκε κατάδηλα από τις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες για την επίλυση πιεστικών προβλημάτων που εντάθηκαν λόγω της κρίσης.

Ένα κύριο πόρισμα της πρώτης πενταετούς επισκόπησης της EPA επισημαίνει ότι οι εξαγωγές των χωρών CARIFORUM προς την ΕΕ φαίνεται να έχουν δεχθεί περιορισμένη επίδραση από την EPA. Εντούτοις, υπό όρους πραγματικών εξαγωγικών ροών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, διαπιστώνεται μια σαφής επίδραση της EPA στις εξαγωγές από την Δομινικανή Δημοκρατία τόσο στη γεωργία (μπανάνες, ζάχαρη, πούρα, φρούτα, λαχανικά και κακάο), όσο και τη βιομηχανία (ιατρικές προμήθειες, ηλεκτρονικός εξοπλισμός, υφάσματα και υποδήματα). Ακόμη και για τα προϊόντα που η συμφωνία δεν δημιούργησε νέα πρόσβαση στην ενωσιακή αγορά, η EPA λειτούργησε ως σαφές μήνυμα στους Δομινικανούς εξαγωγείς να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες εμπορικές ευκαιρίες⁴⁵³. Επιπλέον, η EPA επέδρασε σημαντικά στις εξαγωγές των υπολοίπων χωρών της Περιφέρειας, κυρίως στο ρύζι, τις κατεψυγμένες γαρίδες, τα εσπεριδοειδή και το ρούμι.

Αναφορικά με το εμπόριο αγαθών, η μελέτη υπογραμμίζει ότι πρέπει να καταβληθούν συνεχείς προσπάθειες από τα μέρη για την εφαρμογή των υποχρεώσεων και την ενεργοποίηση των βασικών διατάξεων. Οι εργώδεις προσπάθειες των εταίρων πρέπει, επίσης, να επικεντρωθούν στη χρήση καινοτόμων διατάξεων βάσει της EPA όσον αφορά το εμπόριο υπηρεσιών και επενδύσεων, ώστε να υλοποιηθεί η δυνατότητα που προσφέρει η EPA για μετατροπή της πρόσβασης στην αγορά σε ουσιαστική παρουσία στην αγορά των παρόχων υπηρεσιών του CARIFORUM⁴⁵⁴. Η εν λόγω πρόκληση παραμένει ανοικτή για τις χώρες του CARIFORUM. Όσον αφορά τις βασικές πτυχές της αειφόρου ανάπτυξης, ιδίως τα ζητήματα της φτώχειας, της εργασίας και του περιβάλλοντος, η EPA είχε ελάχιστη ορατή επίδραση, καθώς οι σχετικοί δείκτες αντανakλούν κυρίως τα μετά το 2008 αποτελέσματα της ύφεσης.

Η μελέτη καταδεικνύει ότι η EPA επηρέασε θετικά κάποιες εκφάνσεις των ενδοπεριφερειακών πολιτικών. Για παράδειγμα, η διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την EPA ενεργοποίησε τις ιδιωτικές επενδύσεις μεταξύ αφενός της Δομινικανής Δημοκρατίας και αφετέρου του Τρινιδάδ και του Τομπάγκο, εν μέρει μέσω εμπορικών αποστολών της ΕΕ, χρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο της Συμφωνίας. Επιπλέον, οι

⁴⁵³ EUROPEAID/129783/C/SER/multi, Lot 1: Studies and Technical assistance in all sectors, 2013/325520. Monitoring the Implementation & Results of the Cariforum-EU EPA Agreement. Final Report- Executive Summary, September 2014.

⁴⁵⁴ Council of the EU, Κοινό ανακοινωθέν της τέταρτης συνόδου του Συμβουλίου CARIFORUM-ΕΕ της 17ης Νοεμβρίου 2017, Δελτίο Τύπου 675/17, 17/11/2017.

Μπαχάμες έχουν δρομολογήσει διάφορες πρωτοβουλίες για τη δημιουργία μιας ευρείας πλατφόρμας εξαγωγών για την CARIFORUM, που θα βασίζεται στην προστιθέμενη αξία και στην εφαρμογή των υποχρεωτικών περιφερειακών προτιμήσεων της EPA⁴⁵⁵.

Η έκθεση του 2014 για τα αποτελέσματα της EPA κατά την ερευνώμενη περίοδο 2008-2013 καταλήγει στη διαπίστωση ότι μια τόσο φιλόδοξη και ευρέος φάσματος συμφωνία, όπως η εν λόγω EPA, θα πρέπει να λειτουργήσει ως ένα αξιοπρόσεκτο σινιάλο που θα δώσει το μήνυμα προς τις εταιρείες, τους επιχειρηματίες και άλλους σχετικούς παράγοντες της αγοράς ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος είναι ευρέως ανοικτό στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες του άλλου και κάθε νέα εμπορική δραστηριότητα είναι ευπρόσδεκτη. Η ενεργός αξιοποίηση των προσφερόμενων εμπορικών ευκαιριών τόσο από την Ένωση όσο και από τις χώρες της Καραϊβικής ίσως μακροπρόθεσμα αποδειχθεί ότι συνιστά το κυριότερο όφελος από το πολλά υποσχόμενο κανάλι της EPA.

Πιο πρόσφατα σημαντικά στοιχεία δίνουν οι εκθέσεις της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των ΣΕΣ για τα έτη 2016 και 2017. Στις εν λόγω εκθέσεις, παρατίθενται πορίσματα για τις EPAs, ενώ συγκεκριμένα παρουσιάζονται ευρήματα για την EPA της Ένωσης – CARIFORUM, που εξετάζεται εν προκειμένω. Στην Καραϊβική, οι εξαγωγές προς την ΕΕ είχαν πτωτική πορεία από το 2013, με κάποιες εξαιρέσεις. Το 2016 σημειώθηκε μείωση κατά 23%, η οποία οφειλόταν στην πτώση των τιμών των βασικών προϊόντων που έπληξε τις εξαγωγές του Τρινιδάδ και Τομπάγκο⁴⁵⁶. Υποδηλώνεται, λοιπόν, μια περιορισμένη επίδραση της EPA όσον αφορά τις εξαγωγές των χωρών CARIFORUM προς την Ένωση. Η προαναφερθείσα πτωτική πορεία ανακόπηκε, καθώς το 2017 οι εξαγωγές των χωρών της Καραϊβικής προς την ΕΕ αυξήθηκαν κατά 12%, παρά τις παρατηρούμενες μειώσεις των εξαγωγών μπανάνας, κακάο και ρυζιού λόγω των κυκλώνων⁴⁵⁷.

Επιπρόσθετα, οι επενδύσεις της ΕΕ στις επικράτειες των εταίρων του Cariforum παρέμειναν σταθερές το 2016, ενώ έχουν αυξηθεί οι επενδύσεις του Cariforum στην ΕΕ. Αναφορικά με την αναπτυξιακή βοήθεια στην Καραϊβική, διατέθηκαν πάνω από 100 εκατ. EUR στο περιφερειακό πρόγραμμα για τις χώρες Cariforum στο πλαίσιο του 11^{ου}

⁴⁵⁵ EUROPEAID/129783/C/SER/multi, Lot 1: Studies and Technical assistance in all sectors, 2013/325520. Monitoring the Implementation & Results of the Cariforum-EU EPA Agreement. Final Report- Executive Summary, September 2014.

⁴⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ για την υλοποίηση των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2016 - 31 Δεκεμβρίου 2016, Βρυξέλλες, 9.11.2017, COM(2017) 654 final.

⁴⁵⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης προς ενίσχυση των διαδικασιών περιφερειακής συνεργασίας και ολοκλήρωσης. Εντούτοις, καθίσταται αναγκαίο να αναφερθεί ότι οι χώρες της Καραϊβικής δεν έχουν αποκομίσει ακόμη τα σημαντικά οφέλη που απορρέουν από την ελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών.

Διάφοροι παράγοντες έχουν συντελέσει επιβαρυντικά, συμπεριλαμβανομένων της πλημμελούς υλοποίησης για ορισμένους εταίρους, της έλλειψης δυνατοτήτων προσφοράς, αλλά και των καθεστώτων θεωρήσεων των κρατών-μελών της ΕΕ και της έλλειψης στοιχείων σχετικά με τις υπηρεσίες⁴⁵⁸. Προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα συγκεκριμένα ζητήματα, οι εταίροι της ΕΡΑ συμφώνησαν στη δημιουργία ειδικής επιτροπής εμπορίου στον τομέα των υπηρεσιών. Η συμβουλευτική επιτροπή που εκπροσωπεί την κοινωνία των πολιτών, κατά την 3^η συνεδρίασή της το 2017, πρότεινε την έγκαιρη θέσπιση μηχανισμού παρακολούθησης, ενώ παράλληλα τόνισε την ανάγκη συμμόρφωσης με τις κοινωνικές πτυχές και τα βασικά εργασιακά πρότυπα στα πλαίσια υλοποίησης της ΕΡΑ.

Στις 17 Νοεμβρίου 2017, πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες η 4^η σύνοδος του κοινού Συμβουλίου CARIFORUM - ΕΕ στο πλαίσιο της ΕΡΑ μεταξύ τους. Πραγματοποιώντας τον απολογισμό της εφαρμογής της ΕΡΑ, η σύνοδος αναγνώρισε ότι επιτεύχθηκε σημαντική πρόοδος σε βασικά θέματα, συμπεριλαμβανομένων της συνεργασίας για την ανάπτυξη, της γεωργίας και της αλιείας. Ωστόσο, υφίστανται σοβαρές προκλήσεις σε άλλους σημαντικούς τομείς της εφαρμογής, όπως οι υπηρεσίες και η πολιτιστική συνεργασία. Ως εκ τούτου, παρότρυνε αμφότερα τα μέρη να εργασθούν για την εξεύρεση αποτελεσματικών λύσεων. Επιπλέον, η σύνοδος έδωσε έμφαση στην ανάγκη για αποτελεσματική πρόσβαση του CARIFORUM στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών της ΕΕ, καθώς και για επαρκή συνοδευτικά μέτρα⁴⁵⁹.

Αμφότερες οι πλευρές επιβεβαίωσαν ως βασικό καθήκον τη βελτίωση της επικοινωνίας και της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις ευκαιρίες και τα οφέλη της ΕΡΑ. Η σύνοδος επισήμανε ότι η πρόσφατη συγκρότηση της ειδικής ομάδας γεωργίας και αλιείας αποτελεί θετική εξέλιξη, ενώ εξέφρασε ικανοποίηση για τη συνεχιζόμενη πρόοδο σε τεχνικό επίπεδο σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων. Επιτακτικής σημασίας κρίνεται η έγκαιρη δημιουργία και εφαρμογή κοινού μηχανισμού για την

⁴⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

⁴⁵⁹ Council of the EU, Κοινό ανακοινωθέν της τέταρτης συνόδου του Συμβουλίου CARIFORUM-ΕΕ της 17ης Νοεμβρίου 2017, Δελτίο Τύπου 675/17, 17/11/2017.

εποπτεία της ΕΡΑ, ώστε να μπορέσει να χρησιμεύσει στη δεύτερη πενταετή επανεξέταση της συμφωνίας που θα πραγματοποιηθεί το 2020.

3.8.3. Περιφέρεια Ειρηνικού

Η ενδιάμεση ΕΡΑ υπεγράφη από την Παπούασία-Νέα Γουινέα (ΠΝΓ) στις 30.7.2009 και από τις νήσους Φίτζι στις 11.12.2009. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε τη συναίνεσή του για την επικύρωση της ενδιάμεσης ΕΡΑ της ΕΕ με την Παπούασία-Νέα Γουινέα και τις νήσους Φίτζι τον Ιανουάριο του 2011. Η Παπούασία-Νέα Γουινέα επικύρωσε τη συμφωνία τον Μάιο του 2011. Τον Ιούλιο του 2014, οι Νήσοι Φίτζι αποφάσισαν να ξεκινήσουν να εφαρμόζουν προσωρινά την ΕΡΑ. Από τις 14 χώρες του Ειρηνικού, η Παπούασία-Νέα Γουινέα και οι Νήσοι Φίτζι αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών συναλλαγών ΕΕ-Ειρηνικού⁴⁶⁰, αποτελώντας τις δύο μεγαλύτερες εξαγωγικές χώρες της περιφέρειας Ειρηνικού προς την ΕΕ. Η Σαμόα βρίσκεται σε διαδικασία προσχώρησης στην ενδιάμεση ΕΡΑ, ενώ οι Νήσοι του Σολομώντος έχουν εκφράσει την πρόθεσή τους να προσχωρήσουν στη συμφωνία⁴⁶¹.

Στις 29 Νοεμβρίου 2018 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε τη συγκατάθεσή του και στις 6 Δεκεμβρίου το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε την προσχώρηση της Σαμόα στην ΕΡΑ. Στις 23 Οκτωβρίου 2018, η ΕΕ ολοκλήρωσε τις διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά για την προσχώρηση των Νήσων Σολομώντος στην ΕΡΑ. Ακόμη, στις 19 Ιουλίου 2018, η Τόνγκα ενημέρωσε την ΕΕ για την πρόθεσή της να προσχωρήσει στην ΕΡΑ⁴⁶². Αναφορικά με την εφαρμογή της ΕΡΑ στην περιφέρεια Ειρηνικού, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η Παπούασία-Νέα Γουινέα συνεχίζει να προωθεί δυναμικά τις εξαγωγές παρασκευασμένων και διατηρημένων προϊόντων ψαριών, κυρίως κονσέρβες τόνου⁴⁶³. Το 2017 οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 48,7%.

⁴⁶⁰ Council of the EU, ΣΟΕΣ με την περιοχή του Ειρηνικού, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.

⁴⁶¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ειρηνικός, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση 2018.

⁴⁶² European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018.

⁴⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το ΕΚ, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

3.9. Η διαμόρφωση μιας νέας φιλόδοξης εταιρικής σχέσης της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ μετά το Κοτονού – 2020

Η Συμφωνία του Κοτονού αποτελεί το νομικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις της ΕΕ με 79 χώρες ΑΚΕ. Συνιστά ένα από τα πλέον ολοκληρωμένα σχήματα συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των αναπτυσσόμενων χωρών μέσω των τριών πυλώνων της αναπτυξιακής συνεργασίας, της πολιτικής συνεργασίας και της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας. Η συμφωνία εταιρικής σχέσης του Κοτονού, η οποία υπεγράφη το 2000 για περίοδο 20 ετών, πρόκειται να λήξει τον Φεβρουάριο του 2020⁴⁶⁴. Ως εκ τούτου, έχουν δρομολογηθεί εργασίες από την πλευρά της Ένωσης, ώστε να τεθούν οι βάσεις για τη μελλοντική εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ. Η αναθεώρηση της τρέχουσας συμφωνίας παρουσιάζεται ως μια σημαντική ευκαιρία για την περαιτέρω εμβάθυνση της εταιρικής σχέσης, αλλά και τον εκσυγχρονισμό της, ώστε να ανταποκρίνεται επιτυχώς στις παγκόσμιες εξελίξεις.

Η παρούσα επανεξέταση των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ λαμβάνει χώρα σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο και ολοένα πιο πολυπολικό κόσμο, που έχει αλλάξει ουσιωδώς μετά τη σύναψη της συμφωνίας του Κοτονού, πριν από σχεδόν δύο δεκαετίες⁴⁶⁵. Τα παγκόσμια και περιφερειακά πλαίσια τόσο στην ΕΕ όσο και στις χώρες ΑΚΕ έχουν μεταβληθεί σε σημαντικό βαθμό. Νέες παγκόσμιες προκλήσεις αναδύονται, καθώς και καινούριες ευκαιρίες που πρέπει να αξιοποιηθούν. Η εταιρική σχέση θα καθοδηγεί τις κοινές προσπάθειες των εταίρων για την αντιμετώπιση πειστικών προκλήσεων, όπως η κλιματική αλλαγή, η ειρήνη και η ασφάλεια⁴⁶⁶. Επιπλέον, δεν έχουν δοθεί πειστικές και κοινές απαντήσεις σε σημαντικές προκλήσεις, όπως η μετανάστευση και η κινητικότητα. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η αναθεώρηση των βασικών στόχων της εταιρικής σχέσης, ώστε να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα.

Η ΕΕ επιδιώκει μια συνολική πολιτική συμφωνία που θα καθορίζει ένα σύγχρονο θεματολόγιο, το οποίο να πλαισιώνεται από τους χάρτες πορείας για τη βιώσιμη ανάπτυξη που έχουν συμφωνηθεί διεθνώς. Πιο συγκεκριμένα, το θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών με ορίζοντα το 2030 - οι ΣΒΑ, το πρόγραμμα δράσης της Αντίς

⁴⁶⁴ Council of the Eu, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.

⁴⁶⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Έγγραφο Διαβούλευσης, Προς μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού μετά το 2020, Στρασβούργο, 6.10.2015, JOIN(2015) 33 final.

⁴⁶⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η ομάδα κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού ξεκινούν διαπραγματεύσεις για μια νέα συμφωνία εταιρικής σχέσης, Δελτίο Τύπου P/18/5902, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018.

Αμπέμπα, η συμφωνία του Παρισιού. Στις 22 Ιουνίου 2018, το Συμβούλιο ενέκρινε τη διαπραγματευτική εντολή για τη μελλοντική συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ. Οι χώρες ΑΚΕ ενέκριναν τη διαπραγματευτική τους θέση στις 30 Μαΐου 2018 στο Συμβούλιο Υπουργών ΑΚΕ⁴⁶⁷. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών για την εξέταση των διατάξεων που θα διέπουν στο μέλλον τις σχέσεις τους είναι κρίσιμης σημασίας. Φιλοδοξία τους αποτελεί η μετατροπή της σημερινής εταιρικής σχέσης σε ένα αναπτυξιακό πλαίσιο που θα βασίζεται σε μια σύγχρονη πολιτική συμμαχία⁴⁶⁸. Χρειάζεται διεξοδική επανεξέταση, ώστε η διαμόρφωση μιας ανανεωμένης εταιρικής σχέσης με τις χώρες ΑΚΕ να λαμβάνει υπόψη τις προτεραιότητες, το μεταβαλλόμενο πλαίσιο και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την εφαρμογή της συμφωνίας Κοτονού.

Η σχέση της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ πρόκειται να εισέλθει σε νέα εποχή, εστιάζοντας σε νέες δυναμικές και συνεργασίες που θα υπερβαίνουν την παραδοσιακή αναπτυξιακή διάσταση. Προς το συμφέρον της Ένωσης είναι η επιδίωξη μιας νέας, φιλόδοξης εταιρικής σχέσης, που θα θέτει τις παρακάτω αλληλένδετες και αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες. Η συμφωνία θα συμβάλλει στην προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης⁴⁶⁹, καθώς και στη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας για όλους. Φιλοδοξεί στην εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις. Θα επιδιώξει την οικοδόμηση ειρηνικών και ισχυρών κρατών, καθώς και δημοκρατικών κοινωνιών προάγοντας την ειρήνη, την ασφάλεια, τη δικαιοσύνη, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η συμφωνία θα στοχεύσει στην προώθηση και διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης⁴⁷⁰. Θα στηρίζει, επίσης, την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, την τόνωση των επενδύσεων και την ενίσχυση της περιφερειακής ολοκλήρωσης⁴⁷¹. Ακόμη, θα συντελεί στην ορθή διαχείριση της κινητικότητας και της μετανάστευσης.

⁴⁶⁷ Council of the Eu, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.

⁴⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η ομάδα κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού ξεκινούν διαπραγματεύσεις για μια νέα συμφωνία εταιρικής σχέσης, Δελτίο Τύπου P/18/5902, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018.

⁴⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Έγγραφο Διαβούλευσης, Προς μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού μετά το 2020, Στρασβούργο, 6.10.2015, JOIN(2015) 33 final.

⁴⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, MEMO Ερωτήσεις και Απαντήσεις για τη μελλοντική εταιρική σχέση ΕΕ-ΑΚΕ, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018, MEMO/18/5903.

⁴⁷¹ Συμβούλιο της ΕΕ, Οδηγίες διαπραγμάτευσης για τη σύναψη συμφωνίας εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και των χωρών μελών της ομάδας κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφετέρου, 8094/18 ADD 1. Βρυξέλλες, 21 Ιουνίου 2018.

Στις στρατηγικές προτεραιότητες της ΕΕ περιλαμβάνονται η στήριξη της μετάβασης σε χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και η ανάπτυξη οικονομιών ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή. Σ' αυτές συγκαταλέγονται η διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων. Η συμφωνία θα διευκολύνει την υιοθέτηση κοινών θέσεων στην παγκόσμια σκηνή, ενισχύοντας την πολυμερή προσέγγιση, που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο μιας διεθνούς τάξης βασισμένης σε κανόνες. Η νέα συμφωνία προβλέπεται να αποτελέσει συνολική εταιρική σχέση, με σκοπό να ενισχύσει τις σχέσεις των εταίρων και να παραγάγει αμοιβαίως επωφελή αποτελέσματα, αξιοποιώντας από κοινού τις ευκαιρίες και αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις σε τομείς κοινών συμφερόντων.

Προς επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων, καθίσταται αναγκαία μια νέα διάρθρωση που θα είναι καλύτερα προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε περιοχής. Κρίνεται, συνεπώς, απαραίτητη η εξασφάλιση νέας συμφωνίας, η προτεινόμενη δομή της οποίας θα αποτελείται από μια κοινή βάση και τρεις ενισχυμένες περιφερειακές εταιρικές σχέσεις⁴⁷². Η βάση θα ισχύει για όλα τα μέλη της εταιρικής σχέσης, θα παραθέτει τους γενικούς στόχους και τις προτεραιότητες, ενώ θα περιέχει τις αρχές και τις αξίες που είναι κοινές για την ΕΕ και τις περιφέρειες ΑΚΕ, διευκολύνοντας παράλληλα την αυξημένη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο. Επίκεντρο θα αποτελούν οι τρεις περιφερειακές εταιρικές σχέσεις, ΕΕ-Αφρικής, ΕΕ-Καραϊβικής, ΕΕ-Ειρηνικού, με τον καθορισμό ειδικών ανά περιφέρεια προτεραιοτήτων για τις χώρες ΑΚΕ σε συμφωνία με την ενισχυμένη ένταση της περιφερειακής δυναμικής και την αυξημένη σημασία των περιφερειακών οργανισμών⁴⁷³. Η νέα εταιρική σχέση μπορεί να αποτελέσει ισχυρό εργαλείο προς την κατεύθυνση ευέλικτων περιφερειακών εταιρικών σχέσεων με τις χώρες ως ομάδα και με την κάθε περιφέρεια ΑΚΕ, επιτρέποντας την καλύτερη αντιμετώπιση των θεμάτων στο σωστό επίπεδο και στο σωστό πλαίσιο.

Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητεί να συναφθεί η συμφωνία που θα διαδεχθεί τη συμφωνία του Κοτονού, ως πολιτική συμφωνία–ομπρέλα που θα καθορίζει δεσμευτικές ελάχιστες απαιτήσεις για τις EPAs⁴⁷⁴,

⁴⁷² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, MEMO Ερωτήσεις και Απαντήσεις για τη μελλοντική εταιρική σχέση ΕΕ-ΑΚΕ, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018, MEMO/18/5903.

⁴⁷³ Συμβούλιο της ΕΕ, Οδηγίες διαπραγμάτευσης για τη σύναψη συμφωνίας εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και των χωρών μελών της ομάδας κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφετέρου, 8094/18 ADD 1. Βρυξέλλες, 21 Ιουνίου 2018.

⁴⁷⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα που εγκρίθηκαν, P8_TA(2016)0371, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Οκτωβρίου 2016 σχετικά με το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020 (2016/2053(INI)).

ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της σύνδεσης των EPAs με τις διατάξεις που αφορούν τη βιωσιμότητα σε ζητήματα χρηστής διακυβέρνησης, σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ασθενέστερων ομάδων, τήρησης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων. Επιπλέον, το Κοινοβούλιο θεωρεί απαραίτητο η νέα συμφωνία να προσφέρει ένα επαρκές πλαίσιο για βιώσιμη ανάπτυξη και συνοχή της πολιτικής, ενώ ζητεί να υπάρξει κοινή διαδικασία παρακολούθησης του αντικτύπου των EPAs, καθώς και διαρθρωμένοι μηχανισμοί παρακολούθησης από την κοινωνία των πολιτών⁴⁷⁵.

Η λήξη της συμφωνίας εταιρικής σχέσης του Κοτονού σηματοδοτεί μια κρίσιμη ευκαιρία για την οικοδόμηση μιας ανανεωμένης πολιτικής εταιρικής σχέσης της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ, που θα υπολογίζει το μεταβαλλόμενο παγκόσμιο πλαίσιο και θα επικεντρώνεται σε κοινά συμφέροντα, στόχους και κοινές ευθύνες. Η ανάληψη επείγουσας δράσης της ΕΕ από κοινού με τους εταίρους της εντείνεται στο μέτρο που παρουσιάζονται διαρκώς νέες προκλήσεις και ευκαιρίες σπουδαίας σημασίας. Οι εταίροι και από τις δύο πλευρές θα χρειαστεί να προβούν σε σημαντικές αλλαγές, προκειμένου η μελλοντική τους σχέση να δύναται να αντεπεξέλθει στις σημερινές συνθήκες και να διαμορφωθεί μια ισχυρή συμμαχία που θα ανταποκρίνεται στις βασικές προτεραιότητες⁴⁷⁶.

⁴⁷⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα που εγκρίθηκαν, P8_TA(2016)0371, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Οκτωβρίου 2016 σχετικά με το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020 (2016/2053(INI)).

⁴⁷⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινή Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, Μια ανανεωμένη εταιρική σχέση με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, Στρασβούργο, 22.11.2016, JOIN(2016) 52 final.

Κεφάλαιο 4: Αξιολόγηση των σύγχρονων τάσεων της συμβατικής κοινής εμπορικής πολιτικής της ΕΕ ως προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες

4.1. Τα αμφιλεγόμενα ζητήματα της νέας γενιάς FTAs – Μια προκαταρκτική αποτίμηση του κόστους από τη σύναψη των FTAs νέας γενιάς

Οι εμπορικές συμφωνίες mega-περιφερειακής διάστασης αποτέλεσαν αντικείμενο έντονου δημόσιου διαλόγου και στόχο δριμείας κριτικής. Ποικίλες αντιδράσεις και προβληματισμοί έχουν εκφραστεί αναφορικά με τη νέα γενιά FTAs, ενώ η συζήτηση επικεντρώνεται κυρίως σε ζητήματα απελευθέρωσης του εμπορίου, νομιμότητας και διαφάνειας. Αξίζει να σημειωθεί ότι άλλες εμπορικές συμφωνίες που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης ή και έχουν συναφθεί από την ΕΕ, έχουν πληγεί πολύ λιγότερο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ο αντίκτυπος των FTAs ενδέχεται να είναι πολύ πιο σημαντικός από οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτική άποψη. Έτσι, οι συμφωνίες αυτές συνιστούν μια ξεχωριστή κατηγορία.

Ως βασικό μειονέκτημα των FTAs νέας γενιάς κρίνεται η προτιμησιακή μεταχείριση που εξασφαλίζεται μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και ενδέχεται να θέσει υπό αμφισβήτηση τα συμφέροντα και τις προσδοκίες τρίτων χωρών και γενικότερα τους στόχους της παγκόσμιας εμπορικής τάξης. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι FTAs είναι πιθανό να απεικονίζουν έναν κατακερματισμό των αγορών, οδηγώντας σε κάποια μορφή εμπορικής απόκλισης. Θεσπίζοντας διαφορετικές συνθήκες για ορισμένες αγορές, οι FTAs παρεκκλίνουν από την ιδέα της μεταχείρισης του μάλλον ευνοούμενου κράτους, η οποία στην οικονομική της διάσταση συνεπάγεται την εξασφάλιση ανταγωνισμού σε ανοικτές αγορές επί ίσοις όροις⁴⁷⁷. Μια άλλη ανησυχία αφορά την κανονιστική συνεργασία, στα πλαίσια της οποίας ο συντονισμός και ο καθορισμός ρυθμίσεων θα πραγματοποιείται από τα συμμετέχοντα μέρη, οδηγώντας σε πρότυπα που αντανακλούν τις κοινωνικοοικονομικές τους συνθήκες, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις προτιμήσεις άλλων χωρών που ενδεχομένως θα χρειαστεί να συμμορφωθούν με αυτά. Από την άποψη αυτή, ενδέχεται να θεωρηθούν δυσμενείς για τους μη συμμετέχοντες στις συμφωνίες.

Πηγή προβληματισμού αποτελεί, επίσης, το ερώτημα εάν οι FTAs αποτελούν εμπόδια για την περαιτέρω ή μελλοντική πολυμερή απελευθέρωση. Σε ορισμένες σημαντικές περιπτώσεις, η πολυμερής ελευθέρωση ακολούθησε τη διαμόρφωση των FTAs, ενώ σε άλλες, οι εν λόγω συμφωνίες δημιούργησαν εμπόδια που οδήγησαν σε

⁴⁷⁷ Tobias Stoll, *MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions*, October 2015.

επιβράδυνση της πολυμερούς ελευθέρωσης. Έχει υποστηριχθεί ότι οι FTAs θέτουν μια πιθανή νέα απειλή για το πολυμερές σύστημα. Η ιδέα ότι οι FTAs ενδέχεται να υπονομεύσουν το σύστημα του ΠΟΕ δεν είναι νέα. Ωστόσο, η έκρηξη του αριθμού των FTAs που συνάπτονται τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη πολυπλοκότητά τους, καθιστά βαρύνουσας σημασίας τη μελέτη του σχετικού ζητήματος. Δυστυχώς, η απόκριση του ΠΟΕ στην άνοδο των FTAs είναι περιορισμένη, μολονότι τα μέλη του ΠΟΕ φαίνεται να αναγνωρίζουν ότι ορισμένα προβλήματα και αναποτελεσματικότητες της "εκτροπής του εμπορίου" που συνδέονται με τις FTAs θα πλήξουν το πολυμερές σύστημα⁴⁷⁸. Ο ΠΟΕ έχει κάνει λίγα συγκεκριμένα βήματα μέχρι σήμερα, ώστε να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό που εισάγεται από τις FTAs.

Υπό το πλαίσιο αυτό, οι FTAs συχνά ενσωματώνουν ή αντιγράφουν τους κανόνες και τις έννοιες του ΠΟΕ με ελάχιστες τροποποιήσεις ή προσθήκες. Έτσι, δημιουργείται μια αδικαιολόγητη εγγύτητα των FTAs και του συστήματος του ΠΟΕ. Ειδικότερα, ανησυχίες ανακύπτουν όσον αφορά τα στοιχεία των συμφωνιών που βρίσκονται πολύ κοντά στους κανόνες και τις έννοιες του ΠΟΕ. Η εφαρμογή και η ερμηνεία τέτοιων κανόνων στη λειτουργία των FTAs, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών επίλυσης διαφορών, μπορεί να αποκλίνει από τις εργασίες που πραγματοποιούνται στον ΠΟΕ και να θέσει υπό αμφισβήτηση την ενότητα και τη συνοχή της έννομης τάξης του, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη αυτής⁴⁷⁹. Κρίνεται απαραίτητο να σημειωθεί ότι το σύστημα του ΠΟΕ στερείται οποιασδήποτε ώθησης για αλλαγή, αλλά έχει ήδη προχωρήσει αρκετά. Το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα με τον πολυμερή πυρήνα του, τον ΠΟΕ με τους κανόνες και τις διαδικασίες του, απολαμβάνει νομιμότητας λόγω της αρχής της συναίνεσης και της σχεδόν καθολικής συμμετοχής των χωρών παγκοσμίως στους κόλπους του⁴⁸⁰.

Ακόμη, η υβριδική δομή που διέπει τις FTAs μπορεί να καταλήξει σε κατακερματισμό και να προκαλέσει ζητήματα νομιμότητας. Διαφορές διαπιστώνονται μεταξύ των πολυμερών εμπορικών κανόνων που ενσωματώνονται στα κείμενα του ΠΟΕ και των κανόνων που περιέχονται στις FTAs. Επομένως, οι κανόνες θα υπόκεινται σε εφαρμογή και ερμηνεία τόσο στον ΠΟΕ όσο και στις FTAs. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει ασάφειες, ασυνέπειες, ενώ ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά τη συνοχή των κανόνων του ΠΟΕ. Εντούτοις, μερικά εργαλεία για την ανάπτυξη στενότερης

⁴⁷⁸ Chad P. Bown, *Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO*. Part of Discussion Paper Series on Global and Regional Governance, September 2016.

⁴⁷⁹ Tobias Stoll, *MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions*, October 2015.

⁴⁸⁰ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

συνοχής μεταξύ των πολυμερών και περιφερειακών εμπορικών ρυθμίσεων υπάρχουν ήδη στις συμφωνίες. Μπορεί, όμως, να χρειαστεί να αναπτυχθεί μεγαλύτερη συνοχή στο μέλλον. Μια περαιτέρω ανησυχία θα μπορούσε να προκύψει, εάν τα μέρη μιας FTA επιλέξουν να επιλύσουν μεταξύ τους ανοιχτά ζητήματα ή διαφορές όσον αφορά την ερμηνεία των κανόνων του ΠΟΕ, παραμένοντας μακριά από τα όργανα και τις διαδικασίες επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ, που επιφορτίζονται με τη διαχείριση σχετικών ζητημάτων⁴⁸¹. Απαιτούνται λεπτομερέστερες αναλύσεις για την καλύτερη κατανόηση και παρουσίαση των πιθανών συγκρούσεων των FTAs με τις πολυμερείς δεσμεύσεις, ακόμη και αν δεν αποτελούν άμεσες παραβιάσεις των συμφωνιών του ΠΟΕ.

Επικρίσεις και προβληματισμοί αναφορικά με τις FTAs εστιάζουν στην πιθανή αποδυνάμωση προτύπων σχετικά με την εργασία, την υγεία και το περιβάλλον, με αποτέλεσμα χαμηλότερα επίπεδα προστασίας των καταναλωτών και των εργαζομένων. Ακόμη, ανησυχίες και αντιδράσεις συμπορεύονται με τους φόβους για εμπορικές συμφωνίες που περιορίζουν την ικανότητα ρύθμισης των κυβερνήσεων. Η συγκεκριμένη συνιστώσα θεωρείται βαρύνουσα σημασίας για την επίλυση επενδυτικών διαφορών. Μερικά από τα πιο σύνθετα ζητήματα στις διαπραγματεύσεις των FTAs, όπως η διευθέτηση επενδυτικών διαφορών, θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ευκολότερα με ένα ισχυρότερο πολυμερές πλαίσιο. Επιπλέον, η διαδικασία διαπραγμάτευσης των FTAs έχει επικριθεί για έλλειψη διαφάνειας⁴⁸². Ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων και η αυξανόμενη δυσaréσκεια κατά της παγκοσμιοποίησης ελλοχεύουν τον σοβαρό κίνδυνο της υπονόμησης της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής και των φιλόδοξων FTAs ως μέρος αυτής.

Έντονη κριτική ασκείται, επίσης, στις FTAs σχετικά με την απώλεια θέσεων εργασίας. Οι ανησυχίες εν προκειμένω επικεντρώνονται στην αυξανόμενη πίεση στις ανταγωνιστικές βιομηχανίες εισαγωγών και τους φόβους για πιθανή απώλεια θέσεων εργασίας. Αυτό οφείλεται στην αύξηση της οικονομικής ευπάθειας σε ορισμένους τομείς, λόγω του υψηλότερου ανταγωνισμού στις εισαγωγές. Χαρακτηριζόμενοι από την υπεροχή θέσεων εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, οι κυριότεροι ευάλωτοι κλάδοι της ΕΕ είναι τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, τα είδη ένδυσης, τα υποδήματα και το δέρμα, τα βασικά μέταλλα και τα μεταποιημένα μεταλλικά προϊόντα και οι διάφορες μεταποιητικές

⁴⁸¹ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

⁴⁸² Deutsche Bank Research, *Coping with mixed feelings. What future for European trade policy?* 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

βιομηχανίες⁴⁸³. Οι εν λόγω κλάδοι είναι πιθανότερο να παρατηρήσουν αύξηση του ανταγωνισμού που ενδεχομένως να θέσει σε κίνδυνο τη δουλειά τους. Η εκτόπιση των τοπικών επιχειρήσεων και των εγχώριων βιομηχανιών επιτείνει την ανεργία, το έγκλημα και τη φτώχεια⁴⁸⁴.

Επιπροσθέτως, ανησυχίες προκύπτουν σχετικά με τα μη δασμολογικά εμπόδια, ιδίως εκείνα που ενδέχεται να προκύψουν από τις βαθύτερες διατάξεις των FTAs και να εισάγουν διακρίσεις έναντι των μη εμπλεκόμενων στη FTA χωρών. Η αντιμετώπιση των μη δασμολογικών φραγμών από τα συμμετέχοντα μέρη στα πλαίσια των FTAs θα διαφοροποιείται σε σύγκριση με τους μη δασμολογικούς φραγμούς που θα επιβάλλονται σε τρίτες χώρες. Μια άλλη πηγή απόκλισης αφορά την ενσωμάτωση ζητημάτων βαθιάς ολοκλήρωσης στις εμπορικές αυτές συμφωνίες. Πολλά τέτοια θέματα προϋποθέτουν την εγκατάλειψη ενός αυξανόμενου ποσού του πολιτικού χώρου από τις κυβερνήσεις. Η πρόθεση των διαπραγματευτών να συνάψουν σοβαρές βαθιές συμφωνίες θα μπορούσε να επιβάλλει ακατάλληλους περιορισμούς στην πρόσβαση των εγχώριων ρυθμιστικών αρχών σε τέτοιες πολιτικές. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναποτελεσματικά επίπεδα εσωτερικών κανονιστικών ρυθμίσεων, περιορίζοντας τον χώρο της εσωτερικής πολιτικής. Κάτι τέτοιο δεν είναι βιώσιμο μακροπρόθεσμα και μπορεί να επιφέρει αδυναμία των εγχώριων φορέων χάραξης πολιτικής να ρυθμίζουν αποτελεσματικά την απόκρισή τους σε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές διαταραχές⁴⁸⁵.

4.2. Ανάλυση των προσδοκώμενων ωφελειών των FTAs νέας γενιάς

Οι μεγάλες ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν μετατοπίσει την έμφαση των εμπορικών διαπραγματεύσεων προς τις διμερείς FTAs. Οι περισσότερες από τις προβλεπόμενες αλλαγές της οικονομικής δραστηριότητας, που απορρέουν από αυτές τις συμφωνίες, οφείλονται στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μη εμπορικούς φραγμούς μέσω των νέων κανόνων τους. Η στροφή προς τις διμερείς FTAs μεγάλης κλίμακας υποδηλώνει τη διάθεση των μεγάλων οικονομιών να διαπραγματευτούν ένα πιο

⁴⁸³ European Parliamentary Research Service Blog, Benefits of EU international trade agreements, October 27, 2017, <https://epthinktank.eu/2017/10/27/benefits-of-eu-international-trade-agreements/>.

⁴⁸⁴ Kimberly Amadeo, Free Trade Agreements with Their Pros and Cons, <https://www.thebalance.com/free-trade-agreement-pros-and-cons-3305845>.

⁴⁸⁵ Chad P. Bown, Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO. Part of Discussion Paper Series on Global and Regional Governance, September 2016.

εκτεταμένο σύνολο κανόνων και ρυθμίσεων σχετικά με νέα ζητήματα, προχωρώντας στη δέσμευση ως προς αυτά στο πλαίσιο εμπορικών συμφωνιών. Μια λεπτομερής αξιολόγηση των πρόσφατων FTAs κρίνεται απαραίτητο να συνυπολογίσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που διέπουν τις διαπραγματεύσεις και εν τέλει θα εξισορροπηθούν από κυβερνήσεις και φορείς χάραξης πολιτικής. Πρέπει, επίσης, να γίνει μια προσεκτική διάκριση ενόψει του κατά πόσο τα αναμενόμενα οφέλη και τα πιθανά κόστη αφορούν τα συμβαλλόμενα μέρη ή τη διεθνή εμπορική κοινότητα γενικότερα.

Τα πλεονεκτήματα των συμφωνιών αυτών μπορούν να συνδεθούν με την ιδέα της ολοκλήρωσης υπό ευρύτερη έννοια, παραπέμποντας στο άρθρο XXIV της GATT σχετικά με τη «στενότερη ολοκλήρωση των οικονομιών των χωρών που συμμετέχουν σε τέτοιες συμφωνίες»⁴⁸⁶. Η οικονομική ανάπτυξη που δημιουργείται με το άνοιγμα των αγορών των εταίρων και τη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών συνιστά ένα από τα κύρια οφέλη τέτοιων συμφωνιών, από την πλευρά των μερών. Ενώ οι λεπτομέρειες, η έκταση και η σημασία μιας τέτοιας ανάπτυξης στους κλάδους και τις κοινωνίες γενικά συζητούνται αρκετά, δεν υπάρχει σχεδόν καμία αμφιβολία ότι θα υπάρξουν τέτοια αποτελέσματα ανάπτυξης⁴⁸⁷. Η εν λόγω ολοκλήρωση θα πραγματοποιηθεί, ακόμη, σε κανονιστική διάσταση. Θα υπάρξει στενότερη συνεργασία μεταξύ των χωρών-εταίρων στις FTAs, λαμβάνοντας υπόψη λεπτομερή ζητήματα του εμπορίου, αλλά και ενόψει κανονισμών που έχουν αντίκτυπο στο εμπόριο και ιδίως στην κανονιστική συνεργασία.

Το αδιέξοδο των διαπραγματεύσεων DDA, το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ βασίζονται στη συναίνεση, υπάρχουν περισσότερα από 160 μέλη και όλες οι συμφωνίες του ΠΟΕ έχουν τη μορφή της ενιαίας δέσμευσης συνεπάγονται από κοινού την παρεμπόδιση της πολυμερούς προόδου⁴⁸⁸. Εξετάζοντας το σημερινό αδιέξοδο του ΠΟΕ όσον αφορά τη δυναμική ανάπτυξη των κανόνων για το παγκόσμιο εμπόριο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι απαιτείται επείγοντως πρόοδος. Το σύστημα του ΠΟΕ, μολονότι έχει ήδη προχωρήσει αρκετά, στερείται οποιασδήποτε ώθησης για αλλαγή. Οι εμπορικές συμφωνίες, οι οποίες προωθούν σημαντικά την οικονομική ολοκλήρωση και περιέχουν καινοτόμα στοιχεία, είναι πραγματικά ευπρόσδεκτες. Οι FTAs δύνανται, με την πρωτοποριακή τους επιρροή, να φέρουν θεμιτά πλεονεκτήματα για όσους συμμετέχουν και εξυπηρετούν το εμπορικό σύστημα γενικότερα. Επίσης, θεωρείται αποδεκτό να συνάπτονται συμφωνίες εκτός του πλαισίου του ΠΟΕ, ώστε να

⁴⁸⁶ Rensmann, Thilo (Ed.), *Mega-Regional Trade Agreements*, Springer International Publishing AG 2017.

⁴⁸⁷ Tobias Stoll, *MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions*, October 2015.

⁴⁸⁸ Chad P. Bown, *Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO. Part of Discussion Paper Series on Global and Regional Governance*, September 2016.

σημειωθεί πρόοδος, όπου δεν υπάρχει συναίνεση. Συνεπώς, πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για να επιτευχθεί ένα επίπεδο φιλοδοξίας στις FTAs, το οποίο να μπορεί εν συνεχεία να υποστηριχθεί με επιτυχία.

Επιπλέον, καθίσταται αναγκαία η καλύτερη κατανόηση του γεγονότος ότι η αποτυχία του διεθνούς συντονισμού ή της συνεργασίας σε πολυμερές επίπεδο οδηγεί αναπόδραστα τις χώρες στην ανάληψη διμερών δράσεων και δεσμεύσεων για φλέγοντα ζητήματα. Υπό το πρίσμα αυτό, διαπιστώνεται η αυξανόμενη επιρροή των FTAs νέας γενιάς⁴⁸⁹. Επί του παρόντος, η Ένωση διαπραγματεύεται και επικαιροποιεί FTAs από κοινού με άλλες ανεπτυγμένες οικονομίες. Στο πλαίσιο της εμπορικής στρατηγικής της ΕΕ το 2015 «Εμπόριο για όλους - Προς μια πιο υπεύθυνη εμπορική και επενδυτική στρατηγική», οι FTAs θεωρούνται πρόσφορα μέσα που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξη. Ακόμη, η ΚΕΠ αποσκοπεί στην προώθηση των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών στον κόσμο. Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγονται τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, η χρηστή διακυβέρνηση, η αειφόρος ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος και των καταναλωτών.

Η εξισορρόπηση της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ με τις ευρωπαϊκές αξίες, καθώς και ο στόχος της ενσωμάτωσης των μη δασμολογικών φραγμών στις διμερείς εμπορικές συμφωνίες της Ένωσης με σημαντικούς εταίρους καταδεικνύουν τον σπουδαίο ρόλο των FTAs. Ανταποκρινόμενη στη σημερινή αυξανόμενη διεθνή οικονομική πολυπλοκότητα, η ΕΕ έχει μετατοπίσει το ενδιαφέρον της από τις κλασσικές ΣΕΣ που επικεντρώνονται στο εμπόριο αγαθών και την περικοπή των δασμών, σε μια νέα γενιά FTAs που φιλοδοξούν να καλύψουν ευρύτερες θεματικές, περιλαμβάνοντας υπηρεσίες, δημόσιες συμβάσεις, εργασιακά δικαιώματα και προστασία του περιβάλλοντος⁴⁹⁰. Προβλέπουν τη στενότερη συνεργασία των μερών μέσω του καθορισμού κανόνων και της θέσπισης ειδικών θεσμών και διαδικασιών σε τομείς, όπως η κανονιστική συνεργασία, οι επενδύσεις, η βιώσιμη ανάπτυξη⁴⁹¹. Συντελώντας έναν εξαιρετικό συνδυασμό φιλοδοξίας και εμπορικής κάλυψης, οι FTAs εμπεριέχουν ένα εκτεταμένο φάσμα δραστηριοτήτων και πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο (TBT), των

⁴⁸⁹ Chad P. Bown, Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO. Part of Discussion Paper Series on Global and Regional Governance, September 2016.

⁴⁹⁰ Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD0000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.

⁴⁹¹ Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

μέτρων υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας (SPS) και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με το εμπόριο.

Ο αντίκτυπος αυτών των πρόσφατων συμφωνιών συναρτάται με τη σημαντική μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων στις συναλλαγές, καθώς η κατάργηση των δασμών από μόνη της δεν μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά οικονομικά οφέλη. Έτσι, οι προβλεπόμενοι εμπορικοί εταίροι αυτών των συμφωνιών είναι οι πιο ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι εν λόγω συμφωνίες υπερβαίνουν κατά πολύ τις παραδοσιακές ανησυχίες της εμπορικής πολιτικής περί εξάλειψης των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών. Χαρακτηρίζονται ως ιδιαιτέρως φιλόδοξες, καθώς στοχεύουν στον καθορισμό ενός "χρυσού προτύπου"⁴⁹². Στις FTAs που συνάπτονται με τις πιο προηγμένες χώρες, τα κέρδη φαίνεται να οδηγούνται κυρίως από τη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών. Οι συγκεκριμένοι φραγμοί βρίσκονται στο επίκεντρο των προβλεπόμενων κερδών για τις ήδη πραγματοποιηθείσες και μελλοντικές FTAs της Ένωσης.

Μολονότι για πολλές από τις εν προκειμένω συμφωνίες δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπό τους είτε στην ΕΕ είτε στους εμπορικούς της εταίρους, ο πλούτος των εκ των προτέρων αξιολογήσεων και των επιστημονικών εργασιών, που εξετάζουν τα αποτελέσματα της απελευθέρωσης του εμπορίου, επιτρέπει κάποια εξέταση των πιθανών συνεπειών. Υπάρχουν ορισμένα συμπεράσματα που μπορούν να συναχθούν. Ίσως η πιο σημαντική διαπίστωση που μπορεί να εξαχθεί από τις συμφωνίες που έχουν ήδη ολοκληρωθεί είναι ότι σε κανένα παράδειγμα δεν παρουσιάζονται εμφανείς αρνητικές συνέπειες της FTA στην ευημερία της ΕΕ ή της χώρας που την έχει υπογράψει. Το βασικό επίτευγμα των υφιστάμενων συμφωνιών της ΕΕ έγκειται στην αποτελεσματικότητα αυτών των εμπορικών συμφωνιών όσον αφορά τον επηρεασμό τομεακών εμπορικών ροών⁴⁹³.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της INTA committee του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όλες οι FTAs ήταν πράγματι καλές για την Ένωση και τους εμπορικούς της εταίρους, όπως αντικατοπτρίζεται σε αρκετές μετρήσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις υπερβαίνουν τις αισιόδοξες προβλέψεις των ερευνητών και της ίδιας της ΕΕ. Σε κάθε FTA που αξιολογείται στα πλαίσια της μελέτης, διαπιστώνονται συνολικά κέρδη για την

⁴⁹² Tobias Stoll, *MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions*, October 2015.

⁴⁹³ European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, Policy Department, *Finding the right balance across EU FTAs: benefits and risks for EU economic sectors*, Study Requested by the INTA committee, October 2018.

οικονομία, ακόμη και αν ορισμένοι τομείς χάνουν προσωρινά⁴⁹⁴. Είναι προφανές ότι δεν ωφελούνται όλοι οι τομείς της οικονομίας με τον ίδιο τρόπο. Ωστόσο, οι αρνητικές συνέπειες σε ορισμένους κλάδους μπορούν να μετριαστούν και να βελτιωθούν με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους ή εν πάσει περιπτώσει την ενθάρρυνση της μετατροπής τους σε δραστηριότητες με μεγαλύτερο αναπτυξιακό δυναμικό. Η αξία αυτών των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών στην ΕΕ αποδεικνύεται και ως εκ τούτου θα πρέπει να συνεχιστεί. Η διαπραγμάτευση και η εφαρμογή των FTAs πρέπει να θεωρηθούν ως μέρος μιας ευρύτερης ώθησης της ΕΕ για απελευθέρωση. Παράλληλα, συμβάλλουν στη διαμόρφωση της παγκοσμιοποίησης, την ενίσχυση διεθνών προτύπων και την περαιτέρω πρόσβαση σε νέες αγορές, στόχους υψίστης γεωπολιτικής και οικονομικής σημασίας για την Ευρώπη.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, η ολοκλήρωση των εν εξελίξει εμπορικών διαπραγματεύσεων FTAs νέας γενιάς μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ της ΕΕ κατά περισσότερο από 2%, ποσό που αντιστοιχεί σε 250 δισ. ευρώ ετησίως. Μια τέτοια ώθηση στην ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στην αυξημένη αναζήτηση καινοτομίας λόγω του μεγαλύτερου οικονομικού ανταγωνισμού⁴⁹⁵. Η άνοδος των FTAs συνοδεύει τις αυξημένες εμπορικές σχέσεις με χώρες που έχουν διαφορετικά πρότυπα διαβίωσης και παραγωγής. Έτσι, εμφανίζονται προκλήσεις για την Ένωση από την απελευθέρωση του εμπορίου και το άνοιγμα των αγορών που οδηγούν σε υψηλότερο βαθμό ανταγωνισμού. Οι επιχειρήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ και των εταιρειών τρίτων χωρών ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Εκτός από την περίπτωση προστατευτικών μέτρων, οι λιγότερο παραγωγικές εταιρείες εξέρχονται από την αγορά.

Η διαδικασία καινοτομίας επιταχύνεται με μεγαλύτερες επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη. Οι αυξημένες εμπορικές ροές λόγω των FTAs ενθαρρύνουν όχι μόνο την ανάπτυξη αλλά, ως απόρροια της ανάπτυξης, οδηγούν σε αυξημένο επίπεδο διαβίωσης για τους πολίτες της ΕΕ. Όταν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις των χωρών-εταίρων αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους σε τοπικό επίπεδο, παρέχουν στις εγχώριες εταιρείες πρόσβαση σε νέες μεθόδους. Ταυτόχρονα, υλοποιείται η μετάδοση βέλτιστων πρακτικών διαχέοντας οφέλη προς τις τοπικές επιχειρήσεις. Ακόμη, πρόσφατες

⁴⁹⁴ European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, Policy Department, Finding the right balance across EU FTAs: benefits and risks for EU economic sectors, Study Requested by the INTA committee, October 2018.

⁴⁹⁵ European Parliamentary Research Service Blog, Benefits of EU international trade agreements, October 27, 2017, <https://eprthinktank.eu/2017/10/27/benefits-of-eu-international-trade-agreements/>.

τεχνολογίες καθίστανται περισσότερο διαθέσιμες μέσω αλληλεπιδράσεων με πολυεθνικές εταιρίες⁴⁹⁶.

Οι προηγμένες FTAs μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οφέλη στους συμμετέχοντες. Συμβάλλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Διευκολύνουν την αύξηση της ροής ξένων επενδύσεων, παρέχοντας στους επενδυτές ασφάλεια και σταθερότητα με την πάροδο του χρόνου. Ενθαρρύνουν, επίσης, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, που προέρχονται από μεγαλύτερη εξαγωγική δραστηριότητα. Επιπλέον, βοηθούν τις χώρες-εταίρους να ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις με άλλες χώρες που έχουν αποκτήσει πλεονεκτήματα πρόσβασης μέσω παρόμοιων εμπορικών συμφωνιών.

Σημαντικά οφέλη από τις FTAs τόσο για τα συμβαλλόμενα μέρη όσο και για το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα μπορούν να προκύψουν από τις καινοτομίες, που θα επιφέρουν οι πρόσφατες περιφερειακές συμφωνίες. Πράγματι, οι ρηξικέλευθες FTAs περιέχουν μια σειρά καινοτόμων πτυχών. Οι FTAs νέας γενιάς επιδιώκουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας μέσω της μείωσης των μη δασμολογικών εμποδίων, της απελευθέρωσης των επενδυτικών ροών, καθώς και της αντιμετώπισης των αναγκών των σύνθετων αξιακών αλυσίδων. Οι περισσότερες από αυτές τις συμφωνίες ρυθμίζουν εκτενώς τα θέματα SPS και TBT, ενώ προβλέπουν και μηχανισμούς για κανονιστική συνεργασία. Επιπλέον, οι FTAs περιέχουν φιλόδοξα πρότυπα όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, την προστασία των επενδύσεων και τα θέματα του δικαίου του ανταγωνισμού⁴⁹⁷. Η συμπερίληψη τέτοιων σημαντικών ζητημάτων δεν σημαίνει σαφή αποχώρηση από τον ΠΟΕ. Με τον προσεκτικό σχεδιασμό τους, οι FTAs μπορούν να προσθέτουν στους πολυμερείς κανόνες του ΠΟΕ. Η ενσωμάτωση των διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης, των εργασιακών δικαιωμάτων και της προστασίας του περιβάλλοντος είναι ένα άλλο αξιοσημείωτο βήμα προόδου⁴⁹⁸.

Προκειμένου να αποκτηθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα οφέλη που προκύπτουν για τη διεθνή εμπορική κοινότητα γενικότερα. Από την άποψη αυτή, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι θετικές οικονομικές συνέπειες σε άλλες οικονομίες, οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από την εντατικοποίηση των εμπορικών και αναπτυξιακών αποτελεσμάτων στις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών. Επιπροσθέτως, τα

⁴⁹⁶ Kimberly Amadeo, Free Trade Agreements with Their Pros and Cons, <https://www.thebalance.com/free-trade-agreement-pros-and-cons-3305845>.

⁴⁹⁷ Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

⁴⁹⁸ Tobias Stoll, MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions, October 2015.

θετικά αποτελέσματα διάχυσης ενδέχεται να προκύψουν από την πρόοδο της κανονιστικής συνοχής που απορρέει από τη ρυθμιστική συνεργασία. Μ' αυτό τον τρόπο, οι εξαγωγείς ενδέχεται να επιβαρύνονται λιγότερο, καθώς δεν θα είναι απαραίτητη η τήρηση διαφορετικών προτύπων για τις σχετικές αγορές⁴⁹⁹.

Συν τοις άλλοις, οι FTAs συνεπάγονται λιγότερη προστασία για τις επιχειρήσεις, γεγονός που αυξάνει την ανταγωνιστικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Συχνά, οι επιχειρήσεις προστατεύονται πριν από τη σύναψη FTA. Αυτές οι τοπικές βιομηχανίες κινδύνευαν να γίνουν στάσιμες και μη ανταγωνιστικές στην παγκόσμια αγορά. Με την απομάκρυνση της προστασίας, έχουν το κίνητρο να γίνουν πραγματικοί παγκόσμιοι ανταγωνιστές. Κατ' αυτό τον τρόπο οι FTAs συμβάλλουν στην αυξημένη οικονομική ανάπτυξη και στη διαμόρφωση ενός πιο δυναμικού επιχειρηματικού κλίματος⁵⁰⁰.

Αξίζει, επίσης, να επισημανθούν ορισμένα βασικά οφέλη των νέων συμφωνιών για τους ευρωπαίους καταναλωτές και την ευημερία τους. Η μείωση των τιμών για το ίδιο φάσμα προϊόντων, καθώς και η αύξηση της ποικιλίας των προϊόντων που προσφέρονται στους καταναλωτές λειτουργούν προς όφελός τους και αυξάνουν την ευημερία τους. Πιο συγκεκριμένα, ο αυξημένος ανταγωνισμός, που δημιουργείται από το άνοιγμα των αγορών των συμβαλλομένων μερών, μειώνει τις τιμές των αγαθών. Οι νέες και μεγαλύτερες εισαγωγές οδηγούν τις ενωσιακές επιχειρήσεις να προσαρμόσουν την πολιτική τιμών τους, ενώ τις παροτρύνουν να καταστήσουν την παραγωγή τους πιο αποδοτική και λιγότερο δαπανηρή. Οι FTAs δύνανται να συμβάλλουν στη διάλυση των μονοπωλίων οδηγώντας, επίσης, σε μείωση των τιμών των προϊόντων. Ακόμη, οι αυξημένες εμπορικές ροές προσφέρουν μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων, δίνοντας την ευκαιρία στους καταναλωτές να επιλέξουν από ένα μεγαλύτερο σύνολο ποσοτικών και ποιοτικών παραγόντων για ομοειδή αγαθά⁵⁰¹. Τα οφέλη του ελεύθερου εμπορίου για τις επιλογές των καταναλωτών, τη βελτίωση της εθνικής ευημερίας και τις δυνατότητες ανάπτυξης έχουν ως στόχο τη συνεχή πρόοδο προς το ελεύθερο εμπόριο.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η Ένωση έχει ηγηθεί της διαπραγμάτευσης συνολικών FTAs σε ολόκληρο τον κόσμο επιχειρώντας τη διάχυση των οφελών του ελεύθερου εμπορίου προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Με γνώμονα τη διατήρηση των εμπορικών ευκαιριών για την πρόοδο των ενωσιακών επιχειρήσεων, η ΕΕ αποτελεί αξιοσημείωτη

⁴⁹⁹ Tobias Stoll, *MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions*, October 2015.

⁵⁰⁰ Kimberly Amadeo, *Free Trade Agreements with Their Pros and Cons*, <https://www.thebalance.com/free-trade-agreement-pros-and-cons-3305845>.

⁵⁰¹ European Parliamentary Research Service Blog, *Benefits of EU international trade agreements*, October 27, 2017, <https://eprthinktank.eu/2017/10/27/benefits-of-eu-international-trade-agreements/>.

εξαιρέση από τις προστατευτικές πιέσεις. Ακόμη, η Ένωση καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες με τους εμπορικούς της εταίρους, προκειμένου οι εν λόγω εμπορικές συμφωνίες να καταστούν όσο το δυνατόν πιο περιεκτικές μεγιστοποιώντας τα κέρδη για την ΕΕ. Οι συνέπειες των FTAs από οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτική άποψη είναι πολύ σημαντικές. Εξυπηρετώντας ευρύτερους στόχους πολιτικής, οι FTAs νέας γενιάς αυξάνουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης και απασχόλησης εντός της ΕΕ⁵⁰². Κάθε πρόσθετη συμφωνία επεκτείνει τα οφέλη για τους παραγωγούς και τους καταναλωτές της ΕΕ. Έτσι, συνάγεται ένα σωρευτικό αποτέλεσμα της ώθησης της ΕΕ για απελευθέρωση του εμπορίου.

4.3. Κριτική θεώρηση των EPAs ανάμεσα στην Ένωση και τις χώρες ΑΚΕ

Η αργή εξέλιξη των διαπραγματεύσεων των EPAs ανάμεσα στην Ένωση και τις χώρες ΑΚΕ, από το 2002 μέχρι σήμερα, υποδηλώνει πρωτίστως τις αμφιβολίες πολλών κρατών ΑΚΕ για την ώθηση που μπορούν να προσφέρουν αυτές οι συμφωνίες στην οικονομική τους ανάπτυξη. Δεδομένου ότι αρκετά χρόνια αργότερα, ένας σημαντικός αριθμός κρατών ΑΚΕ δεν έλαβε τα απαραίτητα μέτρα για την επικύρωση των EPAs, ούτε κατέληξε σε ολοκληρωμένες περιφερειακές διαπραγματεύσεις, κρίνεται προδήλως αναγκαία μια ανάλυση του κόστους από τη σύναψη των EPAs. Ο αποσπασματικός προς το παρόν χαρακτήρας αυτών των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών καταδεικνύει ότι οι EPAs δεν έχουν καταφέρει ακόμη να αναπτύξουν πλήρως τη δυναμική τους⁵⁰³. Προκειμένου να διευκολυνθεί η καλύτερη κατανόηση των εξελίξεων και του αργού ρυθμού στις διαπραγματεύσεις των EPAs, παρατίθενται εν συνεχεία τα σημαντικότερα ζητήματα που αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού σε σχέση με τις EPAs⁵⁰⁴.

Το όλο εγχείρημα ήταν αρκετά φιλόδοξο. Εντούτοις, μια σειρά από λόγους δυσχέραναν την επιτυχή του κατάληξη εντός των χρονικών ορίων που είχαν τεθεί. Τα συμβαλλόμενα μέρη των EPAs θα πρέπει να απελευθερώσουν ουσιαστικά όλες τις

⁵⁰² European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, Policy Department, Finding the right balance across EU FTAs: benefits and risks for EU economic sectors, Study Requested by the INTA committee, October 2018.

⁵⁰³ Bartels L., The Trade and Development Policy of the European Union, 6. Conclusion. The European Journal of International Law, Vol. 18 no 4, 2007.

⁵⁰⁴ European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf).

συναλλαγές μεταξύ τους, προκειμένου ως Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών να είναι συμβατές με τον ΠΟΕ. Η εισαγωγή της αρχής της αμοιβαιότητας σ' αυτές τις νέες συμφωνίες, καθώς και η κατάργηση των δασμών και από την πλευρά των χωρών ΑΚΕ θα επιφέρει απώλειες σημαντικών εσόδων, ενώ θα μπορούσε να μειώσει και την ικανότητα των χωρών αυτών να διεκπεραιώνουν βασικές κρατικές λειτουργίες. Παράλληλα, η συνέχιση της πρωτικής πορείας των εξαγωγών των κρατών ΑΚΕ και η επακόλουθη συρρίκνωση του μεριδίου τους στο παγκόσμιο και κοινοτικό εμπόριο δεν φάνηκε να επιταχύνουν την κατάληξη των διαπραγματεύσεων.

Σημαντικές απώλειες εσόδων από δασμούς, αλλά και απώλεια χώρου πολιτικής επισημαίνονται ως πιθανά κόστη των EPAs. Μια σημαντική δυσκολία σχετίζεται με την αναγκαιότητα ανοίγματος των αγορών των χωρών ΑΚΕ που συνεπάγεται την επακόλουθη άρση των δασμών και την έκθεση στον ανταγωνισμό από τους ενωσιακούς παραγωγούς και στο μέλλον και από τους παρόχους υπηρεσιών⁵⁰⁵. Τα μειωμένα έσοδα από δασμούς και ποσοτώσεις οδηγούν αναπόδραστα σε λιγότερα διαθέσιμα χρήματα για δαπάνες σε υποδομές και κοινωνικές υπηρεσίες. Η απώλεια των δασμολογικών εσόδων συνιστά βαρυσήμαντο πρόβλημα για τις χώρες, εάν και όταν υπογραφεί η EPA. Ορισμένες κυβερνήσεις το έχουν εξετάσει και γι' αυτό το λόγο διστάζουν. Οι ζημιές πρόκειται να αυξηθούν, δεδομένης της συνεχούς αύξησης των ενωσιακών εισαγωγών από τις χώρες ΑΚΕ⁵⁰⁶. Οι χώρες που ενδιαφέρονται για την υπογραφή/κύρωση και την εφαρμογή των EPAs, εξετάζουν ενδελεχώς αυτό το ζήτημα.

Έχουν διατυπωθεί φόβοι ότι οι EPAs ενδέχεται να υπονομεύσουν την αειφόρο και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των χωρών ΑΚΕ, καθώς και τις διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης. Έχει δαπανηθεί μεγάλη ποσότητα ενέργειας για την επαναδιαπραγμάτευση των επίμαχων ζητημάτων προς την κατεύθυνση της οριστικοποίησης των διαπραγματεύσεων για την πλήρη EPA από χώρες ΑΚΕ που υπέγραψαν ενδιάμεση συμφωνία. Το ακριβές περιεχόμενο της EPA διαφέρει ανά διαπραγματευτική περιοχή. Εστιάζει ιδιαίτερα στην προσφερόμενη πρόσβαση στην αγορά. Τα προϊόντα παραγωγής των χωρών ΑΚΕ θα εκτεθούν σταδιακά σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού με τα ενωσιακά προϊόντα στις περιφερειακές αγορές.

⁵⁰⁵ Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.

⁵⁰⁶ European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf).

Οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών, ιδίως των ΛΑΧ, θεωρούν ότι εξαιτίας της αμοιβαίας απελευθέρωσης περιορίζονται τα εργαλεία προστασίας της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής τους, που βρίσκεται άλλωστε σε νηπιακό στάδιο, οπότε απειλούνται πολλά από τα προϊόντα τους από τον ανταγωνισμό με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ή των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών που θα συμμετείχαν στην περιφερειακή συμφωνία. Έτσι, δυσχεραίνεται η αναπτυξιακή τους πορεία και η προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας. Η απελευθέρωση του εμπορίου και το άνοιγμα των αγορών θα θέσουν σε κίνδυνο τα προϊόντα που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, οδηγώντας ενδεχομένως σε επιδείνωση της επισιτιστικής ασφάλειας, κλείσιμο επιχειρήσεων, ανεργία που προκαλεί κοινωνικές κρίσεις και μακροπρόθεσμες συνέπειες όσον αφορά την ικανότητα των χωρών να βιομηχανοποιηθούν.

Η υπερβολική πίεση μάλιστα που ασκήθηκε από την ΕΕ για την επίτευξη του χρονικού στόχου της 31ης Δεκεμβρίου του 2007 δεν καθυσάχασε τις εν λόγω ανησυχίες. Πολλά από τα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν ότι οι EPAs δεν είναι ισορροπημένες και δεν λαμβάνουν υπόψη τις ανησυχίες των χωρών ΑΚΕ. Πράγματι, στις περισσότερες χώρες ΑΚΕ οι EPAs αντιμετωπίστηκαν με σημαντική αντίσταση λόγω των επιπτώσεων για τις τοπικές βιομηχανίες και τη γεωργία, τη μείωση των φορολογικών εσόδων και τις απώλειες θέσεων εργασίας, την υπονόμευση της περιφερειακής ολοκλήρωσης⁵⁰⁷. Η ευελιξία των χωρών ΑΚΕ ως προς τη διαχείριση τέτοιων καταστάσεων θα είναι σαφώς μικρότερη, καθώς δεν θα μπορούν να προβούν σε αύξηση των δασμών σε περιπτώσεις που καταστεί αναγκαίο στο μέλλον.

Υπάρχουν πραγματικές ανησυχίες ότι το σημερινό συνονθύλευμα συμφωνιών με τη μορφή ενδιάμεσων EPAs θα υπονομεύσει την περιφερειακή ολοκλήρωση στην Αφρική, όπου παρουσιάζεται και η μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της διαδικασίας. Οι χώρες της Αφρικής, με σκοπό την τόνωση του ενδοπεριφερειακού εμπορίου έχουν δημιουργήσει μεταξύ τους περιφερειακές τελωνειακές ενώσεις, οι οποίες δε συμπίπτουν απαραίτητα με τις περιφέρειες διαπραγμάτευσης των EPAs. Οι περιφερειακές αγορές θεωρούνται καθοριστικές τόσο για την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας όσο και για την ανάπτυξη υποδομών⁵⁰⁸. Αρκετές χώρες ΑΚΕ θεωρούν ότι η

⁵⁰⁷ European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf).

⁵⁰⁸ Briefing Paper, Economic Partnership Agreements – still pushing the wrong deal for Africa? May 2012. <https://static1.squarespace.com/static/59242ebc03596e804886c7f4/t/59e9d5cae5dd5bd36435734f/1508496852067/EPAs+-+still+pushing+the+wrong+deal+for+Africa.pdf>.

διαδικασία των EPAs επιβραδύνει την πρόοδο προς την περιφερειακή ολοκλήρωση στην Αφρική, ενισχύοντας τις εντάσεις μεταξύ των ΛΑΧ, οι οποίες απολαμβάνουν το προτιμησιακό καθεστώς ΟΕΟ και, ως εκ τούτου, δεν έχουν όφελος από την υπογραφή μιας EPA και των μη-ΛΑΧ, οι οποίες θα στερηθούν την προτιμησιακή πρόσβαση στην ενωσιακή αγορά, αν δεν υπογράψουν μια EPA. Ακόμη, επιβάλλοντας διαφορετικές συμφωνίες πρόσβασης στην αγορά σε χώρες που ανήκουν στην ίδια περιφέρεια, οι EPAs καθιστούν τη λειτουργία των τελωνειακών τους ενώσεων εξαιρετικά δύσκολη, καθώς θα πρέπει να ελέγχουν τα σύνορά τους για τις εισαγωγές και εξαγωγές των ενωσιακών προϊόντων⁵⁰⁹.

Οι διαπραγματεύσεις για τις EPAs εξακολουθούν να βρίσκονται στο προσκήνιο, δεδομένου ότι πολλά επίμαχα ζητήματα των συμφωνιών παραμένουν εκκρεμή. Η απόφαση της Ένωσης να άρει τις μονομερείς εμπορικές της προτιμήσεις από την 1^η Οκτωβρίου 2014 για χώρες ΑΚΕ που δεν έχουν υπογράψει ή επικυρώσει κάποια EPA δημιουργεί πλέον τεράστια πίεση και εμφανή ένταση σε διάφορες χώρες. Συγκεκριμένα, η μη σύναψη EPA συνεπάγεται απώλεια των εμπορικών προτιμήσεων και επιδείνωση των συνθηκών πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες ΑΚΕ έρχονται αντιμέτωπες με τους κινδύνους που ελλοχεύουν για τις τοπικές βιομηχανίες, τους φόβους για αύξηση της ανεργίας και τις σοβαρές διαταραχές υφιστάμενων ή σχεδιαζόμενων τελωνειακών ενώσεων, εάν προχωρήσουν στη σύναψη EPA με την ΕΕ⁵¹⁰. Συνεπώς, οι χώρες αμφιταλαντεύονται, προσπαθώντας να υπολογίσουν με προσοχή τις δυνητικές συνέπειες που θα επιφέρουν οι νέες συμφωνίες.

Οι φορείς ΑΚΕ που ενδιαφέρονται άμεσα και ασκούν πιέσεις για την υπογραφή των EPAs είναι συνήθως στενά συνδεδεμένοι ή ανησυχούν για τις άμεσες απώλειες στους τομείς που επωφελούνται σήμερα από τις προτιμήσεις της ΕΕ. Το κάνουν αυτό, όχι τόσο παρακινούμενοι από την πίστη στις δυνατότητες και τη δυναμική των συμφωνιών, όσο από φόβο ότι υψηλότερες τιμές θα εφαρμοστούν στις εξαγωγές τους προς την αγορά της ΕΕ, γεγονός που θα καθιστούσε τα προϊόντα τους μη ανταγωνιστικά.

Επικρατεί έντονα η αίσθηση ότι η Ευρώπη εξακολουθεί να θέτει ζητήματα που είναι απλώς ακατάλληλα για τους εταίρους που βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερο

⁵⁰⁹ Briefing Paper, Economic Partnership Agreements – still pushing the wrong deal for Africa? May 2012. <https://static1.squarespace.com/static/59242ebc03596e804886c7f4/t/59e9d5cae5dd5bd36435734f/1508496852067/EPAs++still+pushing+the+wrong+deal+for+Africa.pdf>.

⁵¹⁰ European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf).

αναπτυξιακό επίπεδο και τα οποία υπερβαίνουν τις απαιτήσεις του ΠΟΕ για τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών. Η Ένωση συμπεριέλαβε στις EPAs την υποχρέωση απελευθέρωσης του εμπορίου όχι μόνο των αγαθών αλλά και τομέων, όπως οι υπηρεσίες, οι επενδύσεις και οι δημόσιες συμβάσεις⁵¹¹. Η επέκταση της απελευθέρωσης σε ευρύ φάσμα ζητημάτων και θεματικών πέραν του εμπορίου αγαθών έχει προκαλέσει αντιδράσεις από πολλές χώρες ΑΚΕ. Τούτο συμβαίνει, αφενός διότι δεν διαθέτουν το απαραίτητο κανονιστικό πλαίσιο για τη διαχείριση αυτής της νέας κατάστασης και αφετέρου διότι δεν θα μπορούν να προστατεύσουν τους ανωτέρω τομείς από τον ανταγωνισμό της Ένωσης. Ένα βασικό αρνητικό στοιχείο εντοπίζεται στην παρατηρούμενη έλλειψη πληροφόρησης των μη κρατικών φορέων σχετικά με τις διαπραγματεύσεις για τις EPAs. Πολλοί βουλευτές, καθώς και μη κρατικοί φορείς, εξέφρασαν την απογοήτευσή τους για την έλλειψη δυνατοτήτων συμμετοχής, όπως και για την ελλιπή ενημέρωση αναφορικά με τις EPAs⁵¹².

Κάτω από τέτοιες συνθήκες, υποστηρίζεται ότι οι διαπραγματεύσεις για τις EPAs ίσως δεν είναι ισορροπημένες, ειδικά όταν ένας μεγάλος οικονομικός και εμπορικός παράγοντας στο παγκόσμιο γίνεσθαι, όπως η ΕΕ, διαπραγματεύεται με μικρότερες αναπτυσσόμενες χώρες. Η οικονομική ισχύς της Ένωσης, σε συνδυασμό με τη σημασία της πρόσβασης στις επικερδείς αγορές της, μειώνει τη διαπραγματευτική δύναμη των εταίρων ΑΚΕ. Οι αναπτυσσόμενες χώρες στις διαπραγματεύσεις υποφέρουν τόσο από την άνιση διαπραγματευτική ισχύ όσο και από τη διαπιστωμένη έλλειψη ανταγωνιστικότητας που τις χαρακτηρίζει, ιδίως σε σύγκριση με την ανταγωνιστική οικονομία της ΕΕ. Η εν λόγω έλλειψη ισορροπίας μπορεί να οδηγήσει σε κατηγορίες ότι οι μεγάλες οικονομικές δυνάμεις εκμεταλλεύονται τους διαπραγματευτικούς εταίρους τους, όπως άλλωστε συνέβη κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων EPAs⁵¹³. Οι απόψεις και οι αναλύσεις διαφέρουν ως προς τη βιωσιμότητα και τη συνεισφορά των EPAs, που περιλαμβάνουν αφενός την ανεπτυγμένη οικονομία της ΕΕ και αφετέρου τις αναπτυσσόμενες οικονομίες των χωρών ΑΚΕ. Επομένως, μια ανάλυση του κόστους, αλλά και των ωφελειών των συγκεκριμένων συμφωνιών κρίνεται επιβεβλημένη.

⁵¹¹ Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.

⁵¹² European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf).

⁵¹³ Gantz D., Regional Trade Agreements, The Oxford Handbook of International Trade Law, 2009.

4.4. Τα πλεονεκτήματα των EPAs της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ

Οι EPAs αποτελούν νέες εμπορικές και αναπτυξιακές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ. Οι εν λόγω φιλόδοξες συμφωνίες προβλέπουν προοδευτική κατάργηση των εμποδίων στο εμπόριο σε αμοιβαία βάση⁵¹⁴, συμπεριλαμβανομένης της απελευθέρωσης ουσιαστικά όλου του εμπορίου αγαθών, καθώς και της μείωσης των εμποδίων σε άλλους τομείς του εμπορίου, όπως οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών. Βασικά, οι EPAs προορίζονται για την υποστήριξη της περιφερειακής ολοκλήρωσης μεταξύ των κρατών ΑΚΕ, την προώθηση της ανάπτυξής τους και τη συμβολή στη μείωση και εξάλειψη της φτώχειας στις συμβαλλόμενες χώρες. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες χώρες ΑΚΕ βρίσκονται είτε στη διαδικασία σύναψης EPA με την ΕΕ, είτε στο στάδιο εφαρμογής της.

Οι EPAs εισάγονται στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των κρατών ΑΚΕ και της Ένωσης υιοθετώντας μια ανανεωμένη προσέγγιση, που κρίνεται οικονομικά αναγκαία για τη μεταρρύθμιση του αναποτελεσματικού συστήματος των μη αμοιβαίων εμπορικών σχέσεων. Οι δασμολογικές προτιμήσεις, καθώς και η χρηματοδοτική ενίσχυση δεν αντιστάθμισαν την περιθωριοποίηση των χωρών ΑΚΕ στο παγκόσμιο εμπόριο, ούτε συνέβαλαν στη διαφοροποίηση των εξαγωγών αυτών των χωρών. Στα βασικά πλεονεκτήματα των EPAs συγκαταλέγονται η σταδιακή εξάλειψη σε αμοιβαία βάση των εμποδίων στις συναλλαγές μεταξύ των μερών και η επέκταση της συνεργασίας σε όλους τους τομείς που συνδέονται με το εμπόριο, τις υπηρεσίες και τις επενδύσεις, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και την προστασία του περιβάλλοντος, τους συνοριακούς ελέγχους και τις τελωνειακές διαδικασίες⁵¹⁵.

Ειδικότερα, η Ένωση επιθυμεί να δημιουργηθούν βαθύτερες ζώνες ελευθέρων συναλλαγών συνάπτοντας πλήρεις EPAs, οι οποίες θα καλύπτουν όχι μόνο τα αγαθά αλλά και τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις και άλλες ευρύτερες θεματικές. Στην περίπτωση του εμπορίου αγαθών, οι EPAs προσβλέπουν να οδηγήσουν στην ελευθέρωση του συνόλου των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των μερών, που θα αντιστοιχεί σε περίπου 90% του αμοιβαίου εμπορίου⁵¹⁶. Από την πλευρά της ΕΕ, η ασύμμετρη απελευθέρωση

⁵¹⁴ European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.

⁵¹⁵ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP) Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.

⁵¹⁶ Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.

καλύπτει σχεδόν το 100% του αμοιβαίου εμπορίου, ενώ από την πλευρά των χωρών ΑΚΕ το αντίστοιχο μερίδιο είναι 80%, με αποτέλεσμα την ελευθέρωση περίπου του 90% του αμοιβαίου εμπορίου αγαθών⁵¹⁷.

Οι συγκεκριμένες συμφωνίες αποσκοπούν, επίσης, στην ενίσχυση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και στην προώθηση της σταδιακής ενσωμάτωσης των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία. Καμία χώρα δεν κατόρθωσε ποτέ να διατηρήσει μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, χωρίς να ενταχθεί στην παγκόσμια οικονομία. Οι EPAs, μέσω της υποστήριξης περιφερειακών αγορών και κανόνων, συμβάλλουν στην ενθάρρυνση περιφερειακών λύσεων που είναι καλές για το εμπόριο και την ανάπτυξη, αξιοποιώντας τις ήδη υπάρχουσες πρωτοβουλίες περιφερειακής ολοκλήρωσης των χωρών ΑΚΕ. Αυτές οι συμφωνίες συνιστούν, επιπλέον, τον καρπό των περιφερειακών διαπραγματεύσεων που λαμβάνουν υπόψη τις περιφερειακές ανάγκες, τις ευαισθησίες και τις συνθήκες κάθε χώρας⁵¹⁸. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΕΕ παρέχει σημαντική χρηματοδότηση με επιχορηγήσεις στον τομέα της περιφερειακής ολοκλήρωσης. Η χρηματοδοτική στήριξη διοχετεύεται μέσω θεματικών και γεωγραφικών μέσων και προγραμμάτων. Η ΕΕ έρχεται τώρα να αφογκραστεί τις πραγματικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών και να εστιάσει σ' αυτές ως βάση για τη μελλοντική τους συνεργασία.

Η σύναψη EPA θα συνεπάγεται για τις εμπλεκόμενες χώρες ΑΚΕ βελτιωμένη πρόσβαση των προϊόντων τους στην ενωσιακή αγορά. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η ελεύθερη πρόσβαση στην ενωσιακή αγορά για τα προϊόντα ΑΚΕ παρέχοντας πολλά περιθώρια για οικονομίες κλίμακας. Στα πλαίσια των EPAs, οι χώρες ΑΚΕ απαλλάσσονται από δασμούς και ποσοτώσεις για εξαγωγές προς την Ένωση. Ακόμη, η προβλεπόμενη στις EPAs απελευθέρωση της αγοράς των χωρών ΑΚΕ θα είναι όχι μόνο μερική, αλλά και σταδιακή, ασύμμετρη, λαμβάνοντας υπ' όψιν το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης μεταξύ των κρατών αυτών και της Ένωσης. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η όλη διαδικασία θα είναι διαχειρίσιμη. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει κίνδυνος να πλημμυρίσουν οι αγορές των χωρών ΑΚΕ με ενωσιακά προϊόντα ή να υποστούν σοκ τα έσοδα του προϋπολογισμού των χωρών αυτών. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η απελευθέρωση της αγοράς, μέσω της κατάργησης των δασμών ΑΚΕ για τις εξαγωγές της ΕΕ, θα

⁵¹⁷ Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.

⁵¹⁸ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP). Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.

πραγματοποιείται σταδιακά εντός μεταβατικής περιόδου μεταξύ 15 και 25 ετών, με εξαιρέσεις και υποστήριξη προς τις χώρες ΑΚΕ που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Σχετικά με τα ευαίσθητα προϊόντα, υπάρχει πρόβλεψη μόνιμης προστασίας τους από τον ανταγωνισμό, δηλαδή εξαιρούνται για πάντα από την υποχρέωση απελευθέρωσης.

Στο παρελθόν, η ΕΕ προσέφερε κάποια προνομιακή πρόσβαση στην αγορά της, η οποία θα μπορούσε να αποσυρθεί ανά πάσα στιγμή. Οι ΕΡΑs είναι πάνω απ' όλα εταιρικές σχέσεις, στα πλαίσια των οποίων αναλαμβάνουν ισχυρές δεσμεύσεις και οι δύο πλευρές. Αποτελούν σταθερές εταιρικές σχέσεις μεταξύ ισότιμων εταίρων, της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ. Παράλληλα, δεν μπορούν να τροποποιηθούν μονομερώς, αλλά κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας. Οι καινοτόμες ΕΡΑs δημιουργούν, επίσης, κοινά θεσμικά όργανα. Έτσι, βοηθούν τα συμβαλλόμενα μέρη να ανταποκριθούν επιτυχώς στις κοινές παγκόσμιες προκλήσεις, ενώ συγχρόνως οι χώρες ΑΚΕ και η ΕΕ μπορούν να λάβουν αποφάσεις από κοινού⁵¹⁹.

Επιπρόσθετα, οι ΕΡΑs επιτρέπουν στις χώρες ΑΚΕ να προστατεύουν τους τοπικούς παραγωγούς τους, που διαφορετικά θα πάλευαν για να ανταγωνιστούν τις εισαγωγές της ΕΕ. Οι συγκεκριμένες συμφωνίες δεν αποστερούν τις χώρες ΑΚΕ από μέτρα προστασίας των τοπικών παραγωγών. Υπό το πρίσμα αυτό, τα κράτη ΑΚΕ δύνανται να διατηρούν τους δασμούς για ευαίσθητα εμπορεύματα, όπως τα τρόφιμα. Μπορούν να εφαρμόσουν μέτρα διασφάλισης, ώστε τα προϊόντα της ΕΕ να μην ανταγωνίζονται τα εγχώρια προϊόντα⁵²⁰. Ειδικότερα, σε περιπτώσεις που οι εισαγωγές ορισμένων αγαθών αυξάνονται ξαφνικά, οι χώρες ΑΚΕ μπορούν να προβαίνουν σε διασφαλίσεις, όπως οι ποσοτώσεις εισαγωγής, προκειμένου να αποφευχθεί η οικονομική αναστάτωση. Ακόμη, οι ΕΡΑs απαγορεύουν τις επιδοτήσεις της ΕΕ στις εξαγωγές γεωργικών προϊόντων προς τις χώρες ΑΚΕ, που σημαίνει υψηλότερα έσοδα για τους τοπικούς παραγωγούς.

Συν τοις άλλοις, οι ΕΡΑs συνοδεύονται από αναπτυξιακή βοήθεια της ΕΕ και συμβάλλουν στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών στις χώρες ΑΚΕ για το εμπόριο και τις επενδύσεις. Αυτό βοηθά τις εν λόγω χώρες να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις συμφωνίες. Μαζί με την αναπτυξιακή βοήθεια, οι ΕΡΑs δύνανται να αποφέρουν πραγματικά οφέλη για τις χώρες ΑΚΕ, μεταξύ των οποίων περισσότερες αγορές και

⁵¹⁹ European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.

⁵²⁰ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP). Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.

περισσότερες πωλήσεις τόσο από το πλήρες άνοιγμα της ενωσιακής αγοράς στις εισαγωγές από χώρες ΑΚΕ, όσο και από την τόνωση και ενίσχυση του εμπορίου μεταξύ των χωρών ΑΚΕ. Η αναπτυξιακή διάσταση των EPAs επαφίεται, ακόμη, στη δημιουργία ευκαιριών για την αντιμετώπιση άλλων θεμάτων που σχετίζονται με το εμπόριο και την ανάπτυξη, όπως οι κακές υποδομές ή η επαχθής γραφειοκρατία στα τελωνεία. Για τις συμβαλλόμενες χώρες ΑΚΕ, αναμένονται σημαντικές βελτιώσεις σε υποδομές, διοίκηση και δημόσιες υπηρεσίες που θα αυξήσουν την ικανότητά τους να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες, ενώ θα ενισχύσουν και τη μεταφορά των γνώσεων που απαιτούνται για την παραγωγή τους. Μαζί με κάθε EPA, η ΕΕ παρέχει βοήθεια για το εμπόριο συνδράμοντας τις χώρες να προσαρμόσουν τις τελωνειακές τους διαδικασίες και να μειώσουν τη γραφειοκρατία, με αποτέλεσμα λιγότερη ταλαιπωρία για τους εξαγωγείς και τους εισαγωγείς, καθώς και μεγαλύτερα κίνητρα για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Επιπλέον, οι EPAs επιτρέπουν στις χώρες ΑΚΕ να αναπτύξουν τις οικονομίες τους με βιώσιμο τρόπο και να αυξήσουν το βιοτικό επίπεδο των πολιτών τους. Και αυτό θεωρείται υπέρ και των ευρωπαϊκών συμφερόντων, καθώς σχετίζεται με τη διατήρηση της ισχυρής θέσης της Ένωσης στην περιοχή ως ευεργέτη, κύριου εξαγωγέα και εισαγωγέα⁵²¹. Οι εν προκειμένω συμφωνίες δημιουργούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι επιχειρήσεις από χώρες που καλύπτονται από EPAs θα μπορούν να εξάγουν ελεύθερα στην ΕΕ, εφόσον καταργούνται άμεσα οι δασμολογικές επιβαρύνσεις και οι περιορισμοί από ποσοστάσεις. Μπορούν, επίσης, να προμηθευτούν τις εισροές που χρειάζονται, όπως μηχανήματα ή εξαρτήματα, από ανεπτυγμένες χώρες σε πιο προσιτές τιμές και να βελτιώσουν κατ' αυτό τον τρόπο την παραγωγικότητά τους, ώστε να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικές.

Συνιστώντας ένα μόνιμο εμπορικό καθεστώς, οι EPAs προσφέρουν στους δυνητικούς επενδυτές, τοπικούς και ξένους, τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα που αναζητούν για να επενδύσουν. Επομένως, συντελούν στην προσέλκυση περισσότερων επενδυτικών κεφαλαίων σηματοδοτώντας ένα κλίμα εμπιστοσύνης που είναι αναγκαίο για τις περισσότερες χώρες ΑΚΕ, ώστε να αποτελέσουν επενδυτικό προορισμό με καλές προοπτικές⁵²². Οι καλύτερες εμπορικές συνθήκες σε συνδυασμό με το νέο ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον δημιουργούν προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης, καθώς

⁵²¹ Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.

⁵²² European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.

και νέες, καλύτερες θέσεις εργασίας. Το εμπόριο και οι επενδύσεις συντελούν στην τόνωση της οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης, καθώς και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου εκατομμυρίων ανθρώπων. Με τις EPAs ετοιμάζεται το έδαφος για να συνεχιστεί αυτή η διαδικασία. Η μεγέθυνση της οικονομίας μαζί με την παρεχόμενη τεχνική βοήθεια από την ΕΕ θα εξισορροπήσει την απώλεια εσόδων από τη μείωση των δασμολογικών επιβαρύνσεων, που επέβαλαν οι χώρες ΑΚΕ στο εμπόριο με την ΕΕ με τα προϋπάρχοντα καθεστώτα.

Παράλληλα, οι EPAs με εξαιρετικά ευέλικτους κανόνες καταγωγής, που καθορίζουν από πού προέρχονται τα προϊόντα, βοηθούν τις χώρες ΑΚΕ να παράγουν και να εξάγουν μεταποιημένα εμπορεύματα υψηλότερης αξίας, αντί για απλώς ακατέργαστα προϊόντα χαμηλότερης αξίας. Για παράδειγμα, ένα κλωστοϋφαντουργικό προϊόν μπορεί να εισέλθει στην ΕΕ απαλλαγμένο από δασμούς, αν τουλάχιστον ένα στάδιο της παραγωγής του, όπως η ύφανση ή το πλέξιμο, πραγματοποιήθηκε σε μια χώρα EPA. Αυτοί οι πιο ευέλικτοι και απλούστεροι κανόνες καταγωγής διευκολύνουν τις χώρες ΑΚΕ στη χρησιμοποίηση φθηνότερων, καλύτερης ποιότητας ή πιο καινοτόμων εισροών από άλλες χώρες στις εξαγωγές τους⁵²³, προάγοντας συγχρόνως τις περιφερειακές αλυσίδες αξίας. Εν συνεχεία, οι παραγωγοί χωρών ΑΚΕ μπορούν να επεξεργαστούν εισροές από άλλες χώρες και να εξάγουν τα τελικά προϊόντα στην ΕΕ, ιδίως σε βασικούς τομείς εξαγωγών⁵²⁴, χωρίς να καταβάλλουν δασμούς, επωφελούμενοι από την αδασμολόγητη πρόσβασή τους στην ενωσιακή αγορά.

Οι EPAs διευκολύνουν τον πολιτικό διάλογο και τη στενότερη πολιτική συνεργασία, βασικά στοιχεία της σχέσης μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και της ΕΕ. Μ' αυτόν τον τρόπο, στοχεύουν στην τήρηση των δημοκρατικών προτύπων, της χρηστής διακυβέρνησης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε κάθε EPA, η ΕΕ και οι εταίροι της συμφωνούν να προωθήσουν τα πρότυπα εργασίας και την προστασία του περιβάλλοντος, τη χρηστή διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα⁵²⁵. Προκειμένου να θέσουν τη συμφωνία σε εφαρμογή, ενεργοποιούν από τη δημόσια διοίκηση και τους βουλευτές ως τις ΜΚΟ, τις επιχειρηματικές ομάδες και τα συνδικάτα. Ακόμη, οι EPAs ευνοούν άμεσα τους βιομηχάνους ΑΚΕ, τους παρόχους υπηρεσιών, τους αγρότες και τις κοινότητες στις οποίες λειτουργούν. Ενθαρρύνουν την εκβιομηχάνιση, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζουν

⁵²³ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP) Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.

⁵²⁴ Γεωργία, αλιεία, κλωστοϋφαντουργία και ένδυση.

⁵²⁵ European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.

και τους αγρότες των χωρών ΑΚΕ όσον αφορά την τήρηση των υψηλών προδιαγραφών της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και την υγεία των φυτών και των ζώων⁵²⁶.

Βαρυσήμαντο θετικό γνώρισμα των νέων συμφωνιών αποτελεί η συμμόρφωσή τους με τους κανόνες του ΠΟΕ. Κύριος στόχος των ΕΡΑς είναι να καταστήσουν το σύνολο του νέου εμπορικού καθεστώτος συμβατό με τις αρχές του ΠΟΕ. Οι ΕΡΑς παρέχουν περισσότερη διαφάνεια και πολιτική και οικονομική σταθερότητα. Παράλληλα, συνεισφέρουν σημαντικά στην αντιμετώπιση ευρύτερων ζητημάτων που επηρεάζουν το εμπόριο, όπως τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, τα εργασιακά δικαιώματα και το περιβάλλον, κακές υποδομές, ανεπαρκή πρότυπα.

Μεταξύ των άλλων, οι ΕΡΑς δεν ωφελούν μόνο τους ανθρώπους και τις κοινότητες στις χώρες ΑΚΕ, αλλά προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και στους Ευρωπαίους. Σημαντικά οφέλη, όπως χαμηλότερες τιμές και μεγαλύτερη αξία, παρέχουν ιδίως στους καταναλωτές και τους εργαζόμενους στην ΕΕ. Οι ΕΡΑς καταργούν τους εμπορικούς φραγμούς, γεγονός που με τη σειρά του παράγει υγιή ανταγωνισμό στην ενωσιακή αγορά, παρέχοντας περισσότερες επιλογές και χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές. Δίνεται, έτσι, πρόσβαση στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις σε ένα ευρύτερο φάσμα προϊόντων υψηλής ποιότητας, σε μειωμένες τιμές. Οι προηγμένες συμφωνίες μπορούν να συμβάλλουν περαιτέρω στην προώθηση των εξαγωγών νέων προϊόντων από χώρες ΑΚΕ, καθώς και νέων ποικιλιών γνωστών αγαθών, όπως ο καφές, το κακάο, οι ανανάδες. Μακροπρόθεσμα, το εμπόριο θα βοηθήσει τις χώρες ΑΚΕ να γίνουν πιο ευημερούσες. Με τη σειρά του, αυτό θα δημιουργήσει μεγαλύτερη ζήτηση για ευρωπαϊκά προϊόντα και τεχνογνωσία, κάτι που θα συντελέσει θετικά στην απασχόληση της ΕΕ και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας⁵²⁷.

Η υποστήριξη της ΕΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες παίρνει τη μορφή εταιρικής σχέσης, στο πλαίσιο της οποίας και οι εν λόγω χώρες πρέπει να κάνουν επιλογές και να αναλάβουν ευθύνες, ώστε να εδραιωθούν τα μακροπρόθεσμα οφέλη του εμπορίου και των επενδύσεων. Η ΕΕ φέρει ιδιαίτερη ευθύνη για την υλοποίηση των καινοτόμων αυτών συμφωνιών, καθώς αποτελεί τη μεγαλύτερη εμπορική δύναμη παγκοσμίως, τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο πολλών χωρών χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος και τον μεγαλύτερο πάροχο αναπτυξιακής βοήθειας στον κόσμο.

⁵²⁶ European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.

⁵²⁷ European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP) Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.

Προσπίζοντας το άνοιγμα του εμπορίου και υποστηρίζοντας σταθερά τις ελεύθερες αγορές, η Ένωση εξετάζει τις δυνατότητες για βαθύτερες εμπορικές σχέσεις με τους εταίρους ΑΚΕ, υιοθετώντας μια ανανεωμένη προσέγγιση στα πλαίσια των ΕΡAs. Υπό το πρίσμα αυτό, αλλάζει η φύση της σχέσης της ΕΕ με τις οικονομίες των χωρών ΑΚΕ, αφού εστιάζεται περισσότερο σε νέες μορφές εταιρικών σχέσεων, που βασίζονται σε αμοιβαία συμφέροντα και οφέλη, καθώς και στη δίκαιη κατανομή των ευθυνών στο παγκόσμιο σύστημα⁵²⁸. Με το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον, η ΕΕ έχει προχωρήσει στη σύναψη των προοδευτικών και καινοτόμων ΕΡAs, επιθυμώντας να δώσει ώθηση σ' ένα ανοιχτό εμπορικό σύστημα, ως κινητήριο μοχλό της οικονομικής μεγέθυνσης χωρίς αποκλεισμούς και της αειφόρου ανάπτυξης. Στα πλαίσια αυτών των πρωτοβουλιών, η Ένωση συνεχίζει να παρέχει την απαραίτητη βοήθεια και την αμέριστη στήριξή της προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, επιχειρώντας παράλληλα τη διάχυση των οφελών, που προσφέρουν οι ανοιχτές αγορές σε μια ολοένα πιο ολοκληρωμένη παγκόσμια οικονομία.

5. Επίλογος - Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

Η ΕΕ οικοδομεί τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις της και διαμορφώνει την εμπορική της πολιτική απέναντι στις τρίτες χώρες, διαφοροποιώντας τη στρατηγική της προσέγγιση ανάλογα με τους στόχους που θέτει ανά περίπτωση. Λαμβανομένου υπόψη του μεταβαλλόμενου οικονομικού και πολιτικού πλαισίου, η Ένωση καλείται να διαμορφώσει μια αποτελεσματική εμπορική πολιτική που να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες προκλήσεις. Τα εργαλεία της εν λόγω πολιτικής καθίσταται απαραίτητο να εναρμονιστούν με τις σύγχρονες τάσεις του παγκόσμιου εμπορίου. Το πεδίο των διμερών δεσμεύσεων και των περιφερειακών πρωτοβουλιών διευρύνεται συνεχώς, αποσκοπώντας στην επιτυχή αντιμετώπιση ποικίλων φραγμών που συνδέονται με το εμπόριο. Η διαπραγματευτική τακτική της ΕΕ προσαρμόζεται τόσο στις οικονομικές όσο και στις πολιτικές αλλαγές και αξιοποιεί τις νέες ευκαιρίες.

Ακολουθώντας μια διττή στρατηγική τα τελευταία χρόνια, η εμπορική πολιτική της ΕΕ στρέφεται όλο και περισσότερο σε διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, ενώ παράλληλα συνεχίζει να υποστηρίζει το πολυμερές εμπορικό σύστημα.

⁵²⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ΕΟΚΕ, Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη. Η προσαρμογή της εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής στις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας, Βρυξέλλες, 27.1.2012, COM(2012) 22 final.

Η Ένωση εντείνει τις προσπάθειές της για την απελευθέρωση του εμπορίου και αντιμετωπίζει τις εμπορικές στρεβλώσεις εντός του πολυμερούς συστήματος και μέσω διμερών πρωτοβουλιών. Εξετάζοντας το σημερινό αδιέξοδο του ΠΟΕ όσον αφορά τη δυναμική ανάπτυξη των κανόνων για το παγκόσμιο εμπόριο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι απαιτείται επειγόντως πρόοδος. Το σύστημα του ΠΟΕ, μολονότι έχει ήδη προχωρήσει αρκετά, στερείται οποιασδήποτε ώθησης για αλλαγή. Οι νέες εμπορικές συμφωνίες, οι οποίες προωθούν σημαντικά την οικονομική ολοκλήρωση και περιέχουν καινοτόμα στοιχεία, είναι πραγματικά ευπρόσδεκτες. Υπό το πρίσμα αυτό, οι FTAs νέας γενιάς δύνανται, με την πρωτοποριακή τους επιρροή, να φέρουν σημαντικά οφέλη τόσο για τα συμβαλλόμενα μέρη όσο και για τους συμμετέχοντες στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα γενικότερα. Επιπλέον, θεωρείται αποδεκτό να συνάπτονται συμφωνίες εκτός του πλαισίου του ΠΟΕ, ώστε να σημειωθεί πρόοδος όπου δεν υπάρχει συναίνεση. Συνεπώς, πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες, ώστε να επιτευχθεί ένα επίπεδο φιλοδοξίας στις FTAs, το οποίο να μπορεί εν συνεχεία να υποστηριχθεί με επιτυχία.

Η εξισορρόπηση της εμπορικής πολιτικής της Ένωσης με τις ευρωπαϊκές αξίες, καθώς και ο στόχος της ενσωμάτωσης των μη δασμολογικών φραγμών στις διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ με σημαντικούς εταίρους καταδεικνύουν τον σπουδαίο ρόλο των FTAs. Θεμιτά πλεονεκτήματα μπορούν να προκύψουν από τις καινοτομίες που θα επιφέρουν οι FTAs νέας γενιάς. Πράγματι, οι ρηξικέλευθες FTAs περιέχουν μια σειρά καινοτόμων πτυχών και επιδιώκουν να ανταποκριθούν επιτυχώς στις απαιτήσεις της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας μέσω της μείωσης των μη δασμολογικών εμποδίων, της απελευθέρωσης των επενδυτικών ροών, καθώς και της αντιμετώπισης των αναγκών των σύνθετων αξιακών αλυσίδων. Ανταποκρινόμενη στη σημερινή αυξανόμενη διεθνή οικονομική πολυπλοκότητα, η ΕΕ έχει μετατοπίσει το ενδιαφέρον της από τις κλασσικές ΣΕΣ που επικεντρώνονται στο εμπόριο αγαθών και την περικοπή των δασμών, σε μια νέα γενιά πολυδιάστατων FTAs που φιλοδοξούν να καλύψουν ευρύτερες θεματικές, περιλαμβάνοντας υπηρεσίες, επενδύσεις, δημόσιες συμβάσεις, κανονιστική συνεργασία, εργασιακά δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος, με τη δυναμική τους να πρωτοπορεί σε σχετικές εξελίξεις.

Στο διάστημα των τελευταίων χρόνων, συντελέστηκαν επίσης αλλαγές στον τομέα της παροχής βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η σταδιακή απόσυρση των προτιμήσεων που δίδονται στις χώρες ΑΚΕ και η δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και των εν λόγω περιφερειών. Προασπίζοντας σταθερά το προοδευτικό άνοιγμα του εμπορίου, η Ένωση εξετάζει τις δυνατότητες για

βαθύτερες εμπορικές σχέσεις με τους εταίρους ΑΚΕ. Η υπεροχή των εμπορικών προτιμήσεων προς τις εν λόγω χώρες αντικαθίσταται όλο και περισσότερο από την εστίαση στις πραγματικές αναπτυξιακές τους ανάγκες. Οι EPAs, που ανάγονται σε κορυφαία προτεραιότητα στην ατζέντα της ΕΕ για την ανάπτυξη, αναμορφώνουν τις εμπορικές σχέσεις της Ένωσης με τις χώρες ΑΚΕ. Οι συμβατικές EPAs, που αντικαθιστούν σταδιακά τις μονομερείς εμπορικές προτιμήσεις προς τα κράτη ΑΚΕ, είναι αμοιροβαρείς και διακρίνονται από αμοιβαιότητα. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών παίζουν πρωταρχικό ρόλο στη στάθμιση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των συμβαλλομένων μερών.

Οι EPAs, που δεν περιορίζονται μόνο στο εμπόριο αγαθών, δεν έχουν καταφέρει ακόμη, όπως δείχνουν τα πράγματα, να αναπτύξουν πλήρως τη δυναμική τους. Ωστόσο, η διαφορετική στόχευση της ενωσιακής εμπορικής πολιτικής προς τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι πλέον ορατή. Η ΕΕ υιοθετεί τώρα νέα βάση για τη μελλοντική της εμπορική και αναπτυξιακή πολιτική, βασισμένη στις EPAs με τους εταίρους ΑΚΕ. Οι στόχοι της συμβατότητας με τους κανόνες του ΠΟΕ, καθώς και της απομάκρυνσης των εμποδίων στο εμπόριο συνδιαμορφώνουν τις νέες περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες επί τη βάση της αμοιβαιότητας και τους προσδίδουν ξεχωριστή διάσταση.

Στα πλαίσια αυτών των πρωτοβουλιών, η Ένωση συνεχίζει να παρέχει την απαραίτητη βοήθεια και την αμέριστη στήριξη της προς τις αναπτυσσόμενες χώρες επιχειρώντας παράλληλα τη διάχυση των οφελών, που προσφέρουν οι ανοιχτές αγορές, σε μια ολοένα πιο ολοκληρωμένη παγκόσμια οικονομία. Η ΕΕ επιδιώκει την προώθηση της ενσωμάτωσης όλων των χωρών στην παγκόσμια οικονομία και μέσω της προοδευτικής κατάργησης των περιορισμών του διεθνούς εμπορίου. Συν τοις άλλοις, η ΕΕ διεκδικεί μερίδιο από τις απολαβές και τις θετικές συνέπειες της εμπορικής απελευθέρωσης, της κατάργησης των δασμών και του ανοίγματος των αγορών των αναπτυσσόμενων χωρών. Παρά τις σκληρές διαπραγματεύσεις που διεξάγονται μεταξύ ΕΕ και αναπτυσσόμενου κόσμου, οι αναπτυσσόμενες χώρες θέλουν να έχουν συνομιλητή την ΕΕ, καθώς δεν νοείται ανάπτυξη χωρίς τη βοήθειά της. Η Ένωση συνεχίζει να αποτελεί σήμερα τον μεγαλύτερο πάροχο βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες παγκοσμίως.

Η ΕΕ παραμένει προσηλωμένη στις ανοικτές αγορές, το ελεύθερο εμπόριο, την παγκόσμια συνεργασία και προωθεί μια φιλόδοξη και προοδευτική ατζέντα εμπορικής πολιτικής. Οι σταθερές εμπορικές σχέσεις με τους εταίρους της θεωρούνται καθοριστικής σημασίας για μια προηγμένη οικονομία, όπως η ΕΕ. Οι ΣΕΣ μπορούν να

διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στην εν προκειμένω υποστήριξη των δεσμών. Σ' αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ επιχειρεί να συμβιβάσει τη διμερή και περιφερειακή της ατζέντα με την υποστήριξη του πολυμερούς εμπορικού συστήματος. Το τελευταίο φαίνεται πιθανό να δοκιμαστεί περαιτέρω κατά τα προσεχή έτη, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος για την υπονόμευση της απελευθέρωσης του εμπορίου σε πολυμερές επίπεδο από την πλευρά των περιφερειακών αντισυμβαλλομένων. Σ' αυτό το σημείο, κρίσιμο ρόλο διαδραματίζει η διασφάλιση της συνοχής ανάμεσα στο πολυμερές εμπορικό σύστημα του ΠΟΕ και τις προηγμένες περιφερειακές συμφωνίες της Ένωσης. Τόσο η κατάργηση των Συμφωνιών Ελεύθερου εμπορίου όσο και η απομάκρυνση από το πολυμερές εμπορικό σύστημα μπορεί να αποδειχθούν κοντόφθαλμες.

Σε ένα παγκόσμιο σύστημα εμπορικών συναλλαγών όπου οι ΣΕΣ έχουν καταστεί κεντρικό εργαλείο εμπορικής πολιτικής και αυξάνονται με ραγδαία ταχύτητα αποκτώντας ολοένα πιο σύνθετο χαρακτήρα, κρίνεται απαραίτητη η εστίαση στην περιγραφή των δυνητικών συνεπειών τους, στον εντοπισμό των ανοικτών ερωτήσεων και αναγκών για περαιτέρω έρευνα, καθώς και στην αλληλεπίδρασή τους με το σύστημα του ΠΟΕ. Οι καινοτόμες συμφωνίες αποτελούν τη νέα πρόταση, αλλά και πρόκληση, δημιουργώντας μια σύγχρονη τάση που αναμφισβήτητα θα διαμορφώσει την παγκόσμια οικονομική και εμπορική τάξη για τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, καθίσταται αναγκαία η επιδίωξη της εξασφάλισης ότι οι νέες πολυδιάστατες συμφωνίες θα λειτουργήσουν προς όφελος του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος, προωθώντας μια καθαρή αύξηση της ελευθέρωσης του εμπορίου.

Η πρόσφατη τάση για τη διαπραγμάτευση και σύναψη ποικίλων περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών από την ΕΕ είναι άνευ προηγουμένου, όπως αντικατοπτρίζεται τόσο στην προφανή αύξηση του αριθμού αυτών των συμφωνιών αυτών όσο και στο περιεχόμενο, το βάθος και το εκτεταμένο φάσμα θεματικών που καλύπτουν. Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, παρατηρείται μια σαφής αύξηση των νέων αυτών μορφών συμφωνιών, ενώ ένας σημαντικός αριθμός διμερών και περιφερειακών συμφωνιών βρίσκεται επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση ή κατά τη διαδικασία της επικύρωσης. Παράλληλα με τον κατάδηλο πολλαπλασιασμό τους, οι ΣΕΣ της ΕΕ καθίστανται σαφώς πιο περίπλοκες, πιο περιεκτικές και περισσότερο οικονομικά και πολιτικά σημαντικές. Η εν λόγω τάση κρίνεται βαρυσήμαντη και αναμένεται να συνεχιστεί, γεγονός που καθιστά επιτακτική την περαιτέρω μελέτη και την ενδελεχή διερεύνησή της.

Εν κατακλείδι, η ΕΕ διαμορφώνει μια ανοιχτή προσέγγιση ως προς τις διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, θεωρώντας αναγκαία τη συνεργασία με τους

εμπορικούς της εταιρους σε πνεύμα αμοιβαίων συμφερόντων. Η Επιτροπή αναπτύσσει τρόπους συμβολής στην αντιμετώπιση των βασικών προκλήσεων και των ελλείψεων των πολυμερών κανόνων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, αναζητώντας και επιτυγχάνοντας λύσεις στις διμερείς και περιφερειακές πρωτοβουλίες. Ακόμη, οι ΣΕΣ δύνανται να λειτουργήσουν ως εργαστήριο για την περαιτέρω απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου. Οι πρόσφατες περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ αποδεικνύουν ότι η φιλοδοξία για μια ανοικτή, βασιζόμενη σε κανόνες και μακρόπνοη εμπορική πολιτική δεν είναι απλώς εφικτή, αλλά και αποδοτική, αφού παράγει αμοιβαίως επωφελή αποτελέσματα και ενισχύει την παγκόσμια διακυβέρνηση. Αποτελώντας καθοριστικό εμπορικό παράγοντα στο παγκόσμιο γίνεσθαι, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται με σημαντικούς εμπορικούς της εταιρους, ώστε να διαμορφώνουν ανοικτούς και προοδευτικούς κανόνες για την εμπορική πραγματικότητα του 21^{ου} αιώνα.

6. ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

6.1. Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αναγνωστοπούλου Δ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών-Η Ευρωπαϊκή Διάσταση, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2012.
- Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές, 50 Χρόνια, Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2007.
- Μούσης Ν., Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική. 16^η ενημερωμένη έκδοση. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2018.
- Παπαγιάννης, Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 5^η έκδοση, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2016.
- Πεσμαζόγλου Β., Η Κοινή Εμπορική Πολιτική της ΕΚ (ΕΕ), από το συλλογικό έργο Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές: Ιστορία-Θεσμοί-Δίκαιο (Τόμος Α'), Εκδ. Σιδέρης Ι., 2007.
- Πλιάκος Α., Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικό και Ουσιαστικό Δίκαιο, 2^η έκδοση. Εκδ. Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 2018.
- Χριστιανός Β. (επιμέλεια), Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012.

6.2. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Baylis-Smith-Owens (συλλογικό), Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής, 2^η έκδοση, Εκδ. Επίκεντρο, 2013.
- Rensmann, Thilo (Ed.), Mega-Regional Trade Agreements, Springer International Publishing AG 2017.

6.3. Ξενόγλωσση Αρθρογραφία

- Abdelal, R. & Meunier, S., Managed Globalization: Doctrine, Practice and Promise. Journal of European Public Policy, 2010.
- Baetens F., “The EU Investment Court System: addressing investor-State arbitration critiques and raising new challenges”, 2016, 44:4 Legal Issues of Economic Integration, forthcoming.
- Barnali Choudhury, 2015: The Year of Reorienting International Investment Law, ASIL Insights, 2016.
- Bartels L., The Trade and Development Policy of the European Union, The European Journal of International Law, Vol. 18 no 4, 2007. <http://ejil.org/pdfs/18/4/241.pdf>
- Bonapas Onguglo, Taisuke Ito, How to make EPAs WTO compatible? Reforming the rules on regional trade agreements. Discussion Paper No. 40, July 2003, European Centre for Development Policy Management (ecdpm).
- Chad P. Bown, Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO. Part of Discussion. Paper Series on Global and Regional Governance, September 2016.
- Clegg P., Banana Split and Policy Challenges: The ACP Caribbean and the Fragmentation of Interest Coalitions, European Review of Latin American and Caribbean Studies 79, October 2005.
- Damro, C., Competitive Interdependence: Transatlantic Relations & Global Economic Governance. Transworld, 2014.
- David Dominique, 40 years of Europe-ACP relationship, The Courier, Special Issue-Cotonou Agreement, September 2000.
- Desta Melaku Geboye, EC-ACP Economic Partnership Agreements and WTO Compatibility: an Experiment in North-South Inter-regional Agreements? , Common Market Law Review 43, 2006.
- Drezner, D., Globalization and Policy Convergence. International Studies Review, 2001.

- Eric C Emerson, Trade remedy provisions in regional trade agreements. IBA Legal Practice Division ASIA PACIFIC FORUM NEWS, July 2008.
- Gantz D., Regional Trade Agreements, The Oxford Handbook of International Trade Law, 2009.
- ILA Study Group on Preferential Trade Agreements. Draft Report. Johannesburg Conference, 2016.
- Kaeser, J., Why a US-European trade deal is a win-win. The Wall Street Journal, February 2014.
- Kitou E. and Philippidis G., A Quantitative Economic Assessment of a Canada-EU Comprehensive Economic Trade Agreement, 2010.
- Lister Marjorie, The European Union and the South. Relations with developing countries, University Association for Contemporary European Studies. Taylor & Francis eLibrary, 2002.
- Lockhart N. and Mitchell A., Regional Trade Agreements under GATT 1994: An Exception and Its Limits, Challenges and Prospects for the WTO, Cameron May Ltd, 2005.
- Małgorzata CZERMINSKA, Joanna GARLINSKA-BIELAWSKA, The pros and cons of the EPA for the Southern African Development Community (SADC) in the context of member states' trade relations with the EU, Central European Review of Economics & Finance, Vol. 23, No. 1, 2018.
- McKinney, J., Transatlantic Conflict and Cooperation Concerning Trade Issues. Managing Global Transitions, 2014.
- Meunier, S., Managing Globalization? The EU in International Trade Negotiations. Journal of Common Market Studies, 2007.
- Nsongurua J. Udombana, Back to Basics: The ACP-EU Trade Agreement and Challenges for the African Union, Texas International Law Journal, 2004.
- Panagariya A., EU Preferential Trade Arrangements and Developing Countries, WE, Vol.25 Issue 10, Blackwell Publishers Ltd, 2002.
- Perez R., Are the Economic Partnership Agreements a first-best optimum for the ACP countries?, Journal of World Trade (40:6-JWT).
- Ramdoo Isabelle and Bilal San, EPA Negotiations: The honeymoon is over..., Briefing Note No 31-October 2011, European Centre for Developing Policy Management (ecdpm).

- Rankiv J., Meet the Swedish politician ready to play hardball with the UK on Brexit. The guardian. August, 2016.
- Sbragia, A., The EU, the US, and Trade Policy: Competitive Interdependence in the Management of Globalization. Journal of European Public Policy, 2010.
- Teló Mario (Ed.), European Union and New Regionalism: Regional Actors and Global Governance in the post-Hegemonic Era, Εκδ. Ashgate Publishing Limited, 2007.
- The Daily Beast. Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower. The Newsweek Daily Beast, 2015.
- Tobias Stoll, MegaRegionals: Challenges, Opportunities and Research Questions, October 2015.

6.4. Ελληνόγλωσσες Διαδικτυακές Πηγές

- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κεντρικός ρόλος του εμπορίου και των επενδύσεων στην υλοποίηση και την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)», 2018/C 129/05, 11.4.2018.
- Διονυσίου Ε., Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (ΤΤΙΡ) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων, 2017.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το ΕΚ, Εμπόριο και Αειφόρος Ανάπτυξη για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να επωφεληθούν από τις εμπορικές συναλλαγές. Βρυξέλλες, 18.9.2002, COM(2002) 513 τελικό.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινη Βίβλος για τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Προκλήσεις και εναλλακτικές προτάσεις για μια νέα εταιρική σχέση. Βρυξέλλες, 20.11.1996, COM(96) 570 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Εμπόριο, ανάπτυξη και παγκόσμιες υποθέσεις. Η εμπορική πολιτική ως βασική συνιστώσα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ. Βρυξέλλες, 9.11.2010, COM(2010) 612 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ΕΟΚΕ, Εμπόριο, μεγέθυνση και ανάπτυξη. Η προσαρμογή της

εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής στις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας, Βρυξέλλες, 27.1.2012, COM(2012) 22 final.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην ΕΟΚΕ και στην ΕτΠ. Η Ευρώπη στον κόσμο: Η συμμετοχή της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Συμβολή στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Βρυξέλλες, 4.10.2006, COM(2006) 567 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Πρόταση για μια νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη "ο Κόσμος μας, η Αξιοπρέπειά μας, το Μέλλον μας", Στρασβούργο, 22.11.2016 COM(2016) 740 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βασικά στοιχεία της συμφωνίας οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ιαπωνίας. Δελτίο Τύπου MEMO/18/3326, Στρασβούργο, 18 Απριλίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής «Εμπόριο για όλους» που αφορά την εμπορική πολιτική. Άσκηση προοδευτικής εμπορικής πολιτικής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 13.9.2017, COM(2017) 491 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ, Επίτευξη ευημερίας μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων. Επικαιροποίηση της κοινής στρατηγικής του 2007 της ΕΕ σχετικά με τη βοήθεια για το εμπόριο, Βρυξέλλες, 13.11.2017, COM(2017) 667 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, Ετήσια έκθεση για την εφαρμογή των μέσων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρηματοδότηση των εξωτερικών δράσεων το 2016, Βρυξέλλες, 12.3.2018, COM(2018) 123 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ για την υλοποίηση των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2016 - 31 Δεκεμβρίου 2016, Βρυξέλλες, 9.11.2017, COM(2017) 654 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ και την ΕτΠ σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών 1 Ιανουαρίου 2017 - 31 Δεκεμβρίου 2017, Βρυξέλλες, 31.10.2018, COM(2018) 728 final.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εμπόριο: βασική πηγή ανάπτυξης και απασχόλησης για την ΕΕ. Συνεισφορά της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 7ης-8ης Φεβρουαρίου 2013, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150676.pdf.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ενημερωτικό δελτίο 1 έως 7, Επισκόπηση της CETA- Τα 7 κύρια μέρη της συμφωνίας, Σεπτέμβριος 2017.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΥΡΩΠΗ 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 3.3.2010 COM(2010) 2020 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP). Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ–ΗΠΑ. Αποκρυπτογραφώντας την TTIP, 2015.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η θέση της ΕΕ στο παγκόσμιο εμπόριο, 16 Ιουνίου 2017, <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Αυστραλία ξεκινούν συνομιλίες για μια ευρεία εμπορική συμφωνία, Δελτίο Τύπου IP/18/4164, Βρυξέλλες, 18 Ιουνίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Ιαπωνία υπογράφουν συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης, Δελτίο Τύπου IP/18/4526, Tokyo 17 Ιουλίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Σιγκαπούρη σφυρηλατούν στενότερους οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς, Δελτίο Τύπου IP/18/6139, Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και η Χιλή αρχίζουν διαπραγματεύσεις για μια εκσυγχρονισμένη συμφωνία σύνδεσης, Δελτίο Τύπου IP/17/4606, Βρυξέλλες, 13 Νοεμβρίου 2017.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ και το Μεξικό κατέληξαν σε νέα συμφωνία για το εμπόριο, Δελτίο Τύπου IP/18/782, Βρυξέλλες, 21 Απριλίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ΕΕ το 2017 — Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της διότι δόθηκε το πράσινο φως για την έναρξη εμπορικών διαπραγματεύσεων με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, Βρυξέλλες, 22 Μαΐου 2018, Δελτίο Τύπου IP/18/3881.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Επιτροπή υποβάλλει τις συμφωνίες εμπορίου και επενδύσεων ΕΕ – Βιετνάμ προς υπογραφή και σύναψη, Δελτίο Τύπου IP/18/6127, Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2018.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η ομάδα κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού ξεκινούν διαπραγματεύσεις για μια νέα συμφωνία εταιρικής σχέσης, Δελτίο Τύπου P/18/5902, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινή Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, Μια ανανεωμένη εταιρική σχέση με τις χώρες ΑΚΕ, Στρασβούργο, 22.11.2016, JOIN(2016) 52 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό έγγραφο Διαβούλευσης, Προς μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ μετά το 2020, Στρασβούργο 6.10.2015, JOIN(2015) 33 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, MEMO Ερωτήσεις και Απαντήσεις για τη μελλοντική εταιρική σχέση ΕΕ-ΑΚΕ, New York, 28 Σεπτεμβρίου 2018, MEMO/18/5903.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στην τελική ευθεία η εμπορική συμφωνία ΕΕ-Ιαπωνίας για να τεθεί σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2019, Δελτίο Τύπου IP/18/6749, Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στρατηγική αξιολόγηση της βοήθειας της ΕΕ που συνδέεται με το εμπόριο προς τρίτες χώρες, βάσει δείγματος 23 χωρών και πέντε περιφερειακών οργανισμών. https://ec.europa.eu/europeaid/strategic-evaluation-eu-traderelated-assistance-third-countries-2004-2010_en.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τα οφέλη της CETA, 2016.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τα οφέλη της TTIP, 2016.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Το ελεύθερο εμπόριο, μοχλός οικονομικής ανάπτυξης, Φεβρουάριος 2016.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αφρική, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Διατλαντικές σχέσεις: ΗΠΑ και Καναδάς, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ειρηνικός, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εμπορικά καθεστώτα για αναπτυσσόμενες χώρες, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και οι εμπορικοί της εταίροι, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Η ΕΕ και ο ΠΟΕ, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα που εγκρίθηκαν, P8_TA(2016)0371, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της

4ης Οκτωβρίου 2016 σχετικά με το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020 (2016/2053(INI)).

- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Λατινική Αμερική και Καραϊβική, Θεματολογικά Δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ο Γύρος της Ντόχα και η Γεωργία, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ, 2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα του ΕΚ της 15ης Νοεμβρίου 2017 σχετικά με τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις ενόψει της 11ης υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Μπουένος Αιρες, 10-13 Δεκεμβρίου 2017. 2018/C 356/05.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμπεράσματα – 22 και 23 Ιουνίου 2017, Βρυξέλλες, 23 Ιουνίου 2017, EUCO 8/17, EL, <https://www.consilium.europa.eu/media/23968/22-23-euco-final-conclusions-el.pdf>.
- Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1076 του ΕΚ και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2016 περί εφαρμογής για προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας των κρατών ΑΚΕ των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στην σύναψη τέτοιων συμφωνιών, (ΕΕ L 185 της 8.7.2016).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1528/2007 του Συμβουλίου της 20.12.2007, περί εφαρμογής στα προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ) των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στην σύναψη τέτοιων συμφωνιών (ΕΕ L 348 της 31.12.2007).
- Παπανικολάου Κ., Οι γεωπολιτικές συνέπειες της TTIP, Παρατηρητήριο για την Κρίση, ΕΛΙΑΜΕΠ, 2015.
- Σιδηροπούλου Ε., Διδακτορική Διατριβή, Τα ευνοϊκά μέτρα της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι τρίτων αναπτυσσόμενων χωρών: οικονομικές, αναπτυξιακές, πολιτικές προεκτάσεις, Κομοτηνή 2012.
- Συμβούλιο της ΕΕ, Μελλοντική εταιρική σχέση ΕΕ - κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού: Το Συμβούλιο εγκρίνει τη διαπραγματευτική εντολή, Δελτίο τύπου 22.06.2018.
- Συμβούλιο της ΕΕ, Οδηγίες διαπραγμάτευσης για τη σύναψη συμφωνίας εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και των χωρών μελών της ομάδας κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφετέρου, 8094/18 ADD 1. Βρυξέλλες, 21 Ιουνίου 2018.

- Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου, Εμπόριο Υπηρεσιών, Υπηρεσία Εμπορίου Κύπρου, Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, <http://www.mcit.gov.cy/ts>.
- Υπουργείο Οικονομίας, Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία Ε.Ε.-Καναδά (CETA), 2016, www.pcci.gr/evpimages/CETA-yp_F17613.an.pdf.
- Council of the EU, Αποτελέσματα της Συνόδου του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων (Εμπόριο), 9/11/2018, <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/fac/2018/11/09/#>.
- Council of the EU, Δεύτερα συμπεράσματα του Συμβουλίου κατά την 11η υπουργική διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, Δελτίο Τύπου 800/17, 13/12/2017.
- Council of the EU, Κοινό ανακοινωθέν της τέταρτης συνόδου του Συμβουλίου CARIFORUM-ΕΕ της 17ης Νοεμβρίου 2017, Δελτίο Τύπου 675/17, 17/11/2017.
- Council of the EU, Προσχώρηση του Ισημερινού στην εμπορική συμφωνία της ΕΕ με την Κολομβία και το Περού, Δελτίο Τύπου 648/16, 11/11/2016, <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/11/11/ecuador-joins-eu-trade-agreement-colombia-peru/>.
- Council of the EU, ΣΟΕΣ με την περιοχή της Καραϊβικής,
- <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.
- Council of the EU, Συμφωνία του Κοτονού, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.
- Council of the EU, Το μέλλον των σχέσεων ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cotonou-agreement/>.
- Council of the EU, Το Συμβούλιο εγκρίνει νέα προσέγγιση για τη διαπραγμάτευση και σύναψη εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ, Δελτίο Τύπου 266/18, 22/05/2018.
- EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, (ΕΕ L 317 της 15.12.2000). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215\(01\)-20170101&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000A1215(01)-20170101&from=EL).
- EUR-Lex, Access to European Law, Συμφωνία της Κοτονού, Σύνοψη του ακόλουθου κειμένου: Συμφωνία εταιρικής σχέσης 2000/483/ΕΚ - μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και

της ΕΕ.

[http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12101&from=FR)

[content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12101&from=FR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12101&from=FR).

- EUR-Lex, Access to European Law, Χώρες ΑΚΕ — συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης και καθεστώτα εξαγωγής, Σύνοψη του ακόλουθου κειμένου: Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1076 — καθεστώτα για προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών ΑΚΕ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:4314921>.
- Eur-Lex, Access to European Union Law. Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>.
- Eur-Lex, Access to European Union Law. Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar12102>.
- European Commission, Έκθεση σχετικά με τον 15ο Γύρο των Διαπραγματεύσεων για τη Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων, 21 Οκτωβρίου 2016.
- European Commission, Η διατλαντική εμπορική και επενδυτική εταιρική σχέση (TTIP) – Κατάσταση προόδου, 27 Απριλίου 2016.
- European Commission, Σχετικά με την TTIP - βασικά στοιχεία, οφέλη, προβληματισμοί, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/questions-and-answers/index_el.htm.

6.5. Ξενόγλωσσες Διαδικτυακές Πηγές

- African, Caribbean, and Pacific Group of States, FAQ, published on ACP, <http://www.acp.int/node/7>.
- Briefing Paper, Economic Partnership Agreements – still pushing the wrong deal for Africa? May 2012, <https://static1.squarespace.com/static/59242ebc03596e804886c7f4/t/59e9d5cae5dd5bd36435734f/1508496852067/EPAs+-+still+pushing+the+wrong+deal+for+Africa.pdf>.
- Centre for Economic Policy Research, Joseph Francois (project leader), Manchin, M., Norberg H., Pindyuk O., Tomberger P., Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment. An Economic Assessment Final Project Report, London, March 2013.

- Council of the EU, Draft Council conclusions on the negotiation and conclusion of EU trade agreements – Adoption, Brussels, 8 May 2018 (OR. en) 8622/18. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8622-2018-INIT/en/pdf>.
- Decision of 28 November 1979, Differential and more favourable treatment, reciprocity and fuller participation of developing countries, (L/4903).
- Deutsche Bank Research, Coping with mixed feelings. What future for European trade policy? 2017, https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD0000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf.
- Doha WTO Ministerial 2001, The ACP-EC Partnership Agreement, WT/MIN(01)/15, 14 November 2001, https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_acp_ec_agree_e.htm.
- EUROPEAID/129783/C/SER/multi, Lot 1: Studies and Technical assistance in all sectors, 2013/325520. Monitoring the Implementation & Results of the Cariforum-EU EPA Agreement. Final Report- Executive Summary, September 2014.
- European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Balanced and Progressive Trade Policy to Harness Globalisation, Brussels 13.9.2017, (COM)2017 492 final.
- European Commission, Directorate-General for Trade, Informal Background Paper EU-ACP Economic Partnership Agreements: State of Play in October 2009, Brussels, 24.11.2009.
- European Commission, Economic Partnership Agreements in a nutshell. http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/index_en.htm.
- European Commission, EU-Japan Economic Partnership Agreement: texts of the agreement, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1684>.
- European Commission, EU Trade and Development Policy, 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ece83404-abcb-11e6-aab7-01aa75ed71a1>.
- European Commission, Fact sheet on the Interim Economic Partnership Agreements : An Overview of the Interim Agreements’, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142188.pdf.

- European Commission, Negotiating EU trade agreements. Who does what and how we reach a final deal,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf.
- European Commission, Nigeria and the European Union Trade for Development. An Introduction to the Economic Partnership Agreement (EPA), 2007.
- European Commission, Overview of Economic Partnership Agreements, Updated November 2018,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/september/tradoc_144912.pdf
- European Commission, Overview of FTA and other trade negotiations, Updated December 2018,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf
- European Commission, The EU's Economic Partnership Agreements (EPAs) with countries in Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP). Supporting businesses and communities in ACP countries, 2013.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151010.pdf
- European Commission Trade, Policy making. How international trade agreements are signed. Factsheet 14 June 2011,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/june/tradoc_147976.pdf.
- European Commission, Trade for all. Towards a more responsible trade and investment policy, 2015,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf.
- European Commission, Trade negotiations step by step, 2013,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf.
- European Commission, Transatlantic Trade and Investment Partnership. The Regulatory Part. September 2013.
- European Communities Commission, The Second Yaoundé Convention. Great Possibilities for Private Investment in Africa. University of Pittsburgh. University Library System, Archive of European Integration, 1971.
- European Parliament, Directorate General for External Policies of the Union, Policy Department, Finding the right balance across EU FTAs: benefits and risks for EU economic sectors, Study Requested by the INTA committee, October 2018.
- European Parliament, Policy Department DG External Policies, African, Caribbean and Pacific (ACP) countries' position on EPAs, Study requested by the European Parliament's Committee on Development, April 2014,

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433843_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433843/EXPO-DEVE_ET(2014)433843_EN.pdf)

- European Parliament, TTIP: what exactly is the ISDS mechanism for resolving investor disputes?, 09.06.2015,
<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20150605STO63242/ttip-what-exactly-is-the-isds-mechanism-for-resolving-investor-disputes>.
- European Parliamentary Research Service Blog, Benefits of EU international trade agreements, October 27, 2017, <https://epthinktank.eu/2017/10/27/benefits-of-eu-international-trade-agreements/>.
- GATT, The ACP-EEC Convention of Lomé: Report of the Working Party adopted on 15 July 1976 (L/4369), Basic Instruments and Selected Documents (BISD) 23S/46-55.
- Kimberly Amadeo, Free Trade Agreements with Their Pros and Cons, <https://www.thebalance.com/free-trade-agreement-pros-and-cons-3305845>.
- WTO, RTAs and the WTO, October 2013, e-wto e-learning, https://ecampus.wto.org/admin/files/Course_471/CourseContents/RTA-R1-E-Print.pdf.